

„ [Cœlum. *Lucescit, Vesperascit, subaudi cœlum.*
 „ Nepos in Pelopida: *Cam Athenis interdum exissent, ut*
 „ *vesperascente cœlo Thebas possent pervenire.*] *Sub dio, sub-*
audi cœlo: teste enim Capro Grammatico, 16 sub divo
veteres dicere solebant. Horat. 1. Carm. *Namque Diespi-*
ter plerumque per purum egit equos. Lucan. 1. *Fulgura*
fallaci micuerunt crebra sereno, subaudi cœlo. Virgilius
 Georg. *multa forent quæ mox cœlo properanda sereno.*
 Horat. lib. 2. Satyr. 4. *Massica si cœlo supponas vina*
sereno. Livius 7. Maced. *Nursiæ sereno: & infra, se-*
reno cœlo. Vide *Tempus.*

Cœna. Sueton. Augusto, *Convivabatur assidue, nec*
unquam, nisi recta: idem Vesp. Sed & convivabatur as-
sidue, ac sæpius recta, ac dapsile, ut macellarios adjuva-
ret. Martial. lib. 8. *Promissa est nobis sportula, recta da-*
ta est, subaudi cœna. Sueton. Domitian. 17 *Sportulas ad*
rectas cœnas redegit.

Consilium. *Perstat in proposito; arcanum celat; secre-*
tum custodit, subaudi consilium, [vel Negotium. & sic
deinceps] Juvenal. *Si te propositi nondum pudet, atque*
eadem est mens, subaudi consilii. Horat. in Odis, *arca-*
na consilia dixit. Val. Maxim. lib. 2. cap. 1. *arcana con-*
silia patrum: idem lib. 3. cap. ult. propositum consilium.
 Hinc dicimus, *a secretis, subaudi consiliis.* Sallust. *Fal-*
so queritur genus humanum, 18 subaudi consilio. Vide
 & *Judicio.*

16. *Sub divo Veteres &c.*] Ni-
 hil in his est argumenti ad pro-
 bandam, quam Sanctius recte
 statuit, Ellipsin. Repone ergo,
sub divo cœlo Veteres &c. ac vi-
 de Flavianum Caprum in Libello
de Orthographia.

17. *Sportulas ad rectas &c.*] Verba
 Suetonii in Domit. cap.
 7. sunt, *Sportulas publicas susu-*
lit, revocata cœnarum reclarum
consuetudine.

18. *Subaudi Consilio*] Immo
 potius, nomine, modo, negotio,
 ut in omnibus ejus formæ Ad-
 jectivis, quæ Adverbiorum spe-
 ciem habent, veluti, *Tuto, se-*
creto, &c. Ita mox *consulio &*
inconsulto Participia sunt, & in-
 telligitur *negotio, modo, sic au-*
gurato, cognito, &c. Neque id
 minus verum est, eo, quod alicu-
 bi legatur *consulio consilio.* Vide
 & *infra ad Judicio.*

„ [Certum est facere, abire, subaudi consilium. Plaut.
 „ Epid. Eundem senem oppugnare certum est consilium mi-
 „ hi, pro consilium bene visum & consultum. Etiam
 „ in consulto subauditur consilio. Plaut. Truc. Consulta
 „ sunt consilia, quando intro advenerunt, id est, jam inter
 „ se compacti sunt. Paulus quoque Jurisc. dixit, consul-
 „ to consilio.

Constitutus. ¹⁹ Cicero de Senect. Ille vir haud mag-
 na in re, sed fidei plenus. Horat. Me libertino patre natum,
 & in tenui re, subaudi constitutum.

Copia. In verbis copiae & inopiae, si sit genitivus,
 potest intelligi copia, ²⁰ vel, more Graeco, praeposi-
 tio cu: ut, eges medici, subaudi copia, vel egestatem:
 abundas pecuniarum, deest copia. Cæsar. 2. Civil. Quæ
 res omnium rerum copia complevit exercitum: Idem lib.
 1. Gal. Abundare copia omnium rerum: & lib. 8. abun-
 dare copia frumenti, „ [Livius 38. Urbem plenam omnium
 „ rerum copia invenit. Vide infra in Hellenismo.

„ [Corona Plautus Capt. Collus collaria caret, sub-
 „ audi corona: quicquid enim coronat, sive ambit col-
 „ lum, corona dicitur: ut Nævius, collum marmoreum
 „ torquis gemma coronat.]

Civica donatus, muralem, & obsidionalem adeptus; Gra-
 mineam ei milites obtulerunt, lauream meruit; subaudi
 coronam. Sueton. Jul. Jus laureæ coronæ: Idem, Nero
 coronam capite gerens Olympicam, dextra manu Pythiam.
 Plinius lib. 7. Primus omnium eques coronam muralem ac-
 ceperat, sex civicas, Idem lib. 16. cap. 4. Hinc civica
 coronæ, militum virtutis insigne. „ [Servius in 1. Æneid.
 „ Si fertos dixerò, adde, Flores, si fertas, adde Coro-
 „ nas, ut Lucanus, Accipiant fertas nardo florente coro-
 „ nas. Hæc Servius Itaque & ferta adjectivum est,
 „ ad-

¹⁹ Cicero de Senect.] Confer, cu] At tu vide, quæ notavi-
 quæ notavi supra ad Vocem Af- mus supra ad II. 3. pag. 167-
 fectus. 168.

²⁰ Vel more Graeco praepositio

, addique debet *coronamenta*. Virgil. *Serta procul capiti
tantum delapsa jacebant*, aut subaudi *negotia*, ut *serta
negotia florum sint ferti flores*. Vide *Negotium*.]

Crimine, vel actione. In verbis accusandi, aut absolventi, si genitivus reperitur, deest *crimine*: ut, *furti damnatus; repetundarum absolutus*.

²¹ Barbare verò dices, *accuso te criminis*; quia nullo verbum regit genitivum. Cicero pro Ligar. *Fuerint cupidi, fuerint irati, fuerint pertinaces, sceleris verò crimine, furoris, parricidii, liceat Pompejo mortuo, liceat multis aliis carere*: idem 5. epistol. *Ne vitium arrogantiae subsequatur*, [Nepos Milt. *Hic est crimine Pario est accusatus*: & Themist. *Hoc crimine, prodicionis absens, est damnatus*.] Valer. Maxim. lib. 2. cap. 1. *Quapropter non es damnandus rigoris rustici crimine*, C. Mari: idem lib. 4. cap. 2. *Qui incesti crimine à tribus Lentulis accusatus*: ibid. cap. 6. *Et diri facti crimine sub magno iudice damnatum*: & lib. 6. cap. 1. *crimine impudicitiae damnatus est*: ibidem cap. 5. *Filius ejus adulterii crimine damnatus*. Apul. lib. 7. in princ. *crimine latrocinii in hospitem mihi charissimum postulabar*. Vide Hadrianum Cardin. *Facinoris crimen*. Horat. lib. 2. Sat. 3. *An commota crimine mentis Absolves hominem, & sceleris damnabis eundem?*, [Virgil. 6. Æneid. *falso damnati crimine mortis*.] Ovid. 5. Fast. *Sceleris crimine damnat avos*. Martial. lib. 11. *Arguimur lenta crimine pigritiae*. Statius 2.

Theb.

²¹ Barbare vero dices, &c.] Non ita barbare hæc dici ostendimus allatis exemplis jam supra ad II. 3. pag. 164. Verum quidem est, quod subjungitur, à nullo Verbo regi Genitivum, sed non opus est *re criminis* regi in hac locutione à Verbo, cum satis commoda statui queat Ellipsis vel *causa*, aut *Ergo*, ut in *Damnare* paulo ante fieri ostendimus, vel *Nomine*, ut ex

Cicerone mox censet Scioppius. Atque ita *Reus sceleris, facti*, &c. quæ passim occurrunt. Sed & ita exponendus Livius l. 32. *Quarum rerum, litium, causarum, condixit Pater patratus Populi Romani Patri patrato Latinorum*: intellige, *nomine, causa*. Locus Nepotis ex Themist. adverbatur Sanctio: nam & illic *re prodicionis* regitur a *Nomine* per Ellipsin omisso.

Theb. *Nec furibunda crimine mentis Arguerim*. Specialia enim crimina in genitivo possunt aptè poni, si à generali voce regantur; *scelus* autem, ut inepti aliqui disputant, generale nomen non est, ut ex testimoniis citatis colligitur. Nec me movet illud ad Herennium lib. 4. *Si quam unius peccati mulierem damnabant*: Nam nomen *peccati*, etiamsi generale sit, ut *crimen*, adjunctione adjectivi *unius*, fit speciale; itaque deest *crimine*. Quo etiam modo Livius lib. 3. dec. 1. dixit, *Unius tantum criminis nisi te vindices*. Quo in loco Perionius, aut Græco more dictum, aut aliquem ablativum deesse contendit; mihi videtur deesse, *actione*, ut fit, nisi te vindices ab actione sive accusatione unius criminis. Cic. 2. *Offic. iudicio capitis arcessas*. „ [Potest „ tamen & ablativus, *Nomine*, subaudiri, ut *Criminis „ nomine* sit causa criminis seu criminosa. Cic. *Damnatus „ nomine conjurationis*.]

Crimen, Cic. 2. de legibus; *Quique non paruerit, capital est*. Plaut. Menech. *Nunquam adæsol fugiet, tametsi capital fecerit*, subaudi *crimen*. *Capital* etiam erat linteum capitis in sacrificiis. Vide Festum.

Culmen. *Superba tecta, hospita tecta, recipere se in tecta sua*, subaudi *culmina, fastigia, vel negotia, vel edificia*. „ [Servius in Eclog. 1. *Ideo Culmina dicta sunt „ tecta, quia veteres edificia culmo contegebant, id est, „ paleis, vel stipula è messibus*. Virgilius 2. *Æneid. „ Turres, & tecta domorum culmina convellant*. Potest „ etiam subaudiri *tuguria*. Vitruv. lib. 2. cap. 1. „ *Nonnulli ex ulva palustri componunt tuguria tecta*. „ Similiter in *Lacunar* subauditur *tegmen*: nam *Lacunar „ pro lacunare* adjectivum est.]

Culpa. Magna est quæstio inter eruditos, de *noxa*, & *noxia*. Valla lib. 6. cap. 35. asserit, *noxam* esse damnatum, *noxiam* vero nusquam reperiri. ** Ego assero,

22. Ego assero *noxam* &c.] *noxiam* arbitror cum Sanctio esse. Accipio hanc distinctionem, & se potius Adjectivum, in quo intel-

noxam esse damnum, sive nocumentum; noxiam vero esse nomen adjectivum, in quo subintelligitur culpa. Terent. Eunuch. Unam hanc noxiam mitte; idem Heaut. Magnum hoc quoque signum est, dominam esse extra noxiam: idem Phorm. Hic in noxia est; ille ad defendendam causam adest. Ita dicimus, nocere noxam, id est, dare damnum, non autem, nocere noxiam. Hæc vera

Intelligatur culpa, vel res, quam Substantivum ex Noxa formatum, per *ἰνὸς* literæ I. ut voluit Donatus & alii. Sic Noxius pro reo. Tacit. Ann. V. 11. Eum ut noxium conjurationis ad disquisitionem traherat. Sed Noxam censeo, Non modo significare damnum seu nocumentum, ut apud Livium XXXIII. 20. *Vetarent eos adventum pertimescere Regis; nihil his aut sociis eorum noxe futurum fraudive.* Tac. Ann. III. 13. *quod neque convictum noxe reo, neque defensum absolutioni erat, h. e. malo, quod in damnatione & pœna inest.* Sed & notare simul ipsum quoque crimen seu maleficium, & pœnam criminis. Prius vide apud Livium V. 47. *Reum haud dubium ejus noxe, h. e. criminis.* Alterum declarat usitata locutio *lctis, Noxe dedere, h. e. dedere ad malum pœnæ, ad nocendum quocunque modo illi, qui deditur.* Plane ut Livio dicitur paulo ante adventus Regis nullis noxa futurus. Et hinc apud Sallust. Histor. lib. I. in Oratione Philippi, *vellem, prava incepta conscriptoribus Noxa esse, Et ibid. Angi Noxarum mesu, h. e. pœnarum.* Simplicius id putem, quam, quod nonnulli volunt

interpretes, ut *Noxa dedere* accipiatur pro *dedere noxa nomine.* Et videtur isthæc expositio clarissime refutari ex l. i. §. 15. D. de Vi, ubi Dominus dicitur, *ip/os servos, maleficii causa, noxe dedendo, immunis esse.* Manifeste enim istic Noxa est Dativus, ac a maleficio distinguitur. Sed & sic Noxam mereri pro pœna ponitur apud Petron. Immo diserte id ita interpretari videtur ipse Liv. VIII. 28. *Ne quis, nisi qui Noxam meruisset, donec Pœnam luoret, in com. edibus teneretur.* Vide & Festum. Quin & ipsam culpam ac reatum significat Noxa. Hinc apud Gell. IV. 2. ex edicto ædilitio titulis vendendorum servorum adscribi debebat, *quis fugitivus, errore sit, noxare solutus non sit.* Sic & Livius XXIII. 14. *Eos noxa, pecuniave, sese exsolvi iussurum.* h. e. reatu, cui erant obnoxii, ausi quippe capitalem fraudem, & pecunia, quam debebant. Sic XLV. 31. *Noxa liberati insertores.* Et I. 59. de stupro Lucretiæ, *avertendo Noxam ab coacta in Auctorem delicti.* Sueton. Aug. 67. *Ilum a quo simul ambulante incurrenti repente fero apro per mecum objectus est, maluit timidiatis arguere, quam Noxa, remque non minimi periculi, quia tamen*

vera differentia est, quicquid dicat Tribonianus. Juvenal. Satyr. 4. *Rubrius offensa veteris reus, atque tacenda, subaudi culpa.* „ [Servius in illud Virg. „ *Unius ob noxam; Noxam, inquit, pro, Noxiam. Et „ hoc interest, inter Noxam, & Noxiam, quod „ Noxia culpa est, id est, peccatum; Noxa autem „ pœna.]*

Cubiculum. Plinius lib. 30. cap. 6. *Post hæc jubent eum in pariete dormitorii ejus tectore includi: ibid. Eo liberat & lacerta viridis, viva in olla ante cubiculum dormitorii ejus suspensa.*

²³ „ [Cursum subaudi in *Tendimus in Latium. Nepos „ in Milt. Morandi tempus non habens, cursum direxit, „ quo tendebat.]*

Datum. Virg. 4. Georg. *Scis, Proteu, scis ipse, nec est*

Fraus aberat, in jocum vertit: ubi prorsus videtur poni pro fraude & culpa. At vero in illo sensu damni dati, & mali porro per pœnam accipiendi, seu ipsius pœnæ, poni potest Noxia quoque, ita ut intelligatur Res. Liv. XLI. 23. sine ullius eorum, quos oderat, noxia, h. e. damno & malo. Et Plautus sæpe Commereri & mereri noxiam. Vide Mostell. V. 2. 26. & Trin. I. 1. 1. Adde Festum, apud quem Servius Sulpicius exponit noxiam per damnum, & Imp. Justin. Instit. de Noxalibus actionibus. Sed cujus, vel Triboniani, distinctionem Sanctius rejicit, & recte, si voluerunt illi eam fuisse hisce vocabulis propriam ac perpetuam. Mihi certe videtur utrumque fere idem significare, & ideo promiscue sæpe adhiberi; sed tamen usu

magis frequentatum, ut Noxa pro nocumento ipso & maleficio, ac ejus pœna ponatur, at Noxia pro culpa. Vide & Opuscula de Latinitate Ictorum Veterum pag. 8. &c. & ibi Doctiss. Dukerum.

23. *Cursum subaudi etc.]* Vel potius *Iter*, Virgil. Aen. VI. 240. *Quam super haud ulla poterant impune volantes Tendere iter pennis.* VII. 7. *postquam alta quierunt Equora, tendit iter velis.* Ovid. Metam. II. 547. *Ad Dominam tendebat iter.* Similiter Auct. B. Africanus cap. II. *At gressumque ad moenia tendit,* Virg. Aen. I. 414. Vide & infra Sanctium in Voce *Iter*. Potest etiam intelligi *St.* Plautus Pseud. I. 2. 81. *Tenes, quorsum hæc se tendant, que loquor.* Sic enim edidit Taubmannus, & habent MSti, eo teste.

est te fallere cuiquam, subaudi datum, vel concessum, ²⁴
Vide Facultas.

Dei. Per *superos & inferos rogatus*, subaudi Deos. Horat. *Carminē Dii Superi placantur, carminē Manes: idem, Me diis miscent Superis: idem 4. Carmin. Dii Superi.* Apulej. *Utrum Lar sit, an Larva, Deum Manem vocant.*

Dens. Persius, & *genuinum fregit in illis*, subaudi dentem. Sic in illis, *caninus, maxillaris, molaris, columellaris*, de quibus Plin. lib. 11. cap. 37.

Dicto. Virgil. *Ocyus huc omnes: idem, Ocyus incubuere omnes*, ²⁵ subaudi dicto: idem, *Et dicto citius tumida equora placat.*

Dies. Ovid. in Fast. *Bruma novi prima est, veterisque novissima Solis*, subaudi dies, vel lux: Dies enim, quia est ambiguum, utroque in Genere suppletur: ut, *quarto Idus, tertio Kalendas*, subaudi die.

Virgil. *Meus est natalis*, subaudi dies. Cicero Attic. *Hæc ad te die natali meo scripsi: idem Bruto, Nam die tuo natali victoria nuntiata.* Terent. Phorm. *Ubi erit puero natalis dies.* Errat igitur Valla lib. 4. cap. 10.
„ [Plautus Trin. *Tu in perendinum paratus sis, ut ducas*
„ *uxorem*, subaudi diem: Cicero, *Utrum diem tertium,*
„ *an perendinum dicere oporteat.* Cæsar 5. Gall. *Perendino*
„ *die.* Afranius Privigno, *Festis promiscue, atque profesto,*
„ *concelebras focum*, subaudi diebus, & die. Plaut.
„ Au-

24. Vide Facultas.] Nulla tamen istic hujus Ellipseos exempla memorantur. Ego vero in hisce locutionibus si quid intelligendum sit, eam tamen facultatis vocem potissimum intellexerim. Certe Terentius addidit Facile, Adelphi. V. 4. 8. *Cuius facile est noscere*, ubi potuisset dixisse, *cuius est noscere*. Sed tamen posse hæc etiam absque

Ellipsi commode satis exponi, ostendimus in Notis ad Vocem Libido. Ceterum Auctor voluit sine dubio lectorem remittere ad Vocem Potestas, ubi plura hujus locutionis exempla ab ipso adferuntur.

25. Subaudi dicto] Malim Solito. Vide quæ notavi ad II. 10. not. 6. pag. 220.

„ Aulul. *Festo die si quid prodegeris, profesto egereliceat.*
 „ Cicero, *Aliquem in crastinum differre: idem, Aliquid*
 „ *crastinus dies nobis pollicetur.]*
 „ *Agonales, Apollinares, Fasti, Nefasti, subaudi dies.*
 Vide *resta*. Plinius lib. 33 cap. 1. *publicatis diebus fa-*
stis.

Dies, vel Tempus. Cicero 1. Catil. *Dixi, eadem*
te optimatum contulisse in ante diem V. Cal. Novemb. idem
Attic. lib. 3 de Q. Fratre nuntii nobis tristes venerunt,
ex ante diem Non. Jun. & lib. 2. Comitia Bibulus cum Ar-
chilochio edicto in ante diem XV. Kalend. Novemb. dis-
sulit.

Digitus. Adagium, *Minimo provocare, subaudi digi-*
to: sic auricularis, annularis, medicus, infamis: Pert.
Infami digito, & purgalibus ante salivis.

Domus. Ovid. *Regia Solis erat sublimibus alta colum-*
nis, subaudi domus. Seneca in *Agamem. perlucet omne*
regia vitium domus. Sic *basilica, subaudi domus.* „ Vi-
 „ *truv. lib. 8. cap. 4. Zama civitas Afrorum, cuius mania*
 „ *rex Juba duplici muro sepfit, ibique regiam domum sibi*
 „ *constituit.]*

Domum. *Uxorem duxit, subaudi domum, vel in do-*
num. Plaut. Aulul. *Volo te uxorem domum ducere.* Te-
 rentius Phorm. *Dotem si accipiet, uxor ducenda est do-*
num: idem Hecyr. Nunquam se illa viva uxorem ductu-
rum domum. „ [Plaut. Aulul. *Redi, atque intus serva,*
 „ ²⁶ *subaudi domum: idem Cistel. Sine filiam tuam esse*
 „ *hic triduum, & servare apud me: Et Mil. serva istas fo-*
 „ *res: hoc observabo ostium.* Terent. *Solus Sannio servat*
 „ *domi, subaudi ades.* Plaut. Mostel. *Natus nemo servat*
 „ *in adibus, id est, nemo est domi, qui domum velut*
 „ *custodiat.*

ENS:

26. *Subaudi domum.]* Malim *lige res.* Aliud est, *servare &*
res meas. Sic mox supplendum *observare fores istas, scil. malo*
illud ex Mostell. V. 2. 22. Na- plerumque animo, ut scias, quis
onus nemo servat in adibus, intel- intret aut exeat.

27. Ego

ENS. Livius; ²⁷ *Ego Annibal peto pacem, tubaudi*
Ens. Priscianus lib. 18. cap. 1. *Est autem, quando per*
ellipsis verbi, vel participii substantivi, hujuscemodi ca-
sum, id est, nominativi cum obliquis, constructio solet pro-
ferri:

27. *Ego Annibal &c.*] Plura sunt Ellipseos hujus, ac rariora & notabilia magis exempla, cujus generis hic referri quaedam debuerant. Corn. Nepos Catone 1. *Primum stipendium fecit annorum decem se; temque*, scil. *av.* Plinius Paneg. cap. 38. *Qui, optimum adoptaturus, hoc quoque parentis indulgentissimi fecit, quod &c.* Et cap. 8. *O vere Principis atque etiam Consulis, reconciliare amulas civitates, in quibus intelligitur existens munus vel negotium.* Sueton. Claud. 33. *Libidinis in feminas profusissime, scil. fuit, marium omnino expers.* Galb. 22. *Cibi plurimi traditur.* Domit. 13. *Ab juventa minime civilis animi, confidens etiam &c.* Sic enim distinguendum. Cap. 20. *Sermonis tamen nec inelans, dictorum interdum etiam notabilium, scil. existens, Vellem inquit &c.* Cap. 22. *Libidinis nimia, assiduitatem concubitus κλινοπάλην vocabat Sallust.* Jug. 54. *Multa oppida temere munita, aut sine praesidio (scil. *εἴτα*), capie.* Cap. 66. *Milites palantes, inermes, quippe in tali die, ac sine imperio (scil. *εἴτα*), aggrediuntur.* Cap. 91. *Que postquam oppidani cognovere, res trepida, malum improvisum, ad hoc pars civium extra mœnia in hostium potestate (scil. *ἴου*) coeere, uti deditionem facerent.* Hinc jam explicandum, & tali quidem

modo, Caput 112. in quo mirifice hæsitant interpretes: *neque hominem nobilem, non sua ignavia, sed ob Remp. in hostium potestate, relictum iri.* Intellige, in hostium potestate *εἴτα*, & confer cum proximo prior loco: ita omnia erunt plana. Huc quoque pertinet vexatissimum illud Propertii III. 18. *Durus, qui lucro potuit mutare puellam. Tantum in lachrymis Africa tota fuit?* Quam variis modis hic locus tentetur, etiam ab ipso Viro Summo, Gronovio Patre. Vide Ejus Observ. III. 17. Sed nihil audacius Broukhufio, qui verissimam lectionem & pulcherrimam phrasin, in lachrymis, imperite profus ac temere præter MStorum fidem ex Propertio ejecit, & ex conjectura ortum substituit in lucris, quo nihil melius, nihil verius, pronunciat, ut solet. Ast nihil profecto istic mutandum. In *Lachrymis* enim exponendum, ut jam ferme vidit Schottus, male a Broukhufio rejectus, *existenti in ipsis illis lachrymis, suis simul & puella,* quum ultimum sibi invicem vale dicerent, quo tempore, & quibus in lachrymis, maxime moventur amatores. Audi ipsum Propertium I. 5. II. *Eis ego non horam possum durare querelis. Ab pereat, si quis lentus amare potest. An mihi sit tanti doctas cognoscere Athenas, Atque Asia veteres*

ferri: ut, filius Pelei, Achilles, bellans multos interfecit Trojanos; subauditur enim participium verbi substantivi, *ENS*, quod in usu nunc nobis non est, pro quo possumus, qui est, vel, qui fuit Pelei filius,

• dice-

cernere divitias; Ut mihi deducta faciat convicia puppi Cynthia, & insanis ora notes manibus? Similes vero Ellipses Participii ante Præpos. *IN* passim occurrunt. Sic Sallust. Jug. 40. *Qui a Fugurtha in Legationibus aut imperiis pecunias accepissent.* Cicero Catil. IV. 1. *Est mihi grata in dolore vestra voluntas.* Ovidius Metamorph. VIII. 313. *Hippasus, & primis etiam nunc Nestor in annis,* h. e. Nestor existens adhuc in prima juvenia. Idem plene & absque Ellipsi, Metam. XIII. 546. *poenæque in imagine tota est.* Porro Phædrus fab. 9. *Lepus semanimis mortis in solatio,* h. e. quum solatium mortis suæ perciperet ex eo, quod ille, à quo irridebatur, simili morte periret. Quam locutionem recte jam vindicat & tuetur ipse Gronovius contra varias aliorum conjecturas, ut videri potest in Notis Schefferi. Sallust. lib. 5. Hist. *Sullam in victoria Dictatorem sibi uni assurgere &c. solitum,* h. e. quum victor esset. Nihil apud Ciceronem frequentius. Famil. II. 16. *Hæc aspersi, ut scires, me etiam in stomacho ridere solere,* h. e. etiam quum ira & indignatione agitor. I. 9. *In hac sententia complectendus erat Cæsar,* h. e. quum in hac jam sententia essem. Ibid. de Cæsare, *qui mihi, quasunque res gereret, tuendus esset; nunc in tanta felicitate, tantisque victoriis (scil.*

existens), etiam si in nos non esset is, qui est, tamen ornandas videretur. X. 31. *Cæsarem, quod me, in tanta fortuna scil. existens, modo cognitum, vetustissimorum familiarium loco habuis, dilexi.* de Offic. III. 9. *neque in his eum facinoribus quisquam potuit videre,* h. e. quum hæc faceret. Sed innumera ejus generis passim occurrunt. Adde tamen & illa, quæ Sanctius nofter supra ad Vocem *Consuetus* retulit, & quæ nos ad vocem *Affectus*. Quin ipsum illud in lachrymis esse, aut jacere, sæpe reperias. Cicero Famil. XIV. 2. *Te nunc ut vecari, sic jacere in lachrymis & sordibus.* Ipse Propertius de Amatore & Puella, I, 10, 2. *primo quum te seis amori Adfuerim Vestris conscius* *IN Lachrymis.* Sic passim in luctu; *in summo dolore consolatur me spes,* Cic. Famil. I. 6. *ut etiam in vulneris dolore equo animo moreretur,* V. 12. Hæc paulo copiosius declarare volui, ut liquido ostenderem exemplo immodicis illis Broukhufii, cujus ceteroqui justis laudibus tractum nihil volo, admiratoribus, quam graviter ille & inscite contaminaverit aliquando suos Auctores, immittendo temere in textum, quæ confidentissimis asseverationibus perperam vera jactabat.

dicere, vel subaudire, &c. Idem in eodem lib. cap. de Finitivorum constructione, *Græci autem participio utuntur substantivo: ut* Ἀπολλωνι & ὦν διδασκεις, Τύφων ἂν μανθάνεις, *quo nos quoque secundum analogiam possemus uti, nisi usus deficeret participii frequens: quamvis Cæsar non incongruè protulit* Ens, à verbo Sum, es, est; *quomodo à verbo Possium, potes, Potens: idem l. 5. cap. de Casu, Rege Latino, pro, regnante Latino: quamvis in hujusmodi quoque constructione subauditur participium substantivum.* Hæc Priscianus. Quinctil. l. 8. c. de ornatu, *Multa ex Græco formata nova, ac plurima à Sergio Flavio, quorum dura quædam admodum videntur, ut, ENS, & ESSENTIA, quæ cur tantopere aspernemur, nihil video, nisi quod iniqui Judices adversus nos sumus, ideoque paupertate sermonis laboramus. Acron autem ait, laudem meruisse philosophum, quod hoc sit usus participio.* Hæc ille. Mihi vero propterea exprimi non videtur, quia facillime possit intelligi; *ut* Adsum Troius Aeneas, *scilicet, ens, vel qui sum, quomodo etiam locutus est Cæsar.* 2. Civil. Carmonenses, *quæ est longè firmissima totius provincie civitas.* Grammatici nescio quam Appositionem, & Evocationem, hoc ignorantes, finxerunt. Plaut. in Milite obscure dixit, *Mirum est te lolio victitare, ²⁸ tam vili tritico, id est, cum*

tri-

28. *Tam vili tritico.* Non est obscura hæc dictio. Expone, *tam vili ente vel existente tritico, ut paulo ante vidimus Priscianum interpretari illud Virgilii, Rege Latino: Immo ita Ablativi unici absoluti sæpe occurrunt: veluti Ludis, apud Cic. de Senect. cap. 18. Obsequentem cap. 107. & Sueton. Cæs. cap. 39. Proscriptione ibid. cap. 11. Comitibus, passim.*

Sereno intonuit, Obsequent. cap. 83. Sic Tacitus Ann. III. 28. Dedit jura, quibus pace & Principe uteremur, h. e. existente nobis paca & Principe. Livius XXVIII. 17. Haud cuiquam dubio, opprimi posse. Cicero Fam. VII. 18. Nihil te ad me scripsisse postea demiror, præsertim tant novis rebus. & VI. 1. Nec dubitare debes, quin aliqua Rep. sis futurus, qui esse debes. Florus

I. 18.

triticum veneat vili. Scævola vero in l. creditor. §. Lucius Titius. ff. mandati, expreffit participium sic, *Concedo tibi de omnibus meis, ut vis, negotiari, sive vendere vis, sive pacisci, sive emere, sive quodcumque operari, ut domino enti meorum.*

Equus. *Ferus, sonipes, cornipes, quadrupes*, adjectiva sunt; si sola ponantur, *equus* intelligitur.

Fabula. Terentius, *Transtulit in Eunuchum suam*, subaudi *fabulam*: nam *Eunuchus, Ajax, Orestes*, etiam pro tragœdia, masculina sunt; sed frequentius ad nomen generale respicimus. Vide *Avis*. Horat. *Vel qui pratextas, vel qui docuere togatas*. Juvenal. *Impune ergo mihi recitaverit ille togatas*. Sic *Atellanas, palliatas, &c.* subaudi *fabulas, vel comœdias*.

Facem, vel cereum. *Luce mihi, praluce nobis*, subaudi *facem, vel cereum*. Plaut. Caf. *Primum omnium huic lucebis nova nupta facem*: idem Curcul. *Tute tibi puer es lautus, luces cereum*. [At Vide supra III. 3. ad verbum *Luceo*]

„ *Facta*, [vel potius, *Negotia*. Vide infra.] *Mira sunt, ni Pistorclerus Lydum pugnis contudit*, subaudi *facta*, apud Plaut. Bacchid. nam sic idem in Rud. *Haud miranda facta dicis, si Deos decepit, & homines*. Sic *Antehac, Posthac, Postea, Interea &c.* 29 subaudi *facta*: *Hac* enim pro *Hac* dicebant. In *Adhuc*, pro *ad hoc*, 30 subaudi *factum*. Plaut. Mil. act. 4. sc. 5.

„ *An-*

I. 18. 18. *O quam facile erat Orbis imperium occupare, aut mihi Romanis militibus, aut me Rege Romanis*. III. 23. 3. *Nec alias magis apparuit Hispani militis Vigor, quam Romano Duce*. Vide & Gronovium Patrem Observ. I. 17. & IV. 4.

29. *Subaudi facta*.] Vel *negotia*. Vide infra in Voce *Negotium*. Sed & incertum, an hic referenda sint *Antehac* & *Posthac*, h. e. an *Hac* pro *Hac* sit

in hisce positum. Nam possit esse Ablativus, & intelligi *Hæra*, plane ut in *Hactenus*. Certe *vel Ante* & *Post* sapissime Ablativis reperiuntur juncta, sed per Ellipsin. Sic passim *multo ante, biduo ante, paucis ante diebus, anno post, post paulo, &c.*

30. *Subaudi factum*.] *Quidni Tempus?* Certe sic, in Plinii *Paneg.* cap. 7. *Ad hoc ævi*, intelligitur omnino *Tempus*. Sic Plautus *Capt.* II. 3. 25. *Ut adhuc loco-*
rum

„ Ante hoc factum hunc sum arbitratus semper servum pef-
simum.

Facultas, s. Potestas. 31 Quoad ejus fieri possit. Ejus, inquit Budæus, apud Latinos *parelcon* est, id est. abundat: Mihi videtur deesse, *facultas*, vel *potestas*, quod Græcè dicitur *δύναμις*. „ [Vide supra lib. 3. cap. 6.]

Fa-

rum feci scil. *tempus* vel *negotium*. Sed & in Negativis locutionibus, quæ frequentes sunt cum hoc vocabulo, intelligo *rem* us. Vatinius apud Cicer. Famil. V. 10. *Cæsar adhuc de meis supplicationibus non refert*. Cic. Fam. III. 5. *Quod quibus adhuc n n satis est perfectum*. Nepos Milt. 4. *Qua magna nihil adhuc est no ius*. Petron. *Ne ne adh c om sa evant facta*. In quibus intellige omnino non *Factum*, sed *tempus*. Similiter *Usue adhuc*, quod sæpius apud Plautum & Terentium occurrit, dici videtur pro *Usque ad hoc imus*. Ceterum sæpe illa vox notat etiam ideam, quod *præterea*, *insuper*. Tacitus de Germ. cap. 29. *cetera similes Batavis, nisi quod ipso adhuc terra sua solo & celo acrius animantur*. Sueton. Nerone 10. *Atque ut certior em adhuc in tolem stenteres*. In his & similibus intelligitur *Negotium*, quasi dictum esset, *acrius ad* (h. e. supra) *hoc negotium*, quo Batavi animantur; *certiorem ad hoc negotium*, quo jam antea ostenderat suam indolem. Possis tamen sæpe *no Adhuc* accipere etiam, ut Adverbium compositum, plane ut *Ad eo*, de quo velim videas, quæ notavi I. L. 14. not. 7. & 39. Neque obstat Constructio cum Ge-

nitivo, *Adhuc locorum*, quippe quæ etiam in aliis reperitur Adverbis, veluti *Nusquam locorum*, *Minime gentium*, *Affacim divitiarum*, &c Græcis id frequens est, de quibus vide Me id demonstrantem pluribus ac Aelianum Var. Hist. X. 18. 5. in Addendis. Quapropter rem in medio relinquens, fateor, nihil fere esse, quare non pro Adverbio haberi possit *no Adhuc*, ex *Ad* & *Huc* compositum, ut *Ad eo* ex *Ad* & *Eo*: sed tamen nihil etiam ob stare, quo minus habeatur ortum & compositum ex *Ad* & *Hoc*, tanto magis quoniam *Adhuc* & *ad hoc* idem fere notant, & maxime designant *Tempus*. Rectius autem intelligas *Factum* in sequenti locutione. Nepos Thras. 3. *Præclaram hoc quoque Thrasibuli*. Timoth. 1. *Multa hujus sunt præclara facta*. Sed & sic *Dictum* intelligitur sæpissime. Cicero de Senect. cap. 24. *Honestum illud Solonis est, senescere se multa indies addiscentem*. Nihil autem frequentius apud Græcos hujusmodi locutione. Vide me ad Aelian. I. 4.

31. Quoad ejus fieri possit.] Vide nos supra III. 6. 1. ubi hanc locutionem aliter explicuimus, &, ut putem, verius.

Famulus. In illis, à *pedibus*, à *secretis*, &c. deest *famulus*, vel *servus*. Sueton. lib. 1. *Philemonem à manu servum*. Vide *Servus*.

„ [Fastigium. *Ex alto*, subaudi *fastigio*. Liv. 27. „ *Nomen regium ex tam alto fastigio aspernantis.*]

Febriis. *Laborat quartana, tertiana, quotidiana*, subaudi *febri*. Juven. Satyr. 4. *Jam quartanam sperantibus aegris*. Cic. de Natur. Vide, *ne tertianas quidem febres & quartanas divinas esse dicendum sit*. Cic. Attic. lib. 8. *Quartana discessit*.

Feriae. Horat. *Indictis Latinis*, subaudi *feriis*. Sic *Furinales, Laurentinae, Tarentinae, Sementinae, Paganicae, Conceptivae, Nundinae, Stativa*. Varro, *Latinae feriae, dies conceptivus*: idem lib. 1. Rustic. cap. 2. *Sementinis feriis*. Cic. 1. Nat. *Nam cum feriis Latinis ad eum venissem. Ferias esuriales dixit Plautus in Cas. pro jejunio*.

Festa. *Accalia, Agonia, vel Agonalia, Angeronalia, Carmentalia, Cerealia, Compitalia, Consualia, Equiria, Feralia, Fontinalia, Fordicidia, Fornacalia, Furinalia, Laurentalia, Liberalia, Lupercalia, Matralia, Meditri-nalia, Megalia, Neptunalia, Opalia, Paganalia, Palilia, vel Parilia, Portunalia, Quirinalia, Robigalia, Saturnalia, Terminalia, Vestalia, Vinalia, Volcanalia, Voltur-nalia*. Vide *Dies*.

Fidem. Terent. Phorm. *Prò Deum immortalium*. Ubi Donatus ellipsin esse, & *fidem*, vel simile aliquid, desiderari ait. Cicero in Oeconomico, *Quid igitur, prò Deum immortalium, primum eam ducebas quæso? Terent. Prò Deum atque hominum fidem*.

Filius, vel filia. Terent. *Medos fecit Flaccus Claudii, subaudi filius*: Sic *Tullius*, vel *3ª Tullia Ciceronis*. Vide *Uxor*.

Finis

32. *Tullia Ciceronis.*] Vix ita ni Viri, intelligebant *Uxorem*, loquebantur Romani, qui, si Mu- non *Filiam*; sicuti id quamplu-lieris nomen adjungerent Nomi- rimum exemplis, tum ex Aucto- rum

Finis. Virgil *Hac Trojana tenuis fuerit fortuna secuta*, subaudi *fini*: nam *finis* etiam fœmininum est, ut sæpè apud Lucretium invenies. Virgil. *Hæc finis Priami factorum*: idem, aut *qua sine sequar*. Sic *eatenus*, *quateenus*, *hactenus*, id est *tenuis hac fine*, vel *via*, „ [vel ad „ hunc usque finem. Hygin. Altron. 272. *Quæ ad figuræ rationem siderum pertinent*, ad hunc finem erunt nobis dicta, *Etæ*, *reliqua protinus dicemus*, id est, de siderum figuræ ratione dixi hactenus, porro dicam de reliquis. Item fab. 82. *Stare in aqua media sine corporis*. Ubi forte rectius legas, *medii*, pro usque ad medium corpus. Cicero, *Lumborum tenuis*, subaudi *sine*, id est, usque ad lumbos, *crura*. Festus, *Quatenus significat quæ sine*, ut *Hactenus*, *hac sine*. Virgil. 12. *Æneid. Quæ visa est fortuna pati*, *tua mœnia texi*, pro, *quatenus*, *qua sine*, *quoad*, *quamdiu*.] Gell. lib. 1. cap. 3. *Minimè dicitur*, *quatenus*, *quaque fini*, *dari amicitie venia debeat*: idem referens Chilonis sententiam, *Hac*, inquit, *fini ames*, *tanquam fortè fortuna osurus*; *hac itidem tenuis oderis*, *tanquam fortasse post amaturus*. Vide *Via*.

„ *Florem*. [*Florem* subauditur in hoc Virgilii, *Crocum*, *cumque rubentem*: nam *Crocum*, ex regula terminationis, neutrum esse Servius his Sallustii verbis probat, *In qua crocum gignitur*. Similiterque Curtius lib. 3. *Corycium*, *ubi crocum gignitur*.] [De hoc & seq. articulo. vide quæ notavimus ad I. 7. maxime Not. 11.]

Flu-

ribus priscis, tum ex antiquis inscriptionibus, docui in Dissertationum mearum Triade pag. 18... 28. Proinde *Tullia Ciceronis*, scil. *Filia*, vix usquam, quod memini, occurrit, at *Tarentia Ciceronis*, scil. *Uxor*, passim. Nulla tamen ratio est, nisi quæ in solo Usu sita, quo minus aliquis alicubi dixerit quo-

que *Tullia Ciceronis*, quia ex Ciceronis ipsius Epistolis notissima erat hæc ejus *Filia*, & *Patris* in eam amor. Sic præter usum & morem *Cornelia Gracchorum*, & *Ὀλυμπίας ἡ Ἀλεξάνδρου*, apud Aelian. Var. Hist. XXX. 30. à Filiis describuntur per ejusmodi Ellipsin, qua intelligitur *Mater*.

Fluvius, Amnis. Virgil. *Sulphurea Nar albus aqua*, subaudi *fluvius*: *Nar* enim neutrum est, quia indeclinabile. Cic. *Lacus Velinus in Nar defluit*. Siccum dicimus *Albula magnus*, *formosus Turia ripis*, *altus Sequana*, deest *fluvius* vel *amnis*. Virgil. lib. 11. *Amnis & Adriacas retro fugit Ausidus undas*. Livius lib. 1. *Tiberim fluvium*: & lib. 4. *Tiberi amne septus*: idem, *ad Rhodanum fluvium*: idem, *ad Eurotam amnem*. Curtius lib. 3. *Pyramum amnem transire*: ibid. *in ripa Pyrami amnis*. Vide *Amnis*.

[*Fodina* subauditur in *Auraria*, *Argentaria*, *Ferraria*. Livius, *Veftigalia magna inſtituit ex ferrariis & argentariis*. Cajus Jurisc. dixit, *Cretæ fodinas*. Plinius, *Argenti fodinas*. Vide *ſecturæ*.]

Fœmina. *Pregnans* adjectivum est, ut, *pregnans arbor*: & *folia pregnantia*, apud Plinium: & *pregnans Jovis cerebrum*. Si abſolutè profertur, deest *fœmina*. Plaut. *Quæ nunquam fuit pregnans, quæ parere potuit?* Sic. *Pediſſequa*.

Fœmina, vel *mas*. *Boves meas: canes gravidas* cum legimus, ne credamus Grammaticis, qui Nomina, Communia duobus, maxima cum ignorantia sunt commenti, sed subintelligamus *fœminas*, aut ad ſyllepsiſin generis recurramus; ut, *ſcelus, qui me perdidit*. Res sic se habet; Quoties in Nominibus Epicœnis aliud volebant intelligere, quam terminatio ipſa præſinit, addebant *mas*, aut *fœmina*: verbi gratia, *Aquila*, *fœmineum* est, pro maribus & fœminis; sed ſi de maribus loquaris, dicendum erit *aquila mares*. Rurſus *Corvus* masculinum tantum est, pro utroque sexu; at de fœmina dices *corvus fœmina*. *Epicœna* voco, quæcun-

33. Ne credamus Grammaticis
 Ec. De Nominibus, quæ Epicœ-
 na vocantur, & quæ Communia.
 vide quæ diſputavimus ſupra ad
 l. 7. pag. 48. &c. contra San-

ctium, qui non modo hæc
 confundit eorumque naturam,
 ſed & ſine juſta ratione proſus
 ex arte Grammatica explodit.

cunque sub uno fine significant utrumque sexum, sed unum præcipuè; ut, *homo, latro, sacerdos, vates, anzistes, miles, agricola, bos, canis, sus, grus, &c.*, [Plautus Poen. act. 6. sc. 5. *Tunc audes amare, quod mares homines amant?* Unde discimus, similiter *hominem sceminam* recte dici; sicque per Ellipsin *Hominem pessimam* efferri posse. Varr. Sesiuiul. *Quid est, quod homo masculus lubentius videre debeat, quam bellam uxorem?* Homer. 6. Iliad. Βῆν ἀρσενᾶ, id est, *bovem marem*, dixit. Theocritus, Θοῶς ἰππῶς, id est, *equos velocissimas*. Livius lib. 5. decad. 5. *Apollini bove aurato, Latonæ bove scemina aurata, sacra Græco ritu facerent*. Plin. lib. 8. cap. 46. *Scemina bos semel ei anno ostenditur suis & ipsa insignibus*: idem lib. 11. cap. 51. *Bubus tantum sceminis vox gravior*: ibid. cap. 37. *Itaque quum apri percutiant, scemina sues mordent*. Varro lib. 2. cap. 1. Rustic. *Sceminis bubus demitur cibus*. Justinus lib. 1. *Invenit juxta infantem, canem sceminam parvulo ubera præbentem, a feris & alitibus defendentem*; *Motus etiam ipse misericordia, qua motam ipsam canem viderat, puerum defert ad stabulum, eadem cane anxie prosequente*. Plaut. Menech. *Ita me illa ab lava rabiosa scemina observat canis*. Plin. lib. 28. cap. 15. *Scemina suis*. Gell. lib. 13. cap. 20. *Sacerdotes quoque sceminas, Cicero Antistitas dicit*. Plaut. Persa, *Qui Atticam hodie civitatem majorem feci, atque auxi civi scemina*. Plinius lib. 9. cap. 51. *Polypus scemina*: lib. 10. cap. 18. *piscis scemina*. Ovid. *cum quo sua gaudia jungat, Invenit in media scemina piscis aqua*. Plin. lib. 10. cap. 18. *Palumbes incubat scemina*. Macrob. lib. 1. cap. 17. Satur. *Ut Græco ritu hisce hostiis sacrum faceret, Apollini bove aurato, Latonæ bove scemina aurata*. Sues sceminæ quomodo castrentur, docet Plinius libro octavo, cap. 51. Columella libro septimo, cap. nono, *Scemina sus habetur ad partus edendos*. Plinius lib. 8. cap. 32. *Quosdam nos principes sceminas scimus*: Plinius in epistolis, *Habebat illa Pantomimos, fovebatque ef-*

fusus, quam principi scemina conveniret: Plinius lib. 10. cap. 60. Cornicem incubantem mas pascit: ibid. cap. 33. de perdicibus, Tunc inter se dimicant mares desiderio sceminarum? idem, Aquilarum mares. Antiquitus multa fuerunt epicœna nomina, ut, porcus, lupus, agnus, ovis, leo: nondum enim in usu erant, porca, lupa, agna, leana, antislita, clienta, hospita, dracœna, & alia id genus. Unde Varro dixit lupum sceminam, teste Quintil. lib. 1. cap. 6. & Cato cap. 134. Rust. Priusquam porcum sceminam immolabis. Cic. 2. leg. porco sceminapiculatum pati. Virgilius, ut sentit Quintilianus lib. 8. cap. 3. primus dixit, porca, in illo carmine, Et cœsa jungebant scœdera porca. , [Plautus in Vidul. Audivi sceminam leonem semel parere: nam quod Lucr. 9. Leam, dicit, id Servius in Georg. 3. usurpatione factum dicit, cum Latine dicatur Hic & hac Leo, Leana vero sit Graecum. Sed contempto Grammaticorum iudicio, Ovidius, Lucretii imitatione, dixit, Ut lea seva sitim multa compescuit unda.] Gellius libro. 4. cap. 3. citat hanc legem Numæ, Funoni crinibus demissis agnum sceminam cadito. Festus voce Pellices, Agnum sceminam cadito, & agnum marem cadito. , [idem voce Agnus, Apud majorum, res Agnus communis erat generis, sicut & Lupus.] Valer. Maxim. lib. 2. cap. 1. cœsisque atris bubus, Diti maribus, sceminis Proserpinae. Cic. lib. 2. de Divin. Ego tamen miror, si emissio scemina anguis mortem afferebat Graccho, emissio autem maris anguis erat mortifera Cornelia. Varro lib. 4. Analog. Quum ovi mari testiculi dempti, quia natura versa, vervex declinatus. Ex his collige, in similibus nominibus debere intelligi marem vel sceminam, si sit adjectivum contra terminationem: ut, elephantus grævda; boves meas; & cum Plinius de muribus dixit, 34 Ex una genitos centum viginti tradiderunt. Sic

34. Ex una genitos &c.] Nolim ex una femina mure, genitos mares hæc ita intelligas, quasi supplemures centum &c. Nec enim ullum sit, ut videtur Sanctius velle; id modo verisimile est, omnes geni-

Sic igitur intelligendus Suetonius in Claud. 40. *Inducta teste in senatu, hæc, inquit, matris meæ liberta & ornatricis fuit.* Sic etiam Virgil. *Ne sævi, magna sacerdos; Et Amphrysia vates.* sic Ovid. in epistol. *Canaces, Et rudis ad partus, & nova miles eram.*

Frater, vel soror. *Est germanus meus, est patruelis tuus: est germana mea, & tua patruelis, subaudi frater, vel soror.* Terent. Andr. *Si te in germani fratris dilexi loco.* Cicero sæpe dicit, ³⁵ *fratres patrueles, & sorores patrueles.* Mart. *patruelès fundi.* Ovid. *patruelia regna.* Sic *uterini & consanguinei.*

Frenum. Virgil. *duris parère lupatis, subaudi frenis.* Horat. lib. 1. Carm. *lupata frena: ibid. Gallica nec lupatis temperet ora frenis.* Solinus dixit *lupatos*, subaudi *frenos*, nam masculinè etiam dicitur.

Frumenta, vel fruges. *Utere sata: subaudi frumenta.* Virg. 3. Georg. *Sata frumenta: idem, satus messes.* Pomp. Mela lib. 3. cap. 8. *pro satis frugibus contra grues dimicando.*

Funera, vel Officia. *Iusta persolvere, subaudi funera.* Cæsar lib. 6. Gall. cap. 4. *Iustis funeribus confectis.* Cornel. Tacitus, *suprema facere. Solemnibus iustis.* Arnobius lib. 1. ,, [Fortassis autem rectius subauditur *Officium.* Liv. 9. *Populus Campanus egressus, iustis omnibus hospitibus, privatisque & publicis, ³⁶ fungitur officiis.]*

Fu-

nitos fuisse Mares, sed *genitos* dixit Plinius, quia cum incertus est plurium sexus, tunc genus masculinum adhibebatur potissimum, ut dignius, a Latinis, & ita sexus in incerto relinquebatur. Vide supra pag. 52, 53. & infra ad IV. 10.

35. *Fratres patrueles & Sorores.* In *patruelibus* intelligi vocabula *fratrum & Sororum*; & pròinde his etiam vocabulis sæpe simpliciter notari *patrueles*,

quod de *Sororibus* male negaverat Schottus, ostendimus in Animadv. Histor. cap. 3.

36. *Fungitur officiis.* Adde Liv. I. 20. *Nec caelestes modo ceremonias, sed iusta quoque funebria, ut idem Pontifex edoceret.* Cic. de Har. resp. *Omnia solennia ac iusta ludorum summa cum cerimonia esse servata.* Intellige in his omnino officia vel sacra. In loco Cæsaris legitur etiam *funeribus*, non *funeribus*.

Funis. Juvenal. *duros tractare rudentes*, subaudi *funes*. Plaut. *Dum hanc tibi rudentem, quam trahis, complico*, supple *funem*: nam *funis* ambiguum fuit, & *Rudens* participium est à *rudo*, *is*.

Gemma. Plinius lib. ultimo, cap. 10. innumera nomina in *as*, & *es*, Græca, & in *os*, & *on*, facit foemina; sed intelligitur *gemma*, ut *Adamas*, *Acbates*, *Paneros*, *Morion*, *Mitrax*. Idem facit in Arboribus, & Herbis.

„ [Genus subauditur in *Animal*, quod non aliud est, quam *Animale*. Lucret. 1. *Unde animale genus generatim in lumina vitæ Reducit Venus*. Cicero, *Animi sunt animales, id est, spirabiles, sive ignei*.]

Gratiæ. Terent. *Vel rex semper maximas mihi agebat, quidquid feceram; aliis non item*. subaudi *gratias*: idem, *Magnas vero agere gratias Thais mihi?*

Herba. Plinius, *Dictamnium pota sagittas pellit*: idem lib. 26. cap. 6. *Centunculus trita in aceto*: ibid. cap. 7. *Centaurium, Gentiana, ex aqua potæ*: idem *Laxer quoque nascens in rivis, condita & pota*: idem, *Invenereunt & canes Canariam*, subaudi *herbam*. Vide *Avis*.

Homo. *Nemo nos videt*, subaudi *homo*: 37 nemo enim ad-

37. *Nemo enim* Adjectivum est.] Immo vero proprie est Substantivum, diciturque contracte pro *ne homo*, vel *ne homo*, (nam sic dixerunt antiqui: unde Ennius, *Vulturis* (pro *Vultur*) in silvis miserum mandebat *homonem*) plane ut *nolo pro ne volo*. Gellius IX. 10. *neminem quemquam alium*. Adde *Festum*, qui & notat, neque pluraliter formari, & poni semper in persona, non in re designanda. Atque ideo verba Accii, in quibus *nemo nomen* pro *nullum nomen* videtur poni, legenda arbitretur

unica modo litera mutata: *Ex omni Gracia nomen illius par nemo reperire potest*. Cæterum sæpe conjungitur tamen cum aliis Substantivis, & per pleonasmum ac abusum cum ipso illo *Homo*. Liv. XXXVII. 53. *Nemo miles Romanus*. Cic. Famil. II. 19. *Mibi Quæstor optatior nemo obtingere potuit*. XII. 27. *Splendore Equiti R. nemini cedit*. Intelligenti vel existenti; qua etiam ratione exponendum, quando cum feminis occurrit junctum, ut & quod ait Plaut. *Poen. V. 5. 32. Quod homines mares amant*,

adjectivum est, „[diciturque *Nemo fœmina, nemo no-*
 „ *men.*] Terent. *Nemo homo est.* Cic. Tulcul. *Homi-*
nem quidem scire arbitror neminem: idem ad Marcel. lib.
 15. *Esse hominem, qui ignoret, arbitror neminem*: idem
 Attic. lib. 8. *Neminem omnium pluris facio, subaudi ho-*
minem. Cic. 2. leg. *Pontificem neminem bonum esse.* idem 2.
 Nat. *Nemo hominem homo agnoscit*: ibid. *Nemo opifex*: &
neminem tribunum. Plaut. Cal. *Vicinam neminem ego amo*
merito magis, quam te: „ [idem Merc. act. 3. sc. 1. *De*
 „ *lanificio neminem metuo, una ætate quæ sit, subaudi fœ-*
 „ *minam.* Accius Neoptol. *Ex omni Græcia nomen illius*
 „ *par nemo reperiri potest*, pro nullum par nomen. Te-
 „ rent. Andr. *Hoc ego scio, neminem peperisse hic.*] Dici-
 mus, *nemo rex, nemo Deus*: & *nemo dies*, apud Pru-
 dentium; *nemo non*, id est, *omnis.* Cic. de Nat. *Ne-*
mo nec homo, nec Deus: & ad Heren. *Nemo rex.* Virg.
 Turne, *quod optanti Divum promittere nemo Audeat*,
 &c.

In omni adjectivo masculino absolutè posito deest ho-
 mo; ut, *tu es miser, ego sum salvus; Petrus est albus; Ci-*
cero est Romanus. Ter. Adelph. *Homini misero plus*
quingentos colaphos infregit mihi. Lucan. l. 2. v. 133.
 [Hic locus male adfertur] *Hic finis Mario vitæ fuit*,
 &c. *mensoque, homini quid fata pararent.* „ [Virg.
 „ *Venerat antiquis Coriti de finibus Acron, Grajus homo.*
 „ Ennius, *At Romanus homo tamen etsi res bene gesta est,*
 „ Cor-

mant. Sic cum voce *Homo*, Cice-
 ro Famil. III. 5. *quo quidem ho-*
minem neminem potuisi mihi a-
micriorem mittere. & V. 17. *In*
qua neminem prudentem hominem
res ulla delectat. Ad veram vo-
 cabuli originem non attende-
 runt, qui dixerunt, ut Cicero,
nemo nec Homo, nec Deus, &
 Virgilius, *Divum nemo.* Nam
Nemo, cum voce *Homo* compo-

tum, de Diis dici non debuif-
 set, sed hic abusus est ex vul-
 gato vocis usu de hominibus
 ortus. At quem Prudentius ait
 Peristeph. Hymno ultimo v.
 744. *neminem excepit diem*,
 prorsus perperam, & pro Latini-
 tate illius temporis, dictum
 arbitror. Vide & Vossium de
 Anal. I. 15.

„ Corde suo trepidat.] Cic. pro Archia, *Ex hoc esse hunc numero divinum hominem Africanum* Cic. Attic. *Regnum non modo Romano homini, sed ne Persæ quidem tolerabile:* idem in Orat. *An victus hominum Atheniensium beneficio excoli potuit, oratio non potuit?* Vide supra Cap. 3. p. 540.

Mæcenas, Sutrinus, Aquinas, Arpinus, nostras, adjectiva sunt, facta ex *Atis*, & *Ate*; ut, hic & hæc *nostratis*, & hoc *nostrate*. Si absolute dicantur, deest *homo*, ut, *L. Cilnius fuit Mæcenas*. Vide Varronem lib. 1. Analog. in calce.

Amicus, familiaris, necessarius, liber, servus, tabellarius, nuncius, socius, maritus, „ [*mercenarius*,] *rivalis*, & multa hujusmodi semper adjectiva sunt, deest *homo*. Cic. *Nihil homine libero dignius*. Juven. *Tu tibi liber homo, & regis convivæ videris*. Ter. *Homo amicus est: idem, hominem amicum recipere ad te: Idem, servum hominem causas orare leges non siviunt*. Legimus *famulos greges*; & *famulas manus* dixit Alciat. in emblem. Cic. 2. leg. *Easque in famulis, operibus patratis, habento*.

Homo, vel vir. Triumphalis, Prætorius, Consularis, subaudi vir, vel homo. Vide Laurent. Vallam lib. 4. cap. 84.

Homines. Magnates, optimates, majores, minores, cæteri, mortales, subaudi homines; item 38 *Brutii, Itali, Hispani*; Cæsar B. Civ. I. 34. *Albæcos barbaros homines*.

In verbis ad famam pertinentibus notum est deesse *homines*; ut, *ajunt, ferunt, prædicant*: sed quia Grammatici negant alia verba poni posse in activa sine supposito, sed statim recurrendum ad passivam, ita ut *bellum geritur*, dicatur, non, *Bellum gerunt*, 39 contrarium ad-

38. *Brutii, Itali.*] Liv. I. 32. *Hominiibusque præcis Latinis.* cap.

59. *Romanos homines opifices pro bellatoribus factos.* Vide & Gro-pov. Observ. II. 13.

39. *Contrarium adferamus.*]

Recte sane Sanctius. Et imperitos atque inexercitatos oportet fuisse in lectione Veterum; qui id in dubium vocare sunt ausi. Cato apud Gell. III. 7. *Cumque inter mortuos defaigatum vul-*

adferamus. Juvenal. Satyr. 1. *Una comedunt patrimonium mensa.* Curtius lib. 4. *Sed cum fornacibus ferrum, quod excudi oportebat, impositum esset, admotisque follibus, ignem flatu accenderent, sanguinis rivi sub ipsis flammis extitisse dicuntur: & infra, Apud Macedonas quoque, cum forte panem quidam militum frangeret, manantis sanguinis guttas notaverunt: ibid. Totas arbores cum ingentibus ramis in altum jaciebant; deinde saxi onerabant: rursus cumulo eo-*

rum

vulneribus, ægreque spirantem, cognovere, eum sustulere. Cicero de Offic. II. II. *maximeque admirantur eum, scil. homines.* de Amic. 21: *Omnium vitiorum una cautio est, ut ne nimis cito diligere incipiant.* Phædr. lib. IV. *Ut mos est vulgi, passim & certatim ruunt.* Sic Festus, *Petimina in humeris jumentorum ulcera & vulgo appellant, & Lucilius meminit.* Ita Schedæ. Quapropter male & sine causa nunc ex conjectura Ant. Augustini editur, *vulgus appellat.* Idem, *Strutheum in mimis præcipue vocant ob scænam partem virilem.* Idem, *Querquetularia vira putantur significari nymphae præsidentes querqueto virescenti, quod (lego, quo id) genus sylva indicant suis se intra portam, que ab eo dicta sit Querquetularia.* Ponuntur hæc sine præcedente Nominativo, qui tamen intelligi debet, & est, vel *Homines*, vel *Veteres*. Et proinde interpretanda hæc eodem modo, ac si diceretur forma passiva *Indicatur*, *Vocatur*, &c. De quo ne vel tantillum dubites amplius, en loca, ubi promiscue utraque locutio occurrit. Plautus Curcul. IV. 2. 17. *Culpant eum, con-*

spicitur, vituperatur. Sall. Catil.

60. *Postquam eo ventum est, unde à ferentariis prælium committi posset, maximo clamore, infestis signis, concurrunt, pila emittunt, gladii res geritur: proconcurritur, pila emittuntur, scil. non à ferentariis, sed militibus utriusque exercitus.* Liv. V. 32. *Neque Deorum modo monita spreta: sed humanam quoque opem, que una erat, M. Furium, ab urbe amoverunt.* Similiter Græci. Ant. Liber. fab. 34. τὸ δὲ βριϕὸ ἀνόμασαν Ἀδᾶν. Ad quam fabulam Vir Clariss. Abr. Berkelius allata Scholiastis in Lycophronem verba, ὁ θεὸς εἰς δένδρον αὐτῆν μετέβαλε, emendat, reponendo, θεὸς... μετέβαλον, pro ὁ θεὸς... μετέβαλε. Posterius profus recipio & approbo, at prius minus necessarium putem, inprimis, quia jam præcessit mentio θεῶν. Sic porro Actor. XXII. 25. ὡς δὲ προέτεινεν αὐτὸν τοῖς ἱμασίν, εἶπε πρὸς τὴν ἐσῶτα ἑκατόνταρχον ὁ Παῦλος. Legendum omnino, & recipiendum ex Variantibus Lectionibus, προέτεινεν, scil. illi, qui à Centurione adhibiti fuerunt ad distortendum & extendendum Paulum. Confer istic §. 29.

rum alias arbores injiciebant. Terent. Phorm. *Quid tandem mihi dicent, aut quam causam reperient?* idem Adelph. *Occidunt me quidem: dum nimis sanctas nuptias student facere, in apparando consumunt diem:* idem Heaur. *Haudquaquam etiam cessant:* idem Phorm. *Ubi initiantur.* Plaut. Cal. *Age tibi cenam, dum illam huc adducunt foras, &c.* Virgil.

*Tunc credo, cum me arbustum videre Miconis,
Atque mala vites incidere falce novellas.*

Et 4. Georgicorum,

— *Hunc angustique imbrice tecti
Parietibusque premunt arctis, & quattuor addunt
Quattuor à ventis obliqua luce fenestras;
Sic positum in clauso linquunt, & ramea costis
Subjiciunt fragmenta.* —

*Et in sacris, Sulte, hac nocte repetent à te animam tuam:
ibidem, Nec mittunt vinum novum in utres veteres.*

Homo. Adolescens, & juvenis, [& servus, serva,] adjectiva sunt, deest *homo*, vel *mulier*. Cicero 1. Orat. *Adolescentes homines.* Terent. Hecyr. *Adolescens mulier fecit, mater quod suavit sua.* Ovidius 7. Metamorph. *Juvenes annos.* Perf. Satyr. 6. *juvenes jocos.*, [*Videtur, de Servus.*]

Hora. Horatius, *Ad quartam jaceo, subaudi horam:* idem, *Quota Pelignis caream frigoribus.* Sic dicimus, *sonuit prima, tertia, nona.* Et Ecclesiastico, *ad primam, ad tertiam.*

Horologium. Cicero pro Quinctil. *Non ad solarium, non in campo, non in conviviiis versatus est, subaudi horologium.* Romanis *solarium horologium statuisse,* Plin. lib. 7. cap. 60.

„ *Hortus [Pomarius veteribus in usu erat, teste Charisio,*

„ rificio, ut scilicet subaudiatur *Hortus*; in plurali *Poma-*
 „ *ria*, nempe *Loca*, vel *Septa*. Monet idem Cha-
 „ rificius *Pometa* dici, ubi poma nascuntur, *pomaria*
 „ autem, ubi poma servantur: Cicero tamen, &
 „ alii, pro *Pometa*, dicunt *Pomaria*. 4° In *Vinea*,
 „ quoque subauditur *Hortus*, quod olim dubii erat
 „ generis.]

Jacturam, vel nomine. Cic. in *Topicis*; *Si quis da-*
mini infecti promiserit: Briffonius supplet nomine, vel cau-
sa: 4° ego dicerem deesse *jacturam*.

40. In *Vinea* quoque subaudi-
 tur *Hortus*] Neutiquam ego qui-
 dem heic accesserim Scioppio.
 Hortus enim, seu locus multis
 vitibus obsitus, dicebatur proprie
Vinetum. Sucton. Domit. 7. *Existi-*
mans nimio vinearum studio ne-
gligi arva, edixit, ne quis in Ita-
lia novellaret, utque in provinciis
vineta succiderentur. Unde Ada-
 gium, *sua vineta cadere*. Est ta-
 men *Vinea* revera Adjectivum,
 dictum non à *Vino*, quod *vini*
ferax sit, ut apud Festum vult
 Verrius, sed à *Vite* quasi *viti-*
nea. Verum intelligitur in eo
 non *Hortus*, sed vel *Arbor*, vel
Porticus. Ut hoc posterius ma-
 xime intelligi putem, facit ma-
 china bellica, *vinca* quoque di-
 cta, qua testi milites in obsi-
 dionibus opus militare faciebant,
 (Vide Sall. Jug. 91.) & quæ
 formam cujusdam porticus ex-
 hibebat, unde & hoc *porticus*
 nomine à Cæsare insignitur. Ex
 quo apparet, Veterum *Vineas*
 proprie dictas, fuisse item quasi
 in porticus arcuatas. Diserte
 Cassiodorus de Orthographia
 cap. 1. ex Ann. Cornuto, *Ne-*

que aliunde *Vinea castrenses sunt*
dicta, quam quod Vineis illis a-
grestibus similes sunt. Possè ta-
 men etiam intelligi *Arborem*,
 haud dubito, ut notet arborem
 vineam ubicunque loci sitam.
 Certè Beda in lib. de Orthogra-
 phia circa finem, *Vinea, si Ar-*
borem significat, in prima syllaba
I debet habere. Vites autem ma-
 xime serebantur ad alias arbo-
 res, ut in & per eas se erige-
 rent. Hinc Tacitus Hist. II, 42.
 conjungit *arbores* ac *vineas*, per
 locos, ait, *arboribus ac vineis im-*
peditos.

41. Ego dicerem deesse *jactu-*
ram.] At ego vix perecipio, quid
 hoc supplemento velit significa-
 re Sanctius. Nam quid sibi vult,
promittere jacturam damni infecti.
 Si quid vult, longe illud certe
 alienum est à phraseos Ciceronia-
 næ sensu, qui est, *in negotio*
seu causa damni infecti promittore
prestationem damni. Sed quid
 multa? Genitivos istos eo sere
 modo, quo voluit Briffonius,
 supplendos & construendos, pa-
 tet non modo ex frequentissimo
 usu istius Ellipseos in tali-
 bus

Jaculum. Virgilius, *Missilibus certant*, subaudi *jaculis*. *Missilia* etiam dicebantur munera, quæ à principibus populo spargebantur, ut, tesseræ frumentariæ, vestis, aurum, argentum, gemmæ, margaritæ: sed tunc deest *negotia*, id est, res missiles, „[vel munera, „ ut ex Sen. epist. 75. apparet.] Sueton. Calig. *sparsit & missilia variarum rerum*.

Idem. Plinius, *Equo fere, qui homini morbi: idem, Tarando magnitudo, quæ leoni, pro, eadem, quæ leoni*.

Idem, vel vicem. Juvenal. *Semper ego auditor tantum, nunquamne reponam?* 42 subaudi *idem*, vel *vicem*, id est, vicem reddam. Cic. *Ne tibi ego idem reponam*.

Ilia. *Dolent intestina*: subaudi *ilia*; si inveniatur *intestinus*, 43 deest *ileos*, masculinum, Latinè *convolutulus*, Hispanè, *torcon*, significat etiam gracile intestinum: Potest & intelligi *colon*, quod idem est.

Imperio. Valla lib. 3. cap. 34. *Potiri rerum* in genitivo dici affirmat, cum aliis nominibus in ablativo; ut, *potiri*

bus Genitivis, sed & ex ipso edicto Prætoris, ubi de *damno infesto* agit. Servatum nobis ex Ulpiano id edicti fragmentum l. 7. Dig. *de damno inf.* ubi reperiuntur illi ipsi Genitivi, non modo cum verbo *promittere* conjuncti, sed & cum *Satisdare*. *Damni infesti suo nomine promitti, alieno satisdari jubebo*, h. e. in causa seu nomine *damni infesti*, jubebo reparationem *damni* promitti à singulis suo tantum nomine, at si quis alieno velit promittere, jubebo illum *satisdare*. Et ne dubites, recte statui, Genitivos hosce cum istis verbis junctos regi à *res* nomine, non quidem illo istic expresso,

sed alio per Ellipsin suppresso, ecce tibi in eod. fragm. paulo post expressum hoc ipsum supplementum: *Si ab eo, qui in possessione erit, damni infesti nomine non satis dabitur*. Vide & supra quæ notavimus ad Voces *Causa*, & *Crimen*.

42. Subaudi *Idem vel Vicem*]
Vel simpliciter *Aliquid*.

43. *Deest ileos masculinum*]
Quod tamen non proprie aliquam intestinorum partem significat, sed dolorem. Vide Isidorum Orig. IV. 6. & adde Plinium Nat. Hist. XXX. 20. ac Veteres Medicos. *Quid ergo? Siquando Intestinus dicitur, intelligi credo Ventrem*.

potiri victoria. Dupliciter fallitur: nam & alios genitivos admittit, ut, *potitus Asiæ, Galliæ, & Adherbalis potiretur*, apud Salustium, & ille genitivus non à verbo, sed à nomine pendet, ⁴⁴ *imperio* puta. Vidit hoc Ascensius in epitome ejusdem capituli. Cæsar 1. Gall. *Totius Galliæ sese potiri posse sperant*: & paulò antè, *Totius Galliæ imperio potiri.* „ [Subaudiri etiam potest, „ *summa*: dicitur enim *summam regni adipisci.* Nepos „ in Eumene, *Semper habitati sunt fortissimi, qui summa „ imperii potirentur.*]

„ *Imperio.* [Dicto audiens, ⁴⁵ subauditur imperio. Plaut. Amph.

44. *Imperio puta*] Vel communioris usus & significationis vocabulo, *Negotio.* Veluti cum dicitur, *Potitus servitutis, Potitus hostium* passive, *potius imperii*, ut loquitur Nepos Agel. 2. & Eum. 7. De vera Verbi significatione & natura egimus supra ad III, 3. pag. 369.

45. *Subauditur imperio*] Nihil minus. Neque vero in loco Plautino putem, quod Scipius existimat, secundum convenientiam Substantivi & Adjectivi dici *re dicto imperio*, certe non ubivis proinde, cum *dicto audiens* absolute occurrat, subaudiri *imperio*; cum diversi prorsus Dativi in hac locutione aliquando adhiberi soleant: Veluti ibidem loci apud Plautum, *Ego sum Jovi dicto audiens.* Liv. I. 40. *Servio populum dicto audientem esse jubet.* Cic. Famil. VIII. 8. *Utrum C. Casar Senatui dicto audiens futurus esset.* Vide & Livium XXIX, 20. & ibi Gronovium Patrem. Immo sicuti hic dicitur, *dicto audientem esse imperio Jovis*, sic plane apud Corn. Nep. Agel. 4. *Tanta modestia dicto audiens fuit ius-*

sis absentium Magistratum. Hinc jam concidere videtur observatio Scioppiana, & proinde in *re dictum* heic intelligendum erit idem, quod alibi in eo, ut & quod in *factum* &c. subauditur, quando ea substantive videntur poni, videlicet *negotium.* Quia tamen ordo verborum in Plauto aliquantulum est turbatus, de eorum constructione & interpretatione pertinacius cum nemine contendere velim, licet ille Auctor ordinem verborum etiam alibi sæpius turbet, ut in eadem Amphitr. II. 2. 183. *Quid ego feci, qua isthæc propter dicta dicantur mihi? pro qua propter isthæc dicta* &c. At si cum Scipio sentiendum, tum vero male rejicitur Genitivus *re dicto* additus, ut facit Vorstius de Latinit. falso susp. cap. 12. Male etiam rejicitur lectio, omnium licet MStorum, apud Livium VIII. 4. *quid abest, quin proditis Sidicinis, non Romanorum solum, sed Samnitium quoque, dicto pareamus.* Sic fere Plautus Bacchid. III, 3, 55. Obsequens obediensque est morti atque imperiis Patris.

„ Amph. act. 3. sc. 4. *Eum sequor, ejus dicto imperio sum audiens.*]

Insula. *Delphica Delos, Phæbea Rhodo*, subaudi *insula*: nam quamvis *Delos* ex terminatione possit esse *fœmininum*, libentius tamen *Adjectivum* respicit nomen generale. Virgil. *Est in conspectu Tenedos, notissima famâ Insula.* Plautus Rud. *Totam Siciliam devoraturam insulam.* Vide *Urbs*, [& quæ notavimus supra I, 7. 11.]

Iter. *Quo is? Quo tendis? Quo pergis?* subaudi *iter*, [vel *cursum.* Lucret. 3. *Stravit, iterque dedit legionibus ire per altum.* Propertius, *Concessum nulla lege redibit iter.*] Lucan. *Quo tenditis? inquit.* Virg. *Tendit iter velis.* Sallust. *Maturavere iter pergere.* Valer. Flaccus lib. 4. *Pergere iter.* Stat. 2. Theb. *Quo tendis iter?*

„ [*Iter, vel Via.* Sen. *Sidera contrarium mundo intendunt iter.* Plaut. Rud. *Verba facimus, it dies.* Catull. 3. *Sed moraris, abit dies,* ⁴⁶ subaudi *viam, vel iter.* Liv.

I.

46. *Subaudi viam vel iter*] In alia fane ego sim sententia, ut qui existimem, quodcumque *iter* vel *viam* exprimitur cum verbo *Eundi*, & Compositis, aut aliis similibus naturæ & significationis, exponendum id esse per Ellipsin Præpos. *κατὰ*, seu *Per*, ut fati prolixè ostendi supra III. 3. pag. 305. quando egi de *τὸ Ἀμβulare viam.* Ceterum, quæ mox subjungit Scippius de Verbo *Petere* & Compositis, eorum ut vera intelligatur ratio, cruenta est prius primitiva istius Verbi significatio, quæ alia est, quam vulgo putatur. Etenim vulgo deducunt cum Scaligero & Vossio *τὸ Petere* à Græco *πιδῶ*, *desidero*. At si hæc prima Verbi significatio, unde igitur ortæ sunt illæ, quæ ex antiquitate in

Compositis, ut mox videbimus, reperiuntur vel præcipuæ? Potius ergo, sine ullius insuper literæ mutatione, à Græco *πίτω* & *πίτωμαι* hujus Verbi originem repeto, quod significat *actionem citatissimo impetu seu motu ruentem.* Hinc apud Hesiodum Asp. v. 308. dicuntur *ἐπιρροτόντα ὠπίσθαι ἄσπυρα*, h. e. *currus tanto cum impetu & strepitu agitari, ut quasi volare videantur.* Nam in *Volandi* & *Gadendi*, actionum, quæ citissimi utique sunt motus, significatu exprimendo inprimis illud Verbum apud Græcos suas quasi sedes fixit. Ad priorem adhibetur Passivum seu Medium *πίτωμαι*, ad posteriorem Activum *πίτω*, sed quod obsoletum est, sed pro quo invaluit *πίπτω*, plane uti pro *viam* prævaluit

1. *Stipendii, vel induciarum, dies nondum exierat, puta*
 „ iter

valuit *πύρω* & *πύρωμαι* Residuum tamen antiquum illud *πύρω* in plerisque Temporibus *πύρω*, & in Compositis Adjectivis. Ab hoc itaque Verbo repetenda est prima origo *Πέτο*, & prima ejus significatio, quæ est *studiose eundi ad aliquid, citatum ad aliquid motum faciendi*. Antiquissimam hanc esse ejus significationem colligitur ex eo, quod illa non in Simplici modo, sed & in Compositis, & omnibus quidem, superfit, & altera *Desiderandi* significatione ac Constructionis ratio ad hanc originem Analogice fati revocari queat. Hinc enim est, quod quis *bello, armis, saxo, peti* passim legitur. Sed & inde *Appetere* dicitur *Tempus*, & *appetere Partitudo* apud Plaut. Aulul. I. 1. 36. h. e. appropinquare. Hinc, quod *Competere* pro convenire, congruere alicui, & quasi simul ire cum aliquo, ponitur. Suet. Cæs. 40. *Ut neque messium feris aestatis, neque vindemiarum autumno competere.* Liv. XXII. 5. *Ut vix ad arma capienda aptandaque pugna competere animus.* Unde jam explicandæ sunt locutiones Sallustii & Taciti, *Non competere animo, auribus, oculis, lingua*, h. e. concurrere iis ad agendum id, quod agendum erat: quæ male & imperite explicantur ex Nonii cap. 4. per rei cujusque meminisse, vel *constanter valere*. Porro jam *Expetere in aliquem*, pro evenire, incidere, passim positum reperies. Pl. Amph. II. 1. 42. *Mendacia ista expetent in tergum tuum.* Liv. I. 22. *Ut in omnem expetant hujusce cladis belli.*

Sic Pl. Pœn. III. 3. 23. *Bono se quid malefacias, etatem expetis, scil. in se*, h. e. ejus maleficii pœna tibi perpetuo evenit. vel id maleficium redundabit in te; & ita nocebit tibi in perpetuum. Nam & cum Dativo construitur hoc sensu. Plautus Amphitr. III, 1, 12. *Mea fit culpa, quum ego met contraxerim, si id Alcume-na innocenti expetat*, h. e. noceat. Vide & quæ exempla hic adfert de hoc Verbo Scioppius, in quibus pro *evenire* poni liquido satis videtur. Jam *Impetere aliquem*, quod passim occurrit, est invadere, ire in aliquem. Plaut. Amph. Actu IV. in Dubiis, *qui impetivit uxorem meam impudiciam*. *Oppetere pœnam, pestem, mortem*, eodem modo dicitur, quo *Obire*. Sequantur jam *Præpetes aves*, nequaquam hic prætermittendæ. Antiquissima est ea vox auguralis disciplinæ, quæ manifeste declarat, etiam in L. L. verbum *Petere* habuisse olim *volandi* significationem. Nec enim aliud quid sunt *Præpetes aves*, quam quæ ante nos in auspiciando alacriter volant. Festus, *Præpetes aves dicuntur, quæ se ante auspiciantem ferunt. Nam præpetere dicebant pro ante ire.* Similiter Hyginus apud Gellium, & ipse Gell. VI. 6. exponunt eas, *quæ oportune Prævolant, quæ prosperius prævolant.* Hinc jam *Præpes Deus* de Cupidine apud Ovid. Heroid. VIII, 38. ubi simpliciter notat alatum & alacriter volantem. *Repetere ad Vada*, pro redire, ex Virgillii Culice at-

iter suum: quod etiam in *Vadere, Evadere, Evenire,*
Appetere, & Expetere, subauditur. Terent. *Quo va-*
dis? Licentia illa evadet in magnum malum. Cic. *Vereor*
ne idem eveniat in meas literas, id est, meis literis: I-
dem, Mibi somnium evasit, id est, evenit, quod so-
 mniaram. Plaut. *Appetit meridies; nequiter penè expe-*

tit

tulit Scioppius, & similia in In-
 dice Apuleji Barthius. Hinc *re-*
petere Urbem &c. notat movere
 se & ire rursus ad Urbem, aut
 alia loca. Denique *Suppetere* pro
 subvenire, vel se suppeditare,
 passim occurrit. Liv. XL. 56. *Si*
vita longior suppetisset. Pl. prol.
Amph. Lucrum ut perenne vobis
suppetat. Afri. I. 1. 41. *Non sup-*
petunt dictis data, h. e. non
 subsequuntur ea, non conveniunt
 iis. Sall. ad Cæsarem, *A-*
nimus ferox, ubi consueta non
suppetunt, fertur in socios. Hinc
 jam *Suppetia* pro auxilio, quod
 alicunde subvenit, frequentissi-
 mi est usus vocabulum. Sic autem
 videmus per singula Composita
 superstitem primitivam huius
 Verbi, & ab sua origine repetitam,
 significationem, a qua
 dein deducenda est altera illa,
 quæ deinceps invaluit. Nempe
 impetus iste ad aliquid ruentis
 ita hominis manifeste præfert
 intensum studium & desiderium
 ejus rei, ad quam ille tendit: unde
 factum, ut omne id, ad quod
 quis ita tendit, vel quod desiderat,
 ille simpliciter *petere* dicatur.
 Ergo quod Cæsar ait B. Gall. I. 53.
 de fugientibus usque ad Rhenum,
ibi lintribus inventis salutem sibi petierunt,
 h. e. maximo motu involarunt
 in lintres ad salutem sibi

obtinendam. Et sic *Petere viam,*
iter, locum aliquem, proprie significat,
 magno studio moveri & ferri
 propter seû ad viam, iter, locum
 obtinendum, contendere ad ea;
 per Ellipsin præpositionis in omni
 Motu ad locum fati usitatam. Notum
 est illud Virgilli, *Speluncam Dido;*
Dux & Trojanus, eandem Devenere,
 pro ad *Speluncam.* Similiter jam
Petere aliquid, primo quidem notat
 moveri propter aliquid, & isto motu
 ferri ad aliquid desiderare, cupere,
 rogare. Atque adeo Verbum hoc
Petere, naturam ejus & primitivam
 significationem si spectemus, est
 Neutrum, ut sunt ejus Composita
 in allatis modo locutionibus, & ut
 sunt plerumque verba permanentem in
 ipso Agente actionem significantia,
 veluti *Ire, Vadere, Venire, Volare,*
Cadere, & Composita eorum: at usu
 constanti Ellipticæ Constructionis
 cum Accusativo, quo res denotatur,
 ad quam quis fertur & ruit, videtur
 Activum. Plane sicuti illud ipsum
Desiderare primitus ex originis suæ
 ratione neutraliter eisdem significare
 debuit, sidera studiose intueri propter
 aliquid, & sic ejus rei, quam in votis
 quis habet, successum explorare: at
 vero

35 *ivit parasitatio: In servitute expetunt multa iniqua*, id
 35 est, exeunt, evadunt, eveniunt, in quibus omnibus
 35 subauditur *viam*: sicut enim *Ire, vadere, venire viam*,
 35 similiter & *Petere viam, iter, vel cursum*, dicebant.
 35 Virg. *Sic Turno quacumque viam virtute petivit*. Cic.
 35 *Ille incertus ubi essem, alium cursum, petivit*: idem pro
 35 Planco, *Iter à Vibone Brundisium terra petere contendit*:
 35 ibid. *Dyrrachium petere contendit*, Jam *Expetere viam*
 35 est idem, quod *Evadere viam*, id est, pervadere, fi-
 35 nire: sicut *Eludere lusum, elugere luctum*, est ludo,
 35 & luctui, finem facere. Similiter *Repetere ad locum a-*
 35 *liquem*, pro *Redire*, dicitur, subaudito *viam*. Virgil.
 35 *Cul. de capris, Ima susurrantis repetebant ad vada lym-*
 35 *pha*: ubi Scaliger perperam *repebant*, invitis omnibus
 35 libris, reponere conatus est. Livius quidem lib. 35
 35 plena oratione dixit, *Viam, qua venerat, repetere me-*
 35 *lius visum*.

35 Subauditur quoque *Iter* in hoc Ciceronis, *Incitata*
 35 *semel in proclive labuntur*. Liv. *Quo magis successerit*
 35 *in arduum, eo facilius per proclive pelli poterit*. Simili
 35 modo *via acclivis & praeceptus* dicitur, nam *Iter* est *Via*.
 35 Liv. 36. *In illa valle iter est non latius, quam sexagin-*
 35 *ta passus*.]

Iter, vel Via, vel Spatium. Cicero Attic. *Nos in ca-*
stra properabamus, quae aberant tridui, subaudi *itinere, vel*
via: idem 12. epist. 15. *Nunciatum esse, quatruidi iter à*
Laodicea abfuisse: idem Planco, *quum abesset aliquot dierum*
viam: idem 10. epist. *Bidui spatio abest ab eo*. Cæsar,
Cum tridui viam processissent: idem lib. 6. *Non longius*
bidui via aberant: idem 2. Civ. *Biduique iter progressus*.
 Livius lib. 30. *Zama quinque dierum iter ab Carthagine*
abest.

Judices. *Mittere in consilium*, inquit Asconius, est,
 pero-

vero deinde ad significatum cu-
 piendi & expetendi illud ipsum
 propter quod sidera quis intue-

batur, constanter fuit adhibi-
 tum, quasi Activum. Vide su-
 pra pag. 306. 307.

perorare, nam mittere *Judices in consilium*, est, dimittere *judices ad sententiam dicendam*, ubi, *allegatis omnibus argumentis*, orator dixit, *DIXI*. Cic. 3. Verr. *Testibus editis*, ita mittam in consilium, ut etiam, &c. 47. Valer. Max. expressit lib. 6. cap. 2. *Jam de tuo prius, quam de Manilii capite in consilium judices mittam*.

Judicio, vel Jure. Sallustius, *Falso queritur genus humanum, subaudi judicio*. Terentius, *Sororem falso creditam*, &c. Cic. pro Balbo, *Pompeji secretum judicium de consilii sententia pronuntiatum recognoscimus*. Adverbia in o debent omnino corripi, ⁴⁸ aliter adjectiva sunt nomina; ut, *imo, crebro, cito, sero*. Cic. pro

47. Valerius Max.] Et Cælius apud Cicer. Famil. VIII. 8. *Mittit in consilium eosdem illos judices*. Similiter Plinius Paneg. cap. 67. sed alium tamen accusativum adhibens, *omnibus annis in consilium de te Deos mittis*. Deos scilicet tanquam Judices, qui de tua salute inter se consilium agitent, aut sententiam ferant.

48. Aliter adjectiva sunt.] Immo pene omnia sunt Adjectiva Ablativi casus, certe illa *crebro, cito, sero*, æque ac *falso, merito*, &c. Nec obstat, quod illorum ultimæ aliquando etiam corripiantur. Idem enim accidit Gerundis in DO, licet & illa omnino sint Participia Ablativi casus. Vide me supra ad I, 15. pag. 121. Ratio autem istius mutationis, quæ evenit in quantitate ultimæ syllabæ est, quod ipsi Veteres sæpe non attenderint ad naturam Grammaticam istorum vocabulorum, sed simpliciter ad usum. Ne dubites, ipsum illud *Quomodo*,

quod utique dubitare nequis esse Ablativos Adjectivi & Substantivi secundum solitam *ovtra-zi* inter se convenientes, in postremâ correptum sæpeprehendes, quod fieri non potuisset, si ad vocabulorum naturam attendissent fati ipsi Veteres, quin insuper producant semper postremam, si vel minima, per particulam tantum encliticam, inter *Quo* & *Modo* fiat separatio, ut apud Lucretium V. 72. *Quoræ Modo genus humanum &c.* Similiter *Præterea* & *Interea* sæpe ultimam habent productam, licet natura vocabulorum postulet, ut sit correpta semper. Neque aliter *Ergo*, quod a Gr. *εργω* est ductum, posteriorem tamen sæpe correptam habet. Vide infra ad Cap. 14. Ceterum in his Adverbialiter positis Adjectivis intelligi putem, non tam *Judicio* vel *Jure*, quam *Modo* vel *Negotio*. Vide & supra ad *Consilium*.

pro Marcell. quod ei quidem merito, atque optimo jure contigit.

„[Justo subauditur in nominibus comparatis; ut, Est liberior; est ad rem attentior. Nepos in Themist. Lib. 1. berius justo vivebat, & rem familiarem negligebat. Quintil. Membrum justo longius. Sicut Horat. plenius, equo laudare merces suas, Livius lib. 8. Cultus justo mundior.]

Lapis. Ovid. 3. Metamorph. Dextraque molarem sustulit, subaudi lapidem. Statius lib. 5. Vestraque fudes, fractaque molares. Vide Dens.

Laudem. Cur mihi detrahis? 49 supple laudem. Cic. Nec vera laus ei detracta. Hor. Neque ego illi detrahere ausim Herentem capiti multa cum laude coronam.

Lex. Sallust. Jugurth. 5° Per Saturnam sententiis exquisitis. Sic Julia, Oppia, Manilia.

Liber. Cic. Attic. scriptum est in tuo annali, subaudi libro. Virgil. Et vacet annales nostrorum audire laborum. Dicitur etiam lex annalis, & annale tempus.

51 Diurnus aliquando accipitur pro libro, in quo fin-gulorum dierum rationes notantur. Juven. Sat. 6. Et cedens longi relegit transacta diurni. Sueton. in Claud. cap. 41. Extat talis scriptura in plerisque libris, ac diurnis, titulisque operum. Vide Cibus.

Libelli. Pugillaris adjectivum est, ut, Vitelliani, et borei,

49. Supple laudem] Vel potius vulgatum illud Aliquid scil. negotium. Sic certe apud Nep. Eam. 1. Multum ei detraxit inter eos viventi, quod aliene erat civitatis. Cic. Famil. VI. 18. Quantum de illo libro, tantundem de mei iudicii fama detrahitur. De Offic. III. 6. De alterius commodis detrahere &c.

50. Per Saturnam] Vide Schot-tum Observ. I. 2.

51. Diurnus] Intellige Com-

mentarius liber. Sic Suetonius Aug. 64. nisi propalam, & quot in diurnos commentarios referretur. Tacitus Diurna plerumque ait; sic XVI. 22. Diurna populi R. per provincias curatius leguntur. Ipse autem id supplet per Acta, XIII. 31. talia Diurnis Urbis Actis mandare. Sub ipsa autem voce Acta, intelligitur Negotia. nam & Acta absolute usurpat Ann. III. 3. scripturam auctorum diurnam.

borei, citrei, duplices, triplices, subaudi libelli. Vide *Tablelle*.

„Libido. [Virgil. *Nec sit mihi credere*,⁵² subaudi *libido*,
 „ pro, nec libeat mihi credere. Propert. *Nec tibi sit du-*
 „ *ros montes & frigida saxa adire*, pro, ne velis adire.

„ Ti-

52. *Subaudi libido.*] Nihil ego hic subaudio. Sensus est, ne mihi eveniat illud *Credere*, ne tibi eveniat illud ipsum, ut *Adeas* &c. Sæpissime Verbum Substantivum ita absolute ponitur cum Infinito, ubi certe nullo modo possis subaudire *libido*, & ubi Auctor ipse aliud quid subaudiri velit. Vide supra *Datum*, atque ibi *Notas*, & infra *Tempus*. Potius ergo explicatio-
 ne hæc juvanda sunt, ut satis commode queant. Liv. XLII.

41. *Verbo objecta Verbo negare sit*, h. e. detur mihi, sit mihi per vos, illud *Negare*. Plautus *Trucul.* II. 6. 20. *An me maleficio vincere est?* scilicet *cuiquam*, h. e. an cuiquam suppetit illud *Vincere me?* Gell. VII. 20. *Est adeo invenire apud Poetas hujusmodi multa*, h. e. datur nobis *invenire* &c. Notum & illud *Virgillii*, *Si mihi susceptum fuerit decurrere munus*, h. e. evenerit, contigerit. Hujus significationis sunt etiam illa *Terentii*, *Hecyra* IV. 4. 28. *Nulla tibi hic consultatio est.* *Andr.* II. 3. 26. *Puerum ne resciscat mihi esse ex illa*, *cautio est.* *Adelph.* III. 4. 59. *Pisces ex sententia nactus sum; hi mihi ne corrumpantur*, *cautio est*, h. e. *Cavere* illud incumbit mihi, cavendum est mihi. Sic & *Pomp. Mela* II. 4. *per ea loca navigansibus dulcium haustus est*,

h. e. obtingit, datur. *Plautus* *Cas.* III. 2. 26. *si quid ejus esset, esset mecum postulatio.* *Epid.* II. 2. 117. *Est lucrum hic tibi amplum.* *Trin.* II. 4. 3. *Estne hoc, quod dico?* In quibus omnibus *Est* notat fere idem, quod dixi illud notare, quando cum Infinito est constructum, atque adeo in hac constructione *Ellipsis*, non magis necesse est, ut itatuatur, quam in illa. Aliquando tamen etiam subaudiendum aliquid videtur, veluti *opera pretium*: ut in illo *Petronii*, *Nunc erat a torva submittere cornua fronte.* Plura hujus generis vide apud *Gronovium Patrem Observat.* IV. 8. & mox apud *Sanctium*. Tum inprimis *Negotium*, quod intelligitur maxime, quando Verbum Substantivum prorsus absolute ponitur, sequente *Quod*, vel *Cur*, vel *Ut*. *Ciceroniana* sunt, *est*, quod gaudeas. *Plane est*, quod gratias agas. *Ubi non sis, qui fueris, non est, cur velis vivere.* Sic sequente *Quum*, *Auct.* ad *Herenn.* IV. 26. *Est, quum non est satius.* *Plaut.* *Capt.* II. 2. 75. *Est etiam, ubi damnum praestet facere, quam lucrum.* III. 3. 1. *Nunc illud est, quum me fuisse marvelim.* Ubi etiam possis subaudire *Tempus*. Vide infra *Sanctium* in *Voce Negotium & Tempus*.

„ Tibul. *Tunc mihi non oculis sit timuisse meis: idem,*
 „ *Nec tibi sit duros acuisse in praelia dentes.]*

Libra. Falluntur Grammatici, qui credunt, Pondo significare libram; imo vero, ubi est *pondo*, deest *libra*; ut si dicas, *corona centum pondo*, aut *mille pondo*, deest *librarum*. „ [Festus, *Centenas pondo dicebant antiqui, re-*
 „ *ferentes ad libras,* ⁵³ ut *Pondo* significet ratione pon-
 „ deris. Cic. *Auri quinque pondo abstulit*, id est, quin-
 „ que libras auri. Plaut. Afin. *Quot pondo te censes nu-*
 „ *dum*, id est, quot *librarum ponderalium.*] Nam Ro-
 manis duplex erat *libra*, ut Galenus ait lib. 1. & lib.
 6. de compositione medicamentorum, altera pondera-
 lis, mensuralis altera. Quum igitur ponderalem indi-
 cabant, addebant *pondo*, quum mensuralem, *mensura*.
 Livius lib. 4. decad. 2. *Dictator coronam auream libræ*
pondo ex publica pecunia, populi jussu, in Capitolio Jovi do-
num posuit: idem lib. 6. decad. 3. Pateræ aureæ fuerunt
 CCLXXVI. *librales ferme omnes pondo.* Plaut. Pseud.
Eo laserpii libram pondo dilunnt: idem Rud. nec piscium
libram unum jam hodie pondo cepi: idem Menech. Huic
addas auri pondo unciam: idem ibidem, Pondo dulm num-
mum. Columell. lib. 22. cap. 20. *item myrrhæ quincunx,*
calami pondo libram, amomi pondo quadrans: ibid. cap.
 57. *Mel-*

53. *Ut pondo significet &c.]* Est ergo *Pondo* Ablativi Casus ab obsoleto *Pondus, pondi*. Et dicitur *pondo tot libræ* itidem, ut *Numero tot homines*. Vide hæc doctissime, ut solet, demonstrantem Gronovium Patrem de Pec. Vet. I. 6. Opponitur autem pecuniæ numeratæ, quæ ceteroquin itidem suum habebat *pondus*. Hinc Festus in *Graves*: *Deni asses, singuli pondo libras, efficiebant denarium*, intellige, singuli pendentes singulas libras *pondo*. Plaut. Men. III.

3. *Inaures da mihi faciendas pondo duum nummum.* De rudi vel facto metallo passim. Gellius II. 24. *Neque argensi in convivio plus pondo, quam libras centum, illaturos.* Hinc ad alias res transfertur. Plaut. Persa II. 2. 49. *Tu quidem haud etiam es octoginta pondo*, h. e. adhuc puer es parvus, nondum 80. libras pendens. Trucul. V. 21. *plus decem pondo amoris paulisper perdidisti.* Valla putavit d. l. *Pondo* esse Plurale Neutrum.

57. Mellis adjicies pondo semunciam. Delirat igitur Val-
la lib. 3. cap. 13.

Linea. Ad incitas redactus sum, subaudi lineas. Vide
Adag. Ad incitas; & Josephum Scalig. in Append.
ad lib. VI. Varronis pag. 186.

„ [Litem, vel Causam, vel Rem⁵⁴ subauditur, in Ju-
dicare, vel cognatus accusativus Judicium. Cic. de re
„ aliqua inter aliquos judicare; Res judicata cognitaque.
„ Plaut. Rem istam perfidiosè judicasti; Tres mihi lites ju-
„ dicandæ sunt. Poëta vetus apud Cicer. 1. Divin. Pa-
„ ris judicavit judicium inclitum inter tres Deas.]

Litera. In illis vocalis, consona, muta, liquida, deest
litera. Vide Avis.

Litera. Cic. Attic. Et paulò post triplices remiseras,
supple literas: Idem, Nam triduo abs te nullas acceperam:
Idem 1. 7. epist. Quo mitterem, aut cui darem, nesciebam:
Idem, acceperam autem à Lentuli triumpho datas. Ta-
citus in vita Agricolaë, Ne laureatis quidem gesta pro-
fecutus est, supple literis. Sic & duplices, triplices. Vi-
de Tabellæ.

„ [Litus vel Terra. In Continens subaudiri potest li-
tus,

54. Subauditur in judicare] videtur in significationem Transi-
Est & hoc Verbum ejus Gene- tivam, seu transeuntis Actio-
ris, ut natura sua & origine sit nis. Ut adeo judicare litem,
Neutrum, actionem ipsam suo rem, significet decidere eam ju-
significatu absolvens. Compositio suo, judicare hoc vel illud de
tum quippe est ex Verbo & aliqua re, idem sit, quod existi-
ipso Accusativo Nominis. Quid mare, censere. Quamvis ta-
enim aliud est judicare, quam men hi Accusativi, si natu-
jus dicere. Ne ergo alium requi- ram harum locutionum consi-
ramus Accusativum in natura deres, revera per Ellipsin Præ-
hujus Verbi indaganda, & quam positionis ~~extra~~ primum fuerint
maxime proprie dictum pute- huic Verbo additi. Ut ita ju-
mus, judicare de re aliqua hoc dicare hoc sit dictum, quasi ju-
vel illo modo. Sic Plaut. Trin. II. dicare ad hoc negotium, seu
2. 102. Iſthac judico, h. e. in i- ad hunc modum; jud. litem pro
ſtam partem. At vero deinceps quod ad litem, judicem agere
usu translatum quodammodo in aliqua re aut lite.

„ *tus*, ⁵⁵ vel *terra*. Liv. 44. *Pars eorum, qui propiores*
 „ *erant continenti litori, enarunt.*]

Locus, Livius lib. 1. *Et castris in apertis positis, sub-*
audi locis. Plaut. *hic senex de proximo.* Virg. *Compule-*
rantque greges Coryden & Tyrsus in unum: idem 3. Ge-
org. Exsilit in siccum: & 4. Sic positum in clauso lin-
quunt. Plaut. Mostell. *Ab humili ad summum.* „ [Virgil.
 1. *Æneid. Classem in convexo nemorum Occulit: ubi*
 „ *Serv. In convexo, subaudimus loca; si dixisset, Con-*
 „ *vexum nemoris classem occulit, subauditur locum, sicut*
 „ *in Inivium, Avium: Prisci enim dicebant Locus & Lo-*
 „ *cum, unde Loca. Lucr. Avia Pieridum peragro loca.*
 „ *Etiam in profectus peregre subauditur locum, pro, in*
 „ *locum peregre seu peregrinum: & esse peregre, pro,*
 „ *in loco peregrini, seu peregrino. Etiam in Cavus,*
 „ *subaudiri potest locus, ut significetur arcta rima. Ho-*
 „ *rat. Macra cavum repetes arctum, quem macra subisti.]*
 Plaut. Aul. *Nam compressit eam adolescens de summo lo-*
co. Val. Max. lib. 5. *in desertum locum.* Juven. Satyr.
 5. *Primo fige loco.* Sic dicimus primo, secundo, quarto,
 quæ Grammatici inepte Adverbia vocant. Vide Ser-
 mo, *Spatium.*

Loca. *Averna, supera, infera, inferna, secreta, rosa-*
ria, pomaria, tesca, ⁵⁶ *æstiva, hyberna,* adjectiva sunt,
 deest *loca.* Actius apud Varronem, *Quis tu es mortali-*
lis, qui in deserta & tesca te apportes loca? Supera loca
dixit Varro. „ Et Propert. 2. El. 28. *Sunt apud infer-*
 „ *nos tot millia formosarum, Pulchra sit in superis, si licet,*
 „ *una locis: pro apud infernos locos. In urbium quoque,*
 „ *pro-*

55. *Vel terra*] Et hoc sine
 dubio rectius, certe longe usi-
 tatus. Vide & Sanctium infra
 hoc Cap. in voce *Terra.* In
 loco Livii XLIV, 28. legas
 forsân melius *continentis*, quod
 etiam maluit Gronovius pater.
 Sed tamen recte quoque dici
 potest *continens litus*, h. e. lit-

tus continentis, inhærens con-
 tinenti, cum oppositione ad *lit-*
tus insula. At magis proprie &
 usitate *continens terra* dicitur, &
 opponitur *insula* toti.

56. *Æstiva, Hyberna*] In his
 intelligitur *Castra.* Vide, quæ
 notavi supra ad hanc Vocem.

„ provinciarum, & insularum nominibus in Genitivo
 „ positis, ⁵⁷ locus subaudiri potest; ut, *Natus Romæ,*
 „ *Cretæ sepultus.* Virg. *Hic locus urbis erit.* Horat. *Non*
 „ *est aptus Equis Ithacæ locus.*]

Locum. *Cede majori; concede præceptori; decede calo-*
ri; tu mihi succedes; ⁵⁸ subaudi locum. Virg. in Bucol.
Nec seræ meminit decedere nocti. Cic. *Decedere furori tri-*
butio. Statius, *Hortantur, ceduntque locum.* Cic. 2.
 Nat. Deor. *Videtur quasi locum dare, & cedere;* idem,
 in dando & cedendo loco: idem in Toga candida, *An*
oblitus es, te ex me, quum præturam peteremus, petisse, ut
tibi primum locum concederem. Hinc fortè Juvenalis
 Satyr 3. *Hic ubi nocturnæ Numa constituebat amicæ;*
 idem Satyr. 6. *Nam si constituit,* id est, si venire
 ad constitutum locum decrevit. Vide Lamb. Oda
 6. lib. 2.

„ [*Loquor, vel Dico,* subauditur in ⁵⁹ *Ita affirman-*
 „ *tis* Plaut. Pleud. act. 4. sc. 7. *Misit te herus tuus?*
 „ HA. *ita dico.* BA. *miles?* HA. *ita loquor.* BA. *Ma-*
 „ *cedonius?* HA. *admodum.*]

Ludis. Virgil. *Magnis Circensibus actis,* subaudi lu-
 dis. „ [*Ascon. in C. Antonium, Cum Sulla post vi-*
 „ *ctoriam Circenses faceret.*] Sic *Megalesiis, seculari-*
 „ *bus, funebribus, [compitalitiis.]* Vide *Sacra.*

„ [*Lu-*

57. *Locus subaudiri potest*] Vel
 potius *Urbs* aut *Regio.* Vide infra
Urbs.

58. *Subaudi locum*] Immo ve-
 ro hic Accusativus, quando his
 Verbis additur, additur per El-
 lipsis præpositionis. Ut adeo
cedere locum alicui sit itidem di-
 ctum pro *cedere alicui quod ad*
locum. Vide me supra. III. 3. ad
 Verbum *Cedere.*

59. *Ita affirmantis*] In hac
 particula subauditur plerumque
Est. Integra enim est responsio,

res ita est, uti rogas. Plaut. Cur-
 cul. V. 1. *res ita est.* Cic. Fa-
 mil. III. 8. *Quod certe non ita*
est. Sed & Idem in initiis Epi-
 stolarum sæpe adhibet, *Ita est.*
 Similiter in interrogationibus.
 Petron. *Itane est? etiam dormire*
vobis in mente est? Desiderari
 porro in tali responsione illud, *uti*
rogas, patet ex solenni formula,
 qua utebantur Cives Rom. in
 respondendo ad legum rogationem.
 Nam si acciperent eas suo
 suffragio, & præbarent, simpli-
 citer

„ [Lumen subauditur in *Funali*, 6° & *Cereo*. Cicero de Sen. cap. 13. *Duilius delectabatur crebro funali & tibicine*: Idem, *Lumina demiseramus*, id est, faces, nec satis lucēbat. Plaut. *Curc. Tute tibi luces ce- reum.*]

„ [Lychnus subauditur in *Cereus*. Martial. *Hic tibi no- cturnos præstabit ceceus ignes.*]

[Maceratus. Terent. *Eunuch. Quo pacto ex jure hester- no panem atrum vorent.* 6¹ Donatus supplet, *maceratum*, vel *emollitum*, vel *madidum*. Frequens est hic loquen- di modus apud Plinium & Cornelium Celsum; ut, *ra- dix ex aceto, ossa ex vino.*

Magnus. Hor. *Ibis Liburnis inter alta navium, Amice, propugnacula*, 6² pro *Amice magne*. Curius ad Cic. *Sed, amice magne, noli hanc epistolam Attico ostendere*. Juve- nal. *Magni delator amici*: Idem, *Calcas Conjugis urinam magnos visurus amicos*. Vide Turneb. lib. 2. cap. 24. Adversar.

Malum. Vitandi ominis causa multa subdicebant an- tiqui, è quibus illa sunt præcipua, *Cave tibi, timeo ti- bi,*

citer dicebant, *uti rogas, pro, ita jubeo, vel volo, uti ro- gas.*

60. Et *cereo*.] Adhibuere Ve- teres hoc vocabulum in mascu- lino potissimum Genere. Cic. de Offic. III. 20. *Omni- bus vicis sta- tus, ad eas tuis, & cerei*. Fe- stus, *Cereos Saturnalibus muneri dabant humiliores potentioribus*. Eodem ergo Genere positus vi- detur etiam Accusativus *Cereum* in Verbis Plauti, statuendaque Ellipsis *Lychni*, quam mox ipse præfert Scioppius, vel *Ignis*.

61. Donatus.] Si ulla hic El- lipsis, potius supplerem *sum- ptum, petitum, ex jure hester- no.*

62. Pro *Amice magne*.] Inep-

tum fate, ubi *Amicus* occurrit, velle intelligi *Magnus*. Ineptius etiam, quod Cl. Ursinus To. 2. p. 527. extr. intelligendam ait hanc Vocem, vel etiam *Potens*, in tali *Amico*, qualis fuit Horatio Mæcenas. Nam sic innume- ra, immo omnia Epitheta, possent intelligi. Neque id vo- luit Turnebus, qui tantum in Cicerone phrasin hanc, vel vo- cem *Magnus* in ea, explicat d. l. nec ullam Horatiani loci, aut talis Ellipseos, facit mentio- nem. Immo vero quoniam *A- micus* natura sua est Adjectivum, subaudiendum potius Substanti- vum *Homo*, sicuti ipse Sanctius supra docuit. Vide *Homo*.

bi, metuo à te, de te, pro te, subaudi malum, vel damnum, vel incommodum. Plaut. Mostell. *Lubet cavere malam rem: ibid: Tamen malum metuumt.* Cic. 1. Orat. *Quam sit bellum, cavere malum.* Alii etiam accusativi frequenter adhibentur. ⁶³ Ridiculi sunt Grammatici, qui hæc verba nunc activa, nunc neutra faciunt, & multarum, ut vocant, specierum. Ineptit igitur Valla lib. 3. cap. 45.

Manus. *Dextra, sinistra, lava,* adjectiva sunt, supple *manus.* Catullus, *Non belle steris manu sinistra.* Cic. *Cum levam manum admoveret.* Plaut. Menech. *Demam hanc coronam, atque abjiciam ad levam manum,* Sueton. Nerone, *Dextra manu Pythiam.* Vide *Pars.*

Mare, vel Æquor. Adagium, *In tranquillo est; & Tranquillo quilibet gubernator esse potest,* subaudi *mari.* Virg. *Terris jactatus & alto: idem, Et cœrula verrunt.* Plaut. Cistell. *Tranquillo mari.* Georg. 4. *Et se jactu dedit equor in altum.*

Membrum. Plin. lib. 10 *Cuniculis aversa genitalia: idem, Vulpis mascula genitale,* supple *membrum.* Ovid. 2. *Amorum, eleg. 3. Qui primus pueris genitalia membra recidit.*

Melodia, vel Ars. *Musica* nomen est adjectivum, ut *Rhetorica & Grammatica: deest igitur melodia,* ex Arist. lib. 1. Polit. in princip.

Mensis. Nomina mensium faciunt Grammatici masculina, sed falso: Adjectiva enim sunt, deestque *mensis.* Idem sentit Valla in Raudensem. Sed accipe testimonia. Cic. Attico, *Venio nunc ad mensem Januarii:*

63. *Ridiculi sunt Grammatici.]* At vide, quæ disputavimus supra III. 3. ad Verba *Cavere & Metuere.* Nam utrumque origine sua Neutrum est. Nec video, quid ineptiat d. I. Valla, ubi multis exemplis probat, complura esse Verba, quæ diversis construantur cum Casibus, inque iis dici, *Timeo te, tanquam Inimicum: Timeo tibi, tanquam Amico, istic tanquam offensurus sis; hic tanquam defendendus.* Nihil aliud quum istic dicat, viderit Sanctius, quid ineptiarum in hisce Vallæ reperiat.

rium. Martial. lib. 10. *Mense novo Jani*: & lib. 12. *Jani mense*. Horatius, *Qui dies mensem findit Aprilem*. Adag. *Mense Majo rubunt mala*. Junius ⁶⁴ dictus quasi Junonius. Varro, *Fanum Fortuna dedicavit Junio mense*. Martial. lib. 12. 32. *O Juliarum dedecus Kalendarum*: idem lib. 6. 59. *Mense Augusto*: idem lib. 10. 87. *Octobres age sentiat Kalendas*. Horat. 1. epist. *Sextili mense caminus*: idem, *Septembribus horis*. Cic. Attic. lib. 6. *ibi quum Junium mensem consumpsissem*: ibid. lib. 1. *mense Septembri*. Varro, *cujus feriae Octobri mense*. Adag. *October equus apud Festum*. Cicero, *Naviges de mense Decembri*. Horatius, *Age, libertate Decembri Utere*: idem 3. Carmin. *Quum tibi Nonae redeunt Decembres*. Martial. lib. 5. 11. *Decembri mense*.

Mens. *Pendeo animi, discrucior animi, infelix animi*, Budæus jasserit Græcas esse formas, quod ego non inficiarer, si ille fateretur ⁶⁵ deesse præpositionem *en*, quæ genitivum regit. Sed placet potius ad antiquam consuetudinem recurrere, ⁶⁶ quæ duo hæc nomina, *Mens* & *Animus*, copulabat; ut, *discrucior mentem, vel mente, animi*. Catullus ad Ortalum, *Nec potis est dulcis Musarum expromere fætus Mens animi*. Plaut. Cistell. *Nullam mentem animi habeo; ubi sum, ibi non sum; ubi non sum, ibi est animus*. Idem Epid. *Pavor territat mentem animi*. Lucret. lib. 3. *Denique cur animi nunquam mens consiliumque Gignitur in capite*. idem lib. 4. *Nec*

64. *Dictus quasi Junonius.*] Immo potius *Majus* à majoribus, *Junius* à junioribus, pro ut omnis civitas Romana divisa erat in centurias seniorum & juniorum, Vide & Ovid. Fast. V. 73, 78. Breviter VI. 88. *Junius est juvenum; qui fuit ante senum*.

65. *Deesse Præpos. en.*] Nihil hoc esse ostendimus ad II. 3. pag. 169, &c.

66. *Quæ duo hæc nomina.*] Sed aliquando etiam ipse Genitivus *Mentis* in simili locutione occurrit. Plaut. Trin. II. 4. 53. *Satin' tu sanus mentis aut animi tui?* Epid. I. 2. 35. *Desipiubam mentis*. Intelligi igitur *in parte*, h. e. in illa mei vel tui parte, quæ consistit in animo; vel aliud quid. De constructione ipsa actum jam supra II. 3. pag. 168.

Nec ratione alia, cum somnus membra profudit, Mens animi vigilat. Idem lib. 5. *Animi vix mente videmus*: idem lib. 6. *Perturbata animi mens in mœrore metuque*: „ [Idem lib. 1. *Nec me animi fallit* &c. hoc esse difficile, „ *subaudi mens.*] Virg. 4. *Æncid. isque amens animi, subaudi mentem, vel* &c.

Mensa, vel Tripus. Martial. lib. 12. *Argentum atque aurum non simplex Delphica portat.* Politianus in Rustico, *Nec Maurusiacos pulchræ testudinis orbis Delphica sustentat*, *ic. mensa.* Valerius Maxim. lib. 4. cap. 4. *Extracta deinde magni ponderis aurea Delphica mensa.* Cic. Verr. 6. *Mensas Delphicas è marmore, crateres ex ære pulcherrimas, abstulit.*

Mensura. Tria sunt illa, *Altus septem pedum, decem pedum profundus, subaudi mensura.* Lentulus in epist. Cic. *Nives onerarias, quarum minor nulla erat dultum militum amphorarum.*

Mentio, vel Recordatio. Cic. *Quum illius diei venit in mentem, subaudi mentio, vel recordatio.* Valla lib. 1. cap. 35. sic ait, *Ubi quidam volunt accipi genitivum pro nominativo; mihi potius placet subintelligi, Conditio, Status, Qualitas illius diei.* Hæc ille. Sed melius intelligitur *recordatio, vel memoria.* „ [Diectys lib. 3. *Veniat, in animum recordatio parentis tui.*] Huc refer omnia verba memoriæ; ut, *memini, recordor, obliviscor*, si genitivum habeant, ut, *memini tuorum consiliorum*,⁶⁷ scilicet

re-

67. Scilicet recordationem.] Ego in his omnibus intelligo negotium, vel quod ad negotium, in negotio: certe in eo, quod ex Cicerone adfert Sanctius supra pag. 172. ubi itidem de verbis Memoria agit, *Quum in animo haberem navigandi*, in eo, inquam, intelligitur certissime negotium. Cic. de Offic. III. 2. *si Discendi labor est potius quam voluptas, h. e. si negotium Di-*

scendi est labor &c. Sic ergo etiam, *Quum illius diei venit in mentem*, scil. negotium. Vide supra in Notis pag. 171. & infra ad Vocem Negotium. In verbis autem *Meminisse, Recordari, Oblivisci*, eadem est ratio Genitivi, quæ in Nomine Memor, Neque ergo dubito, quin Genitivus illis jungatur per Ellipsin in negotio, de qua Ellipsi vide supra ad H, 3, Not. 6. & 12. Ac

recordationem: vel Græco more deest *en*, „ [Præstat
 „ tamen subaudiri *meminisse* seu *memoriam*. Plautus Capt.
 „ *Qui fueris, & qui nunc sis, meminisse ut memineris*: i-
 „ bid. *Ne monueris, facile memoria memini tamen.* & Trin.
 „ *Tribusne poteris te memoria oblitum?*]

„ Mercator. [Plaut. Capt. *De pacto rem gerunt,*
 „ *quasi in Velabro Olearii, subaudi mercatores.*]

Milites. *Triarii, hastati, pilati, lancearii, sagittarii,*
ferentarii, peltati, cetrati, &c. subaudi *milites*.

Modium. Horat. Satyr. 1. *Millia frumenti tua trivē-*
sit area centum, ⁶⁸ subaudi *modiūm: medimnorum* supplet
 Porphyrio.

Modo, vel pacto. Quum dicimus, *Quo pacto istud*
fiet, intellige *modo,* id est, quo pacto modo; nam
pactus adjectivum est. Item quum dicimus, *Quis fieri*
potest, subaudi *modo,* vel *pacto:* nam ⁶⁹ *Qui* in sexto
 casu adjectivum est, ut semper. Plaut. Aulul. *Aut thure,*
aut vino, aut aliqui semper supplicat: idem Stich.

Qua-

Accusativus vero si addatur illis
 Verbis, intelligenda tunc haud
 dubie Præpositio *Ad,* quod *ad,*
κατά. *Meminisse ut memineris* ap-
 pud Plautum Capt. II. 1. 51.
 emphatice dicitur. Ratio con-
 structionis est ea, qua Infinitivi
 junguntur Verbo *Memini.* Sen-
 sus autem est, ne obliviscaris
 meminisse semper ejus rei, qui
 fueris, & qui nunc sis. Si quis
 tamen hoc verbum *Memini* ex-
 cipere velit, & pro vero etiam
 habere Activo quibusdam certe
 in locutionibus, non valde re-
 pugnabo. Certe ita Virgil. Ecl.
 VII. 19. *Alternis igitur contē-*
dere versibus ambo Cæpere: alter-
nos Musa meminisse volebant: ubi
Meminisse pro Memorare, & me-
 moriter cantare videtur positum.
 Sic Plautus Men. prol. 45. *Pro-*
pterea ejus notum mercedi facilius:

h. e. in memoria retinui, scio.
 Sed multis de verbis in utram-
 que partem potest speciose satis
 disputari.

68. *Subaudi modium.*] Recte
 Sanctius, male Porphyrio. *Mo-*
dus enim erat usitatissima Ro-
 manorum mensura, qua idcir-
 co utebantur in magnis rei fru-
 mentariæ summis exprimerdis,
 & quæ proinde intelligitur,
 quando nulla certa exprimitur;
 sicuti *Sestertius* in re nummaria.
 Græci ad eas summas denotan-
 das adhibere, & ideo etiam,
 quando nullam certam expri-
 mebant mensuram, intellige-
 re solebant in re frumentaria *Me-*
dimnos, in nummaria *Drach-*
mas.

69. *Qui in sexto casu &c.*]
Qui est proprie sextus Casus a
Quis, quod formatum est a Gr.

Quadrigās, quā vebar. Sic dicimus, *Inveniam viam, quō modo me expediam.* Plaut. Epid. *Ipsi hi mihi dant viam, quō pacto à se argentum auferam,* id est, quī. Terent. *Pro se quisque facere, quō mihi illam lenirent miseriam,* id est, quī. Grammatici exponunt, *quō pro ut; frigidè, ut omnia.* Hor. *Quo pessime pacto?*

Mons. *Altus Ossa: præaltus Ida; ignivomus Aetna;* supple mons: item, *Aventinus, Palatinus, Quirinalis, Viminalis.* *Cretæa Ida* dixit Ovidius, secutus terminationem; & Lucan. lib. I. *Sicula Aetna ora.*

Morbus. Horat. *Quir me funesto properent arcere veterno,* supple morbo. Catull. *Non est sana puella, nec rogate, qualis sit, solet hæc imaginofum,* subaudi morbum pati. Morbus imaginofus est phrenitis.

Morem, vel Ingenium. Terent. Andr. *Optime hospes, pol, Crito, antiquum obtines:* ubi Donatus per ellipsin supplet morem, vel ingenium. Plaut. Mostell. *Antiquum obtines hoc tuum, tardus ut sis,* supple ingenium. Terent. Hecyr. *At tu ecqstior morem antiquum atque ingenium obtines:* idem Eunuch. *Non cognosco vestrum tam superbum:* ubi Donatus, subaudiamus vel ingenium, vel animum, vel morem, vel institutum.

Mortem. Juven. *Magnus civis obit, & formidatus Othoni,* subaudi mortem. Virg. *Queis ante ora patrum*

con-

Tis. At *Quo* est sextus Casus ut *Qui.* Vide quæ disputavi lib. sup. cap. ult. ad Vocem *Quantum.* Quod ad vim significationis, idem est, sive *Quis,* sive *Quo* dicatur. Quum Terentius ait, *pro se quisque facere, quō mihi illam lenirent miseriam,* est idem, ac, *facere eo modo, quō modo mihi lenirent.* Sic *Inveniam viam, quō modo me expediam,* h. e. viam ejus modi, quō modo me exp. Breviter autem *Quo* & *Quis* notant in his idem, quod *Ut,* quæ pro-

inde expositio non est adeo frigida; certe si spectes usum & vim significationis. Neque discriminis multum, quod ad sensum, in his reperies, sive dicas, *facere omnia eo modo, quō modo lenirent* &c. sive, *facere ita, ut lenirent.* Nam *Eo* in ista locutione intelligi, liquet ex Cæsare B. Gall. III, 16. *In quos eo gravius Cesar vindicandum statuit, quō diligentius in reliquum Tempus a Barbaris jus Legatorum conservaretur.*

contigit oppetere, supple mortem. Terent. *Ea obiit mortem.* Cic. pro Mil. *Primum illud vulnus accepit, quo terribissimam mortem obiret.* Virg. *Morte obita.* Cic. 1. Divinat. *Æquius esse censuit, se maturam oppetere mortem, quam &c.* idem 1. Officior. *Ajax traditur millies mortem maluisse oppetere, quam, &c.* Mortem occumbere passim legis. „ [Apud Ciceronem tamen Tusc. 1, 42. in „ plerisque veteribus libris scriptum legitur, *Qui pro „ patria 1° morte non dubitaret occumbere, ut Occumbere „ sit velut occidere, procumbere, à morte, velut causa. Obire valet adire, nam ob, pro ad, dicebant, „ teste Festo. Est ergo Obire mortem, vel diem „ suum, ad constitutam mortis diem adesse, adire „ mortem, ad mortem pervenire. 2° Oppetere, „ pro appetere, hoc est, adipisci: nam *Petere* „ per Metonymiam antecedentis dicitur pro accipere, „ sumere. Virgil. 1. Æneid. *Seu versare dolos, „ seu certæ occumbere morti, pro, morte. Liv. „ 1. *Cacus clava ictus morte occubuit.* Ovidius 15. „ Metamorph. *Credulitate patris, sceleratæ & fraude no- „ vercæ, occubuisse neci, pro, nece.*]**

„ Munuscula. [*Missilia invulgas sparguntur, subaudi „ munuscula, ut ex Seneca discimus epist. 65. Vide „ Faculum.*]

Munus. *Dare gladiatorium, subaudi Munus, ut notat Ascon. Pædianus ex Philip. 9. & lib. 2. epist. ad Attic.*

[Plaut. Menech. *Date mihi praconium.* Cic. *Facere*

„ pra-

70. *Morte nan dubitares.*] Patet hinc, si vere in MStis legitur, non magis ergo intelligi, aut regi a Verbo, Accusativum, quam Ablativum, quando illud simpliciter est positum, quum eadem ratione uterque casus illi accedat, quippe Verbo significationis vere Neutralis. Vide

supra III. 2. 2. pag. 271. & maxime IV. 3. 6. ubi data est ratio ꝛ *Mori mortem & morte.*

71. *Oppetere pro &c.*] Immo potius significat ruere & pervenire ad mortem. Vide me supra hoc Capite ad Vocem *Inter.*

„ *praconium*, 7^a *subaudi munus*, sive *Officium pra-*
 „ *conis*.]

Navis: Virg. 5. *Aeneid. Centauro vebitur magna*, sup-
 ple *navi*. Vide *Avis*.

Plaut. *Afin. Quo hanc celocem conferam?* supple *na-*
vem: *Celox* enim à celeritate adjectivum est. Plaut.
Poenulo, obsecro hercle operam celocem hanc mihi da-
te. Varro, *Nautæ remivagam movent celocem*. Apu-
 lejus, *Qui celocem regere nequit, onerariam petit*. Li-
 vius lib. 7. *decad. 4. Naves quinquereμες celoces*:
 ibid. *Naves longæ 160. celoces 12*. Huc adde *libur-*
nicae, prætoris, rostratas, triremes, quadriremes,
 „ [*onerarias*. Cic. *In aliquam onerariam corrependum*
 „ *est*.] Cæsar 2. *Civil. Conspicæque naves triremes*
duæ navem D. Bruti: idem 3. *Civil. Navesque tri-*
remes duas, quas Brundisii faciendas curaverat. Ho-
 rat. *Ibis Liburnis inter alta navium, subaudi navibus*:
 & lib. 1. *Oda 37. Deliberata morte ferocior, sævis Li-*
burnis scilicet invidens deduci, &c. sic enim legunt Vi-
 ctorius & Lambinus, *subaudito navibus*. „ [*Etiã*
 „ *in Corbita, quæ à Corbe videtur dicta, navis sub-*
 „ *auditur*. Lucill. *Quam malus navi corbita maxi-*
 „ *mus ulla*.]

Navem. *Solvit e portu; conscendit statim; 73 appulit*
 ad

72. *Subaudi munus*.] Sed usu
 vox hæc accepit speciem Sub-
 stantivi, inprimis quando pon-
 nitur pro laudatione, veluti
 apud Cicer. *Famil. V. 12. ubi*
Achilli ab Homero præclarum di-
citur tributum præconium. Hic
 certe *munus* intelligere nequeas.
 Sed tamen originem suam habet
 ab Adjectivo. Nam in ea forma
 dicitur *Questus præconius*. Sic fe-
 re *Mangonium* a *mangone* pro
 artificio ipso, licet & hoc ori-
 gine sua fuerit Adjectivum.

73. *Appulit ad portum, sub-*

audi *Navem*.] Recte: quoniam
 ille Accusativus maxime additur
 huic Verbo. Sed tamen, quod
 jubent Eruditi, & ipsi Lexi-
 cognographi, dicendum semper ap-
 pellit *Navim*, non appellit *navi*,
 nec appellit *navis*, id falsum usu
 & lectione deprehendit. Etenim
 Suet. Tito 5. *Cum Puteolos one-*
raria nave appulisset: intellige
 autem *se*, ut apud Terent. Andr.
 IV. 5. 12. *Haud auspicato buc-*
me appuli. Porro Tac. An. II.
 24. *Sola Germanici triremi Chau-*
corum terram appulit. IV. 27.
 Cum

ad portum; subaudi navem. Plaut. Mercat. *confestim navim solvimus*: „ [& Mil. *Nisi eat, se soluturum esse navim*: & Amph. *hac nocte navis nostra soluta est à portu*; *Perficò.*] Juvenal. Satyr. 6. *Duram est conscendere navim*. Cic. *Haberetque in animo navem conscendere*. Cæsar. I. Civil. *Milites silentio navem conscendere jubet*. Valer. Maxim. lib. 1. cap. 7. *Quum ad littus navem appulisset*. „ [Cic. *Cum ad villam nostram navis appelleretur*: Idem, „ *Nos ea die cænatî solvimus*: *Mercatores Alexandria solviffe*; *Quod e portu solventibus præcipitur*.] Ovid. *Certus Ænea cum fœdere solvere navem*. „ [Cic. *Tu velim quamprimum conscendas, ad meque venias*: Idem, *Conscende nobiscum, & quidem ad puppim*.] Dictys lib. 6. *Postquam impositis, quæ singuli bello quaesiverant, ascenderunt ipsi, solutis anchoralibus navigant*] *Negotium* sæpissime idem est, quod Græcè *πράγμα* feu *χρήμα*, aut *Res*, „ [*Factum*; *Opus*. Unde sæpius apud Plautum legitur; *Ita negotium est*; *Ita mihi res est*; eodem sensu, pro, *ita opus est*. Scipio Africanus apud Festum, *Ut negotium natum erat*, pro quo Plaut. *Ut res nata erat*: Trucul. *Ut rem natam video, accipiendum est, quod datur*. Dictys libro 4. *Ubi animadvertit procul magnam vim classium, ratus, ut negotium erat, propere suos instruit*: & l. 4. *Armati, instruitque pro negotio pugnam aggrediuntur*, id est, pro re nata, ut res ferebat. 74 Plautus diceret *Pro re, pro copia*, Aul. act. 3. sc. 5. *Pro re nitorem habere, & gloriam pro copia*, id est, secundum rem familiarem, & secundum copiam feu facultatem. Lucretius 6. *Quis-*

Cum, velut munere Deum, tres
 triremes appulere. Cic. Verr. V.
 16. *Qui essent navigiis appulsi*.
 Sall. Jug. 25. *Brevi Uticam ap-*
pulsi, scil. navibus. Sic & *Ap-*
plicare dicitur ipsa Navis, scil.
 Livius XLIV, 32. *ut quo-*
enique litore applicuisse navem

hostium audissent, extemplo agrestibus ferrent opem.

74. Plautus diceret.] Alienum est hoc Plauti, ut & locus qui sequitur, ab ea phrasi, de qua hic agitur. Nam istic *Res* & *Copia* notant patrimonium & divitias hominis.

„ que suum pro re consortem mastus humabat.] *Negotium* Græce & Latine desideratum in omni neutrali adjectivo. Virg. *Parvo potentem Fabricium*. Terent. *Aliena ut cures*. Cicero 4. Verr. *A quo mea longissimè ratio*, &c. Ubi Ascon. *A quo, à quo negotio*. Terent. *Adelph. act. 3. Utinam hoc modo defunctum*: ubi Donatus supplet *negotium*. Val. Max. *Lata quidem & prospera negotia*. Cic. lib. 15. epist. 1. *Ad tanti belli opinionem*, ⁷⁵ *quod ego negotium*, &c. Plaut. *Casina, Timeo hoc negotium*, „ [quid „ est, pro, quid hoc sit negotii.] Horat. 2. Serm. *Aliena negotia curo, Excussus propriis*: Idem, *Fortuna sevo lata negotio*. Plaut. *Pœnul. Id negotium institutum est*. Cic. *Attic. Magnum negotium est navigare*. Val. Max. lib. 3. cap. 7. *Ut de frumento emendo, atque ad id negotium explicandum*. Sic dixit Cic. lib. 12. ad *Attic. Utinam rem ad me scripsisti*. Sic ⁷⁶ *Triste lupus stabulis; malum videtur esse mors; tua refert; nostra non interest?* subaudi *negotia*. Sic ⁷⁷ *strata viarum, abdita rerum, opaca domorum, pessima munerum, ad sacra vaturn, Beata* Se-

75. *Quod ego negotium &c.*] Sic Cic. *Famil. IV. 4. quo consilio te usum scribis hoc Achaicum negotium non recusavisse*. Sallust. *Jug. 54. Quæ negotia multo magis, quam prælium male pugnatum ab suis, Regem terrebant*. Sic Suetonius, *Maturare destinata negotia, in magno negotio habere*. Vide Gronovium *Observ. II. 24.*

76. *Triste lupus stabulis;*] Sic Cic. *de Offic. I. 4. Commune animantium omnium est conjunctionis appetitus*. Ter. *Heaut. III. 2. 1. Idem visa est tibi hoc meretrix?* supple *negotium*. Eadem etiam est Ellipsis in his, quæ Adverbia creduntur, *interea, præterea, postea*. Sallust. *Jug. 47.*

Inter hæc negotia. Vide supra *Fa. Etæ.*

77. *Strata viarum.*] Tacitus *Hist. II. 44. Superesse militum, quod trans Padum fuerit*. Cap. 55. *Quod erat in urbe militum, sacramento Vitellii adactum*. Livius I. 11. *Quod inter Palatinum Capitolinumque campi est*. Cap. 12. *Vastatur agri, quod inter Urbem ac Fidenas est*. Cicero *de Invent. II. 2. Quod voluntatis quoniam nobis quoque accidit*. Sulpic. Severus, *Facilius fuerit, ut minus fortassis annorum, quam amplius annotaverim*. Mela III. 5. *Opposita castrum*. Sallust. *Hist. III. Certaminis adversa*. Multa passim ejus generis reperias.

Seraphim. „ [*Lucret. Ductores Danaum delecti, prima vi-*
rorum.]

Similiter in istis *Negotium* seu *Res* deest „ [*Plaut.*
 78 *Mille nummum mihi credidit. Lucill. Tu milli num-*
 „ *mille*

78. *Mille nummum mihi cre-*
didi.] Intelligi in his posse nego-

tium, liquet ex loco Cic. Pa-
 rad. III. I. *Depositum auri pon-*
do decem reddere. Integrum est,
depositum negotium decem auri li-
brarum pond. Referuntur huc et-
 iam a plerisque illa Ter. Heaut.
 III. 3. 43. *Huic drachmarum*
mille dederat mutuum. & Cic.
 Philipp. VI. 5. qui L. An-
 tonio mille nummum ferret expen-
 sum. Aliquando etiam per El-
 lipsis omittitur nomen Plura-
 tivum, ante verbum ejusdem
 numeri. Livius XXIII, 44. *Mille*
ferre passuum inter urbem ERANT
castraque: eo spatio concurrerunt.
 Legendum forsitan erat. Sed Gron-
 novius Pater de Pec. Vet. I. 10.
 intelligit campi; Malim *Passus*,
 quia ita solet idem Nomen in alio
 casu intelligi, alio exprimi. Sic
 apud Plautum Trin. II. 4. 23. *Tra-*
pezite mille drachmarum Olympi-
cum, Quas de ratione debui-
sti, reddita. Videtur intelligen-
 dum *drachma*, quæ fuerunt
 mille *Olympicarum drachmarum*,
 Corn. Nepos Datam. 8. *quum*
de illius exercitu non amplius ho-
minum mille cecidissent; Sic editur
 a Gebhardo & aliis quibusdam.
 Intelligitur autem tunc
Homines. Sed maxima in eo ma-
 nerat hæsitatio, quæ sit natura
 vocis *Mille*. Veteres, Varro
 ipse lib. VIII. de L. L. pag. 118,
 119. Gellius L. 16, & Macro-
 bius Saturn. I. 5. diserte eam
 pro Singulari Neutro habuerunt.

Rejiciunt hoc multa asseveratio-
 ne Scioppius Parad. Ep. 14. &
 Gronovius d. I. Sed profecto
 magnam in hujusmodi rebus au-
 thoritatem sibi jure suo vindicat
 ipsa antiquitas. Varro autem af-
 firmat sine hæsitatione, quod *Mille*
 esse *singulare neutrum*, & dici hoc
mille denarium, a quo multitudinis
 sit hac *millia denarium*. Et, *Unum*
 & *Mille* utrumque singulari nume-
 ro appellant. Nam ut dicimus *Hoc*
unum, (credo excidisse *mille*) *Hac*
duo millia, sic deinceps. Denique
 dici ait, *Hoc mille*, *Hujus mille*.
 Nec eo minus in illo *mille*, præponit
Hi mille, *Horum mille*, &c. Diser-
 tiora etiam Gellius, & ex eo fe-
 re Macrobius tradunt, *In his*
atque multis aliis Mille numero
singulari dictum est: neque hoc,
ut quidam putant, vetustati con-
cessum est, aut per Figuratam con-
cinnitatem (h. e. Ellipsis) admis-
sum est, sed sic videtur Ratio pos-
scere. *Mille* enim non pro eo pon-
 itur, quod *Græce χιλια* dicitur,
 sed quod *χιλιάς*, & sicuti una
χιλιάς & due *χιλιάδες*, ita unum
mille & duo *millia* certa atque di-
 recta *Ratione* dicitur. Liquidò
 satis expressam in his habemus
 illorum sententiam, quam insu-
 per auctoritate antiquorum con-
 firmant. Clarissima certe viden-
 tur Lucilii verba, qui in Ablati-
 vo *milli* traditur dixisse, *Hunc*
milli passuum qui viceris, atque
duobus. Et, *Tu milli nummum*
potes uno querere centum In qui-
 bus, ut censet Gellius, aperte

„ *mām potes uno querere centum: idem, Ad portam mille,*

„ à

ostendit MILLE & Vocabulum est, & Singulari Numero dicitur, e-
jusque Plurativum esse MILLIA;
& casum etiam capere Ablativum.
Durum sane est, rejicere tam
disertam Veterum auctoritatem
in Linguae sibi vernaculae usu.
Quin, si maxime illi erraverint,
certum est tamen, quum puta-
rent, *τὸ Mille* esse Singulare Neu-
trum, eos ergo in hac constru-
ctione non detrectaturos adhi-
bere illam vocem; ut fecit certe
Macrobius ea ex causa. ut mox
ostendemus. Si autem in hac re
errare potuit Varro, & ita hanc
vocem, si usus veniret, constru-
xisset, quid non facerent tunc alii
Scriptores, minus docti & mi-
nus studiosi analogiae Latinae in-
vestigatores? Et quis affirmabit
nobis, tot loca, in quibus Mil-
le cum solo Genitivo reperitur
constructum, non esse ex hoc
errore profecta, quem secundum
Doctissimorum Virorum senten-
tiam erraverint ipsi Varro & Gel-
lius; atque adeo Mille non poni
isthic, ut Substantivum singulare.
Sic Livius X. 30. *qui in Hostium
exercitu peditum 40330. equitum
sex Millia, Mille carpentorum scri-
pserunt suisse.* Planissimum hoc u-
tique erit, si Mille hic statua-
mus esse Accusativum Singula-
rem neutrum, à quo regatur
Genitivus, quod certe statue-
rent Gellius & Macrobius. Ci-
cero Philipp. XIV. 5. *si quis
Hispanorum, aut Gallorum, aut
Thracum, mille, aut duo millia
occidisset,* ubi sane videri posset
τὸ Mille eodem modo constru-
ctum, quo *millia*, quum ad u-

trumque iidem referantur Geni-
tivi. Sic Plaut. Trin. IV. 2. 161.
*illud mille nummum quam rem
agat.* & V. 2. 34. *Spondeo meam
gnatam tibi uxorem, & mille auri
Philippum dotis, h. e. & unum mil-
le Phil. nummorum auri dotis no-
mine, ut alibi duo talenta dotis,
sexcenti logi dotis.* Vide me supra
II. 3. 7. Ceterum Ellipsi quam
in hisce statuunt Viri Docti, ni-
hil istic opus, & expeditum e-
rat dicere, *dotem mille numma-
rum* &c. Horat. Satyr. II. 3.
de Ajace, *Mille ovium insanus
morti dedit.* Planissima & istic
erit expositio, si Mille accipia-
tur pro Accusativo Substantivi.
Macrobius vero Saturn. I. 5.
diserte ita & locutus est & in-
terpretatus ipse, quum ait, *Mil-
le denique Verborum talium est;*
in quibus *τὸ Mille*, & Vocabulum
h. e. Substantivum, & Singula-
ris esse Numeri, ac respondere
Graecae voci *χιλιάς*, pluribus ibi
exemplis probare contendit. Si
spectemus nunc analogiam &
formationem vocum Mille, &
Millia, omnia videntur eò nos
ducere, ut credamus fuisse ab
origine & natura sua, vel Ad-
jectiva neutrius generis, ut *For-
te* & *Fortia*, *Humile* & *Humilia*;
sub quibus Adjectivis intelligatur
tunc certum & perpetuum Sub-
stantivum, sed quod per Ellipsin
semper fuerit omissum: vel potius
Substantiva, ut *Mare* & *Maria*.
Certe tanquam Substantiva Neu-
trius tantum Generis passim re-
periuntur constructa, adeo ut in
Plurali certe *τὸ Millia* nunquam
construatur tanquam Adjectivum

„ à porta est sex inde Salernum, subaudi passuum. Cato,

„ In-

cum alio Substantivo ejusdem Casus, tanquam suo, sed semper tanquam Substantivum cum Genitivo, vel cum eodem casu per Appositionem, ut *Millia talenta, millia anni* &c. quod posterius neque dici potest per leges Grammaticæ ex convenientia Adjectivi & Substantivi, quum *Millia* sit tantum Neutrius generis: unde semper occurrit *ducenta millia* &c. non *ducenti millia*. Quapropter si additur, quod aliquando tamen fit, Substantivum ejusdem casus & numeri, cujus est *Millia*, per Zeugma & Appositionem illud est omnino construendum & exponendum, ut pluribus exemplis ostendimus infra Cap. 8. Nota 2. Analogia ergo formæ Substantivæ est manifesta, maxime quum videamus a Lucilio etiam in Ablativo dici, *uno milliumnummum, & millia passuum*. Nam quod Viri Doctissimi, quia sæpe E & I. promiscue scribantur, putant ergo etiam hic per causam metri positum *Milli* pro *Mille*, in eo non habent me certe sibi suffragantem. Nam illa permutatio in certis formis est usitata, non in omnibus, nec extendenda usque eo literarum I & E satis definita affinitas, ut ipse Gronovius ait ad Statii Sylvas cap. 55. Immo non reperietur facile in Nominativo *hoc forsi* &c. pro *hoc forte, hoc Mari* pro *hoc Mare*. Certe id probasse aut commonstrasse debuissent. Jam vero Anomalum plane videtur, quando *Millia* adhibetur in Plurali per omnia Ge-

nera & Casus, in quo nihil est Analogicæ formæ. Quapropter pene dixerim, per Abusum accidere huic Nomini *Mille*, ut, quum origine sua fuerit Singulare & Neutrum, dein ad Numerum Pluralem quoque & omnia Genera fuerit usu ipso translatum: plane uti accidit Nomini *Pois*, quod, quum sit Singulare Masculinum vel Femininum, etiam pro Neutro & Plurali positum occurrit. Vide Me supra II. 10. 1. & infra IV. 16. Adde *Magis* & *Mage*, quæ per abusum evaserunt Adverbia; licet itidem Adjectiva primitus fuerint. Videndum ergo, annon *Millia* cum Substantivo possit accipi primitus per Appositionem & perpetuam Ellipsin in suo singulari dictum, tanquam itidem Substantivum alteri additum: ut, sicuti dicitur sæpe *Homines duo millia*, (ut ostendimus quamplurimis exemplis infra cap. 8. quæ velim omnino ut conferas) sic dictum similiter habeatur *Homines mille*, h. e. existentes unum mille, vel usque ad mille. Sic Livius X, 30. *Ex milibus quinque ad mille caesi*. Unde liquet, quomodo supplendum & intelligendum sit, quando simpliciter dicitur, *mille caesi*, h. e. caesi homines usque ad mille hominum. Atque ita Plauti illud explicari forsitan queat, *mille drachmarum redditæ*, h. e. drachmæ, existentes unum mille drachmarum, redditæ. Similiter quum Terentius ait, *Huic drachmarum mille dederat mutuum*, sensus simplicissimus foret, *Huic*

Inde est ferme mille passuum. Cic. In fundo ejus facile

, mille

dederat mutuum unum mille drachmarum. Certe cum crediderim, ab initio fuisse usum, eamque rationem vocis mille; sed dein, quum frequentaretur maxime illa Appositio & perpetua Ellipsis in loquendo & scribendo, eam non animadvertisse ipsos Veteres, ac neglexisse paulatim, ut adeo adhibuerint tandem *Homines mille*, & similia, tanquam Adjectivum & Substantivum. Plane, ut Hieronymus, Orosius, Sulpic. Severus, & illius ætatis Scriptores, adeo frequenter dixerunt *annis sex milibus*, & similia, ut credi possit, eos ad rationem Grammaticæ constructionis nihil attendisse, & putasse, talia cohærere ut Substantivum & Adjectivum. Hinc ergo ortæ tandem apud Veteres nonnullæ videntur locutiones, in quibus vox *Mille* vix aliter, quam ut Adjectivum, exponi commode queat. Plautus Trin. IV. 2. 117. *Si hunc possim illo mille nummum Philippo circumducere, Quid sibi me dedisse dixit.* Possis hoc tamen exponere etiam, *illo auro Philippo usque ad mille nummorum, vel etiam nummorum existentium mille*, in Genitivo singulari, vel, *illo auro Philippo existente mille* (in Ablativo) *nummorum*. Difficilior est locus Lucilii apud Nonium in v. *Sexcentum*; *Maximus si argenti sexcentum ac mille reliquit*; & Gellii XVI. 10. *neque amplius quam mille & quingentum aris in censum deferbant.* Videtur in his sane *de Mille* esse Adjectivum, & ejusdem con-

structionis, cujus *sexcentum & quingentum* pro *sexcentorum & quingentorum*: nisi malis hæc ita interpretari, *mille librarum, ac rem quingentarum librarum aris*. Plane uti sic *de Millia* constructur passim. Livius X. 34. *Samnitium casi tria millia ducenti, capti quatuor millia ducenti.* Cap. 36. *amissorum militum numerus relatus VII. millia trecenti.* Nam & in his idem Substantivum sæpius & diverso casu intelligitur, quasi diceretur, *Samnitium casi homines, qui erant tria millia hominum & ducenti homines: capti homines, existentes numero quatuor millia hominum & ducenti homines.* Et *numerus amissorum militum relatus, existens VII. millia militum & trecenti milites.* Vide plura apud Desputerium pag. 259. Sed neutiquam tamen est negandum, *de Mille* occurrere passim ita, ut statuentium omnino videatur, ipsos Veteres habuisse illud & adhibuisse etiam pro Adjectivo Plurali, quod & Varro agnoscit, & ex Gellio satis patet. Et tamen vel sic certum est, etiam in isto usu vel constructione manere significationem aliquam Singularis Numeri, quia semper significat unam tantum *χίλιάδα*, cujus Plurale est *Millia*, de quo itidem constat, constructi id, ut Substantivum Plurale unius Generis cum Genitivo, nec unquam dici de uno millenario numero. Nam quod apud Livium XXX. 17. legimus, corruptum est. Verba sunt, *Hæc Regi Prætor mittere iussus, Legatis in singulos dona, ne minus quin-*

quingentis

„ mille hominum valentium versabatur: nam negotium, si-
 „ ve res mille hominum, nihil aliud, quam mille homi-
 „ nes; sicut apud Terent. Phorm. *Res talentum decem,*
 „ idem est, quod *talenta decem.*]

Deest & in neutrali relativo; ut, *Virga tua, & ba-
 culus tuus* 79 *ipsa me consolata sunt*: item, *Lunam, &
 Stellas, quæ tu fundasti*: Nec in hac parte audiendi sunt
 Gram-

niam millium, comitibus eorum
 millium aris. At recte ibi Vos-
 fianus codex exhibet *mille aris*,
 quod omnino sequi debemus.
 Neque vero non pessime ege-
 runt nostri Poetæ, Francius &
 Broukhufius, qui in suis carmi-
 nibus, *Decem, & Cæntum Mille* in-
 scite prorsus dixerunt. Si Poetæ
 Veteres tale quid per vocem
Mille voluerunt exprimere, di-
 xerunt *bis mille, ter mille, de-
 cies mille* &c. Horatius Epid.
 IX. 17. *Ad hunc frementes ver-
 serunt bis mille equos.* Scilicet
 non ferebat natura vocis mille,
 ut dicerent *duo mille, tres vel
 tria mille.* Et tamen illud ipsum
bis mille, decies mille &c. etiam
 Scriptoribus in prosa abjudicat
 Gronovius Pater, relinquens
 solis Poetis ac Technicis. Vi-
 de de Pecun. Vet. II. 2. Quid
 ergo? Ut absolvam hanc dis-
 putationem, quam Eruditorum
 Hominum arbitrio permitto,
 Ego perpensis omnibus, prorsus
 jam censeo, vocem *Mille*
 natura sua & origine fuisse Sin-
 gulare Neutrum, & magis Sub-
 stantivum, quam Adjectivum,
 eoque modo sæpe adhuc occur-
 rere; Plurale autem ejus esse
Millia, itidem Substantivum
 Neutrum. Sed dein per Abu-
 sum non animadvertæ satis Ap-

positionis Ellipticæ; quæ fre-
 quentissimi erat usus, adhibitam
 hanc Vocem *Mille* quoque, tan-
 quam Adjectivum Plurale, quod
 Substantivis Pluralibus in omni
 Genere & Casu quasi per Con-
 cordiam inter Adjectivum &
 Substantivum solitam jungitur,
 quo eodem modo *in millia* per
 incuriam adhibuisse videntur me-
 dii ævi Scriptores, & sæpius
 haud dubie adhibuissent, nisi
 manifesta nimis Generis discre-
 pantia plerumque obstitisset.

79. *Ipsa me consolata sunt.*
 Sic Cic. Famil. VII. 20. *Tuam
 domum, suosque agros, eaque
 remoto loco.* X. 34. *Si meam vi-
 tam studiumque perspecta habes.*
 Liv. XXVI. 21. *Merico urbs
 agerque jussa dari.* Sallust. Catil.
 10. *Igitur primo pecunia, dein im-
 perii cupido crevit; ea, quasima-
 teries omnium malorum, fuere.*
 Cap. 31. *Ex lætitia atque lasciv-
 ia, que diuturna quies pepere-
 rat.* cap. 36. *Otium atque divi-
 tia, que prima mortales putant.*
 Tacit. An. IV. 5. *Quantum
 terrarum ingenti sinu ambitur,
 quatuor legionibus coercita.* Obseq.
 cap. 78. *Sacrarium & laurus ex
 mediis ignibus inviolata steterunt.*
 Vide & Gronov. Observ. III.
 2. & me infra IV. 10. 6.

Grammatici cum sua inepta syllepfi. Terent. *Quæ habet 80 salem, quod in te est, subaudi negotium.* Vide Syllepfin.

In illis, quæ vulgo vocantur adverbia comparativa, ut, *melius, pejus, brevius, doctius, &c.* supple *negotium*; ut, *Doctius scribit Cicero, quam Cato, id est, xarà doctius negotium.* Hoc apud Græcos vulgare est. Vide Hellenismum.

Non est, quod agas gratias, id est, non est negotium, ob quod agas gratias. Plinius lib. 2. 63. *Ob hoc quod.* Nam dictio *quod* ubique locorum est relativa; ut, *quod scribis de pecuniis, parata sunt, id est, respondeo ad illud negotium, quod scribis de pecuniis.* Ita Thom Linnæer. Plaut. *Paucis, est, quod te volo, 81* supple *negotium.* Terent. And. *Quo æquior sum Pamphilo, id est, ,, [à quo nomine, id est, qua de causa,] in quo.*

82 *Quid rerum portas?* supple *negotium*: falsum enim est, quod ajunt, *quid, id, aliquid, ,, [83 nihil,] esse*

Sub-

[80. *Salem, quod in te est*] Sic Cic. Famil. XVI. 4. *Ne sumptui parcas ulla in re, quod ad valetudinem tuam opus sit, pro, ulla in re negotii, quod &c.* Famil. II. 8. *In nullis nisi de Rep. sermonibus cum Pompejo versatus sum, que nec possunt scribi, nec scribenda sunt.* XVI. 27. *Incredibile est, qua ego illos scio fecisse.* Nep. Cim. 3. *Testarum suffragiis, quod illi ὀπαξιστομὴν vocant, eiecitur est.* Cæcilius apud Fest. in *Reluere: Ut aurum ex vestem, quod matris fuit, reluatur, quod viva ipsi opposuit pignori.*

81. *Supple negotium.*] Sed plenius supple, *est negotium, propter quod volo te paucis.* De locutione *Est quod* diximus etiam supra ad Vocem *Libido.*

82. *Quid rerum.*] Sic, *Quid ho-*

minis tu es? Terent. Heaut. IV. 8. 7. *Quid mulieris uxorem habes?* Hecyr. IV. 4. 21. h. e. *Negotium Hominis, ac Mulieris, quod æque dici potest, ac Monstrum Hominis, Scelus Hominis.* Vide & Scioppium supra III. 11. in fine. Rejicit hæc Urfinus To. 2. p. 522. sed nulla justa ratione inductus. Vide Me supra 1. 15. pag. 125.

83. *Nihil.*] Miror sane rō *Nihil* a Scioppio haberi pro Adjectivo, & Substantivorum numero excludi. Repugnat enim, quæ ab ipsis Veteribus adfertur, Etymologia. Festus, *Nihili, quæ ne hili quidem est.* Repugnat etiam Usus. Neque probant contrarium loca, quæ Scioppius mox adfert. Etenim Plauti illud, *Nihil in ea re captio est,* ponitur pro *xarà*

Substantiva, regereque genitivum: nam Adjectiva sunt, & genitivus regitur à nomine subintellecto *negotium*, etiamsi dicas, *quid* ⁸⁴ *negotium negotii*. Et esse adjectiva, multa probant testimonia; sed accipe pauca. Plaut. Pseud. *Sed quid est tibi nomen*: Terent. *Nam Andriae illi id erat nomen*. Valer. Max. lib. 4. *Nullò ad id negotium accedente*. Terent. *Imò id genus hominum est pessimum*. Valer. Maxim. lib. 4. cap. 1. *Non fore, ut postea id officium ab illis præstari possit*. Plaut. *Menech. Nisi occupo aliquid mihi consilium*. „ [Sic *Nihil pensi habere*, aut *ducere*, re, aut *facere*, subauditur *Negotii*. Plaut. *Epid. Si plus dederis, referam, nihil in ea re captio est*. Symmach. lib. 1. epist. 69. *Nihil negotium est rebus cognitissimum immorari*.]

Mo-

nihil, ut Sanctius paulo ante exposuit rò Doctius. Et ita passim *Nihil* tanquam Substantivum Adjectivis jungitur, & Verbis Neutralibus, vel Activis, quæ alium penes se habent Accusativum. Sallust. *Catil. 16. Senatus nihil sane intemus*. Liv. I. 3. *Haud nihil ambigam*. Plautus *Milite IV. 2. 16. Nihil eam amastis*. Terent. *Andr. I. 2. 33. Nihil me fallis*. Illud verò Symmachi, *Nihil negotium est, rebus cognitissimum immorari*, ponitur pro *Nibili*. Sic Plautus *Casina I. 31. Ut semper improbus, nihilque sis*. Pro eo alibi *Nibili*. *Veluti II. 3. 29. Unde is, Nibili?* scil. *Homo*. Et *Asin. II. 4. 66. Impure, Nibili*. *Milite V. 16. Nibili factus*, h. e. castratus.

84. *Negotium negotii*.] Tale videtur & illud Ciceronis, si recte suppleatur, de *Offic. III. 2. Si discendi labor est potius, quam voluptas*. Integrum enim est, si *negotium discendi negotii est labor* &c. Simile etiam, quod modo attulimus ex eodem, nulla in

re, quod ad valetudinem tuam opus sit. Et ita Plaut. *Aulul. IV. 10. 40. De alia re te rescivisse censui, quod ad me attinet*. Sed in primis versu 72. *Quid hujus veri sit*, h. e. quid negotium hujus negotii sit negotium veri negotii. Similiter *Casina. III. 2. 26. Si quid ejus esse?* Terent. *Eun. V. 5. 10. Quicquid hujus feci*. Plautus *Mercat. IV. 3. 37. Nihil hercle istius quidquam est*. Similia etiam sunt illa, *Quod ejus facere potero*, vel *Quoad ejus facere potero*, scil. aliquid. Vide me supra III, 6. 1. Sed & ita passim, *Tantum negotii*, *Aliquantum negotii*, &c. pro *Tantum negotium negotii*. Plaut. *Mercat. IV. 4. 10. Quid istuc negotii est?* h. e. quid negotium negotii est istuc negotium. Nam sub *quid* & *istuc* Substantivum aliquod necessario intelligitur. Ab eo autem Substantivo regitur itidem necessario Genitivus *negotii*. Sic *ibid. IV. 3. 38. Nimum negotii reperi*. Ita tamen

⁸⁵ *Moris est, pessimi exempli est; non opis est nostræ; supple negotium: Ita est, subaudi negotium. Plaut. Mil. Ita negotium est. Vide Res.*

Horat. *Est, ut viro vir latius ordinet arbuta, „ [pro ; ejusmodi est negotium, ita res se habet:] Idem, Non est, ut copia major ab Jove donari possit tibi. Terent. Adelph. Si est, facturum ut sit officium suum: idem Hecyr. Nam saepe est, quibus in rebus alius ne iratus quidem est, cum de eadem causa est iracundus factus iniuicissimus: idem Phorm. Sin est, ut velis illam manere apud te, dos hic maneat, subaudi negotium. „ [Cic. 14. epist. fam. 9. „ Ejusmodi spero negotia esse, ut vos istuc commodissime sitis, pro, spero esse, ut isthic commodè sitis: idem „ 9. Attic. 11. De Domitio opinor esse, ut in Cosano sit, „ & consilium ejus ignoretur, pro, ita negotium esse. „ Plaut. Pœn. act. 5. sc. 2. Si ita est, ut tu sis Jacchonis filius.]*

Negotium loco Infiniti. In participiis neutralibus deest negotium, id est, infinitum ipsius verbi; ut, *lectum est, legendum erit*, id est, hoc negotium, quod est *legere*, lectum est. ⁸⁶ Vide supra in Regulis generalibus.

Nu-

hæc dixerunt Veteres, ut non cogitarint de hisce supplementis, aut consulto dicere voluerint *Negotium negotii*.

⁸⁵ *Moris est.] Cic. Famil. III. 12. Non horum temporum, non hominum, & morum, negotium est. Cæsar B. Gall. IV. 5. Est hoc Gallica consuetudinis. Similes Genitivos, qui reguntur ab intellectu negotium vel res, vide in notis ad II. 3. pag. 171. ut & ad Cap. 3. hujus Libri, & in hoc Capite ad Vocem *Aptus* & *Mentio*. Huc autem refero etiam illa Terentii Heaut. III. 2. 39. *Non est mentiri meum*, h. e. non*

est negotium meum. Vide & infra in *Officium*, & maxime in *Opus*, quo etiam hæc referri possunt.

⁸⁶ *Vide supra in regulis.]* Sed imprimis, quæ nos disputavimus III. 8. 2. pag. 435. &c. Quibus adde Terentii locum, Heaut. I. 1. 106. *peccatum à me maximum est*. Sic habent optimi codices, Vaticanus & Bembi. Sequiores nonnulli hic adhæserunt, ut & Interpretes. Sensus est, & integra constructio, *peccatum à me negotium, est maximum negotium*, seu, usitatius loquendo, *illud negotium, quod neg. peccatum à me est*.

Numerus. Cic. Mario lib. 7. *Sed eo vidisti multum, quod praesinisti, quo ne plus emerem, id est, ⁸⁷ numerum, quo numero ne, &c.* Livius lib. 4. dec 4. *Cautum erat, quo ne plus auri & argenti facti, quo ne plus signati, & aris, domi haberemus.* Suetonius in Julio 10. *Cautum est de numero gladiatorum, quo ne majorem cuiquam habere Romae liceret;* „ [Etsi Quo ne, sicut apud Terentium Qui ne, „ dictum accipi potest pro, Quomodo ne, Ut ne.]

Numus, vel numerus. *Quaternarius, quinarus, denarius,* adjectiva sunt Charisio, in quibus ait deesse *numus*: aliquando intelligitur *numerus*.

Nuncium. *Renunciare vitæ, subaudi nuncium.* Sueton. Galba, 11. *Non multum absuit, quin vitæ renunciaret.* Quintil. *Mea quidem sententia civilibus officiis renunciabat, subaudi nuncium, vel repudium.* Plaut. Aulul. *Is me nunc renunciare repudium jussit tibi.* Virg. Æneid. 11. *sed gnato manes perferre sub imos, ⁸⁸ supple nuncium.*

Nux. *Avellana, Basilica, Juglans, Pineæ, Persica,* subaudi *nux.* Virgil. *Castaneasque nuces.* Plinius lib. 15. cap. 22. *Nuces juglandes, quæ & regie dictæ sunt. Nuces pineæ,* Martial. lib. 13. *Ibid. Nux Persica,*

Ocu- est, est maximum. Ita tere Hec. V. 1. 10. *nam jam atate ea sum, ut non fiet peccato mihi ignosci a- quum.* In quo loco explicando hæret, & varia tentat Donatus, sed & alii Interpretes. Sed est Ablativus absolutus, qui notat, quum peccatum a me est aliquod negotium. Sic plane Cicero in Rullum II. 2. *Tum vero mihi præter ceteros difficilis est ea ratio, cui errato nulla venia, recte factæ exigua laus proponitur, h. e. ubi a me erratum, aut recte factum aliquod negotium erit.* Sed hunc locum attulit jam Rivius ad Terentium. Alia vide apud Me supra ad III. 9. pag. 459.

87. Numerum, quo numero.]

Immo vero *pretium, vel negotium, quo negotio ne &c.* Patet id utique ex verbis Livii, *Cautum erat, quo ne plus auri &c.* Nam in quo subaudiendum videtur illud ipsum, quod in *plus* subauditur. At vero in eo certissime subauditur *negotium.* Alia est ratio loci Suetoniani, qui tamen non evincit statuendam ideo ubique Ellipsin & Numerus in similibus ex parte locutionibus. Quod Scioppius subjicit de Quo ne, alienum videtur.

88. Supple nuntium.] Immo vero *gaudia, ut liquet ex proximis.* Præcedit enim: *non vitæ gaudia quero, Nec fas, sed gnato &c.* Vide Aen. XI. 180.

89. Sub-

Oculis Tent. Eunuch. *Ego limis aspecto sic per flabellum clanculum*: vide Donatum, suppletem oculis. Plaut. Bacchid. *viden', limulis ut, obsecro, intueantur*: idem Mil. 4. 6. 2. *Aspicio limis oculis*. Plin. lib. 8. cap. 16. *Nec limis intueantur oculis*.

Officium vel Munus. *Regis est gubernare, patris est filios erudire; vel regium est, & patrium est, supple officium, munus, negotium*. Terent. Andr. *Neuquam officium esse liberi puto*. Cic. *Oratoris officium est de iis rebus posse dicere, quæ res, &c.* idem 1. Orat. *Oratoris officium est dicere ad persuadendum accommodate*: idem 1. *Officium. Est igitur proprium munus magistratus*. Ter. Andr. *Nunc tuum officium est, has bene ut assimules nuptias*: idem Adelph. *Meum officium facio*: idem Phorm. *isthuc viri est officium*. Plaut. „ [Truc. *Non amanti mulieris, sed sociæ fidentis, officium fuit, facere, quod hæc fecit mihi*: &] Most. *Matronæ, non meretricum est, uni inservire amanti*: idem Cas. *Non Matronarum est officium, sed meretricum, alienis viris blandiri*. Vide Opus.

Officia. *Regis inter est gubernare, tua inter est docere, 89 subaudi officia, id est, est inter officia regis, & inter officia tua; tunc enim interest compositum non est, ut notavimus in constructione præpositionis. Hoc sentit Cæsar Scaliger, hoc Cælius Calcagninus in Epistolis.*

Operæ pretium. Terent. Adelph. *Scire est liberum ingenium, atque animum*. Sic dicimus; *Videre est, cernere est, supple operæ pretium*. Cicero 4. Finib. *Operæ pretium*

89. *Subaudi officia*] Potius *negotia*. Nam *negotia* officia semper intelligi in hisce nequit, velut in eo, *mea interest illud fieri*. At tum heic, tum ubivis, commode subaudiri potest & debet *negotia*. Vide & supra III. 5. ipsum Sanctium, & Me istic

pag. 415. &c. Vellem etiam ipsa Auctorum loca attulisset Sanctius, ubi in hac locutione *Officia* recte intelligi possit, aut id requireret sensus. Nec satis recte dicit, *interest* in his non esse *Compositum*.

tium est considerare. Terentius Andr. *Audireque eorum est opera pretium audaciam.* 9° Vide *Potestas*.

Opera. *Rhetorica, Bucolica, Georgica*, adjectiva sunt; in quibus deest Græcè τὰ ἔργα, id est, *opera*; ut, *opera physica*; in *Rhetoricis*; in *Georgicis*.

„ *Opere.* [*Mutuo amare, subaudi opere*; sicut *Maximo opere, summo opere amare, mirari, errare, edicere, expetere, censere, facere, quærere: Potest etiam subaudiri* 9° *amore, vel animo.* Catul. *Mutuis animis amant, amantur.*]

Oppidum. Horat. *Aptum dicit equis Argos, ditescque Mycenæ: idem, Impositum saxis latè candentibus Anxur.* Virg. *Altum Præneste*; 9° supple oppidum; & oppidum ita passim exprimitur, à Plinio præcipue, ut supervacuum sit indicare. Solet ille etiam conjungere multas civitates, deinde subdit in plurali, *civitate à Romanis donata, vel libera, vel stipendiaria, supple oppida, Vide Urbs.*

Opus. Cic. in *Officiis*, *Est igitur adolescentis, majores natu vereri, supple opus, munus, vel officium: idem pro Archia, Sed enim hoc non solum ingenii ac literarum, verum etiam naturæ atque virtutis fuit.* Quintil. lib. 12. cap. 3. *Cognitionis sunt enim, non inventionis: & paulo inferius, Sed etiam, si nosse, quid quisque senserit, volet, lectionis opus est, id est, munus, & officium: „ [idem „ l. 1. c. 2. Ipsius etiam magistri hoc opus est, temperare „ vires suas, non statim onerare infirmitatem discipulorum, id „ est, magistri officium est, hoc opus seu munus habet*

90. Vide *potestas*] Ut &, quæ notavimus ad Ellipsin, quam statuit Sanctius, & *Libido*. Rectius autem in illis Scire est, *Videre est* &c. intelligitur *Facultas, Potestas*, quam *Opera pretium*.

91. *Amore vel animo*] Vel etiam modo. Sueton. Aug. 53. *Officia cum multis mutuo exercuit.*

Cic. Famil. V. 2. *Satisne videatur his omnibus rebus tuis adventus mutuo respondisse.*

92. *Supple oppidum*] Non est necesse. Nam æque potest sine Ellipsi aptum *Argos* dici, ac *dites Mycenæ*. Vide me supra I, 7, II.

magister, ut temperet vires.] Illud Planci in Epistolis Ciceronis, lib. 10. malè intelligitur à Grammaticis, sed aliquantum temporis, & magni laboris, & multæ impensæ opus fuit: 93 putant enim Opus regere genitivum. Sed hos genitivos regi à particula aliquantum, quis non videt? Sic in Apuleji lib. 9. corruptè legitur, Sed mihi opera ejus opus est, pro opera. Ergo opus hic pro negotio vel labore sumitur, quasi dicat, opus & negotium fuit & temporis, & laboris, & impensæ. Sic Ovid. Non minor est virtus, quam quærere, parta tueri; Casus inest illis, hic erit artis opus, id est, negotium & labor artis. Martial. Non fuit hoc artis, sed pietatis opus. Plaut. Mostell. verum id videndum, id viri docti est opus, [id est, vir doctus hoc efficere & præstare debet. Vide Opus infra de Analogia significationum.

Etiam in Tectorium subauditur opus. Vitruvius 2. cap. 8. Parietes ita tectoriis operibus expoliti, ut vitri peruciditatem habere videantur. Varro 3. rei Rust. 2. Villa polita opere tectorio eleganter. Inscriptio lapideæ

93. Putant enim Opus regere Genitivum] Sic tamen etiam post Sanctium putat Vossius, nec ratione prorsus destituitur. Quidni enim æque ἀναλόγως dicatur, opus est mihi impense; ac in impensa. Vide Voss. de Construct. cap. 8. & Urfinum To. 2. pag. 101. In verbis tamen Ciceronis unus ille Genitivus temporis regitur ab aliquantum negotium, at reliqui videntur regi simpliciter a negotium; ut integra sit locutio, sed aliquantum negotium temporis & negotium magni laboris opus fuit. Idem Vossius è contrario rejicit Accusativum cum hoc vocabulo conjunctum, & proinde in illo Plauti, Opus est pueri cibum; suspicatur τὸ Cibum

esse obsoletum Nominativum neutrius generis. At vero sic idem Plautus Trucul. 1. 1. 71. Quid isti suppositum puerum opus pessima. Adde Urfin. To. 2. pag. 102, 103. Neque etiam huic locutioni valde repugnat analogia. Nam sicuti si Ablativus adjungitur τὸ Opus, intelligenda præpositio In vel Cum, sic eidem Accusativus accedere potest per Ellipsin & Ad seu quod ad. Nolim tamen ita loqui. Et forsitan in Truculento Plauti, suppositum puerum acciperet Vossius pro Infinito, per Ellipsin & Esse, ut facit certe Major de Varianda Orat. I. 7. Vide de hac voce etiam infra cap. 15.

„ pidis Salernitani, *Pavimenta marmorea, opus lecto-*
rium.

„ Cum legimus *Hoc age*, similiter *opus* subaudimus.
„ Horat. 1. epist. 6. *Si virtus hoc una potest dare, fortis,*
„ *omissis, Hoc age, deliciis: & mox, Hoc primus repetas*
„ *opus, hoc postremus omittas.* Sic lib. 1. epist. 3. *Hoc*
„ *opus, hoc studium parvi properemus & ampli.]*

Oratio. *Prorsa, non versibus scribit, subaudi oratione.*
Prorsa, ut ait Donatus, à *pror/us* dicitur, non *prosa quasi*
profusa. *Prorsum* antiqui rectum appellabant: unde
prorse limites apud Festum, & *Prorsam Deam* vocabant,
quæ *rectos partus educeret.* Esse adjectivum hinc collige.
Columella lib. 10. in præfat. 94 *Prorsa oratione*
prioribus subnectentur exordiis. „ [*Ex Prorsum* poste-

„ riores fecerunt *Prorsum*, sicut *Sursum* & *Susum.*]
Ortus, Oriundus, Natus. *Vir claris natalibus, homo*
loco obscuro, supple ortus, vel oriundus, vel natus ex
vel de &c. Liv. lib. 1. *Turnus Herdonius ab Aricia:*
„ [*Omnes Latini ab Alba oriundi.*] Sic in sacris, *Joseph*
ab Arimathea. Sic dixit Virgil. *Pastor memorande ab Am-*
phriso.

Ostium. *Postico falle clientem, subaudi ostio: posticus enim*
adjectivum est „ [à *Post*; sicut ab *Ante* *anticus*; unde
„ *anticus,* 95 pro quo barbari *Anterior.*] Persius, *Postica*

06-

94. *Prorsa oratione*] Sic Suet.
Aug. 85. *Multa varii generis*
prorsa oratione composuit. Dicitur
autem *prorsus, quasi porro ver-*
sus, ut ait Festus & Donatus ad
Ter. And. III. 2. 30. Sic *Rursus,*
retroverfus, *Sursum,* supra ver-
sum. Pluribus de hac Voce
Prorsa egimus infra ad Cap. 17.
circa finem.

95. *Pro quo Barbari Anterior*]
Cum tamen hæc vox occurrat
apud Cæsarem B. Civ. III. 63.
& Sulpic. Severum (qui opti-
mi aevi Scriptores, & maxime

Sallustium, diligenter legit, ac
imitatus est) Hist. Sacr. I. 52.
quum porrò eadem derivationis
Analogiâ, ut a *post*, *posterior*,
& *posticus*, sic ab *Ante*, *Ante-*
rior, & *Antiquus*, formetur,
non ausim plane & prorsus eam
Latinitatis finibus excludere, li-
cet ipse ea in Orationibus aut
simili scripturæ genere uti no-
lim. Accedit quod Priscianus
certe eam in usu invenerit, quo-
niam ait lib. III. cap. de Superla-
tivo: *Ab eo autem, quod est Ante,*
Anterior, Superlativum in usu non

invu-

occurrite *sannæ*. Plin. *Postica pars mundi*. *Posticus vicinus*, & *Posticum ostium*, apud Festum. „ [& Plaut. „ Sticho act. 3. sc. 1.] Vide *Pars*.

Ova. *Gallinæ* vel *aves incubant*, subaudi ova. Plin. *ova incubari intra decem dies edita utilissimum*: idem, *Quarto die postquam cæpere incubari*.

Oves. Virgil. *Centum lanigeras mactabat riid bidentes*, subaudi oves: idem, *Non insueta graves tentabunt pabula factas*, *Nec mala vicini pecoris contagia lædent*. Sic enim hæc dispungo carmina. Vide *Rastrum*.

„ *Pannus*. [Cic. *Merces fucosæ, chartis & linteis delatæ*, „ subaudi *pannis*. Catull. *Tollis lintea negligentiorum*, subaudi *strophia*.]

Pars. Plaut. *Ut decimas solveret Herculi*. Cic. pro Flacc. *Nec Herculi quisquam decumam vovit unquam*. Sic *antica*, & *postica*. Sueton. Othon. *Postica parte*. Cato in versiculis, *Fronte capillata, Postica occasio calva*: sic enim legendum est, subaudiendo *parte postica*. Arnob. lib. 5. 96 *Ex parte postica*. „ [Cum dicitur, *Summam regni ad pisci*, subaudimus *partem*. Vitruvius lib. 4. cap. 1. „ *Summam imperii partem Jovi dederunt*.]

Pars, vel *Libra*. *Quadragesima*, *Quinquagesima*, *Septuagesima*, subaudi *pars*. Sueton. Vesp. *Publicanum quadragesima in Asia egit*: idem Calig. 40. *Pro litibus, atque judiciis ubicunque conceptis, quadragesima summe, de qua litigaretur, exigebatur*. Plinius lib. 14. cap. 20. *Costi parte quadragesima*.

97 „ [*Pars* subauditur in *Doctrina & Disciplina*, quæ „ natura

inveni. Ergo illud, quod memorat, *invenit*, sed incertum, apud quos.

96. *Ex parte postica*] Adde his Festum in voce *Posticum*. Ubi *Dextra & Sinistra*, ut & *Cæli pars Meridiana*, & *Septentrionalis*, etiam *Antica & Postica* dicuntur appellatæ.

97. *Pars subauditur*] Hæc *Elipsis* si unquam in his vocabulis

fuit agnita, & idoneis supplementorum exemplis comprobata, usu certe prorsus est oblitterata. Si quid tamen subauditur, vel olim subauditum in his fuit, putarem id esse *ars* vel *scientia*. Sed vix putem esse *Adjectiva*, non magis quam *Culina*, *Officina*, &c. At *Medicina*, *Sutrina*, &c. vere sunt *Adjectiva*, &

„ natura sunt Adjectiva, sicut *medicina*, *sutrina*, *textri-*
 „ *na*, *pistrina*: alius partem capit Doctoris, quæ est
 „ *Doctrina*, alius partem Discipuli, quæ est *Disciplina*,
 „ quasi *discipulina*.]

Parte. *Adnitar pro virili, age pro virili*, subaudi *par-*
te. Cic. 13. Phil. *Plus quam pro virili parte obligatum pu-*
to. Tacitus in vita Agricolaë, *Pro virili portione*. Cic.
 5. Verr. *Plus etiam, quam pars virilis postulabat* Apul.
 7. Metam. *Pro sua parte*. Sic dicimus, *pro rata*, scilicet
parte, vel *portione*., [Vitruv. lib. 4. cap. 1. *Capitulum*
 „ *altitudines efficiunt eas pro rata altiores*.]

Partes. Cic. *Et si utrique primas, priores tamen dese-*
runt Latio: idem, *Cui prima sine controversia defereban-*
tur. Colum. lib. 10. *Mustum quàm dulcissimi saporis de-*
coquitur ad tertias. Cic. 3. ad Q. Frat. *Tibi istius generis*
in scribendo priores partes tribui, quam mihi. Terent. *Non*
posteriores feram, supple partes. Idem, *Primas partes qui*
aget, is erit Phormio. Horat. *Ne fortè seniles mandentur ju-*
veni partes, pueroque viriles.

„ [In *Qua, Hac, Ea, Illac*, subauditur *parte mun-*
 „ *di*, id est, loco. Ovid. *Quaque erat & tellus, illic &*
 „ *portus & aether*. Liv. 37. *Insulam, qua regnum Hieronis*
 „ *fuerat, tueri iussit*. Tibull. eleg. 2. lib. 2. *Gemmarum*
 „ *quicquid felicibus undis nascitur, Eoi qua maris unda ru-*
 „ *bet*. Virgil. *Jupiter hac stat*, pro, ab hac parte. Lucr.
 „ *Nam quacumque vacat spatium, quod Inane vocamus,*
 „ *Corpus ea non est*, pro, ibi non est corpus. Prop. 3.
 „ eleg. 20. *Omnia sunt tentata mihi, quacumque fugari*
 „ *Posses, & ex omni me premit ipse Deus*. Horat. *Qua*
 „ *parte debacchentur ignes, Qua nebula pluviique rores,*
 „ *Qualibet exsules in parte regnanto*; id est, in quo vis
 „ loco, ubicunque vis. Prop. *Et disco, qua parte fluat*
 „ *vincendus Araxes*. Sallust. *Creta altior est, qua parte*
 „ *spectat orientem*.]

Pas-

& intelligitur in iis modo *Ars*, | cabula suo loco in hoc Capite.
 modo *Taberna*. Vide hæc Vo-

Passuum. Cæsar de Britannia, *Hujus est longitudo lateris, ut fert illorum opinio, septingentorum millium, supple passuum.* Horat. *Millia tunc pransi tria repsumus.* Cæsar 1. Civili, *Pons, qui erat ab oppido millia passuum circiter tria.* „ [Lucill. 3. *Sat longe tria millia passuum.*]

Peccatum. *Ignosco tibi, subaudi peccatum.* Virg. *Parvum si Tartara nosset Peccatum ignovisset.*

Pecunia. Quintil. lib. 4. *Insimulari repetundarum.* Tacitus lib. 4. *Postulare aliquem repetundis.* Valla lib. 1. cap. ultimo, in hoc gerundio, ut ipse vocat, nescio quas ineptias texit. Participium est, quod cum suo Substantivo Cicero protulit pro Cluentio, *teneri lege pecuniarum repetundarum*: idem 6. Verr. *Ferre legem de pecuniis repetundis.* Idem pro Cluent. *Ab aliquo rationem repetere de pecuniis repetundis.* Sic in *expensis & impensis*, subaudimus *pecuniis*.

Placenta. Plaut. *Perfa, Quasi juream esse jus decet collyricum*: sic enim est legendum. Cato cap. 82. *Rust. Spharitam sic facito, supple placentam.*

Porcelli. *Porcelli quum lactari desierunt, Nefrendes dicuntur, eo quod fabam nondum frendere, id est, frangere, possunt.* Varro 2. *Rust.* „ [Similiter & puer in *Nefrendis* subauditur, ut apud Festum ex Livio Andron. *Quem ego nefrendem alui, lacteam immulgens, operem.*]

Porta. Juvenal. *Substitit ad veteres arcus, madidamque Capenam, subaudi portam.* Sic *Collina, Viminatis, &c.*

Potestas. Virgil. *Nec non & Tityon terræ omnipotentis alumnum Cernere erat, supple potestas, vel datum, vel concessum.* 98 *Vide operæ pretium*: idem, *Non fugis hinc præceps dum præcipitare potestas.* Plin. lib. 5. cap. 23. *Non est fateri, rerum natura largius mala, an remedia genuerit:*
&

98. *Vide Opera pretium*] Sed ces *Datum, & Libido.*
maxime, quæ notavi ad Vo-

& cap. 37. *Suspendio ac fame necatur, aliter non est occidere: idem lib. 9. cap. 31. Tanta velocitate, ut consequi non sit.* Virgil Bucol. *Tu procul à patria, nec sit mihi credere tantum.* „ [Horat. lib. 1. Satyr. 5 *Mansuri oppidi, dulo, quod versu dicere non est.*] Hujusmodi locutiones innumeræ sunt apud Plinium; sed Valla in Raudentem illas damnat, sed fallitur.

Præditus. *Vir magna doctrina, sed pravis moribus,* 99 supple *præditus.* Donatus supplet *natus.* Terent. *Ita dissimili argumento sunt factæ.* Cic. 1. Verr. *Homo singulari cupiditate, audacia, scelere, præditus.* Falsum igitur est, partes corporis & animi poni in ablativo, vel genitivo: nam, *vir magna doctrina,* subaudito *præditus: Vir magnæ doctrinæ,* possessive dicitur Terent. Hecyr. *Ego sum animo leni natus.* Vide Donatum.

Prædium. *Venit in Tusculanum, Pompejanum, Perusinum, Suburbanum,* supple *prædium,* vel *agrum,* vel *rus.*

100. „ [Præmium deest in *Corollarium,* quasi quod de-
tur

99. Supple *præditus*] Vel *Exi-*
splens seu *Ens* in *magna doctrina.*
Vide supra *Ens,* & maxime,
quæ notavi ad Vocem *Aff-*
ctus.

100. *Premium deest in Cor-*
ollarium] Substantive potius hoc
vocabulum usu & significatione
adhibetur, licet natura sua sit,
vel primitivo usu fuerit, Adje-
ctivum, in quo intelligebatur
aurum. Nempe Imperatoribus,
qui bellum in provincia qua-
dam feliciter confecerant, ea-
que gratia triumphaturis, sole-
bant olim à provincialibus aut
victis populis coronæ aureæ ad-
ornandum eorum triumphum
dari ultra id, quod legitimis ra-
tionibus, tributis, prædæ, aut
alio quo nomine, inde Romam

deportabatur. Postea vero pro
ipsis coronis *aurum coronarium*
Imperatoribus dari cœpit, idque
variis tandem de causis, sed
semper extra ordinem. Inde
factum denique *corollarium,* ea-
que voce absolute posita videtur
appellatum id omne, quod ex-
tra ordinem accedebat ad illud,
quod alteri legibus, vel pacto,
vel ex more, debebatur. Ma-
xime autem invaluit dein ea
vox etiam in ludis publicis, in
quibus *coronæ aureæ,* præter le-
gitima præmia, dabantur iis,
qui bene partes suas egerant.
Vide Varronem lib. IV. circa finem,
& Sueton. Vesp. 19. Hinc
jam *corollaria* & *præmia* conjun-
ctim, sed tanquam diversa, me-
morantur in Augusto cap. 45. I-

„ tur ad parandas sibi corollas. Cic. *Ne sine corollario*
 „ *tam festiva a roamata de convivio discederent.* Seneca,
 „ *Opifici vilissima mercis, & in diem se locanti, corolla-*
 „ *rium adspergimus, & aliquid supra constitutum adjici-*
 „ *mus.* Petronius *Indicium* dixit, pro præmio ei dan-
 „ do, qui fugitivum indicasset.]

Pretio. *Non minoris, nec pluris, sed tanti, quanti tu,*
emi, supple *pretio*: integrum erat, *Tanti aris pretio emi.*
 Vide *Æs.* Horat. 1. Serm. *Unius assis, Non unquam*
pretio pluris licuisse. Plaut. Epid. *Quanti emi potest mini-*
mo: & paulo post, *Ad quadraginta fortasse eam posse emi*
minimo minas. „ [Virg. *Hoc Ithacus velit, & magno mer-*
 „ *centur Atrida:* Ubi Serv. *Magno, id est, pretio.* A-
 „ scon. in 3. Verr. *Asiani magno pretio aestimant equos.*
 „ Lucil. 27. *Trado ego illis minimo, quod mihi constat*
 „ *carius.* Horat. *Luscinias soliti impenso prandere coemtas.*
 „ Cæsar. 4. Gall. *Fumenta, quæ Galli impenso parant pre-*
 „ *tio.*] Livius lib. 2. decad. 1. *Hic modus magis placuit,*
quum pretio minori redimendi captivos copia fieret. Plaut.
 Menech. *Ego tibi redimam bis tanto pluris pallam.* Mar-
 tial. lib. 6. *Parvo quum pretio diu liceret.* Valla lib. 3.
 cap. 1. docet, licere dicere, *emi magno, & magno pre-*
tio, non autem *magni pretii,* sed *magni tantum.* Rectè
 quidem ille, ¹⁰¹ sed causam ignoravit hujus locutionis;

ca

taque corollaria & præmia alienis
quoque muneribus ac ludis & cre-
bra & grandia de suo offerebat: u-
 bi Vide Notas.

101. *Sed causam ignoravit]*
 Causa non est alia, quam quæ
 in usu paulatim invalescente ad
 vitandam ambiguitatem loquen-
 di consistit. Nam quæ alia hic
 datur à Sanctio Causa, nullius
 est momenti. Aequè enim a-
 lienum est ab usu Linguae,
Quanti aris, ac *Quanti pretii,*
hoc simili? licet istic *pretio* pos-

sit intelligi, quam unam adfert
 ille causam, quare hoc posterius
 dicere non liceat. At in hoc poste-
 riore intelligi itidem possit *modo*
 vel negotio. Sed & æque Analo-
 ga foret altera locutio, si pa-
 riter utraque esset in usu; Perin-
 de enim est Analogiæ, sive di-
 cas, *Comparavit sibi librum ma-*
gni vel multi aris, sive *librum*
magni pretii: quippe quibus lo-
 cutionibus pariter non pretium
 certæ, seu factæ ab aliquo, em-
 ptionis, sed solitæ æstimationis,
 deno-

ea vero est hæc : In verbis pretii, si sit genitivus, à nomine pretio regitur; ut, *emi magni*, subaudi pretio. Ovid. lib. 1. Amorum 10. *Et pretium, quanti gaudeat ipsa, facit, supple pretio.* Terent. Eunuch. *Quid facias, nisi ut te redimas captum quam queas minimo; si nequeas paulo, at quanti queas.* Quum vero dicis, *emi equum magni pretii*, alia res est: non enim significatur emptio, sed laus. Terent. *Agrum in his regionibus meliorem, neque pretii majoris nemo habet*; perinde est ac si dicas, *est homo magni ingenii.*

Pretium. Persius, *Lunai portum est operæ cognoscere cives*, supple pretium. Vide Operæ pretium. Plaut. Caf. *Dum mea facta itero, est operæ auribus accipere.* Valer. Max. lib. 1. cap. 6. ¹⁰² *Non est operæ inter patrem & filium,*

denotatur. Adfert quidem Sanctius supra ad Vocem *Æs* p. 551. locum Columellæ, *quem vulgus parvi aris comparari posse putat*, quasi de certo emptionis pretio. Sed locus aliter se habet. Agit enim de *Vinitore pretioso* emendo ad vinearum cultum. Verba sunt, *quem vulgus quidem parvi aris, vel de lapide noxium, posse comparari putat, sed ego plurimorum opinioni dissentiens pretiosum vinitorem inprimis esse censeo.* Quorum sensus est, *Vulgus quidem putat posse* (h. e. fatis esse) *comparari ad vineas vinitorem parvi aris, vel etiam noxium, atque adeo vilissimum hominem, qui in servitutem venditur, de lapide præconis, sed ego censeo pretiosum Vinitorem comparandum esse, aut talem Eum debere esse: Neque vero probare possum, quod Urfinus To. 2. p. 298. in ratione harum locutionum, Emi tantii, pluris &c. quam se non intelligere*

ait, increpat Sanctium, addens, *quid enim vetat, Genitivos illos, tanti &c. non a Nomine Pretio, sed Ære, intellecto, regi dicere.* Etenim manifesta & liquida est ratio, qua dicit Sanctius, *integerum esse, Tanti aris pretio emi.* Deinde longe est usitatus & rectius hoc ipsum, *quam illud Tanti pretii ære emi*, quod nemo, opinor, unquam dixit. Ceterum recte ibidem ille Vallam contra Sanctium tuetur.

102. *Non est operæ*] Sæpissime etiam hæc phrasid occurrit pro *non vacat*. Plautus Mil. II. 2. 97. *Operæ non est.* Trucul. IV. 4. 30. *Operæ ubi mihi erit, ad te venero.* Liv. XLI. 25. *Externorum inter se bella persequi, non operæ est, satis oneris sustinenti.* XLIV. 36. *Non operæ est stanti nunc in acie, docere &c.* ubi Vide Gronovium Patrem. Gellius VII. 17. *Nunc, inquit, mihi operæ non est: quum otium erit, revives ad me.* Videtur in

lium, &c. „ [Curtius 8. *Multa & alia traduntur, quibus morari ordinem rerum haud operæ videbatur.*]

Propositum. Cic. *Quum in animo haberem navigandi, supple propositum, mentem, voluntatem.* Valla lib. 1. cap. 25. „ [Plaut. Trin. act. 3. sc. 3. *Si operiri vis ad entum Charmidis, quod longum est, huic ducendi interea, abscesserit, subaudi voluntas.*]

Puer, vel Puella. *Infans*, à non fando, adjectivum est, id est, puer, vel puella. Falluntur, qui hoc nomen ¹⁰³ Commune duobus appellant. Horatius, *Infans namque pudor prohibebat plura profari.* Ovid. in Ibin. *Gutturaque imbuerunt infantia lacte canino.* Horat. lib. 2. Satyr. 5. *Seu rubra canicula findet Infantes statuas.* Cicero pro Sylla, *Quum puerorum infantium veniebat in mentem: idem 2. Orator. Nutrices infantibus pueris in os inferant.* Val Maxim. lib. 1. cap. 6. *Puerum infantem semestrem in foro boario triumphum proclamasse.* „ [Lucil. *Ut pueri, infantes credunt signa omnia aliena Vivere, & esse homines.*]

Terent. Andr. *Ego postquam te emi à parvulo, supple puero* Plaut. Stich. *Quia jam inde à pusillo puero ridiculus sum: idem Merc. a puero parvulo.*

Rastrus. Juvenal. *Vive bidentis amans, supple rastris, vel ferri: nam bidens, tridens, quadridens, adjectiva sunt.* Cato cap. 10. Rust. *Rutra quinque, rastris quadridentes duos.* Virg 2. Georg. *Et duro jactare bidentes: idem in Ciri. Ferroque manus armata bidenti; 5. Æneid. Rastrisque tridentibus: sic enim legi debet, non firidentibus.* De Neptuno metaphoricè dicitur, ¹⁰⁴ *rastrus tridens,*

his intelligi *Negotium hujus operæ.* Nam eodem sensu dicitur etiam *opera est, pro Vacat.* Sic Plaut. Mercat. I. 14. *Dicam, si opera est auribus, Atque ad advertendum huc animum adest benignitas.* Vide & infra ad Vo-

cem Res, nota 109.

103. *Commune duobus*] Sell. Generibus. De *Communibus Nominibus* Vide supra ad I. 7. pag. 50. 51.

104. *Rastrus tridens*] *Rastrus non putem usquam occurrere.* Di-

dens, pro *sceptro*. Virg. *Levat ipse tridenti*: idem, *Non illi imperium pelagi, sævumque tridentem, sed mihi sorte datum*. Poteris autem, si libet, quum de Neptuno dicitur, *sceptrus*, vel *sceptrum*, supplere. Vide *Oves*.

„ Ratio. [Catull. *Hoc falsum esse putas, fugit te, inepte*, subaudi *ratio*: idem, *Istud quod modo dixeram me habere, Fugit me ratio*. Plaut. Amph. *Fugit te ratio*, id est, *falsus fuisti, errasti*.]

Ratio, vel Res. Horatius, *Ad summam sapiens uno minor est Jove*. Virg. *Hac summa est, naviget*, supple *ratio*. Varro lib. 5. ling. Lat. *Ideo ratio putari dicitur, in qua summa sit pura*. Cic. 2. Philip. *Quod quidem erat magnum, de summa re dissentientes*. Sic in *Expensa & Impensa*.

„ [Plautus Truc. act. 4. sc. 2. v. 15. *Solus summam hic habet apud nos*, subaudi *rem*, id est, potissimus amator est domi nostræ. Prop. *In Veneris tabula summam sibi ponit Apelles*, id est, præstantissimum operum suorum judicat esse Veneris picturam. Plaut. Capt. act. 4. sc. 2. *Mibi rem summam credidit cibariam*. Merc. act. 5. sc. 6. *Ubi loci res summa nostra est publica*.]

Rationes. Juvenal. Satyr. 5. *Sic Pedito conturbat, Mitho deficit*. Martial. *Conturbabit Atlas*, subaudi *rationes*. Cic. Quinto fratri, *Ad quem ego rescripsi, nihil esse, quod posthac arce nostræ fiducia conturbaret*. ¹⁰⁶ *Conturbare* est fervorum, aut trapezitarum, cum rationi-

Dicendum erat potius *Raster* in Masculino singulari ex Glossis Philoxeni. Vide Vossium de Analog. I. 37. Similiter *Sceptrus* unde habeat Sanctius, nescio.

¹⁰⁵. *Summam sibi ponit*] Sic Petronius pag 21. ed. Gonsal. *Summa carminis diu penes Mopsum Thracem memorata est*. Sed &

huc pertinent illa, quæ Livius habet, XXIII. 12. *Summa fuit orationis*. Tum *Summa rerum, imperii, belli, Reip. expeditionis*, quæ passim reperias.

¹⁰⁶. *Conturbare*] Supplevit locutionem Terentius Eunuch. V. 2. 30. *Ita mihi conturbasti rationes omnes*.

tionibus crediti paria non facere se sperant. Hispanæ Alcarfe.

„ Regio. [Cicero ad Attic. *E navi recta ad me venit*, subaudi regione, vel via. Livius 21. *Cum Alpes peteret, non recta regione iter instituit, sed ad Lavam flexit*. Terent. Phorm. *Eo recta via quidem illuc*. Vide Via.

„ Rem. Cic. *Misimus qui pro vectura solveret*, subaudi rem, vel argentum, pecuniam. Plautus Curc. *Pugnīs rem solvunt, si quis poscat durius*: idem Aulul. *Ubi res soluta est omnibus*.]

Rem familiarem. Cic. 2. Philipp. *Tenesne memoria prætextatum te decoxisse*, ¹⁰⁷ supple rem familiarem.

Rem. In illis, *postquam*, *antequam*, ¹⁰⁸ mihi videtur deesse Rem, ut in *post quod deest negotium*; nisi malis deesse finem, ut in *Hactenus*. Vide Finis.

Res. *Paupertas est laudanda; avaritia est vituperanda*, supple res: nam adjectivum non respicit substantivum, si verbum in medio sit: Verbi gratia, *Mors est bonum, & mors est bona*: illic deest negotium, hic res: idem enim sunt. Vide Negotium.

Bene est, bene habet, bene procedit, „ [male eveniat,] bene vertat, bene conveniebat inter eos, subaudi res. Terent. Adelph. *Quæ res tibi vertat male*, „ [Sallust. Jug. „ *Sed ea res longe aliter, ac ratus erat, evenit*.] Vide Negotium.

Virgil. *Non opis est nostræ*, supple res. Cæsar lib. 1. Civil. *Docent sui iudicii rem non esse*: ibid. *Nec sui iudicii, neque suarum esse virium, discernere*, supple res. Vide Negotium.

„ [A-

¹⁰⁷. Supple rem familiarem] Populus Rom. vires suas. Vide Sed de aliis quoque rebus dicitur. Veluti Florus in præfat. ¹⁰⁸. *Mihi videtur deesse Rem*] Immo vero deest Horam. Vide *quibus (annis) inertia Cæsarium quasi consensit atque decoxit*, scil. me ad II. 9. n. 5. pag. 208.

„ [Apud Plautum legimus, *Non mihi est operæ*, sub-
 „ audi *res*. Est autem *Res operæ* non aliud, quam *Ope-*
 „ *ra*: sicut *Res voluptatum* Plauto est *Voluptates*: Itaque
 „ idem alibi dicit, ¹⁰⁹ *Non est mihi operæ*, id est, non
 „ habeo operam, quam dare tibi possim: similiter I-
 „ dem in Mil. *Aliter ut facias, non est copiæ*, subaudi
 „ *res*: in Aulul autem dicit, *Nec ludos te facio, nec se-*
 „ *cupiam, copia est*: & Capt. *Nec me Salus si vult serva-*
 „ *re potest, nec copia est*. Similiter dicitur, *Cura mihi est,*
 „ & *Curæ est mihi*: & *Causæ est*, pro, *res causæ*, seu cau-
 „ *sa*. Cicero de Amic. cap. 2. *Quod non affuisses,*
 „ *valetudinem causæ, non maestitiam, fuisse*. Liv. lib.
 „ 38.

109. *Non est mihi operæ*] Sic certe Merc. I. 1. 14. *Si operæ est auribus, atque ad advertendum huc animum adest benignitas*. Verba, quæ mox Auctor tanquam ex Plauti Milite adfert, occurrunt itidem in Mercatore V. 4. 30. Similiter Bacchid. III. 3. 18. *Nego tibi hoc annis XX. fuisse copiæ*. Ceterum non equidem rejicio hanc constructionis rationem, quam adfert Scippius, ut videre est supra ad vocem *Pretium* nota 102. Quibus addo & istius generis locutiones, *Quanti est sapere?* Ter. Eun. IV. 7. h. e. *quanti negotii vel pretii res est sapere*. Et proinde accipio sane, quod ad *res operæ*, Scippianam expositionem, ut, *Non est mihi operæ*, simpliciter ita dictum, fit idem, ac *non est mihi aliquid negotium operæ, quod tibi dem*. Quam Livius ait lib. IV. 8. *Neque Consulibus, quum tot bella imminerent, operæ erat, id negotium agere, vult dicere, id negotium agere non fuisse tunc Con-*

libus negotium operæ suæ. Vide me supra ad dictam Vocem. Possum etiam ferre *res Copiæ* ita exponi, ut, *Hoc tibi non fuit Copiæ*, idem sit, quod, *Hoc non fuit tibi res copiæ*, seu facultatis. At *res Cura* & *Causæ* haud dubie sunt Dativi. Nam primo similis Dativi constructio frequentissima est. Pl. Mil. III. 1. 77. *Quibus me esse sollicitudini*. Truc. I. 2. 14. *Est vis pugne & virtuti de predonibus prædam capere*. Sic ergo & Trin. III. 2. 3. *Si videatur hoc esse gloriæ aut famæ*. Sall. Jug. 69. *Civitas magna & opulens pœna cuncta aut præda fuit*. Porro eodem plane modo dicitur, *Hoc mihi curæ est*, & *Hoc mihi curæ habeo*. Sed & ne ullo modo dubites, Dativum esse in priore illa locutione cum Verbo Substantivo, clarissima sunt Ciceronis loca, in quibus addit Adjectivum. Famil. VI. 2. *Tuas res omnes non minori mihi curæ esse, quam meas*. XI. 27. *Quid tibi majori curæ fuit, quam ut essem* &c.

38. *Cum Scipio excuset, morbum esse causa* [editur nunc causam] *fratri, cur abesset, satis id sibi videri, Gracchus respondit. Potest tamen, Causa, in dandi casu dictum videri, pro quo alibi Livius in causa esse usurpat; ut lib. 40. Non suam segnitiam, sed vim morbi in causa esse, quo serius proficiscerentur.]*

Solebant antiqui peregrè advenientes sic rogare, *satin' salva?* subaudio *res*. Terentius Eunuch. act. 5. sc. 6. *Satin' salva?* Livius lib. 1. dec. 1. *Quarentique viro, satin' salva?* minime, inquit Lucretia: idem lib. 10. *satin' salva?* inquit, L. Volumni: , [idem lib. 3. *Rogitans satin' salva essent omnia; quo loco planum fit, falli eos, qui, Satin' salva, scribunt.]* Plaut. Menech.

110. *Falli eos, qui &c.*] Sine ullo dubio quam rectissime dicitur, *satin' salva*, scil. *res tuæ sunt?* Neque tamen propterea ausim rejicere prorsus alterum illud, *satin' salva?* quod faciunt Scioppius & Gronovius Pater ad Plautum Stichum I. 1. 10. Hoc enim eadem utique ratione & modo dici potuit, quo *Satin' recte?* ut loquitur Terent. Andr. IV. 5. 9. *Et, Rectene omnia?* de quo vide Brissonium in Formulis. Et, *Satin' omnia ex sententia?* quomodo Ter. Phorm. II. 1. 26. Intellige autem in his, modo *Agis*, vel *Agitur*, modo *Res tuæ sunt*, seu *omnia tua se habent*. Prius certe intelligitur apud Terent. in Andr. ut liquet ex responsione. Nam interroganti, *Quid vos? quo pacto hic?* *Satin' recte?* respondetur, *nosne? sic, ut quimus, quando, ut volumus, non licet*. Manifestum intelligi in interrogatione *agitis*, quum in responsione non possit

intelligi, nisi Verbum primæ personæ, veluti *agimus*. Sic in Adolph. V. 5. 3. *Quid fit? quid agitur?* resp. *Recte*. Potest etiam intelligi, *tibi est?* seu *res tuæ sunt?* Hinc passim in respondendo adhibetur *Recte*, quasi diceretur, *recte res mea vel tua jam est*. Vide me infra ad Cap. XIV. & Vocem *Recte*. Cicero ad Attic. I. 7. *Apud Matrem tuam recte est, eaque nobis cura est.* Famil. IX. 9. *Rectissime apud Te sunt omnia*. Plaut. Menech. II. 3. 31. *Hic tibi erit rectius*. Denique suppleri etiam ita hæc phrasis potest, *omnia se habent recte, salva, ex sententia*. Sic enim passim Auctores. Ter. Eun. IV. 7. 30. *Ut tibi res se habeat*. Phorm. II. 4. 82. *Bene habent tibi principia* V. 4. 1. *Latus sum, ut mea res se habent, Fratri obtigisse, quod vult*. Plaut. Cas. II. 3. 30. *Opinione melius res tibi habeat tua*. Aul. I. 1. 8. *Scin', quomodo tibi res se habet*, Sall. Catill. 2. *Equa-*

nech. act. 5. *Salva sis: salvane?* [Terent.
 „ Andr. *Me in tuis secundis respice, subaudi rebus.*
 „ Rus. *Rus subauditur, in Pascuum.* Lucr. 5. *Pan-*
 „ *dere agros pingues. & pascua reddere rura.* Columella,
 „ *Anser esuriens mittatur in pascuum.* Livius, *Lucus læ-*
 „ *ta in medio pascua habuit.* Similiter in Arva subau-
 „ ditur rura. Plaut. *Non arvus, sed pascuus est hic a-*
 „ *ger.*] [Vide & infra ad Vocem Solum.]

Sacerdotes. *Diales, Martiales, Quirinales, Salii, &*
in reliquis hujusmodi, quis non intelligit sacerdotes?

Sacra. *Lupercalia, Bacchanalia, Terminalia,* [Sueo-
 „ *vetaurilia,]* subaudi sacrificia, vel sacra. Vide *Festa.*
 Sed in *Bacchanales, Saturnales,* intellige ludos, vel dies.
 Vide *Ludi,* [Ascon. in *Divin. Censores Sueovetauri-*
 „ *lia sacrificia faciebant.*]

„ *Facere vitula, bove, agno, subaudi sacra.* Plaut.
 „ Stich. *Quot agnis fecerat?* CR. *illa quidem nullum sa-*
 „ *crificavit.* Virg. *Cum faciam vitula pro frugibus.* Sed
 „ & Accusativum efferebant, Hebræorum more. Plaut.
 „ Aul. IV. 2. 15. *Faciam Fidei mulsi fideliam.* Liv. 10.
 „ *Pocillum mulsi vovit se Jovi facturum.*]

Sala-

Æquabilis & constantius sese res
humane habent. Cic. de Offic.
 II. 6. *Male se res habet, cum*
quod virtute effici debet, id tenta-
tur pecunia. Coel. Famil. VIII.
 8. *Recte hoc par habet.* Sic ergo
 etiam, *satin' recte? satin' salve?*
 quum dicitur, intellige, *tibi se*
res habet, vel tua res se habent.
 Et sane sic videtur locutus Plau-
 tus Sticho I. I. 10. *Multa volo*
tecum loqui de re viri. resp. sal-
ven' amabo? h. e. an salve se ha-
bet, vel Vir, vel Res viri? Trin.
 V. 2. 53. *Satin' salve? dic mihi.*
 resp. *Recte. h. e. an satis salve se*
res habet; responsio est, recte se
habet. Vide ibi Taubmannum.

Agnovit etiam hanc locutionem
 jam olim Donatus ad Terent.
 Eun. V. 5. 8. diferte tradens *salve*
salve Adverbium hic esse, &
 per Adverbia explicans. Sed &
 Appulejus, quod adverbialem
 hanc locutionem supplere voluit
 per *to Agere*, eo ipso nobis id
 utique declarat, etiam ad-
 verbialiter eam esse prolatam.
 Qui sequitur apud Sanctium lo-
 cus Plauti ex Menechmis, aliter
 se habet. Editur, *salva sis,*
salvene advenio? sed legendum
 est, ut voluit Gronovius ad Sti-
 chum I. I. 10. *Salva sis, salva-*
ne (per Dativum) advenio?

Salarium. Juvenal. Satyr. 6. *Sunt qui tortoribus annua præstent, subaudi salaria.* Sueton. Tiber. *Sed & peculio concesso à patre, præbitisque annuis, fraudavit per speciem publici juris:* Idem in Claris Gramm. de Palæmone, *Quamquam ex schola quadringenta annua caperet.*

Scriptor. *Librarius* adjectivum est; ut *librarium gummy*, apud Plin. & *cella libraria.* Cicero tamen absolute dicit: ut, *mibi librarius mittat*, subaudi *scriptor.* Horat. in Arte, *ut scriptor si peccat idem librarius*, [Varro 3. Rust. 2. *Scriba librarius, libertus ejus, qui apparuit Varroni. Vulgo Amanuensis.*]

Scriptum. Cic. Attic. lib. 1. *In ea Pompeji epistola erat in extremo, supple scriptum;* idem, *Quod epistola librarii manu est, subaudi scripta;* idem, *Quæ quidem erant manu tua, supple scripta;* idem l. 16. epist. *Tu istic, si quid librarii mea manu non intelligent, monstrabis, supple scriptum.*

[*Seçturæ. Seçtura* subauditur in *Ferraria, Æraria, Argentaria, Auraria, &c.* Cæsar. 3. Gall. *Multis locis apud eos araria seçtura sunt:* & 7. Gall. *Apud eos magna sunt ferraria.* Liv. *Vectigalia magna instituit ex ferrariis*

ar-

III. *Subaudi scriptor*] Vel *servus.* Nec enim existimandum est, quia alicubi *librarius scriptor* occurrit, ergo *scriptor* semper intelligendum, ubicunque *librarius* solum reperitur. Nam etiam servos habebant, qui libris Dominorum curandis præerant, sed & qui eos Dominis describebant. Sueton. Claud. 35. *Ne cujus committi aut librario calamaria aut graphiaria theca adimerentur.* Servi hi erant, vel liberti. *Librarius* etiam pro mercatore librario apud Gellium V. 4. *Librarius in quodvis pignus vocabat,*

qui paulo ante istic *venditor* librorum fuerat dictus. Cicero Orat. 2. in Rullum *librarios* etiam distinguit a *scribis*: dum ait, *Ornat eos apparitoribus, scribis, librariis, præconibus, architectis;* ubi *Scribe* sunt, qui decreta & acta conscribebant, *Librarii*, qui ea aliosque libros curabant servabantque. Apud Gellium dicto loco etiam *libraria* occurrit pro libraria taberna. *Apud Sigillaria forte in libraria Ego & Julius Paulus confederamus.*

„ *argentariisque*. Tac. *Aurarias sibi met Tiberius seposuit*,
 „ *Vulgo Mineræ.*]

„ *Securis*. Virgil. *Crebrisque bipennibus instant*. Ovi-
 dius, *Sævamque inbibere bipennem*, supple *securim*. Vi-
 de Festum in *Aneps*, & Nonium Marcell. in *Bipennis*,
 qui citat ex Varrone, *Ferens ferream humero bipennem se-
 curim*. „ [Virgil. dixit, *fero bipenni*.

„ ¹¹² *Segetes subaudi in Novales*. Virg. 1. Georg.
 „ *Alternis tonsas cessare novales.*]

„ *Sella*. Lucan. lib. 3. *Prætor adest, vacuæque loco cesse-
 re curules*, subaudi *sellæ*. Liv. lib. 2. *Sella curuli septies
 ac vicies sedit*. Juvenal. 10. *Atque illi sellas donare curules*.

„ *Senator*. [*Consiliarius*, ¹¹³ subaudi *Senator*. Plaut.
 „ *Epid. Jam senatum in corde convocabo consiliarium*.

„ *Sententia*. Virg. *Stat conferre manum Aeneæ: Stat
 casus renovare omnes*, ¹¹⁴ subaudi *sententia*, vel *consi-
 lium*: quamdiu enim deliberatur, consilium vacillat,
 „ & sententia fluctuat; ubi certum ac statutum est,
 „ quod quis facere vult, consistit consilium, & stat
 „ *sen-*

¹¹². *Segetes subaudi.*] Potius pro diversis Generibus, *Terras, Agros, Rura*. Festus *Novalis ager, nova relictus sementi*. Virg. Ecl. 1. *Impius hac tam culta novalia miles habebit?* scil. *rura*. Vide & infra Sanctium in voce *Terras*, & Opuscula de Latinit. Ictorum Veterum pag. 88.

¹¹³. *Subaudi senator.*] Non omnes *Consiliarii* sunt Senatores. Etenim *Consiliarii* sunt etiam privatorum, tum singulorum Regum, & Principum. At *senatores* liberæ potissimum Reip. Proceres. Malim itaque intelligere *Homo* vel *Minister*.

¹¹⁴. *Subaudi sententia.*] Non necesse prorsus subaudiri hic aliquid. Etenim etiam ipsa illa actio, quæ *Infinito* exprimitur,

stare dicitur, h. e. certo esse decreta. Patere eam locutionis rationem arbitror satis clare ex illo Ciceronis, *Modo stet nobis illud una Vivere in studiis*. [Sic *Sedere*, quod eodem sensu adhibetur, pro *Stare*, conjunctum reperias cum ipsis rebus decretis. Florus II. 15. 4. *Quum bellum federet*, h. e. decretum jam esset. Potuisset etiam dixisse, *quum federet bellum gerere*, eodem sensu & eadem constructionis ratione. Sed tamen sæpe etiam additur *sententia* & *consilium*, ut liquet vel ex eodem Auctore. Nam ibidem §. 9. *Seditque sententia, quoquo modo rebellandum.* & II. 18. 14. *novissime consilium suga sedit*. Et sic *stat sententia* apud Terentium.

sententia. Terent. Eunuch. *Stat sententia; idem;*
Pectore consistere consilii nihil potest. Cic. *Nec adhuc sta-*
bat, quo potissimum me converterem: Modo nobis stet il-
lud, una vivere in studiis: Levatur omnis cura, cum
aut consistit consilium, aut cogitando nihil explica-
tur.]

Sermo, vel Rumor. *Quum subito adfertur nuncius hor-*
ribilis, supple Sermo vel Rumor. Cæsar, Ut talem nun-
cium attulisse viderentur. Unde Plautus in Milite, lon-
ginquus sermo, pro nuncio, dixit. Aliquando intelligi-
tur homo, ut diximus ante. Sermones perferri tritum est;
[Nuncius adjectivum est. Nuncium, subaudi verbum,
vel dictum. Nuncia, supple fama. Virg. volitans pen-
nata per urbem Nuncia fama ruit. Ovid. epist. Parid.
Uror; habes animi nuncia verba mei: Prima fuit vultus
nuncia fama tui. Liv. 5. Vocis nocturnæ, quæ nuncia cla-
dis audita fuerat.]

Servus. *A pedibus, à secretis, [Circumpedes] subaudi*
homo, vel servus, vel famulus, vel minister. Sueton. lib.
1. Philemonem à manu servum. Terent. Forte ibi hujus
video Birrbiam, supple servum. Cic. 3. Verr. „ [Cir-
cumpedes autem homines formosos, suos esse dicebat.]

Mart. *Esse sat est servum, jam nolo vicarius esse. Vica-*
rius propriè est fervi servus. Paulus de noxal. action.
Si servus tuus navem exercuerit, ejusque vicarius servus &c.
Horat. Utque sacerdotis fugitivus liba recusato Idem, Tu
mediastinus, supple servus: idem lib. 2. Satyr. 7. Sive
vicarius est, qui servo paret. Et Venales servos intelli-
gimus. Quinctil. lib. 8. cap. 2. Plaut. Aul. Etiam in-
troducere vel gregem venalium. Et Novitios; Varro 7.
ling. Latin. Etiam novitii servi empti in magna familia.
[Similiter in Major domus, quod posteriores induxe-
runt, servus subauditur. Donat. in Phorm. act.
2. sc. 1. Columellæ apud veteres dicti servi majores do-
mus.]

Sestertiùm, Horat. *Callidus huic signo ponebam mil-*
lia

lia centum, ¹¹⁵ supple *sestertium*. Sic in illis, *debet decies*, *accepit centies*.

Singuli. *In dies, in naves, in milites, in viros*, subaudi *singulos*. Horat. *Mutatur in horas*. Juvenal. *Horreat, inque dies septenis oderit horis*. Plinius, *Cinnamo pretia quondam fuisse in libras denarium mille*. ¹¹⁶ Cic. & in illa, *in dies singulos*., [Sic in Pandectis *Quinis emti sestertii*, id est, singuli quinque: sic, *Quini solvissent*, pro singuli quinque.] Vide Vallam lib. 3. cap. 68., [& Briffon. in *Parergis*.]

Sinus. *Puteolanus, Tarentinus, Issicus*, supple *sinus*. *Crediderim deesse sinus*, quum *Adria* effertur masculinè: nam mare sinus est, & civitas in ipso sinu *Adria* dicitur, sed effertur fœmininè. Silius lib. 10. *Stat humectata Vomano Adria*.

Societas. Virgil. *Coëant in fœdera reges*, ¹¹⁷ subaudi *societatem*. Cicero, *Utinam societatem aut nunquam coiffes, aut nunquam diremisses*: idem, *Cum parva squilla quasi*

115. *Supple sestertium*.] Quod in ista quidem locutione accipi debet pro *sestertiorum*. At in istis, *debet decies*, &c. intelligit *sestertium* singularis Numeri, neutrius Generis, Gronovius in libro de pec. veteri. Si ita, construunt tunc eam phrasin debere putem per Appositionem, qualem vide supra in Nota 78. in vocabulis *Mille* & *Milia*, ut & infra in Zeugmate cap. 8. n. 2. ut sensus sit, *sestertium usque ad decies centena millia sestertiorum*. Ceteroqui cum Genitivo & Ellipsi *centena millia* construunt videtur adverbium *decies* apud Livium XXIV. 11. qui supra *trecenta millia usque ad decies eris census fuisset*. Qui locus mihi certe est valde notabilis in hac phrasi & Ellipsi, sed allatus

jam ab Alciato & aliis.

116. *Cic. & in illa*.] Credo hæc aliquid vitii ex officina contraxisse. Ita tamen etiam *Salmanticensis* editio, & *Patavina*.

117. *Subaudi societatem*.] Immo vero *coire societatem* quando occurrit, dicitur per Ellipsin pro *Coire in societatem*, ut *Coire in fœdus* apud Virgilium. Sic *Convenire aliquem* omnino dicitur pro *convenire ad aliquem*, licet & hæc phrasis in passivam à Veteribus conversa sit. Veluti Liv. I. 58. *Ab nuncio conventus fuit*. Cic. *Famil. VI. 19. Tantis doloribus afficitur, ut se conveniri nolit*. Vide & supra ad *Adire* pag. 295. & ad *Ambulare* pag. 305. & maxime ad *Coire* pag. 319.

quasi societatem coit: idem pro Sext. *Societas coitur*. idem Ruffo, *Ad coeundam societatem periculi*.

Sol. *Oriens & Occidens* participia sunt, in quibus absolute prolatis intelligitur Sol. Cæsar 1. Gall. *Spestant in Septentriones, & Orientem Solem Belgæ.*, [Ennius, *A sole exoriente ultra Mozot' paludes.*] Plaut. Bacch. *Ante solem exorientem*: idem Menech. *Nunquam ad solem occasum viverem*. Plin. lib. 21. cap. 17. *Ante solem occidentem*. Cicero in Somn. *Quis in reliquis orientis aut obeuntis solis ultimis partibus.* & in XII. Tabul. *Sol occasus suprema tempestas esto*. Gell. lib. 2. cap. 2. *Post solem occasum.*

Plaut. Mostell. *Hoc ¹¹⁸ die crastini quum herus resciveret*

118. *Die crastini.*] Sic Pl. Men. V. 9. 95. *Vis conclamari auctionem fore? quod die? M. SV. die septimi ME. Auctio fiet Menechmi mane sane septimi.* Vide & supra I. 16. 6. At Ursinus To. I. p. 157. quia Gellius X. 24. promiscue se scriptum reperisse ait, *die quarte, quinte, &c. & die quartii, quintii &c.* colligit hos esse ergo Ablativos tertiæ declinationis in E & I. desinentes: atque adeo, sicuti dicitur *Exanimus & Exanimis, Enervus & Enervis*, sic dixisse Veteres quoque *Quartzus, Quintus, & Quartis, Quintis, &c.* At probandum hoc posterius vel minimo erat documento, priusquam tam inauditum quid Lectoribus obtrudetur. Quod quum non fecerit, nec facere potuerit, perseveremus sane *quartii, quintii, &c. crastini, posteri, & similia*, pro Genitivis habere, & Ellipsin *solis* in ista phrasi agnoscere. Sed & Gellius ipse ea non pro Ablativis, sed pro Adverbiis compositis habuit, quamvis & hoc ma-

le. Decepisse Hunc videtur promiscua illa scriptura, quum etiam Adverbia quædam promiscue scriberentur, ut *here & heri, præscine & præscini*. Sed tamen longe frequentius, etiam apud ipsum d. l. ex variis Auctoribus reperias scriptum *die quartii &c.* Ac similiter dixerunt semper Veteres *postridie*, non *postredie*. Tuetur tamen se Gellius auctoritate Veterum, qui, sicuti *postridie & pridie* speciem Adverbiorum habent, sic *diequinti*, vel *diequinte*, itidem pro Adverbiis compositis videantur accepisse, & ideo secundam compositæ vocis syllabam aliquando corripuerint, quæ ceteroquin ab natura sua est longa. Verum non mutat hæc ratio naturam horum vocabulorum, non magis, quam *quomodo, præterea, &c.* quorum ultimæ itidem aliam acceperunt quantitatem, quam debebant, quia itidem pro Adverbiis male sunt tandem habita. Quod vero Oisefilius ad d. l. Gellii notat de Li-

verit. Gellius lib. 10. cap. 24. & Macrobius lib. 1. cap. 4. Saturni putant, *die crastini, die pristini, die proximi, die noni*, adverbia esse. Ego contendo deesse *Solis*. Vide *Dies*.

Solum. Virgil. in Moreto, *Fusus erat terra frumenti pauper acervus*: ibidem, *Et terra condit aratrum*. Æneid. 9. *Stant terra defixa hasta*: Æneid. 11. *Sternitur & toto projectus corpore terra*: Georg. 2. *Terra defigitur arbor*: *Corpora multa virum terra infodiunt*. Ovid. 2. *Metamorph. Quum vellet terra procumbere*: „ [& 5. *Metam. Procubuit*, „ *terra mactati more juvenci*.] Plinius lib. 14. cap. 21. *Infodiuntque terra tota*. Apul. lib. 9. *Ille terra concidit*. Julius Rufianus, *Terra*, inquit, *pro, in terra, positum est*. Sed ego assero deesse *Solum*, quia sæpe legimus apud Ciceronem *sola terra*, & sæpius apud Lucretium; [Virgil. „ 1. *Georg. Terra pingue solum fortes invertant tauri*: Var. „ rō 1. *Rustic. 5. Quæ ad solum pertinet terra*.] Sallust. Jugurth. *Aliisque generibus arborum, quæ humi arido, atque arenoso gignuntur*. Sic legit Priscianus in calce lib. 8. & Aldus in Sallust. & intelligunt *Loco*. „ [Virg. „ *Fusus humi*. Ovid. *Prosternit humi juvenem, subaudi in* „ *solo*.] Silius lib. 1. *Adfigunt proni squalentia corpora terra*. Vide *Terra*. [Subauditur quoque *Solum* in hoc „ Cæsar. 4. *Gall. Cum illi aut ex arido, aut paulum in* „ *aquam progressi, audacter tela conjicerent*: ibid. *Nostri* „ *simulatque in arido constiterunt*. ibid. *Naves in aridum* „ *subduxerat*. Virgil. *Impius hæc tam culta novalia miles* „ *habebit*, subaudi *sola*; quod etiam subauditur in *Ar-* „ *va*: nam *Ager arvus*, sicut & *pascuus*, à Plauto in „ *Trucul. dicitur*, „ qui arvitur, id est, aratur, sicut „ *duere est dare*. „ So-

Literis Ablativi E vel I pro O, neutiquam est ex Sanctii Minerva sumptum; quippe quæ alia omnia tradit, nec *Quarti, Crastini* &c. ad Ablativos refert, sed ad Genitivos: immo vero *Oiselliana* ista sunt ipsa Vossii verba,

de Analog. II. 5. circa finem, ut adeo nimis studiose, an odiose nimis dicam & inscite? ad partes istic vocetur hæc Sanctii Minerva.

119. *Qui arvitur h. e. aratur.* Immo vero simpliciter

„ Sonus. In *sufurrus* subauditur *sonus*, cum sit Adjectivum. Ovid. 7. *Metam. Procrin adit, linguaque refert audita susurra*, pro, *susurrante*.]

Spatium. Virg. *In medio mihi Cæsar erit*, subaudi *spatio*, vel *loco*, „ [ut Servius notat in *Æneid. 1.*] Cæsar 1. Civil. *Atque in hoc fere medio spatio tumultus erat*. Vide *Locus*.

„ Stabulum. [*Bubile, equile, ovile, suile*, subauditur „ *stabulum*: manifeste enim sunt adjectiva. Itaque Plautus *Bubilem* dixit in *Perfa*, ubi supplendum est *stationem*, vel *stabulationem*, vel *caulam*, quæ, teste Servio, est *animalium receptaculum*.]

Stipendium, vel *Æra*. *Meruit sub Annibale*, subaudi *stipendium* vel *æra*: Vide Vallam lib. 4. cap. 110. Horat. *Hic meret æra liber Sosis*. Ovid. 1. *Amor. Fustit & in castris æra merere suis*: ibid. *Non decet imbelles æra merere Deos*. Turneb. lib. 25. cap. 18. scribit, *Donativum* esse adjectivum, 120 in quo subauditur *stipendium*. Cic. pro *Mur. Meruisse vero stipendium in eo bello*.

„ [Stridor, subauditur in *Sibilus*. Virg. *Venientis sibilus Austri*: nam *Sibilus* adjectivum est. Virgil. de serpentes, *Sibila lambebant linguis vibrantibus ora*. Serv. in 1. *Æneid. Proprie in funibus stridor est; stridor autem est sibilus*. Lucret. 5. *Zephyri sibila*, subaudi *flamina*.

„ Stu-

arvus ab *aro* deducitur, ut *pasceus* à *pasco*, *vacuus* à *vaco*, *contiguus* à *contingo*, *mutuus* à *mutuo*, *viduus* & *dividuus* à *vido* obsoleto & *divido*, *conspiciuus* à *conspicio*, *continuus* à *contineo*. Est autem Adjectivum, etiam ex eo liquet, quod Nonius cap. 3. n. 15. ex *Nævio* & *Pacuvio* etiam *Arvas*, scil. terras, in Feminino genere protulit. Plane ut in Masculino apud *Plautum* in

Trucul. 1. 2. 47. Non Arvus hic, sed Pasceus, est ager.

120. In quo subaudiatur *stipendium*.] Intellexerim potius *as. Donativum* certe & *stipendium* longe erant diversa. At sub *Merere* recte *stipendium* intelligitur. *Sueton. Cæs. 3. Meruit & sub Servilio Isaurico in Cilicia, quum cap. 2. dixisset, stipendia prima in Asia fecit*

„ Stuprum, vel Flagitium, subauditur in *Incestum-*
 „ Cicero de Arusp. resp. *Clodium ex incesto stupro emis-*
 „ *sum*: & pro Domo, *Incesto flagitio & stupro polluit*
 „ *cerimonias.*]

Tabellæ, olim à materia vel à numero foliorum nominabantur; ut, *eborea, citrea, duplices, triplices.* Erant & *laureata*, quas Imperatores victoria potiti ad senatum mittebant. Ovidius 1. Amor. *Ergo ego vos duplices rebus pro nomine sensi.* Sueton. Aug. *Et Gallum prætorum in officio salutationis, tabellas duplices, veste testas, tenentem.* Liv. 5. dec. 5. *Ad foros publicos laureata tabellas populo ostendit: ibidem, laureatas literas dixit.* Apud Martialem tituli sunt, *pugillares citrei; pugillares eburnei; pugillares membranei*, subaudi *Codicilli*. Et Catullus dixit, *nostra pugillaria*, subaudi *codicilla*, vel *epistolia*. Vide *Litera*.

Taberna. *Sutrina, pistrina, medicina*, teste „ [Varrone „ 7. de lingua Latin. &] Donato ad Ter. Adel. act. 4. sc. 2. adjectiva sunt, & dicitur *taberna*, „ [vel *ars*. Seneca „ epist. 90. *Pistrinum & Sutrinum* dixit, „ subaudiendo „ *opificium.*] Plaut. *In medicinis, in tonstrinis, apud omnes ædeis sacras: idem Curcul. Sub veteribus, subaudi tabernis. Sub novis.* Varro lib. 5. ling. Latin. & Liv.

121. Subaudiendo *opificium.*] Vel forsitan *ergastulum, adificium*, aut simile quid. *Nam certe *pistrinum* apud Comicos passim pro loco ponitur, in quo fruges moluntur, & panis conficitur. Veluti Terentiana hæc declarant, *Dedam te in Pistrinum, ea lege, ut si Te INDE eximam, ego pro te molam: Pracipitem me in pistrinum dabit. Quid causa est, quin hinc in pistrinum recta proficiscar via: Herus si redierit, molendum usque in Pistrino.* In omnibus vox *Pistrinum* denotat

locum satis manifeste. Nec tamen intercedo, quo minus apud Senecam notet ipsum *opificium*, quum ait, *sed in Pistrinum sapientem submitit*, h. e. deprimat eo, ut istam quoque artem sapiens exerceat. Tanto magis, quia mox ibidem sequitur, *non multum absuit, quia Sutrinum quoque a sapientibus inventum diceret*, ubi sine dubio intelligitur *opificium*. Sed & sic *Pistrinum* exercere dixit Sueton. Aug. 4.

Liv. lib. 2. & 25. Plinius lib. 25. cap. 12. Vide *Ars*.

Tabernaculum. *Augustale* est ducis tentorium: ergo ¹²² intellige *tabernaculum*. Quintil. lib. 8. cap. 2.

Tabulæ. *In duodecim* quum legimus, facile *tabulis* intelligimus. Id adnotarunt Revardus, & alii. Cic. *Discebamus pueri duodecim, ut carmen necessarium, quas jam nemo discit*.

Talis, & Tantus. *Homo illiteratus, sed cui paucos anteponas, subaudi talis*: teste Laurentio, & Linacro. Item in *Qualis & Quantus*, deest *Talis & Tantus*.

Tecta, vel Tegmina. *Penetrabile* quum absolute ponitur, *tectum* desideratur. Virg. 1. Georg. *Sapius est tectis penetrabilibus extulit ova*. Idem, *Penetralia tecta*., [Vi-
de *Culmen*. In *Lacunar*, quod est *Lacunare*, subaudi-
tur *tegmen*.

Tempus. *In posterum providere, subaudi tempus vel diem*.]

Terent. Hecyr. 1. 2. 19. *Illic non licebat nisi præfinito loqui*. ¹²³ subaudi *tempore*, teste Donato. Idem Andr. *Prope adest, quum alieno more vivendum est mihi*., [O-
vid. lib. 4. Trist. eleg. 8. *Nunc erat, ut posito deberem sine laborum Vivere, me nullo sollicitante metu*, subaudi
tempus. Liv. 21. *Galli cum ad id dubios servassent animos, coacti ad vindices declinant*. Cæsar 1. bell. civ.
Quoniam ad id tempus facultas colloquendi non fuerit: &
lib. 4. *Hæc ad id tempus Cæsar ignorabat*. ¹²⁴ Similiter
in

122. Intellige *tabernaculum*.] Idem intellige, quoties occurrit *Prætorium*. Vide infra *Tentorium*.

123. *Subaudi Tempore*.] Quidni potius *Modo*? Sic certe ego censeam, maxime, quum sequatur, *haud opinor commode Fl. NEM statuisse orationi militum*, h. e. modum. Cicero Famil. VII.

2. quod præfinito, quo ne pluri emerem, scil. modum pretii.

124. *Similiter in Adhuc*.] De hac Voce vide supra hoc Capite ad vocem *Factum*, & cap. ult. superioris Libri ad vocem *Quantum*, pag. 486. De sequenti locutione *Est, quum*, vide iterum hoc Capite ad Vocem *Libido*, & mox pag. seq.

„ in *Aihuc*, pro *ad hoc*, subauditur *tempus*. Terent.
 „ Eunuch. act. 3. sc. 5. *Nunc est profecto, interfici quum*
 „ *perpeti me possum*, subaudi *tempus illud*. Cicero, *Nunc*
 „ *ipsum sine te esse non possum*, ¹²⁵ subaudi *ad hoc tempus*,
 „ ut significet, nunc hoc ipso temporis articulo: *ipsum*
 „ quippe *tempus* dicitur, quo nullum dari potest oportu-
 „ tunius. Lucret. 1. *Ut nubendi tempore in ipso Hostia*
 „ *concederet mactatu mæsta parentis*, pro quo dici potest,
 „ *tunc ipsum*, sive *ad ipsum nubendi tempus*.] Sic dici-
 mus. *Non ignara futuri*; *Sero sapiunt Phryges*; *Optato ad-*
venis. Virgil. *Impius ex quo Tydides*; idem, *Ex illo flue-*
re spes Danaum: idem, *Collecta fatigat edendi ex longo ra-*
bies: idem 1. *Æneid. Tempore jam ex illo*, Plaut. *Mo-*
stel. Velut harno messis magna: & apud Nonium, *Horno*
curari. Cicero *Catil. 1. Quibus te brevi tempore conse-*
ctum esse senties. Horat. *Latus in præsens animus*: idem in
Arte, Et præsens in tempus omittat, [Plin. *Paneg. Quot*
 „ *non in præsens tantum, sed in aeternum repressisti*, subaudi
 „ *tempus vel ævum*.] Cicero pro *Balbo, Ante hoc tem-*
pus. Quid, ante expectatum? idem 1. *Catil. Si minus*
in præsens tempus, at in posteritatem impendeat: idem *Verr.*
Brevi postea mortuus est, [Lucret. *in perpetuum*, sub-
 „ *audi tempus. Perpetuo*, subaudi *tempore*. Martial. *Nil*
 „ *agis, & serum est alium mihi quærere regem*, subaudi
 „ *tempus*.] Virgil. *Per sudum rutilare vident*: idem, *Vi-*
sa sub obscurum Luna. Cicero, *Horologium mittam, &*
libros, si erit sudum, subaudi *tempus*: nam *sudum* voca-
 bant quasi *sine udo*: potest & deesse *cælum*.

Tempora. *Post illa, postea, antea, præterea, antehac,*
post-

125. *Subaudi ad hoc tempus*.] Mira profecto interpretatio, ut
 ipsum absolute positum, pro *ad hoc ipsum tempus*, censetur.
 Vellem locum Ciceronis notasset Scioppius. Nec enim dubito,
 quin aliter sit exponendus. Sensus esse videtur, nunc hoc

ipsum non possum, scil. esse sine Te. Sic Cic. de Offic. II. 24. *ut hoc ipsum eum delectaret peccare*. In illum autem sensum, quem dixi, loquitur fere Cicero ad Trebatium, *Famil. VII. 15.*

posthac, vel post hæc, subaudi tempora, vel negotia. Terent. Eunuch. Tute scis, post illa quam intimum habeam te. Cicero, post illa tempora quicumque temp. agitavere. Sic quapropter, id est, propter quæ.

Erit, quum fecisse nolles, subaudi tempus. [Jam aderit, cum se quoque oderit.] Virgilius, Turno tempus erit. magno quum optaverit emptum Intactum Pallanta. Cic. pro Milone, Erit, erit illud profecto tempus, & illucescet ille dies. Plaut. Aulul. Hanc domum, multos annos est, quum possideo, id est, ¹²⁶ est tempus, quum possideo multos annos hanc domum. Horat. Præsens in tempus omittat. Vide Lambinum.

, Tempus. [Hoc noctis, hoc ætatis, id ætatis, supple ad, vel circa tempus, vel in tempus: item in præsens tempus, pro præsentis tempore. Similiter hoc noctis tempus pro, hoc noctis tempore, dicetur. Plaut. Afin. Ibi ad hoc diei tempus dormitasti: ¹²⁷ Idem Men. act. 5. sc. 5. Hic ergo usque ad vesperam; saltem intromittar domum. Cicero, Ad quam diem redibit. Cæsar, Misso ad vesperam Senatu Livius lib. 5. Ad æstatem de integro exsuscipendus erit labor, id est, circa tempus æstatis, veniente ætate; Cic. 3. ad Quint. frat. epist. 5. Nostrum hoc tempus ætatis forensi labore jactari, pro quo dicere poterat, non hoc ætatis jactari. Plaut. Trinum. Denique diei tempus non vides? Cicero 1. de leg. A primo tempore ætatis juri studere te memini. Terent.

^{126.} *Est tempus &c.] Immo vero sensus est: Est jam tempus multorum annorum, quum possideo hanc domum. Multos annos refertur ad Est, non ad Possideo. Sic Plaut. Persa I. 3. 57. Jam sex menses est, quum huc venit. De locutione ipsa Est quum, Vide supra hoc Capite ad Vocem Libido.*

^{127.} *Idem Men. &c.] Locus*

est Menech. V. 5. 62. & editur, usque ad noctem, non vesperam. Sed quomodocunque legatur, non video, quid iste, & seqq. loca ad probandam Ellipsin & Tempus faciant. Forsan adferuntur hæc tantum ad probandam Ellipsin & Ad, quæ tamen non est hic potissimum controversa, aut in quæstione.

„rent. Hecyr. *Dum atatis tempus tulit, perfuncta sa-*
 „*tis sum.*]

Domi, bellique clarus, ¹²⁸ supple tempore: nam *domi*, apud antiquos pro pace aut quiete ulurpabatur, ut sæpè apud Livium; nunc vero, quum dicimus *domi est*, deest in adibus, ut diximus. *Militiam belli* dixit Columella in præfatione.

„ [Liv. 34. *Daret talenta centum in presenti, & quin-*
 „*quaginta talenta in singulos annos, per annos octo, subau-*
 „*di tempore. Brevi senties; Optato advenis; sero sapiunt;*
 „*subaudi tempore.*]

Tenens. *Jovem lapidem jurare*, in adagiis rectè explicat Erasmus; sed syntaxin pauci intelligunt. Integrum est, *Lapidem silicem tenentem jurare per Jovem*. Verba Festi sunt, *Lapidem silicem tenebant juraturi per Jovem, hæc verba dicentes: Si sciens fallo, tum me Die/piter &c.* Sic Turnebus lib. 30. cap. 23.

Ten-

128. *Supple Tempore.*] Nihil minus. Nec *domi* significat pacem aut quietem, sed patriam cujusque, h. e. suæ *domi* locum seu terram. Et propterea non tantum *belli* opponitur *res domi*, sed & alia. Cic. Famil. III. 10. *Existimationem ejus oppugnare in provincia, ejus laudem domi defenderis.* VIII. 1. *Quam gratum peregrinantibus sit, minimarum quoque rerum, quæ domi gerantur, fieri certiores.* Nepos Milit. 4. *Domi creati X. prætores*, h. e. non in pace, (erat enim gravissimum bellum) sed in patria Urbe, opposita auxilio foris à Lacedæmoniis petito. Florus I. 7. *Quum s. vitiam domi fatigasset, tandem in hostes conversus est.* Et Cap. 11. *Ut populus, qui foris dominabatur, saltem domi serviret.* Adde & II.

1. Intelligi autem in his arbitrer in loco, vel, ut mox in *res Humi* intelligit ipse Sanctius, in terra, vel denique in rebus. Cic. de Offic. II. 24. *Quibuscunque rebus vel belli vel domi poterunt, augeant Remp. imperio, a ris, vestigalibus.* Locum tamen hunc aliter exponendum, & ista *vel belli vel domi*, a rebus separanda, ac aliud sibi desiderare supplementum, censet Ursinus Tom. 2. p. 347. Nihil sane reluctarer, si commodius aliud & certius supplementum statui posset. Probat ille unice in loco. At quanto magis *quadrat ad Belli*, ut ait, illud in loco, quam *res in terra Belli*: quod tamen itidem ille rejicit. Rectissime vero dicuntur *Res belli & domi*. Sed ipsa supplementa, quando de Constructionis ratione constat, minime digna sunt

Tentorium. *Erat in pratorio*, ¹²⁹ *subaudi tentorio*, vel *tabernaculo*: nam *pratorius vir* dicitur, & *navis pratoria*. Vide Afcon. Pæd. 4. Verr.

Tentoria. vel Pelles. Virg. *Hic sævus tendebat Achilles*. Ovid. *Illic Æacides, illic tendebat Ulyffes*, deest *tentoria*, vel *pelles*.

Terra, vel Domus. *Reliquit patriam*, subaudi *terram* vel *domum*. Solin. cap. 22. *Relicta domo patria*. Plaut. Stich. *Quia vos in patriam domum rediisse video*. Virgil. *Et patria decedens ponere terra*. Sallust. Jugurth. *Exsul patria domo, solus*: Idem, *Extorris patria domo.*, [¹³⁰ In „ *Vinea quoque*, subauditur *terra*.]

Terræ, vel Rura. Virg. *Alternis etiam tonsas cessere novales*, subaudi *terras*. *Alexander Tyrum continenti annexuit*, supple *terræ*: nam sic dicimus, *imber continens; labor continens; & adificia continentia.*, [Varro, citan- „ te Charisio, *In terra continenti.*] Quum Virgil. dixit, *Culta novalia*, intellige *arva*, vel *negotia*, [vel *rura*]

Terra. *Facet humi, pone humi*, subaudi *in terra humi*: nam *terra* dividitur in *humum*, & *aquam*. D. Augustinus loquens de Varrone, lib. 7. de Civit. Dei. cap. 6. sic ait, *Sed ut plures etiam introducat, adjungit mundum*
di-

ambigendi materia. Ceterum *domi* etiam pro *fam. &c.* cujusque in hac Ellipsi ponitur, & *publico* opponitur. Tacitus Ann. III. 33. *se, que in publicum statueris, domi servavisse*, h. e. in sua familia, dum uxorem non duxit secum in provinciam. Cap. 70. *Quod egregium publicum & bonas domi artes dehonestavisset*, h. e. privatas artes, quæ erant scientia juris, privatim culta. Sic & Plautus Casin. II. 3. 8. *Hanc ego de me conjecturam domi facio magis, quam ex auditis.* Et Mil. Glor.

II. 2. 36. *Domi habet animum falsiloquum, domi dolos*, h. e. apud se, quasi in rebus suæ domi.

129. *Subaudi Tentorio, vel Tabernaculo.*] Scilicet in *Castris*. At in *Oppidis Provinciarum*, ut & in *Villis, Domicilium*, in *Urbe vero Roma, Castrum*. Vide quæ disputavi contra *Ulricum Huberum de Pratorio*.

130. *In vinea quoque.*] Vide quæ notavi supra ad vocem *Hortus*, unde liquebit intelligi potius *Porticum* vel, *Arberem*.

dividi in duas partes, *cælum & terram*: & *cælum bifariam*, in *æthera & aërem*, *terram vero*, in *aquam & humum*. Terra igitur latius patet, quàm *humus*, etiam si idem Varro dicat in libris de ling. Latin. Terra, ut putant, eadem & *humus*: nam hoc non ex sua, sed ex aliorum opinione dicit. Vide *Solum*.

Toga. *Sumpsit prætextam*, subaudi *togam*. Cicero 3: *Verr. Neque te commovebat, quod ille cum toga prætextâ, quam quod sine bulla, venerat*. Livius lib. 4. dec. 4. *Toga prætexta*.

Tribus. Antiquitus ad nomina virorum Rom. adhibebatur tribus; ut, *C. Septimius Quirina*, *M. Oppius Terentina*, supple *ex tribu*. Horat. *Hic multum in Fabia valet, ille Velina*. Vide Ascon. Pæd., [& Serv. in 3. *Æneid*.

„ *Tuba subauditur in Buccina*, si Capro Grammatico
 „ credimus, qui *Buccinam ait esse canorem, ex tuba buc-*
 „ *cina editum*.]

Vada. Opponitur *Atum*. Virgil. 1. *Æneid*. *In brevia & Syrteis urget*, subaudi *vada*. Senec. in *Hercul. Fur. Deprensus hæsit Syrtium brevibus vadis*.

Vas. Aufonius. *Fictilibus fama est cænasse Agathoclea regem*. Juvenal. *Sed nulla aconita bibuntur fictilibus*, subaudi *vasis*, vel *testis*. Martial. *Sic Arretina violant Crystallina testæ*. Virgil. *Virgea suggeritur '3' costis undantis aheni*, subaudi *vasis*. Valer. Maxim. lib. 4. cap. 3. *Fililia se in ejus mensa vasa vidisse*. Sic *Corinthia vasa*, ut *Corinthia æra*; sic etiam *atramentarium* dicimus; subaudientes *vasculum*.

Ventus. Virgilius, *Creberque procellis Africus*; subaudi *ventus*. Cicero 1. *Natur. Volucres angues vento Africo invectas*. Sic *Favonius*, *Subsolanus*, &c.

Ver-

131. *Costis undantis aheni.*] *costæ* significant latera, ut recte explicat Servius. Vide Eum ad Virgilium *Aen. VII. 425.*

Verba. Terent. *Quid multis morer? idem, quid multis? idem, Paucis te volo, subaudi verbis.* Cic. *Sed hac satis multa, vel plura potius.* Terent. *Dictum sapienti satis est.* Cic. *Tuo liberto pluribus verbis scriptas pridie dederam.* Plaut. *Curcul. Respondit mihi paucis verbis.* Ovid. *Ego sum qui iussa per auras Verba patris porto.* Vide *Præire verba*, apud Adrianum Cardinalem.

Vestes. Quum absolutè dicimus *sericas, bombycinas, undulatas*, intelligimus *vestes*: „ [sicut *Vestimenta*, cum „ legimus *Pexa, Trita, Mutatoria, Lugubria*. Seneca, „ *Quædam matres amissis filiis imposita lugubria nunquam „ exuerunt.*]

Via, vel Regio. Terent. *Cur non recta introibas? idem, Hac, illac circumcurfa, subaudi via.* *Hactenus, Quatenus, Eatenus, scil. via.* Virgilius *Æneid. 5. Hac Trojana tenus fuerit fortuna secuta.* Terentius Phormio, *Eo recta via equidem illuc: idem Heaut. IV. 3. 29. Imo ut recta via rem narret ordine.* „ [Plaut. *Caf. Ubi intro „ novam nuptam deduxi via recta, clavem obdixi.*] Cic. *Recta via pergere in exsilium.* Vide *Finis & Regio*.

Via. Horat. *Minus est gravis Appia tardis, subaudi via.* Juvenal. *Dum pervolat axe citato Flaminiam.* Cic. 2. *Catil. Aurelia via profectus est.*

Plaut. *Caf. Si tu jubes, inibitur tecum,* ¹³² supple *via.* Virgil. *Decus hoc inibit te consule, ô Pollio, supple viam:* „ [idem *Georg. 3. Primus & ire viam, & fluvios tentare minaces Audet*] Sic *ineunte vere, ineunte etate, subaudi viam.* Cicero pro *Muræn. Inite viam, præsto aderat sapiens ille, qui inire viam doceret: redite viam: eodem duce redibant.* Vide *Iter*.

„ *Vicibus* [*Alternis subaudi vicibus.* Virgil. *Al- „ ternis dicetis, amant alterna Camæna.* Seneca, *Al- „ ter-*

132. *Supple via.*] Immo isto locutio, *inire viam, domum*, certe loco, qui est *Caf. III. 6.* &c. sit expedienda, satis super- v. ult. non *Via*, sed *Domus* in- que ostendimus ad *III. 3. pag. 305. & seqq.*

„ terna inter cupiditatem & pœnitentiam nostram vices
„ sunt.]

Vinum. Ovidius 4. Fast. Præmia de lacubus proxima
musta tuis, supple vina. Mustum, inquit Nonius, non
solum vinum, verum novellum quicquid est, rectè dicitur.
Nævius Gymnast. Utrum est melius, virginem an vi-
duam uxorem ducere? virginem, si musta est. Cato cap.
114. Rust. In vinum mustum veratri atrî manipulum conjici-
to. Plautus mustam juvenecam dixit. In nomine quo-
que merum deest vinum: [nam & Mera aqua dicitur.
„ Ovid. 15. Metamorph. Gaudetque meris abstemius un-
„ dis. Idem, Haud aliter titubat, quam si¹³³ mera vina
„ bibisset.] Virgil. Hic duo rite mero libans carchezia Bac-
cho. Deest & in illis, „ [Calenum, Cæcubum, Albanum,]
Falernum, Fundanum, Campanum, Massicum, Vejentanum.
Petron. Arbit. Vino etiam Falerno mundamur.
„ Horat. Qui miscet fece Falerna Vina: Massica sè cælo
„ supponas vina sereno: Plenus Albani cadus: Cæcuba di-
„ gnior; & lib. 1. Oda 31. Premant Calena calce,
„ quibus dedit Fortuna vitem. Sic ibi lego: ¹³⁴ nam
„ vulgatum Falce est absurdissimum: quomodo e-
„ nim falce premantur vina Calena? Calce preme-
„ re, est calcare, pressare: idem, Vina Torquato
„ consule pressa: Pressum Calibus ducere Liberum.
„ Propert. Et nova pressantes inquinet uva pedes.
„ Ti-

133. Mera vina bibisset.] Sic Plaut. Amph. I. 1. 274. Vini meri hirnea. Sticho I. 3. 116. Vinum submerum.

134. Nam vulgatum Falce &c.] At tu videtis Torrentii notas ad istum Horatii locum, & sic deprehendes, rectè legi Calena falce, quâ Horatius non vina, sed vitem, premi ait, h. e. putari. Est enim istic rō Calena Sexti Casus, ut ex ipso liquet me-

tro. Adde Ovidium Metam. XIV. 629. Rus amat. & ramos felicia poma ferentes; Nec jaculo gravis est, sed adunca dextera falce, Quam modo luxuriam premit, & spatiantia passim Brachia compest. Ubi itidem vides Falce premi luxuriam arborum, æque ac apud Horatium & Virgilium à Torrentio allatum. Clariss. Bentlejus legit Calenam, quem vide.

„ Tibul. *Pressaque veloci candida musta pede.* Ovi-
 „ dius, *Stabat & Auctumnus calcatis sordibus u-*
 „ *vis*]

Vir, vel Uxor. *Conjux meus*, subaudi *vir*; *Conjux mea*, supple *uxor*: *Conjux* enim [ut *consors*, & *compar*] adjectivum est. *Fuges*, inquit Festus, *e-*
jusdem jugi pares, unde & *conjuges*, & *sejuges*. *In-*
juges boves, vel *bestia*. [Macrob. lib. 3. cap. 3. Satur.] *quæ nondum jugum passæ sunt.* Apulejus,
Quinque conjuges copula iis ordinata vicibus attinen-
tur: Idem 7. *Metam.* *Nec istud puduit, me cum*
meo famulo, meoque vectore illo equo, factum conser-
vum atque conjugem. *Fugales annos dixit* Martialis libro
 10. Virgil. in hortulo, *Fæcunda vitis conjuges ulmos*
gravat.

Eadem est ratio in *maritus* & *marita*, ut subaudiatur *vir*, vel *uxor*. *Maritus* esse adjectivum multa probant
 testimonia: legimus enim *per maritas domos*; *thoros ma-*
ritos; *marita sacra*; *Venerem maritam*; *legem maritam*.
 Catull *Vitis ulmo conjuncta marito*; ubi *ulmus* masculinæ
 positum est. Cato in *Rust.* *Arbores facito uti bene maritæ*
sint. Plinius lib. 17. cap. 11. *Maritas ulmos Auctumno*
serere utilius.

Viri, vel Fœminæ. *Majores, minores, optimates, ma-*
gnates, primates, adiles, subaudi *viri*, vel *fœminæ*. Cice-
 ro Trebat. *Optimates matronæ.* Catullus, *Primores Argi-*
vorum. Plaut. Stich. *Ergo oratores populi, summates viri,*
summi accumbent, ego infimatis infimus. „ [Livius 6. in
 „ fine, *Ut duos viros adiles ex patribus Dictator populum ro-*
 „ *garet*] Vide *Homines*.

Pater tuus est bonus, supple *vir*; *mater tua est opti-*
ma, subaudi *fœmina*. Cic. *Matrem tuam, optimam fœ-*
minam.

Vir, vel Homo. Horat. *Dii bene fecerunt, inopis me*
quodque pusilli Finxerunt animi, supple *virum*, vel *ho-*
minem. Sic in illis, *Plato fuit magni ingenii, varietque*
 do-

doctrina: Aristoteles fuit diversæ factionis. Sueton. Cassium diversæ partis conspexit. Horat. Notus in fratres animi paterni. Cic. Neque te monere audeo præstanti prudentia virum, neque confirmare maximi animi hominem.

Virga. Rudem accipere, supple virgam, id est, libertate donari: unde rude donatus. Virga autem illa erat rudis & impolita: 135 alio nomine vindicta seu festuca dicebatur.

Vitam. In Agere, & peragere, & Tractare, sæpe deest vitam vel ætatem: quod notius est, quàm ut indicari conveniat. [Horat. Vitamque sub dio, & trepidis agit in rebus. Cic. Mihi videor eorum consuetudinem usque, tractandoque cognovisse, 136 subaudi vitam, vel tempus: Idem, Vita alicubi honeste tractata:

135. *Alio nomine Vindicta.]* Auctor noster duo diversa confundit Rudem, & Vindictam seu Festucam. Rudem accipiebant gladiatores, non, ut libertate integra donarentur, sed ut solverentur gladiatoria necessitate decertandi in arena. Unde vetus Scholiastes Horatii, Rudis est Virga, qua dabatur gladiatori in signum missionis artis gladiatoria. Pugnabant quidem aliquando rursus, sed non inviti aut necessario, verum pretio satis magno inducti. Vide Sueton. Tiber. cap. 7. Dimissi vero & rude donati plerumque fiebant lanistæ in ludo gladiatorio. At Vindicta erat virga, qua Prætor servos in libertatem mittendos percutiebat, atque hoc modo libertatem justam illis conferebat. Porro Rude donabantur illi ipsi gladiatores, qui solvebantur exercitio artis gladiatoria, ut ea virga deinceps in

ludis instruerent & coercerent tyrones, qui & rudibus inter se pugnabant. Sueton. Calig. 32. *Mirmillonem e ludo rudibus secumbatuentem confodit ferrea sica. Vindicta vero dabat libertatem servis, non donabatur manumittendis, quin illi eâ ter quaterque percutiebantur. Horatius Sat. II. 7. quem ter vindicta quaterque imposta, haud unquam misera formidine privet. Et I. 14. Dig. de Manumiss. Imperator quum servum manumittit, non vindictam imponit, sed quum voluit, &c. Hinc pro manumissione, Cic. pro Rabir. Servos metu suppliciorum benignitas Dominorum una vindicta liberat.*

136. *Subaudi Vitam vel Tempus.]* Immo vero heic potius intellige Eos, quorum scilicet consuetudinem se dicit cognovisse tractando illos. Vide locum Verr. II. cap. 73.

3, *tata: reliquum temporis spatium ab utroque dissimili*
 3, *ratione tractatum.* Lucret. *Vulgivago vitam tractabam*
 3, *more ferarum.*

3, Unguentum. In *Nardinum, Telinum, Amaracinum,*
 3, & similibus, deest unguentum. Jul. Cæsar, *Corpus sua-*
 3, *vi Telino unguimur, id est, unguento,* 137 quod
 3, *conficitur in Telo insula.* Lucret. *Denique ama-*
 3, *racinum fugitat sus, & timet omne Unguentum.* In
 3, *Olivo similiter unguen subaudimus.* Horat. *Ungor*
 3, *olivo.*]

Urceus. *Aqualis & aquale, sicut Aquarius, a, um,*
 quod ad aquam pertinet. Plaut. *Dato aqualem cum aquo,*
subaudi urceum. Varro, *aqualis ab aqua.* 3, [Matius
 3, *apud Agell. 10. cap. 24. Aquarium urceum uni-*
 3, *cum domi fregit.* Plaut. *Mil. act. 3. sc. 2. Aqua-*
 3, *lem in foeminino dicit, ubi subauditur amphora,*
 3, *vel bama.*]

Urbs, vel Oppidum. *Narbo* ex terminatione masculi-
 num est; ut, *Sulmo, & Hippon.* Sed *barbara Narbo, sub-*
audi urbs: magna Tarentum; supple urbs: magnum Taren-
tum, subaudi oppidum. Plinius, *Cydnus Tarsum liberam*
urbem procul à mari secans. Livius 7. *Maced. De Solois,*
urbe, quæ in Cilicia est, egerunt; idem lib. 3. dec. 1. An-
tium, propinquam & opportunam & maritimam urbem,
coloniam deduci posse. Plin. *Volsinii, oppidum Tuscorum o-*
pulentissimum. Justin. lib. 3. *nobilem & maritimam ur-*
bem. Pompon. Mela, *Non longè ab Ilio, urbe fama*
excidii &c.

In nominibus urbium, provinciarum, & insula-
 rum, si fit genitivus, deest *urbs, vel oppidum, pro-*
vincia, insula, vel locus; ut, Romæ natus, Ægypti
 nu-

137. *Quod conficitur in Telo* que in hoc unguento adhibeba-
insula.] Sed nomen accepit æ- tur. Vide Plinium Nat. Hist.
 que, ac ipsa insula, a Τῆλις, XIII. 1. & ibi Harduinum, ut
 quod notat *Græcum fœnum, &* & Salmasium Exerc. Plin. pag.
istis nascebatur potissimum, at- 466. extr.

nutritus, Sicilia sepultus. Neque enim vera docent Grammatici, quum ex hac doctrina nomina provinciarum & insularum excludunt. Varro lib. 1. cap. 7. *Rust. Itaque Cretæ ad Gortyuam dicitur platanus esse.* Cic in Verr. *Siciliæ quum essem: idem Attic. Quum Corcyræ epulati essemus.* Virg. 3. *Æneid. Aut Cretæ jussit considerare Apollo.* Valerius Maxim. lib. 4. cap. 1. *Duos egregia indolis filios suos à Gabinianis militibus Ægypti occisos cognovit.* Sallustius Jugurth. *Romæ Numidiæque facinora ejus memorat.* Sed jam, quod desiderari contendimus, ostendamus. Cicero pro Flacco, *Num honestior est civitas Pergamena, quam Smyrnæ?* idem Attic. lib. 5. *In oppido Antiochiæ;* idem 4. Philip. *Albæ constiterunt, in urbe opportuna:* idem pro Arch. *Antiochiæ, loco celebri:* idem pro Rabir. *Sed Neapoli in celeberrimo oppido:* idem 7. Verr. *Cujus duo fana duabus in insulis posita sociorum, Melitæ, & Sami.* Homer. 6. Odyss. *κατὰ δὲν Ἰθάκην.* Virg. *Quis Trojæ nesciat urbem?* idem, *urbem Patavi, & urbem Butroti dixit: & 6. Æneid. Mediamque per Elidis urbem:* sic enim legendum, non, *mediæque.* Palladius, *In oppido Cumarum.* Sed si licet dicere, ut Scaliger annotavit, *urbs Spartana, & oppidum Tarentinum;* cur non licebit, *urbs Sparta, & oppidum Tarenti?* Cur etiam non dicam, *Natus est Toleti, celeberrima Hispaniæ Urbe?* Virgil. 10. *Æneid. Hic locus urbis erit.* „ [Horat. *Non est aptus equis Ithaca, ca locus,* pro, non est Ithaca equis apta. Vitruv. „ *procem. lib. 1. Nobili Græcorum & ampla civitate* „ ¹³⁸ *Ephesi, lex dicitur constituta.*]

Usura. Cicero, Omnino semissibus magna copia est, supple usuris. Sic dextantes, beses, centesima.

Utile.

138. *Ephesi.*] Sic Tacitus Hist. etiam quæ tradita sunt supra II. II. 1. *Urbi Corinthi, Achaiæ Urbe, certos nuncios accepit.* Adde 3. pag. 174.

Utile. *Consulo tibi, prospicio tibi*, ¹³⁹ *subaudi utile*; vel *commodum*. Cicero in passivo dixit, *Ego tibi ab illo consuli malle*.

Vultum. *Nupsit regi*, supple *vultum*, vel *seipsam*. *Nubo* enim propriè *operire* significat, & novæ nuptæ flammeum ante oculos ferebant ob pudorem. „ [Caper „ de Orthogr. *Mulier nubit, quia pallio obnubit caput „ genasque.*]

Uxor. Lucan. lib. 2. *Liceat scripsisse, Catonis Marcia, subaudi uxor*. Sic *Tullia Ciceronis, subaudi Filia*. Vide *Filius* vel *Servus*. [Sed & Meas Notas hoc Capite ad Vocem *Filius*.]

139. *Subaudi utile.*] Immo vero nihil in Verbo *Consulere*. Est enim hoc verbum ejusdem naturæ, cujus *consultare*, & proinde significat simpliciter, deliberare de re aliqua, quærendo consilium. Cum itaque dicitur *Consulo tibi*, significatur, me tua gratia & in tuam rem consulere, seu consilium quærere, & inventum exsequi; cum *consulo te*, me apud te consilium quærere, Ellipsi Græca, & Græcis frequenti, præpositionis

πρὸς. Dicitur etiam *Consulere a liquid*. Sallust. Jug. 13. *Nisebantur, ne quid gravius in eum consuleretur*, h. e. post deliberationem statueretur. Cælius apud Cic. Famil. VIII. 16. *Ne quid gravius de salute tua consulas*. Plautus Trin. II. 3. 4. *Qui nihil aliud, nisi quod sibi soli placeat, Consulit adversum filium, nugas agit*. Sed in his deest etiam Præpositio κατὰ, in, & spectes originem phræcos.

C A P. V.

De Verborum Ellipsi.

VERBUM, EST, ita passim subauditur, ut supervacuum sit illud admonere. *Quid graculo cum fidi- bus?* supple *est*. Virgil. *Haud mora, festinant jussi, subaudi fit*, vel *fuit*: idem, *Promisi ultorem*, supple *fore*. Terent. *Ne dicas tibi non prædictum*, supple *fuisse*: idem, *Factum volo*, subaudi *esse*. „ [In *Quot annis, quot „ Calendis*, subauditur *sunt*. Cic. *Siculi quot annis tri-*

„ tributa conferunt, pro, annis, quot sunt, seu quot-
 „ quot sunt anni, hoc est, omnibus annis. Ho-
 „ rat. *Si tricenis, quotquot eunt dies, Plutona tauris*
 „ *places.*]

Est, vel erit. *Væ* particulam ineptè jungunt da-
 tivo Grammatistæ: nam subauditur verbum *est*, ut
 si dicas, *malum tibi*. Plaut. *Caf. Væ tibi*. St. ¹
Imo istud tibi erit. In sacris, Proverb. cap. 14.
Cui vae? cujus patri vae? cui foveæ? & Epist. 1.
 cap. 8. ad Corinth. *Væ mihi est, si non evangeliza-*
vero. Job. cap. 10. *Ei si impius fuero, vae mihi est*,
 Livius lib. 5. *Auditaque intoleranda Romanis vox, Væ*
victis esse.

Incertum verbum. In Apopsiopesi Rhetorum ²incer-
 tum verbum eleganter deest. Terent. *Egone illam? quæ*
illum? quæ me? quæ non? ubi Donatus Ellipsin & Apo-
 psioposin agnoscit. Plautus Mostel. *Quid ego nunc fa-*
ciam, si amicus Demipho, aut Philonides? Virg. *Quos ego;*
sed motos, &c.

Decet, vel simile. Idem contingit in orationibus a-
 nimi affecti. Virgilius, *Mene incepto desistere victam?*
supple æquum est, vel decet? Horat. Epod. 6. *Inultus*
ut tu riseris Cotyttia? idem lib. 2. Satyr. 5. *Utne tegam*
spurco Damae latus? subaudi *decet*, vel *monesne*. Ita legit
 Lamb.

Cœpit. *Infinutum* dicunt accipi pro *imperfecto præterito*;
 ut, *populus ea mirari*, pro, *mirabatur*: sed deest *cœ-*
pit, ³ vel simile aliquid, ut rectè docet Quintilian. li-
 bro

1. *Imo istud tibi erit*] Sic pla-
 ne & in Asinar. II. 2. 40. LI.
Væ tibi. LE. *Hoc testamentum servi-*
tus legat tibi. Ubi *Hoc Væ* est hoc
 malum. Florus I. 13. *Quum super-*
be, Væ victis, increparent. Vide &
 Terent. Hec. IV. 2. 30. & Festum.

2. *Incertum verbum*] Non
 tantum in Apopsiopesi, sed &

frequentissime in Adagiis, Pro-
 verbiis, Interrogationibus, In-
 crepationibus, tum Jocosæ &
 Familiari fermone. Exemplæ
 passim obvia, quæ de singulis
 congerere ut non necessarium,
 cum passim occurrant, sic ope-
 rosum nimis.

3. *Vel simile aliquid*] Non si-
 T c

bro 9. cap. 3. & Donatus Hecyr. sc. 2. Et Servius 10. *Æneid. Ire prior Pallas.*

Esto, vel Fac, vel Da. Ut dicunt accipi pro Quamvis; sed falso: nam deest esto, vel fac. Ovid. Protinus ut redeas, facta videbor anus, id est, fac ita esse, ut statim venias, jam tamen facta videbor vetula. Hor. Satyr. 6. lib. 1. Namque esto, populus Levino mallet honorem, Quam Decio mandare novo. Sed hic rursus deest ut, sicut in illo Ciceronis 2. de Finibus, Esto, fecerit, si ita vis, Torquatus propter suas utilitates. Plautus Amph. Nunc tu divine, fac, ut huc udsis, Sosia. Quinctilian. libro 12. cap. 1. Da nunc, ut crimine manifesto prematur dux bonus.

Oro, vel Precor, vel Opto. Ut dicunt isti accipi pro Uti-

ne causa hoc addit Auctor, quia multa reperiuntur loca, in quibus *ut* *cœpit* commode satis adjicere aut intelligere nequeas. Sallust. Jug. 50. *sin oportunior fuga collis, quam campi erant, eo vero consueti Numidarum equi facile inter virgulta evadere: nostros asperitas & insolentia loci retinebat.* Cap. 58. *Ceterum ex omni multitudine, non amplius quadraginta, locum capere paulo edriorem; neque inde maxima vi depelli quiverunt: sed tela eminus missa remittere, pauci in pluribus minus frustrari.* Cap. 92. *Milites neque pro opere consistere propter iniquitatem loci, neque inter vineas sine periculo administrare, optimus quisque cadere aut sauciari, ceteris metus augeri. Ubi diversa videntur verba intelligi, in prioribus & negativis poterant, in posterioribus capit.* Cap. 97. *Pars equos descendere, pugna atrocino magis, quam pra-*

*lio, similis fieri, neque virtus neque arma satis tegere. Etiam post quum, Sall. Jug. 98. jamque dies consumptus erat, quum tamen barbari nihil remittere. Crediderim frequentatam primo hanc Ellipsin *ut* *cœpit*, atque ita Infinitum pro Imperfecto Indicativi in narrando adhiberi cœptum, & adhibitum deinceps etiam, ubi *ut* *cœpit* intelligi non posset, atque adeo directe tunc pro Imperfecto illo, nulla Ellipseos alicujus habita ratione. Unde & promiscue modo Infinitum, modo Imperfectum in eadem Periodo occurrit. Sall. Catil. 48. *Interea plebes Catiline consilia execrari, Ciceronem in cœlum tollere, veluti servitute erepta, gaudium & lætitiã agitabat.* Et cap. 60. *Catilina cum expeditis in prima acie versari, laborantibus succurrere, etc. Strenui militis & boni imperatoris officia simul exsequebatur.**

Utinam. Terent. *Adelph.* *Ut Syre te cum tua monstracione magnus perdat Jupiter.* Sed falluntur: nam deest oro vel precor, ⁴ vel *quaso*. Terent. *Andr.* *Deos quaso, ut sit superstes.* Cic. 2. *Catil.* *Deos immortales precari, venerari, atque imptorare debetis, ut urbem defendant.* Catullus in coma *Berenices*, *Jupiter, ut Chalybum omne genus pereat.* Horat. 2. *Serm.* *Jupiter, ut pereat positum rubigine ferrum.* Livius lib. 1. *Jupiter pater, si est fas hunc Numam Pompilium cæt. ut tua signa nobis certa ac clara sint, subaudi precor, vel oramus.* Plaut. *Curcul.* *Meliorē, quam ego sum, suppono tibi.* CA. *operam ut det.* PA. *Dabit. supple oro.* Terentius *Phorm.* *Id ut conficerem: confeci: adfero.* Tibul. *Dii meliora ferant, nec sint insomnia tanti,* id est, oro, ut non sint. Virgil. 6. *Æneid.* *Ipsa canas oro.,* [Plautus *Menech.* *Si ego hoc feci, omnium miserorum, exopto, ut siam miserrimus.* Cicero, *Male mihi sit, si unquam quicquam tam invitus scripsi: Ne vivam, si: Sollicitat me, ita vivam, valetudo tua: Ne sim salvus, si aliter scribo, ac sentio: Moriar, si; Moriar, nisi te puto consuli malle, quam inaurari.* Prop. *Atque, ita sim salvus, magno contendis Homero: quæ sunt elegantes jurandi formulæ.]*

Audio, vel Narro. O, particulam, dicunt regere tres casus, quum nullum possit regere; ut, *ô curas hominum: ô Pamphile: ô vir fortis, atque amicus.* Sed vocativus non indiget ulla particula; in reliquis est signum admirationis, & deest verbum aliquod. Et vero, si enunciis hos accusativos interrogando, quomodo regentur ab illa particula, quæ ne intelligi quidem potest? ut si dicas, *Hæcine flagitia? hoccine seculum?* Aut in respondendo; ut, *ô fortunatam, natam, me consule,*

4. *Vel quaso*] Vel *velim*, seu *Est, ut velim, ut* &c. Ter. *Adel.* IV. 1. 3. *Utinam ita se desajgarit velim.* Quod aliter sup-

pleri nequit, quam *Est ita, ut velim, utinam ita se* &c. Vide Me supra ad 1, 13. pag. 93, 94.

fule, Romam; Te consule fortunatam, Cicero? imo infelicem, & miseram. Ter. Heaut. Quid ait? CL. Se miserum esse. CHR. Miserum? Deest igitur verbum Dico, audio, vel narro. Terent. Phorm. Focularem audaciam: Deest, inquit Donatus, Audio ex te, vel, Dicis. Potest & intelligi narras: Terent. Andr. Bonum ingenium narras adolescentis.

Imploro, vel Obsecro. Simile est *Deum atque hominum fidem*: ubi isti supplent *O*, vel *Proh*, quia sæpe apponitur. Sed deest *imploro*, „ [vel *obsecro*, vel *nuncupo*.] Cicero, *Ille implorare Deum atque hominum fidem.* Terent. *Proh Dii immortales, obsecro vestram fidem.* Liv. lib. 3. *Omnes Deum hominumque implorabimus fidem.* „ [Pacuv. *Ægisti fidem nuncupantes, conciebant populum.*]

Paro, vel simile. Horat. *Quo mihi fortunam, si non conceditur uti? subaudi paravi: Idem, Unde mihi lapidem? unde sagittas? supple inveniam, vel parabo.* ⁶ Cic. Attic. *Martis vero signum, quo mihi pacis auctori? supple parasti, vel emisti.* Quinctil. *Quo, per fidem, divitias caeco? subaudi censes, vel putas.* Juvenal. *Unde tibi frontem, libertatemve parentis? Non desunt imperiti, qui annotent, Unde, & Quo, regere accusativum, quasi sint novæ præpositiones.* „ [Potest etiam in istis subaudiri, „ *opus putas, vel opus est.* Cic. *Non quero, unde hæc habueris, sed quo tibi tantum opus fuerit.*]

Aspi-

5. Deest igitur Verbum Dico &c.] *gnum &c.* Verba hæc non sunt Immo ex proximis istic repeti identidem debet, *air.* In quibusdam tamen intelligi potest *Dico.* Sed prout adhibentur varii sensus locutiones, ita varia intelligi debent verba, ut in illis, *O Curas hominum! Focularem audaciam!* ubi intelligo, *Mirror*, vel simile quid.

6. Cic. Attic. *Martis vero si*

pag. 400.

Aspicio, vel Video. *En, Ecce*, accusativo & nominativo jungunt Grammatici; ut, *En quatuor aras; Ecce hominem*, vel *homo*: inepte utrumque: nam in Accusativo deest *Vide*, in nominativo *Venit*. Lucan. lib. 1. *Ecce videt capiti fibrarum increfcere molem*. Virg. l. 6. *Conspicit ecce alios dextra levaque per herbam*. Plaut. Mercat. *Eccillum video*. Mart. l. 2. *Ex me Cæsareum prospicis ecce tholum*. Terent. Eunuch. *Sed eccum Parmenonem incedere video*. idem, *Atque eccum Phidippum optimè video*: idem, *Atque eccum video ipsum egredi*: idem, *Sed eccam Thaidem ipsam video* Ovid. 2. Metam. *Aspice vultus ecce meos*: ibid. *Tostos en aspice crines*: idem ad Liviam, *Quemque premat sine te, sternitur ecce torus*: idem 15. Metam. *Aspicite en*. Plaut. Menech. *Treis eccos nummos habes*.

Adest, vel Venit. *En Priamus, Ecce homo*, supple *adest*, vel *venit*. Ovid. *Ecce, Lycaoniae proles ignara parentis, Arcas adest*: ibid. *Ecce venit rutilus humeros protecta capillis Filia Centauri*: idem 3. Metam. *Ecce viri faulrix, superas delapsa per auras, Pallas adest*. Virg. 6. Æneid. *Ecce gubernator sese Palinurus agebat*: idem, *Ecce autem Inachiis sese referebat ab Argis Sava Jovis conjux*. Ter. Adelph. *Ecce autem hic adest senex noster*. Virg. 10. Æneid. *Chorus ecce suarum Occurrit*. [Plaut. Mercat. prolog. *Ecce ad me advenit mulier*,]

Narro. Cicero Attic. lib. 12. *Male Hercule de Athamante*: ibid. *Malè de Sejo*, supple *narras*: idem Attic. lib. 16. *Malè mehercule narras de Nepotis filio*. Terentius, Eun. V. 3. 7. *Bene narras; nam illi faveo Virgini*.

Moneo, vel Fac. Imperitè addunt imperativis, *Ames, legas; amet, legat; ametis, legatis; ament, legant; amaveris, legeris; amaverit, legerit; amaverint, legerint*; ut, *nil mihi rescribas*: nam deest, *moneo*, vel *fac ut*, vel *volo ut*. Plaut. Mercat. *Ito hinc ad vil-*

lam, atque istos rastros villico Pisto ipsi facito coram ut tradas in manum; uxori facito ut nuncies, &c. „ [& „ Cistell. act. I. sc. I. numquid me vis? L. ut valeas, „ subaudi volo.] Ovid. Lac facitote bibat. Terent. Hecyr. Puer ut saturetur facito: idem Adolph. Bono animo fac sis Sostrata, & istam, quod potes, fac consolare: ibidem, Quæso facito hoc tecum cogites. Plancus Cicer. Fac valeas, meque mutuo diligas: idem Dolabella lib. 9. Fac ut diligentissime te ipsum, mi Dolabella, custodias. Plautus Cistell. Facito ut facias stultitiam sepelibilem. [Locus hic occurrit Cistell. I, 1, 64. Sed & disertior Bacchid. V, 2, 34. Facito, ut facias, scil. illud, quod te monui.]

Hoc dico, vel Ita dico. Plin. in præfat. Subsecivis temporibus ista curamus, ne quid vestris putetis cessatum horis, subaudi hoc dico, ne quid &c. Cic. Satiari delectatione non possum, ut meæ senectutis requiem oblectationemque noscatis. Virgil. Nec sum adeo informis, nuper me in littore vidi. Terent. Andr. Quasi tibi non renunciatum sit. Idem Hecyr. Quasi non tu multo malis: ubi Donatus 7 supplet, ire.

At-

7. Supplet ire] Sic etiam priores Edit. Sed tamen rescribe Ita dicis, pro isto Ire, & vide ipsum Donatum ad Hec. I. 2. 35. Ceterum nihil frequentius, quam per Ellipsin omitti verbum dicere, aliave propinquæ significationis. Ovid. Metam. XIII. 552. Colloquiumque petit: nam se monstrare relictum Velle latens illi, quod nato redderes, aurum. XIV. 462. Vires Aetolius Heros Excusat, nec se aut Socri committere pugna Velle sui populos, aut, quos a gente suorum Armet, habere ullos. Intellige dicit, addit. Liv. I. 19. Misit legatos, qui peterent connubia; Urbes quoque,

ut cetera, ex infimo nasci, scil. dicerentque. cap. 27. redire in prælium jubet, nihil trepidatione opus esse, scil. dicens. Cap. 50. Turnus investus erat in absentem; Haud mirum esse &c. Cui enim non apparere, &c. Intellige iterum dicens. Cap. 57. Incaluerant vino, AGE SANÈ; Omnes citatis equis advolant. Ubi sensus est, dicuntque Age sane. Porro XLV. 34. Literis missis, Senatuum prædam Epiri civitatis exercitui dedisse, evocavit &c. Intellige, quæ dicerent, docerent. Sic Sall. Jug. 25. Literas ad Jugurtham mittunt: quam occissime ad provinciam accedat, se ad eum ab Senatu

„ Attinet. In *Quantum ad, Quod ad*, subauditur ver-
 „ bum attinet. Ovid. *Quantum ad te, Theseu, volucres*
 „ *Ariadna marinas Pavit in ignoto sola relicta loco.* Liv. 8.
 „ *Otium inde, quantum à Volscis, fuit.* Varro 1. Rust. 9.
 „ *Quod ad culturam, refert, utrum terra sit macra, an*
 „ *pinguis.* Hoc non intelligentes, duobus locis Varro-
 „ nem corruerunt, ex *Quod ad facientes Quoad*,
 „ quod est plane barbarum.]

Ire.

Senatu missos. Cato apud Festum in v. *Oratores, Propterea quod complures venerant, (scil. dicentes, nunciantes) Aetolos pacem velle.* Sulp. Sev. lib. 2. Hist. Sac. *Adhibito eos terrore increpitat, quis impensa consumeret? scil. rogans, dicens.* Sic Sall. Jug. 44. *Mandata dat, (scil. rogans) quo consilio servitia repudiet? Nepos Ages. 4. Nuncius ex domo venit, Baotios bellum indixisse Lacedæmonii.* Cicero Famil. XV. 1. *A Tarcondimoto litera mihi reddita sunt, Pacorum transisse Euphratem.* Tusc. quæst. II. 17. *Mittunt etiam vulneribus confecti ad Dominos, qui querant, quid velint? satisfactum, iis sit? se jam velle decumbere.* Sic enim distingue. *Mittunt scil. eos, qui ista querant, addantque ipsorum nomine, se jam velle dec.* Ita Sall. Catill. 47. *Omnia aperit: se paucis ante diebus adscitum, intellige, additque.* Auët. ad Herenn. IV. 50. *Negat se accedere posse, nec adificare etiam nunc audere; tametsi in Tusculano quidem coepi insanire, & in iisdem fundamentis adificare.* Intellige in posterioribus & interpone *Inquit, vel præmitte Additque.* Curtius V. 7. *Rex quoque avidior, quam patientior: Quin igitur ulciscimur*

Graciam, Urbique faces subdimus? scil. dixit. Sallust. Jug. 82. *Quam rem alii in superbiam vertebant, alii bonum ingenium contumelia accensum esse, scil. interpretabantur.* Cap. 109. *Fubet, ac se nihil decrevisse, scil. addit, dicit.* Justin. XXXIV. 3. 6. *Senatum adiit, obsidemque se vivo fratre venisse &c.* scil. dixit. Eodem modo Phædr. fab. 29. *Repressit iram, & facilis vindicta est mihi, subaudi iterum dixit.* Nam male sollicitari à Viro Docto Observ. II. 20. *Et patet ex Sallustii & Justinii Verbis. Quin immo apud Liv. I. 35. omittitur diceret, præmissio Quam: Is primus orationem dicitur habuisse ad conciliandos plebis animos, quum se non rem novam petere &c.* Intellige diceret. Adde his etiam, *Istuccine interminata sum tibi, & similia, de quibus vide me ad lib. III. cap. 2. profus in extr.*

8. *Quod est plane barbarum]* Nempe, si adhibeatur pro *Quoad*. Ceteroqui satis Latinum est. Vide supra III. 6. 1. pag. 422. Sed & illud ipsum, quod Scioppius plane barbarum pronunciat, tuentur nonnulli, sed tantum ex duobus locis, altero Varronis, altero Livii. Vide

Ire. Cic. Mario, *Cum Libone tuo, vel potius nostro, in Pompejanum statim cogito: idem Attic. Inde ad Taurum cogitabam, ut cum Mophagone signis collatis, si possem, deest ire, &, confingerem: idem Attic. Rבודum volo puerorum causa, inde quamprimum Athenas.*

Respondeo. Cicero Attic. *Quod epistolam meam ad Brutum poscis, non habeo ejus exemplum. Quinctilianus, Sed si confessionem culpæ meæ exigitis, ego fui pater durus, & patrimonii tenax custos, subaudi respondeo, vel confiteor.* „[Varro libro 8. de ling. Latin. *Quod rogant, ex qua parte oporteat simile esse verbum, à voce, an à significatione, respondemus, à voce: ibidem, Rogant, cur malimus habere lectos ex ebore, ex testudine; ad quæ dico, nos dissimilitudines quoque sequi.*]

Rogo. Terentius, *Quid is fecit? Quid ille fecerit?* subaudi rogas: idem Eunuch. *Non vides? videam obsecro? quem? idem, Quid ergo narras, quid ego narrem?*

Timeo, vel Cave, vel Vide. Virgil. Gallo, *Ab te ne frigora cadant: Ab tibi ne teneras glacies secet aspera plantas;*

Ursinum Instit. To. I. p. 1049. Sed locum Livii jamdudum emendavit Gronovius Pater, pro *quoad* legens istic *quam ad*. Vide ejus Epistolam ad Vorstium, hujus Valerio Maximo præmissam, in fine.

9. *Quod Epistolam meam &c.*] Ego potius hæc & similia supplerem hoc modo: *Responsum ejus negotii, vel Negotium, quod attinet ad id negotium, juxta quod poscis epistolam &c. est hujusmodi: Non habeo &c.* Sic mox, *Confessio mea culpa, si confessionem exigitis, hæc est: Ego fui &c.* Nihil autem frequentius Ciceroni, quam progredi in re-

spondendo per voculam *Quod* ad aliam partem Epistolæ illius, cui respondet. Vide Famil. I. 9. & II. 17. &c. Ceterum sæpius supra jam egimus de *quod* *Negotium*, quod attinet ad eam rem. Vide pag. 125. 126. & alibi. Sed & sæpe abundat *quod* in initio Periodi. A. ad Herenn. IV. 55. *Quod simulatque Gracchus perspexit fluctuare populum.* Sall. Jug. 14. *Quod utinam illum eadem simulantem videam.* Videtur *Utinam* vel *Ut* apud Plautum Trin. IV. 2. 155. per Ellipsin omissum in his, *Quod Dii te omnes advenientem peregre perdant.* Et sic sæpe, *Quod si, quod*

tas; ¹⁰ supple *timeo*, vel *cave*. Terentius Adelph. *Ne nimium modo bonæ tuæ istæ nos rationes, Micio, & tuus iste animus æquus subvortat.* Ubi Donat. *Subvortat*, legendum est, ut *subaudiamus timeo*, vel *aliquid tale*. Persius Satyr. I. *Quare ne mihi Polydamas & Trojades Labeonem præ-tulerint*, subaudi *metuo*. Horat. I. Carm. *Terruit gentes, grave ne rediret Sæculum Pyrrhæ*, id est, ita terruit gentes, ut timerent, ne rediret. Ovidius I. *Metam. Me miseram, ne prona cadas, indignave laedi Crura notent sentes*, subaudi *timeo*, vel *cave*, vel *vide*. Terentius Heaut. *At ut satis contemplata sis, mea nutrix*, subaudi *vide*. Idem, *Verum illa ne quid titubet*, subaudi *vide*, vel *cavendum erit*. Idem Phormione. *Vereor ne istæc fortitudo in nervum erumpat.*

Amet, vel adjuvet. *Mehercule, Mecastor, Medius fidius*, supple *amet*, vel *adjuvet*; quasi dicas, me Deus filius adjuvet: me Hercules amet. Et *mehercule*, pro *me Hercules*, dictum esse, autor est Cicero in Oratore. Festus in voce, *Me Castor; Me Castor & me Hercules, jusjurandum erat, quasi diceretur; Ita me Castor, Ita me Hercules, ut subaudiatur, juvet.* Vide eundem in voce, *Medius fidius*, & in voce, *Ita*. Vide etiam Petrum Crinit. lib. 21. cap. 6.

Facio, vel dico. Plin. in epist. *Studes? an piscaris? an venaris? an simul omnia?* subaudi *facis*. Quintilian.

¹¹ *Nil aliud quam renuet.* Martialis, *Nil aliud, bulbis quam*

quod nisi, quod etsi, quod utinam.

10. *Supple Timeo, vel Cave*] Vel etiam *Precor*. Vide supra in hoc ipso Capite p. 658.

11. *Nil aliud &c.*] Frequentissime hæc ita occurrunt, ut intelligatur verbum *Facere* in eo Tempore, in quo sequens Verbum ponitur, vel in uno Suetonio:

Cæs. 20. *Ut domo abditus, aliud nihil, quam per edicta obnunciaret.* Aug. 83. *Mox nihil aliud, quam vestabatur & deambulabat.* Calig. 44. *Nihil autem amplius, quam Adminio in deditionem recepto.* Claud. 10. *Fluctuantes, nec quicquam adhuc, quam frementes.* cap. 16. *Alium, nihil amplius, quam admonuit.*

quam satur esse potes. Sic in illis, Bene Ennius; Prudenter Scipio; subaudi dixit, vel fecit: item, Dii melius, Dii meliora. Tibul. Dii meliora ferant, nec sunt insomnia vera. Terent. Bona verba quaeso, subaudi dic.

„ Crede. [Lucret. Sed vix adducor, ut ante Non
„ quierint animo praesentire, atque videre, pro, 12 vix
„ adducor, ut credam.]

Reliqua sunt faciliora: ut; Quid multis? Quid multa? Scit fidibus, subaudi canere: scit Latine, puta loqui. De his haec tenus: haec haec tenus; [subaudi egimus, diximus, dictum sit.]

Similiter Tacitus Hist. II. 91. Commotus, non tamen ultra, quam advocavit. Florus III. 23. quid aliud, quam ad bellum vocabantur. Et IV. 2. 67. nec Duces fortius, quam ut fugerent. Et §. 80. quum diu pari Marte acies nihil aliud, quam occiderent. Sed & in aliis locutionibus Verbum Facere praetermittitur. Tac. Ann. XII. 7. Cuncta femina obediebant, non per lasciviam, ut Messalina, scil. fecerat, rebus Romanis illudenti. Sallust. Jug. 15. Veritus, quod in tali re solet, scil. fieri, ne polluta licentia invidiam accenderet. Cap. 96. Neque interim, quod ambitio prava solet, scil. facere, Consulis famam ledere. Florus IV. 1. Senatam confodere, &c. totam denique Remp. funditus tollere, &, quicquid nec Hanni-

bal videretur optasse, pro & facere, quicquid III. 19. Quin illud quoque ultimum belli dedecus, capta sunt castra, scil. evenit. Sic IV. 2. 81. & IV. 12. 50. Immo integrum, Hoc facio, omissum reperias apud Florum I. 10. Ardentibus focus injicit manum: ut scias, inquit, quem virum effugeris. Plenum est, Hoc facio, ut scias &c. Vide omnino Gronovium Patrem Observ. II. 20.

12. Vix adducor, ut credam] Sic Cicero Famil. II. 10. Non enim adduci possum, ut abs te nullas putem datas. Ep. 16. Illud miror adduci potuisse te, ut me existimares tam improvidum &c.

C A P. VI.

De Præpositionum Ellipsi, de Nominibus Urbium, Provinciarum & Insularum, de Ablativo, quem falso Absolutum vocant, de Instrumenti Præpositionibus, de Comparativi Præpositione, de Pretii Præpositione, de Verbis Copiæ & Inopiæ, de Variis aliis Præpositionibus.

PRæpositionum Ellipsis duabus regulis continetur: Prima, *Nullus non Ablativus à præpositione pendet. Altera, Accusativus, qui nec sit infiniti suppositum, nec Activorum appositum, à præpositione pendet.* „ [Priscianus ex tremo lib. 18. *Frequentissima est hæc figura apud auctores, res, in qua Præpositio deficit.*]

De nominibus urbium, provinciarum, & insularum.

AD, in, ab, de. In nominibus non solum Urbium, sed & Insularum, & Provinciarum, atque etiam aliorum locorum, sæpe deest Præpositio: ut, *Tendit Romam, Ægyptum, Italiam, Cyprum, Elyfios, Rus, & Domum: Venio Roma, Ægypto, Cypro, rure, domo, agro.* [Vide in Ellipsi, Cap. 4. *Urbs.*] Longum esset, quod jam feci aliquando, si testimonia velim congerere, ubi adhibeatur præpositio: hoc verè ausim affirmare, sæpius inveniri nomina Urbium cum præ-

1. *Sæpius inveniri &c.*] Dubitem de eò, (Vide Me Nota seq.) sed tamen de quibusdam Scriptoribus vere id dici posse putem. Notabilis in hanc rem est locus Suetonii in Aug. cap. 86. ut ex Cod Salm. à Viro Summo, I. G. Grævio, emendatur: *Necubi Lestorem vel Au-*

ditorem obturbaret ac moraretur; neque Præpositiones Urbibus addere, neque Conjunctiones sæpius iterare dubitavit, qua detractæ adferunt aliquid obscuritatis, esse gratiam augent. Ceterum ex præpositionibus aliæ frequentius exprimuntur ante nomina Urbium, aliæ rarius; quas inter vel maxime

præpositione, quam sine illa; nam Titus Livius fere sine præpositione non loquitur. Neque audiendus est Quinctilianus, qui solœcismum credit esse, *Veni de Susis in Alexandriam*. Sed absurdus delirant, qui contendunt aliud esse, *Eo Romam*, aliud *eo ad Romam*, sic *venio Roma*, & *venio à Roma*: dicunt enim, sine præpositione locum ipsum significari, cum præpositione vero, *juxta*, vel *propè*. Delirat igitur Livius lib. 5. decad. 1. qui sæpè nunc *Vejos*, nunc *ad Vejos*, eodem sensu dicit. Græci dicunt, *Noctuas in Athenas*; Latini, *Noctuas Athenas*. Nec mihi etiam in hac parte placet ipse Cicero, quum lib. 7. epist. 3. Attico sese excusat, quod

xime est IN. Sed tamen & hæc sæpe occurrit apud Plautum. Veluti Curcul. II. 3. 62. *Ecquem in Epidaurum trapezitam noverim*. IV. 4. 6. *Salvus quum advenis in Epidaurum*. Mil. II. 4. 31. *Venisse Athenis in Ephesum cum suo amatore*. Sic alibi sæpius. Ita quoque Livius XLII. 26. *Eumenum in Asia, Antiochum in Syria, Ptolemeum in Alexandria se convenisse*. Suet. Aug. 96. *In Philippis Thessalus quidam ei de futura victoria nunciavit*. Adde Vossium de Construct. Cap. 46. init. Sed & revera discrimen aliquod est inter *Venit Romam*, & *ad Romam*. Nec ideo delirat, si quis promiscue *ad Vejos* dicat, & simpliciter *Vejos*. Potest enim & hæc Præpositio in isto sensu omitti, licet rarius id fiat. Nam plerumque exprimitur, ut vitetur confusio $\bar{r}$ *Ad* & *In*, quæ fere intelligitur, quando Elliptice dicitur, *Venit Romam*. Distinguit significationem harum Præpositionum diserte satis Cicero Famil. xv. 3. *Quum ad Me venissent IN castra AD Iconium*. Sic

Ad, ibid. ep. 2. *Castraque Ad Cybistra, quod oppidum est. Ad Montem Taurum, locavi*, XVI. 4. *Tertio die abs te Ad Alyziam accesseramus. Is locus est citra Leucadem*. at seq. ep. dicit *Apud Alyziam*. Sic *Capuam, ad Tarentum*, quæ mox ipse Sanctius ex Cicerone adfert, & quæ tamen nequitiam accipienda sunt ita, ac si illas Urbes intraverit Cato, ex cujus persona hæc dicuntur. Male vero Casaubonus *AD* pro *IN* positum censet in hoc Suetonii loco, Claud. 1. *Corpus ejus per Municipiorum Coloniarumque primores, suscipientibus obvius scribarum decuriis, Ad Urbem devectum*; *Urbi enim illatum fuisse corpus, non ad Urbem tantum*, ait Casaubonus. Et verum id est, nec probatione indigebat. Sed non animadvertit Vir Doctissimus, fuisse Urbi illatum ab *obvius* utique *scribarum decuriis*, quæ *susceperunt corpus, à primoribus illis devectum Ad Urbem*. Vossius de Construct. cap. 42. mavult hanc significationem Præpositionis *Ad* locum habere tunc ma-

quod scripserit, *In Piræa quum venissem.* * nam ipsemet nobis autor est, ut addamus, si libuerit, præpositionem. Cicero 1. Acad. *venisse ab Roma:* idem de Senect. *Miles profectus sum ad Capuam, quintoque anno post ad Tarentum quaestor.* idem Phil. 8. *ut ab Alexandria discederet.* Innumera alia sunt in epistolis ad Attic. Propertius lib. 13. *Magnum iter ad doctas proficisci cogor Athenas.* Martial. *Tibur in Herculeum migravit nigra Lycoris:* idem lib. 3. *Hæc de vitifera venisse picata Vienna.* Et multa sunt proverbia; ut, *Naviges in Massiliam, & de Massilia venisti.*

Accipe rursus contra istos ellipsin præpositionum in nominibus provinciarum, & insularum, aliorumque locorum. Virgil. *Italiam fato profugus, Lavinaque venit*
lit-

maxime, quando non motus ad locum, sed aliquid esse vel fieri in eo, significatur. Contrarium probant loca a me allata, & usitatissimum illud, quod qui Triumphum desiderabant, dicantur *venisse ad Urbem*, quam tamen illis ingredi ante ipsum triumphum diem neququam licebat.

2. Nam ipsemet nobis autore est] Scil. exemplo suo. Et ita Famil. III. 6. *si ad Sidam navigassem.* IV. 12. *quum ab Epidauro Pyræum advectus essem.* IX. 16. *Nolo te ad Bajas venire.* XV. 3. *ab Epheso in Syriam profectus erat.* Vide & Scioppium, sive Groppium, Parad. Liter. Ep. 3. qui multus est in exagitando Cicero, quod non rectius causam locutionis suæ, *in Piræa quum venissem*, egerit, quasi ipse solæcismum in ea inesse agnovisset: id quod tamen ex ejus verbis non liquet, quippe in quibus tantum agnoscit, ab iis, qui elegantiaæ fuderent, ante oppidorum no-

mina omitti solitam præpositionem. At Quintilianus I. 5. ex quorundam sententia, qui plenissime de Solæcismo egerint, eum fieri tradit etiam *Adjæctione*, Ut, *Veni de Susis in Alexandriam;* & *Detractione*, ut *Venio Aegypto.* Verum hæc alios, a solæcismo diducere, h. e. distinguere & separare, mox addit, ac illud quidem *Pleonasmus*, hoc *Ellipsin* vocare. Et sane, nisi pro Solæcismo habendum sit, quicquid a vulgari maxime usu recedit, perperam istæ locutiones ad Solæcismum referrentur. Nihil enim habent, quod incurrat in artem aut naturam linguæ. Revera tamen ab usu eorum, qui elegantiaæ attendebant, aliquantulum erant alienæ, unde à Suetonio *Præpositiones Urbibus non addita* dicuntur *gratiam sermonis augere*, licet eam gratiam plerumque Augustus, sæpe & alii, neglexerint, si vel minimus esset *Obscuritatis* cuiusdam.

littora: Idem, At nos hinc alii sitientes ibimus Afros, Pars Scythiam, & rapidum Cretæ veniemus Oaxem, Et penitus toto divisos orbe Britannos: idem, Æoliā venit, loca facta furentibus Austris: Æneid. 6. Devenere locos latos, & amœna vireta Fortunatorum nemorum, sedesque beatas: ibidem, Hac iter Elysiū nobis: ibid. Hæc limina tendere adegit. ibidem, Finesque canebat Venturum Ausonios. Cretam portaretur, dixit Catullus. Sed statim objiciunt imperiti, poetarum testimoniis non standum, qui causa carminis cuncta conturbant. O ingenia putida & infelicia! Sed age, accedant Oratores, & alii. Cicero pro lege Manil. Inde Sardiniam cum classe venit: idem pro Muræ. Qua ex pugna quum se ille eripuisset, & Bosporum confugisset. idem 3. Verr. Samon, Tenedon, & Delon, nunc cum præpositione, nunc sine illa scribit: & alibi Sardiniam, Siciliam, Cyprum, Corcyram. idem Attic. Si Pompejus Italia cedit. 3 Sallustius citante Fron-

tone,
dam metus. Vide & Vossium de Construct. cap. 42. & 46. Quapropter recte quidem fecerunt Sanctius & Scioppius, quando ostenderunt nihil in eo vitii hæere, si Præpositio exprimatur ante Nomina Urbium, vel omittatur ante nomina Regionum. Sed modum illos excessisse nollem, & nimio Grammaticis aliis contradicendi studio suas Observationes eorum Traditioni prætulisse. Vere enim frequentioris fuit Usus, Præpositiones Urbibus non addere, Regionibus addere. Patet illud non tantum ex majori numero Exemplorum apud Optimos Auctores, sed & ex disertis Ciceronis, Attici, Quinctiliani, Suetonii, ac Veterum Grammaticorum (Vide Sosip. Charisium lib. 2. pag. 206.) testimonio. Usui autem soli hæc de-

bentur. Eam enim, fortuitum licet, in his vel maxime dominari, liquet etiam ex peculiari & diversa constructione Nominum, prout illa diversæ sunt Declinationis aut Numeri. Nam quando dicebant Latini, aliquid factum in aliqua Urbe, si Nomen esset primæ aut secundæ Declinationis, in Genitivo simpliciter id efferebant, *Vixit Romæ, Tarenti, Rhodi.* At si Pluralis esset Numeri, aut Tertiæ Declinationis, in Ablativo, *Accidit Athenis, Thebis, Locris, Lacedamone, Carthagini.* Cujus diversitatis nulla potest dari ratio, nisi quæ ex inconsulto & fortuito vulgaris usus consensu petitur.

3. Sallustius etc.] Sic Idem Jug. 28. *Legiones per Italiam Rhegium, & inde Siciliam, transvecte.* Cap. 33. *Romæ Numidique* sa-

tone, *Tum verò Bithyni propinquantes Tartanium.* Papi-
 nianus lege 75. ff. de cond. & demonst. *Quum Asiam*
venisset. Suetonius August. *Decedens Macedonia:* ibid.
 cap. 17. *Ab Actio quum Samum insulam in hyberna se re-*
cepisset: idem Vesp. *Ut eo tempore Judæa profecti rerum po-*
tirentur. Valerius Maxim. lib. 1. cap. 6. *Pœnarum exer-*
citum Italia pelleret: idem libro 5. cap. ultimo, *Epirum*
portanda dedit. Justinus lib. 20. *Ægyptum primo pro-*
fectus, Cretam contenderet. Mela lib. 3. cap. 9. *Æyp-*
tum tendere: ibidem, *Ægyptum exportat.* Tacitus libro
 2. *Germanicus Ægyptum proficiscitur:* & libro 4. *Cretam*
amovetur. Livius lib. 5. decad. 5. *Exercitum Ægyptum*
induxisset: ibidem, *Cyprum extemplo classem misit.* Plau-
 tus Curcul. *Quia parasitus non rediit Caria.* Terent.
 Phormion. *Qua profectus causa hinc est Lemnum Chremes?*
antea dixerat, iter illi in Lemnum ut esset. Apul. lib. 9.
 Metam. *Larcem reveni meum:* ibid. *proximam civitatem*
deducere consueverat: ibid. *Baculo se vix sustinens, civita-*
tem adventat. „ [Plaut. Pœnul. act. 3. sc. 6. *Utinam*
 „ *hinc abieris malam crucem.* Catullus, *Cur non exsilium*
 „ *malasque in oras Istis?* Attius Phœnif. *Jussit proficisci ex-*
 „ *silium quovis gentium.* Varro 1. Rust. 55. *Olea domi-*
 num,

facinora ejus memorat. Corn. Ne-
 pos præf. *Magnis in laudibus to-*
ta fuit Gracia. Pausan. 2. *Pausa-*
niam cum classe miserunt Cyprum
 & *Hellepontum.* Milt. 2. *se do-*
rum Chersonesi habere. Chabr. 3.
Conon plurimum Cypru vixit, I-
phicrates in Thracia, Timotheus
Lesbi, pro in insula Cypru, & Lesbi.
 Livius XLV. 10. *Navigare Ægy-*
ptum pergit. Cap. 13. *Literæ de-*
inde Macedonia allata. XLII. 25.
 & XLIV. 25. *samothracia pro in*
samothracæ insula. Epit. 47.
ut alter Ægypti, alter Cyrenis
regnaret. Sueton. Tib. 72. *Re-*
diens prope Campaniam. Florus

II. 2. *Serpente latius bello, Sar-*
diniam, annexamque Corsicam,
transit. Plaut. Curcul. I. 3. 50.
Parasitum misi Cariam. Cicero
 Acad. I. 3. *Brutus sic Philosophi-*
am Latinis literis persequitur, ni-
hil ut isdem de rebus Gracia desi-
deres, pro, e Gracia: Sed durum
 id esse puto, & ideo accesserim
 illis, qui legunt *Graca*, quam-
 vis non ignorem, Davissium ad
 Cæs. B. G. V. 55. vulgatam le-
 ctionem probare, æque ac in
 Obsequente, in quo tamen Ego
 itidem Scheffero magis credide-
 rim, quam ipsi.

num, & balneas, & gymnasium, sequitur, pro ad, vel
 in balnea. Plaut. Merc. Mittere aliquem ad mercatum,
 & Ire mercatum: & Redii exsilio: & Pœn. Malam cru-
 cem ibo potius; & Sticho, Jam per hortum amicam trans-
 ibo meam, pro, ad amicam. Fannius, citante Chari-
 fio, Villam venit, pro in Villam.

4 Nunc videamus *Rus* & *Domum* cum præpositioni-
 bus, in singulari & plurali. Livius libro 9. decad. 4.
 Jam ubi vos dilapsi domos & in rura vestra eritis. Cic.
 Tusc. Quum in sua rura venerint. Asconius in Milonia-
 na; Qui forte ex rure in urbem revehebatur; In domo Cæ-
 saris, in domo Lentuli, in domo Leccæ, trita sunt apud
 Ciceronem. Cicero 6. Verr. Ad pratoris domum. Verr.

3. Ad

4. Nunc videamus *Rus* & *Do-
 mum.*] Satis probat Sanctius,
 etiam hæc Vocabula Præposi-
 tionibus jungi. Sed tamen hic
 quoque notandum est, quod su-
 pra monui de Nominibus Ur-
 bium, sæpius Præpositiones om-
 mitti, maxime, si hæc voca-
 bula ponantur sola sine Epithe-
 to, aut Genitivo. Hæc enim
 si accedunt, tum sæne crebro
 præmittitur Præpositio, veluti
 in quamcunque domum, In domo
 Cesaris, in vestra rura. Non
 tamen semper ita. Etenim Sal-
 lust. Jug. 76. Aurum & alia do-
 mum regiam comportant. Plautus
 Trucul. II. 2. 6. Quid tibi hic
 nostra domi debetur. Cic. Famil.
 IX. 16. Recta a porta domum me-
 am venisse; neque hoc admiror,
 quod non ad tuam potius, sed il-
 lud, quod non ad suam. ep. 3.
 Sed quid ego hac ad Te, cujus do-
 mi nascuntur. de Offic. II. 22.
 Nihil domum suam intulit. Sed
 & notanda hic itidem est illa di-
 versitas peculiaris constructionis,
 quam supra not. 2. memoravi,

& quæ certo est indicio, ali-
 quid peculiare etiam in constru-
 ctione horum Nominum sibi
 sumpsisse Usus. Nam quia *Do-
 mus* Secundæ est Declinationis,
 dicitur in Genitivo, Est domi,
 itidem ut in Nominibus urbium
 istius declinationis. At *Rus* quia
 tertiæ est, dicitur Est rure, vel
 ruri. Nam & hoc peculiare in
 hac est constructione, quod ple-
 rumque Dativi terminatio tribuitur
 Ablativo, Carthagini, ruri.
 Neque tamen perpetua hæc
 sunt. Certe quod Festus ait,
 (Ruri esse, non Rure, dicendum,
 testis est Terentius, quum ait, Ru-
 ri se continebat) id inane est.
 Nam etiam aliter legas: veluti
 apud Plautum Casina I. 22.
 Quando eam mecum rus abduxe-
 ro, Rure incubabo usque. Et Trin.
 I. 2. 129. Quia rure dum sum u-
 nos sex dies. Terentius tamen
 semper ait ruri. Priscianus lib.
 XV. pag. 1006. Ruri & Vespere
 Dativos putat in hac Constru-
 ctione, sed male. Vide Vossium
 de Construct. cap. 46.

5. Cum

3. *Ad eam domum, in qua ipse diversabatur, profecti sunt:* Verr. 7. *In Chelidonis domum præturam tuam contulisti:* idem Parad. 3. *In quamcunque domum stuprum intulerint:* idem 2. leg. *In ipsius patris domum detulimus:* idem 5. *Tuscul. Socrates philosophiam, & in urbibus collocavit, & in domos etiam introduxit.* Terent. Eunuch. *Si in domum meretriciam deducar.* Livius 8. *Classe, qua advecti*
ab domo fuerant, multum potuere: & lib. 6. Accitis ab
domo novis militibus, Fabius cum novo exercitu ab Roma
advenit. Plaut. Aulul. *Discrucior animi, quia ab domo*
abeundum est mihi. & Epid. Nam ab domo absum?]
 Apulejus lib. 4. *Quippe quidam procurrens è domo proce-*
rus & validus: ibid. Nam visa sum mihi de domo, de
thalamo, de cubiculo, de thoro denique ipso, violenter de-
tracta: idem l. 9. Psyche procurrit è domo: & l. 7. Peti-
tis è domo ferramentis: & lib. 8. Ac ille novitium susce-
ptum famulum traherat ad domum. Cic. 1. *Tuscul. Qua-*
si in domum suam venerit. Alcon. in Milon. Attulit ad do-
mm Scipionis. Licet ergo dicere, in mea domo; in tuis
domibus; ab domo egressus; de domo; ex domo; in do-
mm: ad domum: quorum testimoniis, quia innumera
sunt, ne fastidio sim, supersedeo.

„ [Non autem in Nominibus modo, sed etiam in
 „ verbis Infinitis, nominis Substantivi vim habentibus,
 „ præpositio subauditur: cum enim dicit Terentius;
 „ *Ed-*

5. *Cum enim dicit Terentius.]* Sic Idem Hec. III. 2. 10. *In-*
troiit videre. Plautus Afinar. V. 2.
 60. *Currit arcessere.* Curcul. I. 3.
 50. *Misi eum Cariam petere.* Ci-
 stell. II. 1. 26. *Abi querere.* Mo-
 stell. I. 1. 64. *Volo ire parare pi-*
scis. Gellius Noct. Attic. VI. 9.
Dicitur ad Collegam venisse visere
egrotum. Nepos Phoc. cap. 1.
Cum munera repudiaret, legarique
hortarentur accipere. In his omni-
bus deest Præpositio Ad. Sed

& aliæ aliquando desunt Præ-
 positiones. Plautus Aulul. II. 5.
 15. *Ne operam perdas poscere.* E-
 pid. II. 2. 13. *Defessus sum que-*
re, pro, in poscendo, in que-
rendo, vel, ob querendum. Te-
 rent. Hecyr. IV. 2. *Tibi me esse*
suspectam, propter meos mores U-
xorem tuam abiisse. Cicero Fa-
 mil. III. 10. *Capio magnam vo-*
luptatem, cum tibi ea tribui, tum
vero remanere studia. XII. 15.
Nonnullis etiam ipsi Magistratus

„*Eamus visere*, subauditur *ad*; quod Lucretius sic expressit, *Ad sedare sitim fluvii fontesque vocabant.*]

De Ablativo, quem falso absolutum vocant.

Quoties imperium, sive præfecturam, in pace, in bello, in literis, significamus, *Sub*, vel potius Græca ἐπι, desideratur. Persius Satyr. 5. *Marco sub iudice palles?* Martial. lib. 1. *Quos decet esse hominum tali sub principe mores?* idem lib. undec. 2. *Sub te præside, Neruva, licet:* ibid. 8. *Penelope licet esse tibi sub principe Neruva:* & lib. 12. 5. *Sed tu sub principe duro:* ibid. 63. *sub quo pigra quies.* Propertius lib. 2. *Cæsare sub magno cura secunda fores.* Ovid. 14. *Metam. Rege sub hoc Pomona fuit.* Livius, *Sub Asdrubale imperatore meruit.* Æneid. 8. *Sub te tolerare magistro Militiam discat.* Horat. *Sub patribus duris.* Valer. Maxim. lib. 4. cap. 2. *Factum ne sub Cælio quidem autore repudiandum:* idem lib. 6. cap. 5. *Nam cum L. Atracino, sub quo duce aciem nostram &c.* Ovid. 13. *Metam. Mænia qui forti Trojana sub Hercule cepit:* „ [idem 4 Pont. 12. *Sæpe ego correxi sub te Censore libellos.*] Stadius in Syl. *Cereulia dona corona Te sub teste tuli.* Claudian. 4. *Conf. Honorii, Tum conspicuus, gratusque feretur Sub te teste labor.* Plinius lib. 18. *de murib. Sub autore Aristotele.* Cornel. Celsus in præcæm. *Sub auctore Themisone contenduntur:* „, [& lib. 6. cap. 18. *Si vestustiora sunt, sub auctore Dionysio, inspergenda sandaraca est.*] Ovid. 13. *Metamorph. An quod in arma prior, nulloque sub indice veni.* Valer. Maxim. lib. 4. cap. 6. *Sub magno iudice damnatum.* Virg. *Sole sub ardenti resonant arbuta cicadis:* idem, *Qualis apes æstate nova per florea rura Exercet sub sole labor.* Lucan. lib. 1. *Et quamvis pri-*

veniebant in suspicionem, detinuisse nos, & demorari esse, dum &c. Sulpicius Sev. lib. 2. cap. 7. *Deus constituitur, edicto Regis non*

paruisse. De his constructionibus vide Vossium de Construct. cap. 51.

mo nutet casura sub Euro: idem lib. 2. Quaque sub Herculeo sacratus nomine portus. Et in Symbolo, Passus sub Pontio Pilato. Multa hujusmodi prætereo.

A solet capi pro Post; ut, à cena, secundus à rege. Ovid. 4. Trist. 10. Nec stirps prima fui, genito sum fratre creatus. Cic. Cujus à morte hic tertius & tricesimus est annus, 6 Sub etiam, (ut notat Servius in illo Æneid. 5. Quo deinde sub ipso) capitur pro Post. Ovid. 2. Metamorph. Surgit ab his folio, id est, post hæc. Plaut. Pœn. Jam ab re divina, credo, apparebunt domi. Sic dicimus, Ab urbe condita, vel à condita Roma. Quum ergo dicimus, capta urbe triumphavit, deest à, vel sub: & lectis tuis literis venimus in senatum, scil. à, vel sub, lectis.

„ [Liv. 4. Mæstæ civitati ab re male gesta, Postumius reus
 „ objectus: & lib. 23. Ab re bene gesta letum exercitum.]

Lu-

6. Sub etiam, ut notat &c.] Sub notat proprie tempus ipsum gestæ rei, sed latius sumptum, ut non modo ipsum medium rei factæ momentum significet, sed & illud, quod cum initio & fine rei cohæret. Plane uti Præfens in arte Grammatica Tempus accipi solitum supra ostendimus I. 13. pag. 97. Sic ergo Nepos Attico 12. Quod quidem sub ipsa proscriptione perillustre fuit, h. e. in ipsa. Obsequens cap. 105. Sub occasu solis, Orbis clypei similis ab Occidente ad Orientem visus referri. Ubi vide Schefferum. Sueton. Ner. 5. Majestatis quoque sub excessu Tiberii reus, mutatione temporum evasit. Ubi manifeste notat ante ipsum excessum Tiberii, quo demum fiebat mutatio illa temporum, sed proxime ante eum. Contra Florus III. 5. de Cilicibus piratis, sub ipso hostis recessu, impatientes fossi, in aquas suas resiliuerunt, h. e.

proxime post recessum, quum hostis etiamdum in recedendo esset. Atque ita in hoc ipso Virgilio loco, V. 323. distinguuntur, Spatio post deinde relicto, Et, Quo deinde Sub ipso Ecce volat, calcemque terit jam calce Dioretes. In quibus sub ipso ita notat post ipsum, ut nullum fere inter illum priorem & posteriorem spatium sit relictum. Sed & ita sub Urbe dicitur esse, quod est extra, sed proxime, Urbem. Eodem porro sensu construitur sub etiam cum Accusativo. Sic sæpe Livius sub idem fere tempus. Sueton. Aug. 16. sub horam pugne, h. e. paulo ante. Calig. 17. sub diem Calendarum moriuus. At Cicero Famil. X. 17. Reddita sunt tuae literæ frequenti Senatu Cornuto, quum is frigidus sane & inconstantes recitasset literas Lepidi. Sub eas statim recitatae sunt tuæ. Ubi Sub eas manifeste notat paulo, vel proxime, post eas.

Lucanus libro 1. *Moremque sinistrum Sacrorum Druidæ positis repetistis ab armis*: eodem sensu idem Lucanus libro secundo dixit, *Quas est vulgata per urbes Post me Roma ducem*. Et Horatius, *Post ignem atheria domo subductum*. Ovidius 2. *Trist. Hic tibi sic redeat superato miles ab hoste*.

Cum. *Deo duce; Musis faventibus; subaudi cum*, Græcè *σὺν*. Plautus *Perfa, Sequere hac, mea gnata, cum Diis volentibus*. Livius libro 1. *decad. 3. Agite cum Diis bene juvantibus*. Ennius apud Ciceron. *Doque volentibus cum magnis Diis*. Cato cap. 14. *Rust. Circumagi cum Divis volentibus*.

In. Aliquando etiam deest *In*: ut, ,, [Lucretius 6. *Esse apud Ammonis fanum fons luce diurna Frigidus, ac calidus nocturno tempore, fertur; ubi subaudiendum esse In, mox hoc versu monemur, Frigidus hanc ob rem fit fons in luce diurna.*] Virgil. *Orpæo cantante, cantando rumpitur anguis*. Terent. *In cognoscendo tute ipse aderis: Idem, In denegando queis est pudor.*, [Plaut. *Menech. Ego hic in lamentando pereo*. Varro 3. *Rust. In supponendo ora observat, ut sint numero imparia*. Plaut. *Trin. In re perdita, quam in re salva, factus est frugalior.*] Cicero 2. *Natur. Itaque salem istum, quo caret vestra natio, in iridendis nobis nolite consumere*: ,, [& 15. *Attic. 11. Multo inde sermone querebatur amissam occasionem: & Attic. 12. Huic ego in multo sermone epistolam Caesaris ostendi*. Ovid. 2. *Metam. Mens antiqua tamen facta quoque mansit in urfa*. Lucanus lib. 2. *Toto quamvis in corpore cæso Nil anima lethale datum*.

De

7. *In corpore cæso &c.*] Sic Ne-
pos Pausan. 2. *In quo facto do-
mum revocatus, capitis accusatus
absolvitur*. Liv. I. 36. *In augu-
rio rem expertus*. Sall. Jug. 74. *No-
vorum fidem in tanta perfidia Ve-
terum experiri periculosum ducebat*.
Contra passim *Solis occasu, Sereno,*

*Ludis, Munere, Comitibus, Censu,
Nuptiis*, plane uti Græci, *ἐλευ-
θέρων, πύθιαις, ἱερῆν*, &c. cum
Ellipsi prapof. in vel iv. Sed &
aliis ferme infinitis in locutioni-
bus omittitur ea Præpositio. Clæ.
Famil. II. 7. *Paucis diebus erant
missurus tabellarios*. IV. 15. *Ne-
que*

De instrumenti præpositionibus.

CUM. In instrumento significando deest *Cum*, Græcè $\Sigma\upsilon\nu$; sed vitandæ ambiguitatis gratia non adhibetur; quum enim dicis, *Tetigi illum cum hasta*, nescitur, an illum & hastam tetigeris, an vero instrumentum significes: sed ubi dubia non est oratio, ^s venustè ap-

quo periculo te proprio existimares esse. VI. 4. *Quanto fuerim dolore.* Qui locus, & quæ locutio male tentatur ac rejicitur ab Henr. Stephano in Pseudo-Cicer. pag. 188. &c. Sed quem fatis acriter refutavit Scioppius Verisim. IV. 14. Porro ita Corn. Nepos Eum. 7. *Credens minore se invidia fore.* Cicero Famil. V, 11. *Reliquis tuis rebus omnibus pari me studio cognosces,* ubi bis deest *In*. Sic & passim, *Homo infirma valetudine*, & similia, pro *in inf. val. existens*. Vide me supra ad Cap. 4. & voces *Affectus* & *Ens*.

8. *Venuste apponitur.*] Pl. Capt. IV. 2. 22. *Quid incipit facere cum tantis minis.* Aulul. IV. 9. *Cum animo certum investigare nequeo.* Liv. I. 51. *Instructus cum conjuratorum manu.* Et XXXII. 5. *Macedonum animos sibi conciliavit cum Heraclide*, h. e. eo quod Heraclidem in vincula conjecit. Tacitus Hist. II. 98. *Cum fide eos juvit*, h. e. fideliter. Petronius, *Aggrediuntur nos nauta cum funibus.* Phædrus fab. 58. *Aesopæ, medio Sole, quid cum lumine?* scilicet. *facis*: nam respondet, *Hominem quero.* Cicero Famil. II. 10. *Cum meis copiis omnibus vexavi Amanenses.* X. 7. *Sicut adhuc singulari cum benevolentia se-*

cisti. Pl. Rud. V. 3. 7. *Quibuscum inveni filiam meam*, h. e. quorum opera seu *Medio*, ut vulgus ait. Sall. Jug. 85. *Quantum cum maximo beneficio vestro negotii sustineam*: ubi sine causa in malit Ciacconius. Si quid istic mutandum, legerem *quantum cum maxime beneficio vestro negotii sustineam*. Passim enim ita *cum maxime* pro, hoc ipso tempore, ponitur. Ceterum nonnulla ex his possunt etiam referri ad *Modum* vel *Causam*, vel *Adjumentum* rei factæ. Non tamen omnia, certe non illa, *quid facis cum lumine*; *aggrediuntur nos cum funibus*; ut adeo temere Præpos. *Cum* penitus hinc excludat Urfinus To. 1. pag. 1065. & To. 2. pag. 294. Verum aliena prorsus ab hoc argumento videntur allata à Sanctio duo priora loca Ovidii, ex *Metam.* & *Ep. Acontii*, ubi *Cum* non notat Instrumentum aut *Modum*, sed *Societatem* rei vel *actionis*. At Ejusdem locus ex *Fastis* IV. 695. aliter, etiam ab Heinſio, editur, hoc modo, *Hac modo verrebant stantem tibiſine villam.* *Alienus* etiam est locus *Virgillii* ex *Georg.* II. Vide istic versum 424. & videbis ipsum quoque locum longe aliter se habere: Scilicet, *Ipsa satis*

apponitur; ut, *Vidi gladium, cum quo se percussit.* Ovid. 1. *Metamorph. Concussit terque quaterque Casariem, cum qua terram, mare, sidera movit: idem in epist. Acontii, Testis & Actæon, quondam fera creditus illis, Ipse dedit letho cum quibus ante feras: idem 4. Fast. Hoc modo verrobat raro cum pectine pratum.* Aldus aliter emendavit, quod non probo. „ [Liv. 9. *Legatis missis ad pacem, cum precibus petendam, triste responsum à Consule redditur.* Epitome Livii 81. *Athenas cum maximo labore expugnavit.*] Plinius libro 9. cap. 28. *Cæteri cirri, cum quibus venantur.* Sic habet antiqua lectio. Paul. Orosius libro 7. *Ipse Imperator cum sagitta saucius.* Et quid elegantius, quam illud non incelebris auctoris, *Gladium, quicum se percussisset, eduxit?* quod imperitè damnat Val-la libro 2. cap. 6. „ [Virgil. 2. *Georg. Sufficit ipsa oleis, fruges cum vomere tellus.* Ubi Servius, *cum vomere,* explicat, *per vomerem.* Lucill. *Acribus inter se cum armis configere cernit.* Catull. *Ista cum lingua lingere carbatinas.*]

Sub, Ab, In. Aliis etiam præpositionibus videtur instrumentum exprimi. Virgil. 2. *Georg. Aut presso exercere solum sub vomere.* „ [Propertius, *Hæc postquam querula mecum sub voce peregit: idem, Nil moveor lacrimis, ista sum captus ab arte.*] Ovid. 5. *Fast. Pectora trajectus Lynceo Castor ab ense: idem 2. Trist. Neve peregrinis tantum defendar ab armis, id est, cum: ibid. Quæ nuptæ possent fallere ab arte viros.* Columella lib. 9. cap. 1. *Semperque de manu cibos, & aquam præbere.* In sacris vero

ex

tellus cum dente recluditur unco, sufficit humorem & gravidas cum vomere fruges. In quibus non duplicet mihi Urbani apud Servium interpretatio, cum Vomere, h. e. statim post arationem.

9. De manu.] Non hæc sane præpositio est Instrumenti, sed quæ notat, unde quid sumitur. Coniunge igitur in construendo,

non præbere de manu, sed cibos de manu, scil. sumendos. Neque vero in loco Ovidii Trist. II. 421. *defendi Ab armis peregrinis,* exposuerim per Cum, quum AB solita sit Passivis Præpositio, quæ, ut sæpissime alibi, ita & istic Agentem seu Defendentem notat. Similiter capi ab ista arte, fallere viros ab ista arte, tra-

ex Hebraismo exprimitur *In*; ut, *Visitabo in virga peccata eorum: prevaluit David contra Philistæum in funda & lapide: Deuteronom. cap. 18. Lapidabitis eos in lapidibus. Lucæ c. 22. Domine, si percutimus in gladio? &, si sal evanuerit, in quo salietur?*

De Comparativi Præpositione.

PRæ. Deesse præpositionem in ablativo comparativi, comprobant omnium linguarum idiomata, Hebrææ præcipuè, quæ nomina comparativa non habet, sed comparisonem 1° per hanc particulam, *Mi*, enunciat: sicut Græci per *h*, Latini per *quam*; Hispani per *mas*. Mihi, quantum ex veterum lectione obliervo, in præpositionibus, non in nominibus, videtur esse vis comparisonis: nam & in verbis, & positivis, comparativis, & superlativis apparet comparatio, virtute præpositionis. In Verbis: Terentius Eunuch. *Hic ego illum contempsi præ me: ibid. Ludum jocumque fuisse illum alterum dices, præut hujus rabies quæ dabit.* Plaut. Mostell. *Video te nihil pendere omnes homines præ Philolache.* Horat. *Cunctane præ campo & Tiberino flumine sordent?* In Positivis: sic Plaut. Aulul. *Sed hoc etiam pulchrum est, præquam ubi sumptus petunt: ibid. Parum etiam, præut futu-*

runt

trajectus ab illo ense, ejusdem sunt generis, & summum notant causam in instrumento aut modo sitam. Sed tamen perumque in istis ac similibus locutionibus omittitur Præpositio.

10. *Per particulam Mi.* Immo potius per particulam *Min*, vel literam *m*/ quæ, elisa litera *N*, præfigitur per *Chirek* aliis vocalibus.

11. *Hic ergo illum contempsi præ me*] Nulla hic Comparatio est in Verbis, sed in Nominibus cum aliis Nominibus. Sic Cæsar B.

Gall. II. 30. *Nam p̄risque Gallis: præ magnitudine corporum suorum; brevitatis nostra contemtui est.* Auct. ad Herenn. IV. 20. *Neminem præ se ducit hominem.* Cicero de Offic. III. 11. *In quibus publica utilitatis species præ honestate contemnitur.* Famil. XIV. 4. *Periculum fortunarum & capitis suæ præ mea salute neglexit.* Sed de hac vocula *Præ*, & *Vi Comparationis*, quam Auctor ei tribuit potius, quam Nomini ipsi, vide quæ seq. Nota copiose disputamus.

rum est, predicas. Horat. Epod. 3. *Ut Argonautas præter omnes candidum Medea mirata est ducem.* Virgil. *O felix una ante alias Priameia virgo:* Æneid. 3. *Unum illud tibi, nate Dea, præque omnibus unum Prædicam:* idem, *Fugit ante alios exterritus Aruns.* Propert. lib. 2. eleg. *quæ incipit Jupiter, Num sibi collatam doluit Venus? illa peræque Præ se formosis invidiosa dea est.* Livius lib. 1. *Parvum Albam*¹² *præ ea, quæ conderetur, fore.* Cicero Sul.

12. *Præ ea quæ conderetur*] Sic Nepos Eum. 10. *Se, Eumene recepto, parvi præ illo futuros.* Plautus Milite, IV. 4. 4. *Non sum dignus præ te, ut figam palum in parietem.* Florus II, 2, 11. *Præ tanta victoria leve fuit damnum.* Verum nulla in his est Comparatio, quæ Magis aut Minus dicit duarum rerum, qualis esse debet Grammatica Comparatio, (Vide supra lib. 2.) sed amplius quid illis locutionibus declaratur, nempe, *se plane parvi futuros, se plane non esse dignum, prorsus leve fuisse damnum, si compararetur cum illa victoria, cum illo altero homine.* Atque adeo eadem fere est significatio harum locutionum, quæ Plautinæ illius, *Ad sapientiam hujus ille nimis nugator fuit.* Quapropter omnibus probe consideratis, dubitem ferme, an Præpositio Præ dicenda potius sit & habenda Præpositio Superlationis vel Exsuperationis, quæ Exsuperatio suum etiam in Comparatione locum habet; ac vera Comparationis Præpositio sit Cum, ut adeo, quando dicitur *Petrus est Paulo doctior*, sensus sit, Petrus cum Paulo comparatus est doctior: quando *Petrus est doctior*

quam Paulus, sensus sit, Petrus comparatus cum Paulo in illa mensura docti, ad quam doctus est Paulus, doctior est. Certe ferre vix possum, quod Auctor censet, *Vim comparisonis esse in Præpositionibus, non in Nominibus ipsis.* At quem ergo in usum, aut quam significationis vim, formata est illa forma & gradus, *Doctior*, si per se & directe non notat comparisonem? nam si ita, nihil utique aliud tunc notabit, quam quod notat *Doctus*. Quidni immo æque per se notabit Comparationem, ac *Doctissimus* Superlationem? Quid multa? Auctor non satis hæc percepit, aut distinxit. Comparativum Nomen revera per se notat ipsam comparisonem, atque adeo quia Comparatio omnis significat *Magis*, seu superlationem quandam unius supra alium, etiam in deteriorem partem, veluti *pejor, minor, inferior*, idcirco *Doctior, pejor* &c. directe notat *Magis doctus*, &c. vel, *Doctus præ eo*, h. e. supra eum, cum quo scilicet ille comparatur. Præpositio autem neutiquam ipsam Comparationis significationem habet aut absolvit, sed nexum facit comparationis, & res Comparatas jun-

Sulpitio, *Non tu quidem vacuus molestiis, sed præ nobis beatus.* Apul. 9. *Metam. Fabulam denique bonam præ cæteris ad aures vestras adferre decrevi.* In Comparativis: Sic Plaut. Aulul. *Jam minoris omnia facio, præ quam quibus modis me ludificatus est;* „ [& Menech. *Modestior nunc, est de verbis, præut dudum fuit.*] Sallust. *Cæterum ante hos, te, Jugurtha, qui ætate, & sapientia prior es.* Virgil. 1. *Æneid. Pygmalion, scelere ante alios immanior omnes.* Suetonius Galba, *Præter cæteras altiozem, & dealbatam crucem statui jussit: & Psalm. 18. Dulciora super mel, & favum.* In Superlativis: Sic Virg. 7. *Æneid. Petit ante alios pulcherrimus omnes Turnus.* „ [*Nepos in Attic. Et unus ante alios fuit carissimus.*] Suetonius Vitell. 13.

Fa-

git. Atque eodem modo se res habet in Superlative, quam ipsum Nomen Superlativum significat, sed cujus nexum facit itidem Præpositio. Non repugnaverim tamen, si quis Comparationi aptam & propriam in ipso Linguae usu statuere velit Præpositionem *præ*, aut eam dicere Comparationis Præpositionem, quum revera, ut dixi, in ipsa Comparatione insit etiam Superlatio quædam, atque ideo Veteres sæpe Comparativo junxerint Præpositiones Superlativum, veluti, *Pra, Ante.* Sed & Græci similiter Comparativos contruxerunt cum Genitivis, qui a Præpositionibus similibus, veluti *πρὸ, περὶ,* reguntur. Sed tamen vel sic manet certum mihi, Comparativum Nomen significare ipsum illud *Magis* Comparationis, Præpositionem autem *Pra* facere ejus nexum, sed per Pleonasmum quandam significationis, qualis est *Magis mollior*, cujus exempla Vide infra Cap. 9. Vel potius, qualis

est illa Præpositionum repetitio, quæ jam cum ipsis Verbis aut Nominibus sunt compositæ, vel in iis latent. Veluti *Adire ad aliquem, πρῶτ' ἔμπροσθέν μου.* Quæ tamen Præpositiones sæpius omittuntur, æque ac hæ Comparationis, licet Casus Nominum ab illis tamen regantur. Veluti apud Aelian. Var. Hist. XIV. 6. *μήτε τοῖς παρελθόντων ἐπιπάμνειν, μήτε τῷ ἐπιόντων προκάμνειν:* pro *μήτε ἐπὶ τοῖς παρ. ἐπικ. μήτε πρὸ τῷ &c.* Jam vero sicuti hæc verba Composita habent ipsa per se suam compositam significationem, & Præpositiones repetitæ tantum inserviunt nexui Nominum faciendo cum Verbis, sic etiam Comparativa Nomina notant ipsa per se illam Comparationis superlativam: Præpositio autem, cujus significatio jam inest in ipso Comparativo Nominis, & ideo per significationis Pleonasmum quasi repetitur, necesse est Comparativo illud, cum quo fit Comparatio.

Famossissima super ceteras fuit cæna ei data, Plinius libro 27. cap. 7. *Herbæ facillimæ, atque inter ceteras utilissima.* Ovid. 4. Pont. 10. *inter omnes maximus.* Plinius libro decimo tertio, *Inter omnes potentissimus odor.* Si igitur in præpositione significatur comparatio, necessario in ablativis comparationis deest *Præ*; Plaut. Epid. *Atque me minoris factum præ illo*, „ [ubi per Ellipsin dici potest, terat *Minoris illo.*] Apulejus libro octavo Metam. *Neque ulla caprea, neque pavens damnula, neque præ ceteris feris mitior cerva, sed aper immanis atque inusitatus exsurgit*: ibid. *Sed unus præ ceteris, & animo fortior, & ætate juvenior, & corpore validior exsurgit alacer*: idem libro decimo, *Unus è Curia senior præ ceteris, compertæ fidei.* Sospiter Charisius lib. 1. de comparat. *Et confirmat præ illo neminem esse doctiorem*: & infra, *Et habent alios præ se doctiores.* Esdræ 3. cap. 4. *Καὶ ἀλήθεια μεγάλη, ἢ ἰσχυροτέρῃ παρὰ πάντα*, id est, *veritas magna, & fortior præ aliis.* Danielis cap. 1. *Apparuerunt vultus eorum meliores, & corpulentiores præ omnibus pueris, qui vescebantur cibo regio.*

Præ. Sed quid mirum in Comparativis deesse *Præ*, quæ etiam in Positivis & Superlat. deficit? Plautus Mostell. 13. *Speculo claras ades, clarorem merum*: idem Amph.

Null.

13. *Speculo claras ades.*] Nulla in his verbis, quæ occurrunt Mostell. III. 1. III. est Ellipsis præpositionis *præ*: immo vero neque *speculo* est sexti, sed tertii Casus. Sensus est, *ades tam claras, ut possint esse in speculum, seu pro speculo, ades claras usque ad speculi claritatem.* Sic idem Plaut. Curcul. IV. 4. 22. *Linteam extersui.* Mostell. III. 1. 1. *Argentum sænori.* Sed neque in seqq. exemplis, licet istic jam sint Ablativi, Ellipsis est præpositionis *Præ*, sed *Cum*, quæ solet sequi Adverbia, *simul, pa-*

riter, juxta, æque, adæque. Plaut. Afin. II. 2. 66. *Æque mecum scies.* Prol. Pœn. 47. *Æque ut mecum sitis ignarures.* Men. V. 1. 45. *Ego te simul novi cum Parthaone.* Sall. Catill. 58. *Juxta mecum omnes intelligitis.* Jug. 68. *Pariter cum occasu solis educit expeditos,* ubi vide Ciacconium. Cic. Famil. II. 13. *Genus institutorum nostrorum dissimilitudinem aliquam habet cum illius administratione provincia.* Cæsar B. Gall. II. 3. *Suessiones, Fratres Consequinosque suos, qui eodem jure, eisdem legibus utantur, unum im-*

pe-

Nullus est hoc meticulosus æquè; idem Mostell. Quo nemo adæquè antebac habitus est parcus: idem Afin. Nec me Athenis alter hodie est quisquam, cui credi rectè æque putent: idem Caf. Nec est, neque fuit me senex quisquam amator adæquè miser. Matthæi cap. 13. de grano finapis, quod minimum est omnibus seminibus. Arnobius lib. 2. contra Gentil. Quia omni vero verissimum est, certoque certissimum, subaudi præ. Vide inf. in Adverbiorum Ellipsi, Quam pro.

De Pretii præpositione.

PRO. *Non bene pro toto libertas venditur auro.* „ [Lucilius apud Charisium in Plure, Plure foras vendunt, „ quod

perium, unumque Magistratum cum ipsis habeant. Sulpicius Sev. lib. II. Ne unius cum Patre substantia Filius crederetur. Patet ex his Ablativum junctum *vis* *Æque*, &c. regi ab intellectu cum, & male facere Sciopium alioque, qui *Idem cum illo*, & similia, tanquam perperam dicta, profus explodunt. Certe eadem est locutio vel Constructio in *Idem cum illo*, quæ in Superioribus *Unus cum illo*, *Similis cum illo*, *Æque, pariter, juxta cum illo*. Et videtur sic locutus Gellius IX. 10. *Annianus Poeta & plerique cum eo ejusdem Musæ Viri.* Diserte Minucius Felix cap. 21. init. *Legæ Stoicorum scripta: eadem mecum recognosces.* Et cap. 28. *Nos enim idem fuimus, & eadem vobiscum quondam, adhuc cæci & hebetes, sentiebamus.* Ipse Cicero Catil. I. 8. *Me nullo modo posse iisdem parietibus tuto esse tecum,* h. e. in iisdem, in quibus Tu es. Si quis dicat, aliter hæc construenda; scilicet, *Me Tecum*

non posse tuto esse in iisdem par. Annianus & plerique cum eo Viri ejusdem Musæ: sciat ille, hunc esse verum ordinem Constructionis in omnibus hisce, *æque cum illo*, &c. Nam & in his vera Constructio est, *Tu mecum scies æque: Suestiones cum ipsis habent unum imperium. Nos vobiscum sentiebamus eadem.* Hinc & sæpe conjunguntur *Unum Idemque*, ut ejusdem sensus & usus. Eadem ergo est horum omnium Constructionis ratio, quæ nihil insuper ab genio Linguae Latinae alienum continet. Nam *Ego Tecum idem sentio* ponitur pro *Ego & Tu*. Sic Sallustius Catil. 58. *Non Eadem nobis Et illis necessitudo impendet.* Potuisset dixisse *Nobis Cum illis*, vel *Que illis*. At Nos hic quærimus Usus ipsius locutionis, qua duo diversa, per voculam *Cum* conjuncta, referuntur in eodem comitate ad *idem*, æque ac ad *Unus, Æque, juxta &c.* qui usus plane negabatur, & quem

„ quod pro minore emtum.] Plaut. *Afin. Par pari datum hostimentum est, opera pro pecunia: idem Aul. Pro vapulando abs te mercedem petam.* Colum. l. 5. c. 1. *Pro quibus nulla merces dependitur.* Virg. *Æneid. 5. Hanc tibi Eryx meliorem animam pro morte Daretis Persolvo.* Cæsar 1. Civ. *Pecuniam pro iis rebus solvit.* Cic. 4. Fin. *Æstimatione aliqua digna, eaque pro quantum in quaque sit ponderis, esse æstimanda.* Sall. *Nemo nisi victor pro pace bellum mutavit.* Valer. Max. l. 4. c. 6. *Qui conjugis fata pro tuis permutari passus es: „ [& l. 5. cap. 2. Pro Leonis, co omnes hostium captivos permutavit. Cic. Ennius pro Afris immutat Africam.]* Terent. *Eunuch. Par pro pari referto: sic enim legunt peritiores. Cic. 1. Verr. Pro quo frumento pecunia omni soluta non est.* Sallust. *Jugurtha, pro metu repente gaudium mutare. 14 Nec refert Latinitatis, utra in parte adhibeatur præpositio, utroque enim modo pretium significatur vel æstimatio; ut, Dedi leporem pro denario; vel dedi pro lepore denarium.* Terentius, *Hæri minas viginti pro ambobus dedi.* Horatius, *Dedit hic pro corpore nummos.* Virgil. *Vitamque volunt pro laude pacisci.* Hinc illa trita, *pro nihilo putare, pro nihilo pendere, &c.* „ [Horat. *Nec verbum verbo curabis reddere fidus Interpres.* Ubi subauditur *pro: dicit enim Cicero, Verbum pro verbo reddere.*]

De

nos sic satis, ni fallor, æque ac ejus rationem, probavimus. In loco Matthæi intellexerim in, at in illo Arnobii admitto *Præ.*

14. *Nec refert Latinitatis &c.* Rarius tamen est, *Emi leporem pro decem denariis*, sicuti usitatissimum sine præpos. *Emi leporem decem denariis.* Magis enim *Pro* jungitur rei, quam accipimus, rarius rei quam damus. Attu-

lit tamen Scioppius locum ex Lucilio: nec intercedo, quo minus intelligatur in ista Ellipsi, quam modo diximus. Nec enim melius novi supplementum. Ceteroqui possit forsan etiam *Cum* in his intelligi, ut plena sit locutio, *Ego emi cum decem denariis leporem*, h. e. intervenientibus in hanc rem decem denariis.

De verbis Copiæ, & Inopiæ.

A Vel de. In verbis Copiæ & Inopiæ ¹⁵ causa cernitur, velut efficiens, ideo deest à, vel de. Cæsar 3. Civil. *Hæc à custodibus classium loca maxime vacabant.* Cicero 5. Attic. *Locus à frumento copiosus*: idem pro Flacc. *Usque eo orba fuit ab optimatibus illa concio*: idem pro Domino, *A magistratibus nuda Resp.* ibid. *Ab amicis inops*: idem in Officiis, *Abbibenda est vacuitas ab angoribus*: idem pro Deiot. *Sed tamen quicquid à bello Populi Rom. vacabat.* Livius, *Ne quando à metu ac periculis vacarent.* Virgil. Culice, *Viduos à lumine Phæbi.* Sallust. Catil. *Omnes qui de reb. dubiis consultant, ab odio, amicitia, ira, misericordia, vacuos esse decet.* Cic. *De quibus volumina impleta sunt*: idem,

15. *Causa cernitur velut efficiens, ideo deest A vel DE.*] Mirum sane, Auctorem in hisce locutionibus tribuere præpositioni A significationem Cause efficientis, quam ei in Passivis locutionibus plane negat. Vide supra lib. III. cap. 4. Quum, si usquam notat Agentem seu Efficientem, id notet plerumque Verbis Passivis juncta, at hic significet id, quod Auctor ei tribuit illic, nempe a parte, unde oritur, scil. isthæc copia & inopia, non tanquam a causa efficiente, sed tanquam a materia, in qua consistit ipsa illa copia & inopia. Atque adeo *Ab amicis inops* dicitur eodem sensu, quo apud Cicer. Famil. X. 15. *Antonius ab equitatu firmus esse dicebatur.* XI. 13. *Paratissimi ab exercitu.* Plautum Aulul. II. 2, 9. *Haud a pecunia bene valeo.* Epid. I, 2, 26. *A morbo valeo, ab animo ager sibi.* Trucul. I, 1, 3.

Periit ab animo & ab re. Sueton. Tib. 68. *Latus ab humeris & pectore.* Aug. 4. *A matre Pompejum arctissimo contingebat gradu.* Sic ergo etiam, *Vacui a securibus & tributis* apud Tac. Ann. XII. 34. & reliqua, quæ Sanctius adfert. At vero vocula DE omnium minime notat causam efficientem, sed copiam rerum, unde quid sumitur ad aliquid explendum. Sic de quibus volumina impleta sunt h. e. Volumina sunt ab Auctoribus impleta rebus, quæ sumptæ sunt de copia ejusmodi rerum. Et sic cetera. Immo & ita Liv. I, 38. *Hæc de Latinis capta sunt oppida.* Plaut. Pseud. IV, 7, 127. *De improbis auferrî decet prædam.* Sueton. Domit. 13. *Ac tunc de Oratoribus coronatus.* Cic. Fam. X, 32. *Pecunia exacta de publicis exactionibus.* In quibus omnibus notat DE potius passionem quandam, seu unde quid sumitur.

idem, *De nugis referti libri*. Martial. *Hos nisi de flava loculos implere moneta, Non decet*. Dicitur, *Sanguis manat à vulnere, vel de vulnere*. Itaque, *Egeo pecuniis, est, Egeo egestatem à pecuniis, hoc est, à parte pecuniarum.*
 „ [*Tenus subauditur in Fine inguinum intrare in mare.*
 „ *Hac sine ames, tanquam osurus. Vide Finis.*]

De variis aliis Præpositionibus.

CUM, IN, DE, EX. Quum Modum significamus; varias præpositiones aut apponimus, aut intelligimus; ut, *lento gradu; longa veste; hac lege; ordine; vel cum lento gradu: cum longa veste; sub hac lege & conditione; ex ordine, vel in ordine*. Terent. Eunuch. *Paco quod fiat tua, subaudi cum, teste Donato*. Lucanus lib. 1. *Aut hic errat nulla cum lege mundus*. Sallust. de Re- pub. *Multi præterea cum bona spe adolescentes, sicuti hostia, mactati sunt.* „ [*Cæcil. Quid narras barbare cum indomitis moribus?* Ennius, *Optima cum pulcris animis Romana juventus*. Plaut. Pæn. *Cognosco, cum quibus ingeniis sumus: idem Trin. Amicus probus, & cum magna fide: & Rud. Cum istiusmodi virtutibus & operis qui natus sit*. Claudus Quadrigarius in Annal. *Silentio facto, cum voce maxima inclamat.*] Plaut. Menech. *Magna cum cura ego illum curari volo*. Cicero de Senect. *Neque vero in armis præstantior, quam in toga*. Virgil. *Horridus in jaculis: idem, Cæsis prius de more juvenis: idem, Cunctis ex more vocatis.* „ [*idem, Pugnataque in ordine bella Fecerat*. Cicero, *Collocare aliquid ex ordine; Sententiæ ex ordine dictæ: Si in ordine stantes notos videris*. Plaut. Rud. *Responde ex ordine.*]

Per, vel Ante, vel In. In tempore, fit fit acculativus, deest Per vel Ante; ut, ¹⁶ *Centum vixit annos:*

Quar-

16. *Centum vixit annos*] Sic pueritiam Arpini altus. cap. 91. Sall. Jug. 63. *Natus atque omnem Noblemque totam in immo facto con-* scdit.

Quarto Calendas. Cic. Hunc per decem annos aluimus contra nos. „ [*In Priapejis, Per noctes aliquot diesque cesso.* „ *Propert. Jurabo bis sex integer esse dies, pro, per dies.* „ *Abhinc tres annos, subaudi ante, Abhinc tribus annis,* „ *subaudi in] Hæc docet Priscianus lib. 18. Fallitur igitur Erasmus in copia Rer. & Verb. cap. 150. Horat. Quid in unum vivat, & plures: idem 2. epist. Sed in longum tamen ævum manserunt.* „ *Plaut. Bacchid. Meretricem* „ *sibi conduxit hunc annum.*

„ *Ad, vel Circa. In accusativo temporis deest etiam* „ *Ad, vel Circa. Plaut. Amph. Qui hoc noctis solus am-* „ *bulem, pro, circa hoc tempus noctis. idem Afin. Ad* „ *hoc diei tempus dormitasti in otio: 17 non pudet hominem* „ *id ætatis sycophantias struere: pro quo alias dicit Homo* „ *ista ætate. Cicero, Venit ad me id temporis, ut retinen-* „ *dus esset: Venias ad id tempus, quod scribis: Ad breve* „ *tempus curare.]*

In,

sedit. Orat. 1. ad Cæs. Nullam noctem sine scorto quiescere. Ne- „ *pos Cim. 4. Quod facere nullum* „ *diem prætermisit. Milt. 7. Cherso-* „ *nesi omnes illos, quos habitarat* „ *annos, perpetuam obtinuerat do-* „ *minationem. Cic. de Offic. I, 1. Te jam annum audientem Cratip-* „ *pum. Catil. I, 2. Vigésimum jam* „ *diem patimur. IV. 4. Eos punctum* „ *temporis frui vita non putat oport-* „ *ere. Famil. VI. 5. No punctum* „ *quidem temporis in ista fortuna* „ *fuisse. IV. 3. Afui magnam par-* „ *tem consulatus tui. Cæsar B.* „ *Gall. III. 23. Qui una cum Q.* „ *Sertorio omnes annos fuerant.* „ *Plautus prol. Aulul. 4. Jam mul-* „ *tos annos est, quum possideo. Bac-* „ *chid. V, 1, II. Eam sibi hunc* „ *annum conductam.*

17. *Non pudet hominem id æ-* „ *tatis] Sic Plautus Merc. II. 2.*

19. *Quid tibi ego ætatis videor?* „ *Terentius Phorm. II. 4. 4. quid-* „ *ve sit sententia. Adel. V. 8. 16:* „ *Idne estis auctores mihi? Sueton.* „ *Ner. 26. Nunquam postea se pu-* „ *blico illud hors commisit. Galb.* „ *14. Negligentior, quam conven-* „ *ret Principi electo, atque illud æ-* „ *tatis. Tacit. Ann. V, 9. Corpora* „ *id ætatis. XII. 12. Armeniam id* „ *temporis importunam. cap. 18. Ne-* „ *mo aderat id auctoritatis. Sic id* „ *genus passim, pro, ejus generis.* „ *Vide Sueton. Claud. 34. Tito* „ *7. extr. & Domit. 4. extr. Ce-* „ *terum addidi in his nonnulla,* „ *quorum similis est ratio Con-* „ *structionis, quæ Accusativorum* „ *tali modo Tempus notantium.* „ *Ne quis cavilletur Me pro Accu-* „ *sativo temporis habere, in quo* „ *nulla Temporis significatio in-* „ *est.*

In, vel De. Si tempus sit in sexto casu, deest *In*; vel *De*, ut, *tribus annis; hora prima*. Cic. in Topic. *Si filius natus esset in decem mensibus*. Cæsar, *De tertia vigilia*. Terent. Andr. *In diebus paucis, quibus hæc acta sunt*,
 „ [*Chrysis moritur, id est, post dies paucos*. Propert.
 „ *Venturum paucis me tibi luciferis*, pro, in paucis diebus,
 „ hoc est, post paucos dies, vel potius, *Cis paucos dies*,
 „ ut Plautus loqui solet; cujus etiam sunt ista Pœnul.
 „ ¹⁸ *Aruspex dixit, nos paucis diebus fore liberæ: &*
 „ Pseud. *In hoc triduo evolvam tibi hoc argentum: &*
 „ Trucul. *Ego faxo me in diebus pauculis crudum*
 „ *virum esse dicat.*]

Per, vel Ad. In Distantia, si sit accusativus, deest *Per*, vel *Ad*; ut, *sex pedes altus; patet ulnas quatuor*. Lactant. de Phœnice, *Per bis sex ulnas eminent ille locus*. Varro lib. 3. cap. 5. Rust. *Est lapis à falere pedem & dodrantem altus, ipsum falere ad duos pedes altum à stagno, latum ad quinque*.

In. Si Excessus vel Modus sit in sexto Casu, deest *In*; ut, *paulo majora canamus*. Cic. 4. Acad. *Democritus huic in hoc similis, uberior in cæteris*. idem pro Balbo, *In quo erat accusatoris interpretatio indigna responsione*.

Ex.

18. *Aruspex dixit &c.*] Talia sunt apud Cicer. Famil. X. 18. *Ipsè, ut spero, octo diebus, quibus hæc literas dabam, cum Lepidi copiis me conjungam*. Catil. II. 7. *Triduo audietis*. pro Archia cap. 4. si LX. *diebus essent professi*. At de Senect. 14. *Qui his paucis diebus Pontifex Max. factus est*. de Amic. 4. *Per paucis ante mortem diebus disseruit*. In quibus locis notandum, sumi hanc quoque phrasin eodem modo, quo notavi supra hoc ipso Capite accipi præpositionem *Sub*, & Præiens Artis Grammaticæ Tem-

pus. Nempe ut *pauci dies* intelligendi sint modo de proxime præterito, modo de proxime sequenti tempore. Quocirca sæpe etiam additur *Ante* vel *Post*. De Offic. II. 22. *Multis annis ante*. De Senect. 6. *Mortuus est novem annis post meum Consulatum*. Hinc Famil. XII. 25. *Quas literas mihi Cornificius altero vicesimo die, ut dicebat, reddidit*, scil. postquam datæ essent. Vide & supra pag. 207. 208. & quæ seq. Cap. notantur ad Voculam *Post*.

EX. „ [Vocare aliquem nomine, subaudi EX. Plaut. Stich. act. 1. sc. 3. Nam Miccotrogus nomine ex vero „ vocor.]

Cum. Afficio te honore; prosequor te odio; subaudi Cum. Livius lib. 9. dec. 4. Prosecuti cum donis legatos sunt: idem lib. 2. dec. 1. Decedentem domum, cum favore ac laudibus prosecuti sunt. Cic. Q. Frat. lib. 2. Publicani Domitium ¹⁸ cum equis prosecuti sunt. Plinius epist. 159. Mentionem alicujus cum honore summo prosequi. „ [Dictys „ libro 3. Non ejecistis, non cum detestationibus extra mu- „ ros prosecuti estis.]

In. Ibam via sacra, subaudi In. Cicero 3. Tusc. Qui miser in campis mœrens errabat Aleis. Terent. Eunuch. Haud convenit una ire cum amica imperatorem in via. Idem Heaut. Qui nuper fecit servo currenti in via decesse populum. Virg. Et victis dominabitur Argis, subaudi, in Argis. Lucan. 1. Rarus & antiquis habitator in urbibus errat.

A, vel Ab, vel E. In causa efficiente deest A; ut, Palleo metu; horres frigore. „ [Plaut. Cas. Mihi inanitate „ te intestina murmurant. Catull. Corpora cornu sicciora, „ sole, frigore, & esuritione. Liv. 10. Ab ultima spe dimicantes: & lib. 7. Linguam ab irrisu exserens. Plaut. „ Capt. Satis dolui ex animo: & Cist. Doleo ab animo, „ doleo

18. Cum Equis prosecuti] Cæsar plerumque omittit Præpositionem. B. Gall. II. 19. Præmissis equitatu, subsequatur omnibus copiis. Ibid. subito omnibus copiis provolaverunt. cap. 29. Atuatitici quum omnibus copiis auxilio Nervii venirent. cap. 33. tertia vigilia omnibus copiis repente ex oppido eruptionem fecerunt. IV. 24. At barbari, præmissis equitatu, reliquis copiis subsecuti. Et sic alibi passim. Corn. Nepos Milt. 4. auderi adversus se tam exiguis copiis dimicare. Pelop. 2. Magna

sepe res non ita magnis copiis sunt gesta. Reg. 1. quod maximis post hominum memoriam exercitiis terra marique bellum intulit Grecia. Sall. Jug. 38. Nocte intempesta, multitudine Numidarum Auli castra circumvenit. Sulpicius Severus II. 21. qui magnis copiis in confictum descenderit. Ubi quam male Vorstius Legendum fortasse, Cum magnis copiis, censeat, liquet abunde ex superioribus. Similia ex Livio vide apud Gronovium Patrem ad Livium XXV, 22.

„ *doleo ab oculis, doleo ab ægritudine.*] Cic. Acad. *Mare nunc, quia à sole collucet, albescit, & vibrat.* [Ovidius in Arte, I, 724. *Candidus in Nauta turpis color: æquoris undâ Debet, & A radiis sideris, esse niger, ubi additur τὸ A in uno, at in altero per Ellipsin omittitur.* Ibidem v, 510. *A nulla tempora comptus acu, ubi additur instrumento.* At per Ellipsin omittitur A vel EX apud Plautum Amphitr. III, I, 8. *Ut pariat, quod gravida est Viro, & Me quod gravida est.*] Ovid. I. Metam. *Pluvioque madescit ab Austro.* ibid. *Postquam vetus humor ab igne Percaluit solis.* idem 2. Fast. *Sed tamen à vento, qui fuit, unda tumet.* Silius lib. 6. *Lenta proclamat ab ira.* Sic *horreo à frigore.* Apulejus lib. 4. Metamorph. *Sed à gloria non perivit.* Terent. Andr. *Laborat è dolore.*

Ab. Terent. *Stulto intelligens quid interest, id est, ab stulto.* [Vide Me supra III. 5. 4.] *Negant à falsis interesse visa.* „ [Paulus Jurisc. leg. 21. ff. quando dies legat. cedat, *Nec multum interesse tale legatum ab hoc; Si heres erit, dabo: & leg. 4. §. penult. ff. de doli except. Distat aliquid doli exceptione.*] Horatius, *Abeſt virtute diferti Meſſala, id est, à virtute.* Ovid. 4. Trist. eleg. 1. *Imus ad insignes urbis ab arte viros.* Cic. lib. 12. epist. 1. *Ab illo sordidissimo periculo tuti futuri.* Plaut. Truc. *Ab ingenio est improbus.* Terent. Phorm. *Otiosum ab animo.* Sic dicimus, *Virtute præditus, subaudito ab, vel cum.*

De. *More hominum facis; amicorum consilio feci; Mea sententia, meo iudicio,* supple De. Cicero, *De amicorum sententia Roscius Romam confugit: idem, idque de meo consilio: idem Attic. Nihil faciam, nisi de sententia tua: idem, Flere de morte alicujus.* Plaut. Capt. *Rem de compacto geri: idem Menech. Fube te piari de mea pecunia: idem Epid. Quibus de signis agnoscebas. ;* [Virg. *Composita rumpit vocem, subaudi de.*

„ Ob,

„ Ob, vel Propter. Virgilius, *Me discedere flevit*,
 19 subaudi ob, vel propter. Plautus, *Mæstus est, se has*
 „ *ades vendidisse: Ægrotus est te videre.* Terentius, *De-*
 „ *sine Deos obtundere gratulando, inventam esse gnatam tu-*
 „ *am*, id est, propter inventionem filiæ. Livius 29.
 „ *Civitatem religio invasit propter crebrius eo anno de cælo*
 „ *lapidatum, subaudi esse.]*

19. Subaudi Ob, vel Propter] *lud, scil. vigila, ne quid temporis*
 Sic Gellius IX. 3. *Quod ego* *mibi prorogetur.* Terent. Hec.
Dius gratiam habeo. Sallust. Orat. IV. 2. *Tibi me esse suspectam, pro-*
 i. ad Cæs. *Id certatum esse, ut* *pter meos mores uxorem tuam abi-*
 Cicero Famil. II. 10. *Mi* *isse.* Sulpic. Sev. II. 7. *Reus con-*
Ruse, vigila. primum, ut mibi *stituitur, edicto Regis non pa-*
succedatur, sin id erit spissius, il- *ruisse.*

CAP. VII.

Adverbiorum & Conjunctionum Ellipsis.

Æ Què in comparationibus parium subauditur:
 Plaut. Bacchid. *Quem amicum ratus sum, atque*
ipsum sum mihi: „ [& Perf. *Tu meum ingenium fans*
 „ *non didicisti, atque infans.* Catull. *Cur non pistri-*
 „ *no traditur, atque asinus?* pro, *æque atque, aut,*
 „ *sicut asinus.* In Priapejis, *Quæ succo caret, atque*
 „ *petra pumex, id est, sicut pumex, instar pumicis.*
 „ Lucil. *Calidissima, & olerum bene plena, atque anseris*
 „ *collus: idem, An ego te, equam atque animosam, Thes-*
 „ *salam, & indomitam, frenis subigamque domemque?*
 „ *pro, sicut equam animosam.* Priscianus lib. 18. *te-*
 „ *statur Latine dici, Facio, atque feci ante, pro, sicut feci*
 „ *ante.]*

An,

1. *Atque infans*] In hoc Plau-
 ti loco, qui est Perfa II. 1. 7.
 neutiquam intelligitur *æque*, sed
 vel *magis*, vel nihil omnino: quum
 in hisce contrariis sæpe etiam ta-

lis copula soleat addi vel intelli-
 gi, ut *Velis, nolis; fas, nefas;*
 Sic ergo & *fans, infans*, & cum
 copula, *fans atque fans*, poterit
 dici.

An, vel Ne. Terentius, *Melius, pejus, profuit, obfit, nihil vident, nisi quod lubet, subaudi an, ne, vel.* Plinius, *Studes? an piscaris? an simul omnia?* pro, *studesne.*

Aut, vel Seu. *Velis, nolis; scias, nescias, subaudi aut, seu sive.* Cic. *quatuor, ad summum quinque, sunt inventi, qui Milonis causam non probarent.*

Enim, vel Nam, vel Quia. Terentius, *Hæc quum illi Micio dico, tibi dico, tu illum corrumpi finis, pro, tu enim.* Virgil. *Nec sum adeo informis, nuper me in litore vidi: idem, nimium ne crede colori: Alba ligustra cadunt, pro, Quia.*

Et, vel Atque. *Hac, illac; extra, intra; æqui, boni; optimus, maximus; uti frui; dare legare; subaudi Et.* Vide Adrian. Card.

Etiam. *Non solum elegans, sed facetus, subaudi Etiam.* Vide Non.

Igitur, vel Ergo. Ovid. *Hunc quoque, siderea qui temperat omnia luce, Cepit amor Solem; Solis referamus amores, id est, Solis igitur.* Terent. *Hac non successit, alia agrediemur via.*

Ita. *Faciam, ut jubes, subaudi ita, vel sic.* Horat. *Ut tu Fortunam, sic nos te, Celse, feremus.* Plautus, *Ut velis esse me, ita ero.*

Hic acriter advertendum est, non posse in oratione poni

2. *Æqui, boni*] Intelligitur in his omnibus copula, quæ ideo sæpe etiam additur. Plaut. Curcul. I. 1. 65. *Nil æqui benique ab eo impetrare queo;* Florus I. 22. *Vehementius equo bonoque cum Senatu certatum est.* Sallust. Catil. 20. *Ceteri omnes, strenui, boni, nobiles atque ignobiles, vulgus sumus: quem locum male tentant Muretus & Ciacconius. Cap. 30. quibus omnia, honesta atque inho-*

nesta; vendere mos erat. Tacit. Hist. II. 56. *In fas nefasque avidi.* Nihil ergo mutandum in Sallustio Catil. II. *Avaritia semper insatiabilis est, neque copia neque inopia minuitur, ubi Meursius (probante Carolo ad Gellium III. 1. qui Auctor hæc verba Sallustii eodem istic modo citat) delet posterius neque. & ex Ablativo inopia facit Nominativum, sed male.*

poni *ita* vel *sic*, quin continuo subaudiatur ³ *ut* vel *uti*; nec item posse poni *ut*, cui non respondeat *ita* vel *sic*. Virgilius 4. Georg. *Ut binæ regum facies, ita corpora gentis*. In illis porro tritis, *Ita Neptuno visum est; Sic visum Superis; Sic fatur; Ita fatur*; etiam deest *Ut*, quasi dicas, *Ita fatur, ut diximus*, aut *dicemus*. Item quum precamur, *Sic tibi sit felix iter*. Martial. lib. 7. *Sic me fronte legat dominus, Faustine, serena, cæst. Ut mea nec juste &c.*

Magis, vel Potius. Plaut. *Tacita semper bona est mulier, quam loquens*, id est, *magis bona*. [Livius 3. „ *Claudii oratio fuit precibus, quam jurgio, similis*] Sæpe Græcis deest $\mu\alpha\lambda\lambda\omicron\nu$, id est, *magis*: unde ille, *Bonum est confidere in domino, quàm in principibus*. Terent. *Si quisquam est, qui placere se studeat ⁴ bonis, quam plurimis*, id

3. *Ut vel Uti*] Aliquando etiam *Si*. Sueton. Tiber. 2. *Precata propalam, ut ita demum sequeretur, si sibi pudicitia constaret*. Claud. 25. *Populi R. Seleuco Regi amicitiam ita demum pollicentis, si consanguineos suos, Ilienses, ab omni onere immunes prestitisset*. Plinius Paneg. 68. *Ut ita demum Te Dii servent, si bene Remp. rexeris*.

4. *Bonis, quam plurimis*] Non ignoro equidem, sic eum locum distingui & exponi à multis Interpretum, etiam antiquis. Omnino tamen Ego arbitrer, argutiorem esse illorum sententiam, quam veriorem. Nempe quum diversi sint hominum etiam optimorum sensus, ac difficile sit ipsi Jovi, ut dicitur, placere omnibus, idcirco se ex illis esse ait Terentius, qui studeant placere *bonis, quam plurimis* possit. Ceterum *Magis* aut

Potius sæpe etiam omitti per Ellipsin, passim observarunt eruditi. Vide Vossium de Construct. cap. 61. Adde Corn. Nepotem in Datam. 8. *statuit congregi, quam cum tantis copiis refusere*. Attic. 13. *Diligentia, quam pretio parare*. Vide ibi Notas Schotti. Pomp. Mela. III. 10. *Quos serpere, quam ingredi, referunt*. Tac. Ann. II. 5. *Tanto plura tribui par fuisse, quanto prima fors negavisset*. Hist. I. 14. *Ea pars morum ejus, quo suspectior sollicitis, adoptanti placebat*. II. 99. *Quantumque hebes ad sustinendum laborem miles, tanto ad discordiam promptior*. de Germ. 6. *Cedere loco, dummodo rursus instes, consilii, quam formidinis arbitrantur*. Plinius Panegy. 73. *Nam quanto magis a te reprimebatur nostrum gaudium, exarsimus, pro tanto magis exarsimus*.

id est, bonis potius, quam plurimis, id est, malis. Tacitus 4. Ann. *Agrippa claris majoribus, quam virtutibus*: idem 1. Ann. *Et pacem, quam bellum probabam*. Plautus Menech. sc. Nimis. *Quin vidua vivam, quam tuos mores perferam*. Vide Prius,

Ne. *Cave cadas; cave faxis*, supple ne. Unde fallitur Valla, & alii. Cicero, *Nonne caveam, ne scelus faciam*. Plaut. *Tu cave, quadraginta accepisse hinc ne neges*. Terent. *Etiam caves, ne videat te aliquis*. Vide Ut.

„ [*Neque Cicero hoc mihi persuaderet, subaudi neque*
 „ *quisquam alius*: nam, ut in pro Scauro ait Asconius,
 „ *Neque est conjunctio disjunctiva, & semper postulat, ut*
 „ *rursus inseratur, ut, Neque hoc, Neque illud*: addit mox,
 „ *Neque ignoro, aliquando hoc verbum, ut Vel, semel po-*
 „ *ni*. Cic. pro Scauro, *Ac neque Aquilius illius Crassi sa-*
 „ *lum potuit imitari*: ubi subauditur, *neque quisquam a-*
 „ *lius*. Vide Vel.]

Non. Post *Non modo, Non solum, Non tantum*, dum Oratio dubia non sit, decet *Non*, ut si dicas, *Alexander*

5. *Alexander non modo &c.*] Valde tamen ego dubitem de sinceritate istius locutionis seu Ellipseos, in qua post *Non modo* sequitur affirmativa, seu *sed etiam*. Nam huic quidem nulla subest ratio, quæ abunde adest, quum sequitur negativa, *sed ne*, quumque unum est Periodi Verbum, quod cum negatione conjunctum ad utrumque ejus membrum referri potest & debet. Etenim quum dicitur, *ista non modo homines, sed ne pecudes quidem ipsa passura videntur*, & Ne exponi seu dividi debet in *Etiam non*, & & *Non* referri ad verbum ipsum *videntur*. Jam vero sicuti, si Affirmando dicam, *ista*

non modo pecudes, sed etiam homines, videntur passuri, eorum in constructione & expositione verbum illud *videntur passuri*, quasi bis positum haberi debet: sic in Negando, *ista non modo homines, sed ne pecudes quidem, vel*, quod idem est, *sed etiam pecudes, non videntur passurae*, bis istic quoque positum censetur Verbum cum sua negante particula; atque adeo in priore parte intelligitur, ut per Ellipsin omissum, non tantum illud *Non*, sed integrum illud *Non videntur passuri*. Manifesta sic est hujus Ellipseos ratio. At quam mihi dabis, Ut in priore parte intelligam non modo Verbum, quod in

der non modo parcus, sed etiam fuit liberalis, id est, non modo

in posteriore exprimitur, sed etiam Negationem una cum Verbo, quæ tamen istic nulla est Verbo addita, nec ex natura vocabulorum aut locutionis hujus recte potest peti; aut Ut in prior parte intelligam Negationem solam sine Verbo, quando illa aliud jam habet Verbum: veluti, quod Valla adfert, *non modo* (pro *non modo non*, sicut omnino dicendum est) *absolvo hunc, sed ne levi quidem poena cum eo transigendum puto.* Ferri tamen hoc posterius aliquando possit, quando scilicet in eadem re a minori proceditur in negando ad majus. Et ita apud Livium xxv, 26. in descriptione gravissimæ pestilentia; *postremo ita assuetudine mali efferaverant animos, ut non modo lacrymis justoque comploratu prosequerentur mortuos, sed ne efferrent quidem aut sepelirent.* Minus erat *non prosequi mortuos comploratu*, Majus *non efferre eos, aut sepelire.* Sola ergo negatio majoris retrahitur istic ex posteriore membro etiam ad Minus in prior. Ferri itaque hoc possit in tali negatione: at quando sequitur *sed etiam* affirmativum, id vero quod ulla ex parte ferri aut explicari analogice queat, non video. Adferuntur tamen exempla tum hic à Sanctio, tum à Mureto in Variis. At ego illa, cum sint paucissima respectu aliorum, nullus dubito vel corrupte edi, vel perperam citari, vel male explicari. Varronis locus haud dubie corruptus est, desideratque voculam *Non*. Quæ Mure-

tus adfert loca ex Cicerone de Officiis, alterum ex lib. II. cap. 13. alterum ex lib. III. cap. 18. aliter hodie, certe in edd. Gruteri & Grævii eduntur; scilicet ut Negatio in prior parte bis exprimatur. Duo alia loca, quæ hujus generis sola supersunt, perperam exposuit. Veluti Catil. i. cap. 3. *Nihil agis, nihil moliris, nihil cogitas, quod ego non modo audiam, sed etiam videam.* Sensus esse debet, si sic legatur: quæ tu in secreto agis, ea non modo scio, ut audita, ac ab aliis relata, & ita quodammodo adhuc incerta, sciri solent, sed etiam adeo cito & certo rescisco, quasi præsens interessem & viderem omnia. Minus utique est audire res ab aliogestis, quam præsentem videre eas, & idcirco accipienda hæc, quasi tali modo distincta legerentur, *quod ego non, audiam modo, sed, etiam videam*, pro *sed non etiam videam*: ut adeo negatio alia non tam in prior membro quam in posteriore sit intelligenda, & ex prior repetenda; seu ut Negatio unica ad utrumque membrum sit referenda. Sed tamen & hic alterum *Non* reperitur non modo ante *Audiam*, sed & ante *Videam* tum in ed. Gruteri, tum in Vet. libb. Cujacii, Observ. XII. 32. Et certe utrobique eodem modo vel abesse vel adesse debet, atque adeo prorsus diversa est hæc locutio ab illis Sanctianis & Muretianis reliquis, in quibus in posteriori membro est affirmatio, nec intelligi debet ulla negatio,

modo non parcus. Cicero I. Catil. *Ut jam ista non moda*

bo-

quum hic, si in priore, etiam in posteriore sit intelligenda, quasi diceretur, *quod ego non modo non audiam, sed etiam non videam*: immo in posteriore sit omni modo intelligenda, etiam si in priore non intelligatur alia, quam quæ istic exprimitur, ut modo ostendi faciendum. Verius tamen & rectius crediderim, ut longe est expeditius, inferi his duplex *non*, cum ante *audiam*, tum ante *videam*. Alter locus est ex orat. pro Cælio: *Hæc genera virtutum non solum in moribus nostris, sed vix jam in libris reperiuntur*. Non inspexi locum, quia verba per se mihi patent aliter interpretanda. Nam vel accipienda est vocula *vix*, ut bis posita, hoc modo, *non solum vix in moribus nostris, sed vix jam in libris reperiuntur*: vel potius resolvenda est significatio ejus in *ferme non*, *pene non*, æque ac *Ne*, quum sequitur, in *etiam non*; & sicuti sæpe alias faciendum esse constat inter E-ruditos, maxime vero in Negativa ejusmodi sententia. Ita exempli gr. *Negat* in expositione & constructione accipiendum est sæpe, tanquam si scriptum esset, *Non dicit*, vel *dicit non &c.* Auct. ad Heren. IV. 20. *Negat se accedere posse, nec edificare etiam nunc audere*. Suet. Claud. 15. *Negans cognitionis rem, sed ordinarij juris esse*. Clarum hæc exponi non posse, nisi ut resolvantur negationem complectentia vocabula, ut ita non integra eorum significatio, sed dimidia pars ad alterum quoque mem-

brum possit referri. Immo in priore loco dividenda est non tantum vox *Negat*, sed & Vocula *Nec*; Sensus enim posterioris membri est, *Et Dicit, Non audere se &c.* Sic igitur & in Ciceronis loco pars significationis *Et Vix*, quæ est *Non*, conjungenda cum ipso Verbo, & ita simul cum isto Verbo intelligenda in priore istius loci membro, quasi dixisset, *non solum in moribus nostris non reperiuntur, sed ferme jam in libris non reperiuntur*. Plane uti negatio, quæ est in Vocula *Ne*, in sensu formando considerari debet, tanquam cum Verbo juncta, & cum illo simul intellecta in priore membro. Veluti *Ista non modo homines, sed ne pecudes quidem videntur passurae*. Quorum sensus est, ut dixi, *Ista non modo homines, non passuri videntur, sed etiam pecudes non passura videntur*. Restat locus ab Auctore nostro allatus ex Ciceronis Oratore. Is vero perperam simul exponitur & exscribitur. Commendat istic Cicero parcimoniam Oratori in adhibendis figuris, sed ita, ut tamen permittat & commendet simul dilectum. Proinde ait: *Nam sicut in epularum apparatu a magnificentia recedens, non se parcum solum, sed etiam elegantem, videri volet; eligit, quibus utatur*. Nempe Oratorem à timore recedentem vult Cicero tamen, non esse Parcum tantum in figuris, sed etiam & vel maxime Elegantem, seu eligere, quibus utatur, plane sicuti

homines, sed ne pecudes quidem mihi passura videantur: ibidem, Sed ita, ut non modo civitas, sed ne vicini quidem proximi sentiant: idem Orat. Nam si, ut in epularum apparatu, non se parcum solum, sed etiam elegantem videri volet. lib. 10. Attic. epist. 7. Regnum non modo Romano homini, sed ne Persæ quidem cuiquam tolerabile: idem in Orator. Neque solum inscientiam meam, sed ne rerum quidem magnitudinem perspicit: & 1. Tusc. Mortuorum non modo vitæ commodis, sed ne vita quidem ipsa quisquam caret. Varro lib. 8. ling. Lat. Dicam de universa analogia,

CUR

ficuti qui à magnificentia in epulis apparandis recedit, non id simpliciter agit, ut Parcus, seu non amplius Magnificus, sed etiam & inprimis, ut Elegans videatur. Neutiquam ergo istic non parcus solum ponitur pro, non solum non parcus, sed e contrario dicitur eum velle videri jam parcum, sed non solum, verum etiam elegantem. Sed non Sanctius modo, verum & Alii, Viri Doctissimi, quod miror, locutionem hanc, Non modo, sequente *sed etiam*, admittere potuerunt, licet nulla ejus dari possit ratio. Hinc apud Ciceronem pro Sulla cap. 2. Statuerunt tantum illud esse maleficium, quod non modo non occultari per se, sed etiam aperiri illustrarique debeat, Cruterus ex uno MSto, quem tamen laudat, posterius non vult expungi, sed male prorsus. Sic Famil. VIII. 11. Non modo non fecit, sed quum de hostibus ageretur &c. tacuit: ubi Manutius itidem suspicatur scriptum non modo fecit. Vide Eum ad I. 9. & ad hæc verba, non modo præmiis, sed ne periculis quidem compulsus ullis ad eorum causam me adjungerem: ubi

multis hanc phrasin probat, sequente *sed ne*, sed male exponit non modo per *nedum*, nec distinguit inter eam, sive sequatur, *sed ne*, sive *sed etiam*. Durius paulo & turbatior est ordo hujus locutionis apud Livium XXXIV. 39. nam propter angustias loci confertamque turbam non modo ad emittenda cum procursum, quo plurimum concitantur, tela, spatium habebant, sed ne, ut de gradu quidem libero ac stabili conarentur. Longe clariora hæc & concinniora forent, si illa, spatium habebant, in extremum periodi fuissent rejecta. Sed similiter fere Cicero Philipp. II. 41. quos clientes nemo habere velit, non modo esse illorum cliens. Nam & istic ex prioris membro ad posterius quoque referendum illud *nemo velit*. Sed & sic fere Idem Famil. I. 9. nullum meum minimum dictum, non modo factum, pro Casare intercessit, quod ille non ita illustri gratia exceperit, ut, &c. ubi itidem ex superioribus repetendum *nullum meum minimum*, sicuti ex posterioribus ad utrumque membrum referri debet, pro Casare intercessit.

cur non modo videatur esse reprehendenda, sed etiam cur in usu quodammodo sequenda. Latius hæc Muretus libro 10. cap. 7. Variarum. Accipe rursus 6 testimonia integræ locutionis. Cicero de Senect. Quia non modo viruperatio nulla, sed etiam summa laus senectutis est: ibid. Nec solum non molesta, sed etiam jucunda: ibidem, Sed videtis, ut senectus non modo languida atque iners non sit, verum etiam operosa, & semper agens aliquid & moliens: ibidem

6. Testimonia integræ locutionis] Diverſæ sunt hæc locutiones, inque iis ideo exprimitur in priore membro negatio, quia in posteriore est sensus affirmans, non negans, nec proinde ex posteriori membro in prius illud revocari potest ulla negatio, seu potius ex ultimis totius sententiæ non potest simul commune verbum & communis negatio in utrumque membrum dividi, ut fit in superioribus locutionibus, in quibus in posteriore membro occurrit *sed ne*. Non ergo reprehendi hic debet Valla, qui d. 1. recte ait, *At quoties dictionibus quadam adest contrarietas, non possis tollere alteram negationem*, h. e. tunc in priore membro, in quo occurrit *non solum*, non recte omittitur per Ellipsin altera negatio, sed omnino exprimi tunc debet, quia sensus posteriori contrarius eam postulat. Quæ vera est observatio, quam videas velim apud ipsum Vallam. Male tamen ibidem inculat ille Boëthium, tanquam vitiose locutum lib. 3. in Ciceronis Topica, *si non confuse solum, verum etiam distributum & suarum partium proprietate noscantur*. Putat dicendum, *non solum non confuse*. Sed non intellexit Boëthium, cui *confuse no-*

scere est noscere generaliter summa rei alicujus capita, quod longe utique minus est, quam rem noscere particulatim, & per singularum ejus partium proprietatem: atque ita recte progreditur Boëthius per *Non solum, sed etiam*, a minore cognitione ad majorem. Contra Lactantius lib. 1. progreditur a majore ad minus: *Quis enim mentis emotæ non modo futura predicere, sed etiam coherentia possit loqui?* Nulla hic culpa librarii, nulla Lactantii. Oratio est interrogans, quæ involvit negationem rei interrogatæ. Jam in Negatione directâ prius utique negamus in rebus facultatis difficiliora, & ita progredimur ad neganda etiam facilliora. Veluti, *Homo emotæ mentis non modo futura predicere non potest, sed etiam coherentia loqui non potest*. Vel, ut ex usu Linguae & superiorum locutionum solebant Veteres, *Homo em. mentis non modo futura predicere, sed ne coherentia quidem loqui potest*. Apud Lactantium ergo nihil mutandum, & non modo ponitur eo illic sensu, quo dici potuisset, *non dicam futura predicere, sed coherentia possit loqui*.

idem pro Coel. *In quo non modo crimen non habebat, sed vix diserti adolescentis cohærebat oratio*: idem pro Dejot. *Non modo tibi non succenset, verum omnem tranquillitatem, &c.* idem 2. Philip. *ut non modo non cohærentia inter se diceret, sed maximè disjuncta atque contraria.* Nec tibi ego autor sum, ut semper post, *non modo, non solum, non tantum*, suppleas [scilicet in explicando] negationem: nam sensu integro poteris dicere, *Non solum dives est, sed etiam doctus.* Cicero pro Planc. *Manlium non solum ignobilem, verum sine virtute, sine ingenio.* Hæc verius, quam Valla lib. 3. cap. 27.

Non solum. Quintil. *Quum Ciceroni dormire interim Demosthenis oratio, verum etiam Homerus ipse videatur, subaudi non solum.* Cic. *Urget ille quidem, & Philotimus, & Cincius, sed etiam ipse crebro intervifo.*

Olim. Horat. in Arte, *Tibia, non, ut nunc, orichalco vineta, tubæque æmula, sed, &c.* id est, Tibia olim non erat, ut nunc &c.

Post. Livius, *Quadragesimo anno, quam Urbs Roma condita erat, 7 id est, postquam:*, [idem, *Is duo, decimo die, quam conscenderant navem, Phaleram tenuit:*] idem, *Anno tricesimo altero, quam Roma condita erat:* idem, *Altero die, quam à Brundisio solvit.* Cicero ad Terentium, *Postridie intellexi, quam à vobis discessi.*

Prius. Sæpè deest ⁸ particula Prius, ante vocem Quam. Terent. Eunuch. *Omnia experiri, quam armis* sa-

7. *Id est, postquam.*] Vel plenius, *post illam horam, ad quam* &c. Vide supra pag. 208. & 209. Sed & aliquando, licet rarius, omittitur similiter. Ante. Plaut. Men. prol. v. 62. *Eum heredem fecit, quam ipse diem obiit*, h. e. ante illam horam, ad quam diem obiit. Adde seq. paragraphi exempla, præter ultimum, in quo potest intelligi Tam vel

Magis.

8. *Particula prius*] Aliquando etiam potius. Plaut. Men. V. 1. 26. *Quin vidua vivam, quam tuos mores perferam.* Gell. Noct. Att. II. 2. *Declinanda sensim, quam respuenda.* Deest aliquando etiam Aliter. Suet. Galb. 8. *Nunquam iter ingressus, quam nisi secum ferret.*

sapientem decet: sed ibi legitur nunc, *Omnia prius*. Plaut. Amphit. *Gravidam ego illam hic reliqui, quam abeo*. Ita legit Janus Gulielmus in Quæst. idem Plaut. Trinum. *Confit cito, quam si tu objicias formicis papaverem*. Vide *Magis*.

Quàm. Terent. Adelph. *Plus quingentos colaphos infregit mihi*, id est, plus quàm. Varro Rust. *Non minores oportet iniri bimas, ut trimæ patiant*, id est, quam bimas: idem, *Videndum ne sint minores trimæ, majores decem annorum*: „ [idem 2. Rust. in fine, *Nan minus habemus in centenas oves hirtas, singulos homines; in pellitas, „ binos*; pro, non minus quam singulos, quam binos.] Terent. Eunuch. *Accede ad ignem hunc, jam calefces plus satis*, id est, plusquam satis sit, ut notat Quinctilian. quamvis Donato videatur pleonasmus. Idem ibid. *Plus millies audiui*. Plin. lib. 10. *Plus vicensiquina ova incubanda subjici vetant*. Livius, *Capta amplius duo millia hominum, minus duo millia circa muros caesa*. Cicero pro Rosc. comced. *Amplius sunt sex menses*. ibid. *Amplius triennium est*. ibid. *Triennium amplius in adversariis jacere pateris*. Plaut. Epid. *Plus jam sum libera quinquennium*.

Quam ante. Deest & Quàm post aliqua comparativa. Virg. *Tristior, ac lacrimis oculos suffusa*. Et, *Faciam te certiore, subaudi, quàm antea eras*. 9 Nec audiendus est Quinctilianus, & alii, qui putant, comparativum posse accipi pro positivo. Terent. *Liberius vivendi fuit potestas, supple quam antea*.

Quam pro. Docent Grammatici, quasdam esse comparationes obliquas, vel improprias; ut, *ditior opinione, tristior solito, cogitatione citius, calceus major pede*. Sed in his & similibus 10 crediderim deesse quam pro. Cic.

9. *Nec audiendus est*] Vide & supra pag. 221. 222. & quæ nos illic notavimus.

10. *Crediderim deesse quam*

pro.] Non adeo male hoc quidem, sed tamen! & illa solennis Comparationi vel Superlacioni Ellipsis præpositionis *Præ*, statui in

Cic. 13. Philip. *Plus etiam quam pro virili parte obligatum puto.* Livius lib. 10. dec. 3. *Major quam pro re letitia:* idem lib. 1. dec. 3. *Pluribus ignibus, quam pro numero manentium, factis:* idem lib. 5. dec. 3. *Major, quam pro numero hominum, editur pugna.* Q. Curtius lib. 5. *Ventus majorem, quam pro flatu, sonum edebat.* Integrè itaque dicemus, *vestis major est quam pro corpore; calceus laxior est quam pro pede,* " vel *quam præ pede.*

Quamquam. Particula *Tamen* adverbantem aliam *de-*
fide-

in his quoque potest ac debet Vide me ad pag. 192. Nec ulla est ratio, quare hic admittere nolimus illam, quam vocant Grammatici *Obliquam*, Comparisonem, cum sæpe in aliis locutionibus manifeste ea deprehendatur. Veluti apud Justin. I. 7. *Nullus tamen fortuna Candauli comparandus.* IV. 3. *Facinus nulli Tyranno comparandum.* Sall. Jug. 85. *Comparet nunc cum illorum superbia me hominem novum.* Vide Gronovium Observ. IV, 8. Immo vero pleraque hujus locutionis seu Comparisonis exempla respuunt supplementum ab Auctore propositum, nec aliud recipiunt, quam usitatum illud *Præ*. Sallust. ad Cæs. *Ita sibi quisque alterius potentia carior erat.* Neutiquam potes hic intelligere *Quam pro*, sed necessario debes *Præ*. Sensus enim est, quisque sibi ipse erat carior, quam erat illi alterius potentia. Corn. Nepos Hannib. 12. *Plures præter consuetudinem armatos apparere,* h. e. plures, præquam consuetudo ferebat. Similiter Græci. Aelianus Var. Hist. IV. 20. de Democrito, *κρείττοια ἄ-*

γερεῖν ἀγείρων Μενελάου, h. e. quam fecerat Menelaus. V. 6. ex persona Alexandri, *ὅτι μείζονας ἀντιπάλους αὐτῆς Κάλανθου κατηγωνίσαστο.* ubi *μείζονας αὐτῆς* non notat directe, *majores ipso*, sed oblique, *majores, quam quos ipse Alexander vicerat.* Sic ergo & ditior opinione est idem ac *præ opinione hominum*, seu *quam est opinio hominum*, quod utrumque eodem sensu & æque recte dicitur.

II. *Vel quam præ pede*] Hoc vero ineptum, nec ullum habet sensum. At cum dicis, *Calceus est laxior quam pro pede*, sensus est, calceus est laxior præ ea mensura, ad quam esse debebat latus pro pede, seu pro pedis magnitudine, h. e. ut aptus fit pedi. *Calceus laxior præ pede* est laxior supra vel ultra pedis magnitudinem, aut mensuram: in qua locutione nullum habet locum vocula *Quam*. Auctor noster confundit in Comparisonibus *præ* & *pro*, tanquam ejusdem, licet revera diversæ, istic significacionis præpositiones. Vide & supra pag. 193. 194. & quæ ibi notavimus.

siderat. Cicero pro Arch. *Qui sedulitatem mali poetæ dixerit aliquo tamen premio dignam*, id est, quamvis mali: idem pro Mil. *Qui nondum libera civitate, tamen populi Rom. comitiis liberatus est*: idem in epist. *Tamen à malitia non discedis*. Valla lib. 2. cap. 40. Vide *Tamen*.

Quasi. Horatius. *Nec verbum verbo curabis reddere fidus Interpres*, id est, quasi *fidus*; hoc enim est officium fidi interpretis, ut verbum verbo reddat. Idem, *vi-xisset canis immundus*, id est, quasi, tanquam, seu veluti *canis*. Vide *Tanquam*.

Sive. Catull. in Phaselo, *Læva, sive dextera*. pro, *sive læva, sive dextera*. Hor. *Cantamus, vacui, sive quid urimur*. idem, *Quo non arbiter Adriæ major, tollere, seu ponere, vult freta*. idem, *Et Sthenelus sciens pugna, sive opus est imperitare equis*. „ [Propert. 2. eleg. 26. *Seu* „ *mare per longum mea cogitet ire puëlla, Hanc sequar, &* „ *fidus una aget aura duos*. Ubi *Seu* semel tantum ponitur, „ & significat etiam, sicut *Vel* semel positum. Vide *Vel*.]

Sed. Horat. *Qui fit Macenas, ut nemo sua sorte contentus vivat, laudet diversa sequentes?* pro, *sed laudet*. Idem, *Multis ille quidem flebilis occidit, nulli flebilior quàm tibi, Virgili*, pro, *sed nulli*: Idem in Arte, *Ex noto fictum carmen sequar, ut sibi quivis speret idem, sudet multum, frustra que laboret, ausus idem*; pro, *sed sudet*.

Si. Horatius, *Decies centena dedisses huic parco, subaudi, si dedisses*. „ [Catullus, *Utor tam bene, quam mihi pararim, tubaudi si*. Plaut. Pseud. *Si mihi dare vis pecuniam, magis erit soluta, quam ipsi dederis* pro *quam si*. Lucretius, *Scipio ossa dedit terræ, proinde ac famul* „ in-

12. Et significat etiam] Immo aliquid amplius. Scilicet ponitur pro *Vel si*, h. e. etiamsi, licet. Sic *Vel si* apud Cicer. Famil. V.

12. *Qua vel si nulla sint, nihi-*

lo sunt tamen obscuriores clari Viri. Jam ex *Vel si* composita & contracta sunt *Sive* & *Seu*, ut *Neu* contractum est ex *Neve*.

„ *infimus esset*, pro, *ac si*: idem lib. 6. *Ubi se quisque*
 „ *videbat Implicitum morbo, morti damnatus ut esset*, pro,
 „ *ut si esset damnatus.*] Cic. Parad. *Poscit, dandum; eji-*
cit, abeundum; minatur, extimescendum; id est, si poscit.
 Terent. *Negat quis, nego; ait, ajo*: idem Phorm. *u-*
num cognoris, omnes noveris: idem Heaut. *Rectum est,*
ego ut faciam; non, ut deterream, id est, si rectum est, ut
ego itidem faciam; si non est, ut te deterream: Sic enim
 ego ante Faërnium dispunxi. Horat. 1. Carm. *Sapias, vi-*
na liques, ¹³ id est, *si sapias.*

Sic. Horat. epist. 18. *Ut Matrona meretrici dispar erit*
atque discolor, infido scurra distabit Amicus, id est, *sic in-*
fido &c. Idem Satyr. 1. *Dives, ut metiretur nummos,*
 id est, *sic dives, vel ita dives, ut infra, ita sordidus, ut*
se, &c.

Tamen. Terent. Adolph. *Quaquam est scelestus, non*
committet hodie iterum ut rapulet, id est, *non tamen com-*
mittet. „ [Virgil. *Quod cum me saepe rogaret, Non tulit*
 „ *Antigenes, & erat tum dignus amari*, pro, *& tamen*
 „ *erat.*]

Tanquam. Apud Horatium „ [& Virgil.] sæpè &
 elegantissimè deest *Tanquam*, vel *quasi*. „ [Virg. 1. Æ-
 „ neid. *Ipse ignotus, egens, Libyæ deserta peragro, ubi*
 „ *Servius;* ¹⁴ deest *Quasi*: nam contrarium est, quod pau-
 „ *lo prius de se dixerat Æneas, Fama super æthera no-*
 „ *tus. Facit autem hoc frequenter Virgilius, ut hanc parti-*
 „ *culam subtrahat; ut, Medias inter cædes exsultat Ama-*
 „ *zon, pro, quasi Amazon: nam Camilla Volscæ fuit.*]
 Hor. Oda 7. lib. 1. *Sic tu sapiens finire memento tristi-*
tiam:

13. Id est, *si sapias*] Absonum hoc est, quum legatur istic *sapias*, ut ipse etiam Sanctius heic exhibet. Horatius autem Od. I. II. monet Leuconoem, ut *sapiat*, h. e. tempore suo utatur, & dum licet, genio indulgeat.

14. Deest *Quasi*] Non erat id opus hic quidem loci. Dicit enim Æneas istic se, non omnino & omnibus ignotum, sed ignotum in Libyæ desertis, licet alibi esset *fama super æthera notus*.

tiam: epist. 2. lib. 1. *Quæ sicum sociis stultus cupidusque bibisset*, id est, *tanquam stultus*; Ulysses enim non dicitur stultus. Oda 26. l. 1. *At tu nauta vagæ ne parce malignus arenæ particulam dare*, id est, *tanquam malignus*; Oda 13. libro 4. *Ludisque, & bibis impudens*; Epist. 15. lib. 1. *Quod me Lucanæ juvenem commendet amicæ*, id est, *tanquam juvenem*; nam fenex erat. lib. 1. epist. 2. *Vivendi qui rectè prorogat horam, Rusticus expectat, dum defluit annis*, id est, *tanquam rusticus*. Vide *Quasi*.

Vel particula sæpè subicitur, ut diximus in particula *Aut*. Sed aliud habet etiam elegantioris considerationis; nam quum dicis, *vel stultus hæc intelligeret*; vel *Priamo miseranda manus*; deest aliud *vel*, ¹⁵ ut sit, vel

Pria-

15. *Ut sit*; Vel *Priamo*] Potius, *Vel aliis*, *vel etiam ipsi Priamo hosti*. Nam hæc locutiones, in quibus *vel* solum ita emphatice ponitur, accipiendæ sunt & supplendæ ad exemplum istius Tulliani; *sunt ista quidem vel magna, vel potius maxima*; & Plautini ex Pseudolo; *Vel etiam matrem quoque*. Vide *Neque*, & infra cap. 15. Sunt tamen nonnullæ etiam locutiones, in quibus supplementum ex hac Analogia reperire vix ullum possis, & in quibus vocula *Vel* emphatice accepta per Ellipsin, degeneravit paulatim in Usum ab natura & analogia suæ significationis longissime recedentem. Veluti quando post laxiorem sententiam subjicitur unicum, sed præcipuum, ejus documentum seu exemplum. Terent. Heaut. IV. 6. 1. *Nulla est tam facilis res, quin difficilis fiet, quam invitus facias*: *Vel me hæc deambulatio, (quam non laboriosa!) ad languorem dedit*, Heeyr. I. 1. 1. *Perpol-*

quam paucos reperias meretricibus Fideles evenire amatores: *Vel hic Pamphilus jurabat quoties Bacchidi, quam sancte, nunquam illi viva ducturum uxorem*; *Hem duxit*. Cicero Famil. II. 13. *Raras tuas quidem, sed suas accipio literas*: *Vel quas proxime acceperam, quam prudentes, quam multi & officii & consilii*! VII. 24. *Amoris quidem tui, quoquo me versi, vestigia*; *vel proxime de Tigellio*. Plautus Menech. V. 2. 119. *Heu hercle morbum acrem adurum*; *Di vostram fidem*! *Vel Hic qui insanit, quam valuit paulo prius*! *Ei deropente tantus morbus incidit*. Sensus in his omnibus est: *Ut alia taceam, ex solo hoc & unico exemplo satis patet veritas rei, quam dixi*. Sed quomodo hæc Analogice explenda sint, haud scio, nisi velimus integrum excogitare comma, quod ad eam rem adhibeamus. Nam certe non alia res, sed sola deambulatio ad languorem dedit, solus Pamphilus juravit Bacchi-

Priamo, vel aliis hostibus. Scio Donatum accipere *Vel pro Etiam*. Budæus in commentariis exponit pro *Nam*. Donatus rursus in Phormione pro *Saltem*. Ego vero, cui unius vocis unica semper est significatio, semper disjungentem particulam assero, & alterum *Vel* deesse confirmo. Hoc præclarè elicies ex Persio Satyr. 1. *Nemo hec cule, inquit, leget hac: vel duo, vel nemo. Terentius Eunuch. Hanc tu mihi vel vi, vel clam, vel precario, fac tradas: 16 tolle hinc duo vel, & remanebit Dona-*

chidi. Dicit forsan plenius posset; Vel aliud quidvis hanc rem probat, vel etiam hic Pamphilus, fidelis minime Bacchidi, dum juravit &c. & tamen duxit uxorem. Sed longe hæc abeunt ab ipso illo brevi nexu verborum, quæ retulimus. Urfinus To. I. pag. 1097. litem iterum movet mihi & Sanctio de supplementis, per quæ hujus particulæ usum ad rationem Grammaticam redigere studuimus. Ipse vero vult, quando dicitur, *Vel Priamo miseranda manus*, intelligi potius, *nedum aliis*, vel *non modo aliis*, quia Cicero dicat, *per me vel stertas licet, non modo quiescas*. At quid hæc pertinent ad indagandam primitivam voculæ naturam & significationem & constructionis Ellipticæ rationem? Quanto rectius suppletur Ciceronis verba hoc modo, *per me ut vel dormias vel stertas, licet, non modo licet, ut quiescas*. Sed Vir Doctissimus semper fere confundit significationes primitivas, & usu dein vel abusu ab illis paulatim longe deflexas, dum in indaganda significationum constructionumve origine & vera ratione respicit potissimum significationes posteriori usu receptas.

Hinc factum ut voculam hanc modo pro Adverbio, & in contrario quidem sensu *Intendendi* & *Minuendi*, modo pro Conjunctione habeat. Sunt sane quædam hujus Voculæ locutiones Elliptico usu seu abusu receptæ, quæ commode satis suppleri nunc nequeunt. Sed hoc non mutat naturam vel primam vocabulorum significationem. Nam quod ait istis supplementis enervari vim omnem orationis, quia nunquam ita plene loquantur Auctores, id vero quum a libi antea, tum hoc libro cap. 2. No. 1. abunde refutavimus.

16. Tolle hinc duo *Vel*.] Scilicet cum suis adjunctis, ut remaneat, *Hanc tu mihi vel precario fac tradas*. Sic in seq. exemplo breviter potuisset dici, *Sunt ista quidem vel maxima*: quo modo passim loquuntur Auctores. Mela II. 1. *Expertem esse cadis, inter opprobria vel maximum est*. Phædrus Fab. 84. *Optem necare te vel majore incommodo*. Florus II. 19. 1. *Reliqua seculi ut grandia aque, ista vel magis turbida & foeda, supple, ista vel aque vel magis turb.* sicuti in Phædro, *vel hoc vel majore incommodum*. Nam non significare *E-*

Donati expositio pro *Etiam*. Cic. Q. Fratri, *Sunt ista quidem vel magna, vel potius maxima: tolle alterum membrum, ut in sequentibus.* „ [Propertius 2. eleg. „ 3. *Digna quidem facies, pro qua vel obiret Achilles, vel Priamus.* Si tollas duo postrema verba, videbitur „ *Vel significare Etiam.* Plaut. Merc. act. 2. sc. 2. *Vel ut scias me amare, cape cultrum, seca digitum, vel aurem, vel nasum, vel labrum, non me movebo, nec secari sentiam:* & Pseud. act. 1. sc. 1. *Tuum tangam patrem.* „ CA. *verum, si potes, pietatis causa, vel etiam matrem quoque.*] Horat. in Arte, *Multa senem circumveniunt incommoda, vel quod Querit, & inventis miser abstinet, ac timet uti; Vel quod res omnes timide, gelideque ministrat:* idem lib. 3. Ode 24. *Vel nos in Capitolium, quo clamor vocat, & turba faventium; vel nos in mare proximum gemmas mittamus:* ibidem Ode 29. *Cras vel atra nube polum pater occupato, vel sole puro.* Itaque particula *Vel* sola poni non potest, nisi aliud *Vel* intelligatur. Vide *Sive*, „ [& *Neque*]

Vero. Quintil. *Pro patre mori possum, coram patre non possum: deest verò, vel autem.* Terent. *Traditus sum mulieri, illa illico ubi me accepit, &c.* Cic. *Hæc morum vitia sunt, non senectutis.*

Usque. Horat. *Ad unguem factus homo,* 17 pro, *usque ad unguem.* Virgil. *Si non exosus ad unum Trojanos; Et ad unum omnes occidit.*

Ut. Terent. Heaut. *Ejus anus causa, opinor, quæ erat mortua, id est, ut opinor.* Cic. Tuscul. *Niobe fingitur lapidea propter æternum, credo, in luctu silentium.* Pessimè

tiam, ut Donatus voluit, liquet ex hisce Plauti, *vel etiam matrem quoque*, ubi, ne quis eam significationem huic Voculæ inesse putet, videmus ei addi simul *Etiam* & *Quoque*.

17. *Pro, usque ad unguem.* Vel, ad sustinendam probationem unguis, h. e. accuratissimam. Vide Persium Sat. I. v. 65. & ibi Casaub.

simè Linacer hic supplet, *credo quòd propter*: ¹⁸ nihil enim tam barbarum est apud Latinos, quàm, *dico, quòd, sequitur quòd, intelligo quòd*. Deest & *Ut* in illis, *volo facias; nolo dicas; velim desinas; rescribas ad omnia rogamus; & in illis, Sine veniat; sine faciat*. Terent. Eunuch. *Sine ut veniat.*, [Deest etiam *Ut* in hoc Terentii, Eunuch. act. 2. sc. 2. *Næ tu istas faxo calcibus frustra insultabis.* ¹⁹ Prisci enim *Ut* promiscue cum indicativis, & subjunctivis verbis, quæ vocant, jungerent solebant, cum aliud nihil significet, quam *Quomodo*. Itaque apud eundem Terentium legimus, *Jam faxo hic erit*. Et Plaut. Epid. act. 1. sc. 2. *Jam faxo hic aderit*: idem Cas. act. 5. sc. 2. *Faciam cavebunt, qui audierint*; & Epid. act. 5. sc. 2. *Ego faxo scies hoc ita esse*. In his deest *Ut*, quod exprimitur Afinar. act. 5. sc. 2. *Faxo, ut scias, quid periculi sit*, id est, ita faciam, quo modo scies, vel scias: Pæn. act. 5. sc. 3. *Ego faxo hospitium hoc leviter laudabitis*, id est, ad eum modum faciam hospitium, ad quem modum vos leviter illud laudetis, vel laudabitis. Bacch. act. 3. sc. 4. *Ego faxo haud dices nactam, quem derideat*; & act. 4. sc. 8. *Faxo se haud dicat nactam, quem derideat*: Amph. act. 5. sc. 1. *Magis jam faxo mira dices*: Rud. act. 5. sc. 2. *Jam faxo exhibit senex*.]

Ut ante Ne. Horat. 2. Serm. *Ne faciam, inquis, omnino versus*, id est, *ut ne faciam*. Male Adrianus Cardinalis docet, *ut ne*, idem esse, quod *ut*: Imo semper in his formis, *cave ne dicas; moneo ne facias; da operam ne veniat*, deest *Ut*. Cicero 3. Verr. *impetrant, ut ne jurent*: ad Q. Fratrem libro 3. *opera datur, ut judiciane fiant*: idem Bruto lib. 13. *Ut ne quid meorum tibi esset*
igno-

18. Nihil enim tam barbarum est,] At vide sis, quæ pro ista locutione disputavimus pag. 499. & seqq.

19. Prisci enim ut &c.] Potius

crediderim, in his locutionibus *Faxo* poni simpliciter, pro *ut faxo*, sicuti *credo, opinor*, pro *ut credo, ut opinor*.

ignotum, animadverti operam te dare. Terent. Hecyr. Nempe ea causa, ut ne id fiat palam, Idem And. Principio, ut ne ducas. Itaque dicimus eodem sensu: cave cadas; cave ne cadas; cave ut ne cadas.

Utinam. Catul. *Tecum ludere sicut ipsa possem*, 2° supple *utinam*. Virgil. *Troum arma secutum Obruerent Rutuli*. Ovid. in epist. *Me quoque, qua fratrem, mactasses, improbe, clava*. Tibul. *Tunc mihi vita foret.*, [Sic in Per., *eam si, Dispeream nisi*, subauditur *Utinam*.]

20. Supple *utinam*] Immo e-*utinam possem*. Vide me supra tiam amplius, hoc modo: Res ad I. 13. pag. 89, 93. 94. & lib. *ua est, ut velim, ut possem*, seu 3. cap. 13.

C A P. VIII.

De Zeugmate.

Zeuigma, id est, jugatio, vel connexio, (quam Fabius Synezeugmenon appellat) est, ¹ in qua unum ad verbum plures sententiæ referuntur, quarum unaquæque desideraret illud, si sola poneretur; ut, *sociis, & rege recepto: Utinam, aut hic surdus, aut hæc muta facta sit: Aquilæ volaverunt, hæc ab oriente, illa ab occidente*. Hoc exemplum, & alia, quæ subijciam, putarunt Grammatici, esse figuræ *Prolepseos*, quia esset generis, & speciei: sed ineptè & contra Quintilianum, qui semper putavit esse *Synezeugmenon*, quoties vox posita in una oratione, in cæteris desideratur; ut, *Aquilarum alia volavit ab oriente, alia ab occidente, vel, Aquilæ volaverunt, alia ab oriente, alia ab occidente*. Nec verum omnino est, quod præcipiunt, in hujusmodi formis debere nos Genitivo Partitionis semper uti. Nam Cicero per Nominativum locutus est, dicens, *Bestia, alia*
ma-

1. In qua unum ad verbum Quintiliani, verba. Vide eum &c.] Sunt hæc ipsa Fabii, seu Inlitt. Orat. IX. 13. pag. 683.
2. Li-

maves, aliae foeminae: Idem, Homines, posteaquam reus factus est, alii redditi, alii etiam nunc retinentur. Cælar 3. Civil. Tabula testamenti, una per legatos ejus Romam erant allata, altera Alexandria &c. Livius dec. 3. lib. 4. mul-

2. Livius &c.] Sic Idem XXX. 24. *Oneraria, pars maxima ad Æginam, alia ad calidas aquas, delata sunt. IX. 17. Consules, Sulpicius in dextro, Pœtelius in laevo cornu, consistunt. XXI. 24. Galli, quanquam Italiae bellum inferri audiebant, tamen metu confesternati ad arma, Ruscinonem aliquot populû conveniunt. V. 39. Romani, quum pars major ex acie Vejos petisset, nemo superesse quenquam præter eos, qui Romam refugerant, crederent, (sic habent MSti) complorati omnes pariter. V. 40. Alia plebis turba agmine uno petiit Janiculum, inde pars per agros dilapsa, pars urbes petunt finitimas. VI. 41. Galli &c. in forum perveniunt, inde dilapsi ad prædam, pars in proxima ruunt, pars ultima petunt. XLIV. 25. Romanos quoque, quia traheretur diutius spe ipsorum bellum, & ipsos Duces, & Senatû, non abhorre à finiendo bello. Hinc jam emendanda distinctio apud Suetonium Aug. 25. Editur etiam in optimis edit. pessimo sensu: *Dona militaria aliquanto facilius, phaleras & torques, quicquid auro argentoque constaret, quam vallares ac murales coronas, quæ honore præcellerent, dabat. Ergo Corona hæ non erant inter dona militaria? Immo erant vel maxime, & ideo honore præcellerant. Distingue igitur, Dona militaria, aliquanto facilius phaleras &c. Sensu optimo per hæc**

constructionem, per quam omnia, quæ sequuntur, ad *Dona*, ut ad Genus suum, referuntur. Immo sic passim, *Milites tot millia. Liv. III. 5. Romanos cecidisse in Hernico agro quinque millia ac trecentos. XXXVIII. 26. Tectosagi & Trocmi mediam tenebant aciem, millia hominum quinquaginta: equitatum, X. millia hominum, ab dextro locaverunt cornu. XI. 53. Galli, tria millia hominum, in Italiam transgressi. XLIV. 24. Vagi e fuga, quinque millia hominum, capti. Sic proinde legerim XXXIII. 3. Nihil morati Ætoli, (sublata distinctio- ne majuscula, & vocula sunt, quæ hic interponitur) Phænea duce, duo millia peditum cum D. equitibus, venerunt. Nec etiam ullam video causam, quare XXXV. 20. *Alteri consuli due legiones decreta, quas L. Cornelius Consul superioris anni habuisset, & socium ac Latini nominis ex eodem exercitu pedites, XV. millia, & equites D. Et cap. 23. Senatû placere, tumultuariorum militum, ad XII. millia, pedites, & CD. equites scribere eum; Et XLII. 27. Et socios Latini nominis, IV. millia peditum, ducentos Equites, Brundisii adesse jubet; quare inquam his in locis cum Viro Summo pro Peditibus reponam Peditum, pro Sociis, Socium, quum ex superioribus pateat, frequentissimam esse etiam Livio istam locutionem, quæ pro**

*multitudo, pars procurrit in vias, pars in adium vestibulis
stat;*

Genitivo Partitionis, ut dicitur, adhibetur ille ipse Casus, quo numerus rei numeratæ dein exprimitur. Quod si tamen omnino velis desiderari Genitivum, intellige vel sic, relictis locis illis integris, *Hominum*. Eodem enim profus modo dictum erit, *Pedites, tria millia hominum*, &c. quo, *Galli tria millia hominum, transgressi. Equitatum, X. millia hominum*, &c. Sed & sic alii passim. Vide Despauterium editum a Rob. Stephano pag. 259. & Me supra IV, 4, 83. Adde l. 61. §. 1. Dig. Locati cond. *Navem conduxit, ut de provincia Cyrenensi Aquileiam navigaret, olei metretis, tribus millibus, impositis, & frumenti modis, octo millibus*. Nam quod hæ locutiones sint exponendæ non per Concordiam Adjectivi & Substantivi, sed per Appositionem duorum Substantivorum, liquet ex diversitate Generum in iisdem locutionibus. Sic Sulpicius Sev. lib. I. Hist. Sacræ, mit. *Mundus a Domino constitutus est abhinc annos jam pene sex millia*. Ubi vide Drusium similia adferentem. At Sigonius ita videri scriptum tradit *non Sulpicii vitio, sed librariorum, qui quos numeros ille Nois expresserit, explicare verbis volentes, perperam ediderint*. Ego potius crediderim Drusio, si quid vitii in his insit, esse id vitium istius seculi, ut jam supra monui d. l. Sed & quantopere in his hæsitet Cl. Ursinus, vide in ejus Institutionum To. II. p. 17. 18. qui tamen dein pag. 61. recte agnoscit Zeu-

gma pro Genitivo Partitionis. A deo autem frequens fuit hæc locutio Veteribus, ut etiam ille Casus rei numeratæ, conveniens cum casu Numeri, per manifestam Ellipsin sæpe sit omissus, quod factum, quando vocabulo *Millia* additum occurrit Masculinum plurale, hoc modo, *XI millia interfecti*. Florus III, 21, 25. *Ex ipso Equestris ordinis flore, ac Senatu, duo millia, electi, qui mori juberentur*. Id quod crebrius etiam in antiquissimis codd. occurret, quam in vulgatis edd. Certe in suo veteri libro perpetuum id esse testatur Vinetus ad Eutropium initio libri 3. Vide & ipsum Sanctium infra Cap. 10. init. & Me istic. Eadem quoque est Constructionis ratio in hisce Sallustii, *Magna pars vulnerati aut occisi. Cohors Peligna velitaribus armis, non secus atque alii &c. muniti. Cetera multitudo alius alium secuti*. & similibus, quæ ibi nota 2. & 3. attuli: sed & in eo, quod ex Livio Sanctius citat p. 716. *Capita conjurationis virgis cæsi*. Livium quoque frequentissime hanc Ellipsin adhibuisse cum excurrente ultra *millia* numero, & non excurrente, vel ex solo capite 40. libri XXXVII. patet. Distinctionem illam memoravi, quoniam in ea quoque multum discriminis ponit Vir Summus ad Liv. XXXIX. 7. censens, si excurrentes addatur numerus, tum id, quod dividitur, plerumque eo casu poni, quo iste numerus: at si non addatur, tum rem numeratam semper efferri patrio casu: at-

stat; pars ex tectis fenestrisque prospectant. Hæc tamen more græco dicta censet Budæus in Commentariis:

Hæc

atque idcirco istic pro *tetradrachma Attica CXXXVII. millia* repopens prorsus *tetradrachmum Atticum*. Et XXXVII. 59. pro *nummos aureos Philippeos CXL. millia*, *Nummorum aureorum* &c. Non video ullam justam fati servati talis discriminis causam, quum five excedens numerus adjiciatur, seu minus, utriusque locutionis eadem sit ratio & constructio. Præterea non esse à Livio servatum id discrimen, ex allatis à me paulo ante locis abunde patet. Græci quoque Zeugmate hoc frequenter sunt usi. Sic Aelianus Var. Hist. V. 10. Ὀπλῆται δὲ ἀπόλοιο ἀντίς ἐν Σικελίᾳ μυριάδες τέσσαρες, χίλιοι δὲ ἐν Χαίρωνείᾳ. Ubi eodem modo ponitur Ὀπλῆται μυριάδες, quo apud Livium, *Pedites millia*. Recte enim censuit Budæus hæc Græco more dici. Dionys. Halic. lib. XI. οἱ χαριέστατοι τῶν δημοτικῶν, οἱ μὲν εἰς τὰς πηνησιοχάρους πόλεις μεταπέμμενον τὰς οἰκήσεις, οἱ δὲ εἰς ἀγρούς. Ael. Var. Hist. X. 16. οἱ δὲ, εἰδείς, αὐτῶν προσέχον. Manifeste pro τῶν δέ. Ubi vide, quæ notavi, ut & ad III. 1. 6. Sic porro IV. 20. τὴν δ' πατρὸς ἄσιαν εἰς τρεῖς μέρη νεμηθεῖσαν πρὸς ἀδελφοῖς αὐτῆς, τρυγύριον μόνον λαβὼν ἐφόδιον, τὰ λοιπὰ πρὸς ἀδελφοῖς εἶασε. IV. 15. ἵνα μὴ ἀποδράνῃς (scil. Alcibiades & Critias) Σακερτίας, ὁ μὲν ὕβρις ἑὸς γένηται, τρυγονικώτατος δὲ Κελτίας &c. XIV. 46. Οἱ Μαιάνδρου παροικηδῆτες Μάγνητες, ἕκαστος τῶν ἰσπίων ἔχει αὐτῶν συστραπῶντιν. Appianus Syriacis, Ρόδιοι

ἢ καὶ Ευμῆρης, ὁ Περγάμου βασιλεὺς, μέγα φρονῶντες ἐπὶ τῇ καὶ Ἀντόχου συμμαχίᾳ, Ευμῆρης μὲν ἐς Ρώμην ἐπέμπετο. Ρόδιοι δὲ πρέσβεις ἔπεμπον. Manifesta jam hinc ratio & sinceritas locutionis apud Anton. Liber. fab. XI. Ἀθηῶν δὲ καὶ χελιδόνις, ἢ μὲν παρὰ ποταμῶν τῶν παῖδα θρηνεῖ, χελιδόνις δὲ ἐγένετο σύνοικτος ἀνδρώπολις. Sollicitant hæc Doctissimi Interpretes, ille nonnulla ejiciens, hic interponens. Sed sicuti nullus codex ad id tentandum illis prævit, sic nihil esse in ista locutione, quod correctionem desideret, exemplis aliis liquido fati jam probavimus. Similiter adhæserunt & Librarii & Auctor Versionis in fab. I. ἔχρησε δὲ καὶ τοῖς Κεοῖς. οἱ δὲ θύσασιν ἄχρα ἔνν, Ἰαλιῆται μὲν Ἀφροδίτη, Κήσσυλλαν ὀνομάζοντες, οἱ δὲ ἄλλοι Κήσσυλλαν Ἐκατέρωθεν. Omittitur prorsus in versione illud Ἰαλιῆται μὲν, tanquam si de omnibus Ceis prius affirmaretur, posterius vero de aliis extra Ceos; quum Auctor manifeste heic dividat omnes Ceos in *Julitas*, qui erant pars Ceorum, & *reliquos Ceos*. Est tamen in contextu aliquid vitii. Lege omnino & distingue, οἱ δὲ θύσασιν ἄχρα ἔνν, Ἰαλιῆται μὲν Ἀφροδίτῃ Κήσσυλλαν ὄνομα. &c. hoc est, Cei accepto illo oraculo, quod jubebat sacra facere Ctesyllæ, ad hoc usque tempus ei sacrificant, *Julitæ* quidem appellantes eam *Venerem Ctesyllam*; alii vero Ceorum *Ctesyllam Dianam*, scil. appellantes eam.

Hæc de grammaticorum *Prolepsi*. Idem illi ineptè divulerunt Zeugma, in *prozeugma*, *mesozeugma*, *bypozeugma*: nam semper quocunque modo ponatur verbum, Zeugma erit. Idem præcipiunt, verbum vel adjectivum semper debere cum propinquiore convenire; ut, *fociis*, & *rege recepto*. Ego vero assero contra Budæum, & alios, rectissimè scripsisse Lucanum, *Leges & plebiscita coactæ*. Horat. *O noctes, cænaque Deam, quibus ipse, meique, Ante larem proprium vescor*. Livius lib. 1. *Ego, populusque Romanus, populis præcorum Latinorum bellum indico, facioque*. Statius lib. 7. *Jura, fidem, ac Superos una calcata rapina*. Poteris & hoc ad *Syllepsin* referre. Valer. Maxim. lib. 9. cap. 2. *Pedes ejus præcisos, & caput, & manus, in cistam, cblamyde opertos, pro munere natalitio misit*. Plancus Ciceroni, *Amortuus, ac judicium de me, utrum mihi plus dignitatis in perpetuum, an voluptatis quotidie sit allaturus, non facile dixerim*. Cic. 2. Natur. *Quinetiam vites à caulibus, brassicisque, si propè sati sint, ut à pestiferis & nocentibus, refugere dicuntur, nec eos ulla ex parte contingere*. Livius lib. 5. *Gens est, cui natura corpora animosque magis magna, quam firma dederit*. Julius Obsequens de Prodigiiis, *Calum, ac terra ardere visum*. Gell. lib. 8. *Philippi vim atque arma, toti Græciæ cavendam metuendamque, Demosthenis orationes notificant*. 3 Sallust. *At ingenii egregia facinora, sicuti anima, immortalia sunt*. Hom. 2. Iliad. *At vestra uxores, & pignora nescia fraudis, sub tectis resident solæ*. Quod malè adducit Linacer.

Eleganter desideratur idem verbum, sed in alia significatione; ut, *tu colis barbam, Ille patrem: Nero sustu-*

3. Sallust.] Sic Jug. 49. *Cum natura loci, tum dolo, ipsi, atque signa militaria, obscurati; cap. 50. Sin opportunior fuga colis, quam campi, fuerat. Ubi contra eodd. fuerant editur. Sueton. Calig. 13. Sic imperium ad-*

ceptus, Populum Romanum, vel dicam hominum genus, voti compotem fecit. Ubi itidem sine justa satis causa, & contra MStorum consensum, Gronovius Patet mallet compotes.

tulit matrem, ut Æneas patrem. Justinus, Provoluta deinde genibus Alexandri, non mortem, sed ut Darii corpus sepeliant, dilationem mortis deprecantur: idem, Egregius adolescens, & cædem patris, & necem fratris, & se ab insidiis Artabani vindicavit. † Ovidius, Pariterque ipsosque, nefasque, Sustulit.

† Sæpè plures orationes uno verbo claudi videntur, sed

4. Ovidius.] Sic Metam. XIV. 36. Unoque duos ulciscere facto. Nempe ulcisci dicimur tum illum, in quem, tum illum, propter quem, ultio exercetur. Videmus hinc, etiam uno in commate unum verbum semel positum, duplici tamen significatione adhiberi. Verum ut in illis Sanctii duo Nomina uni Verbo junguntur, & diversam ejus significationem faciunt, sic apud Petron. Parata erat in crastinum turba, quæ & injuriam meam vindicaret, & dignitatem. Sallust. or. 1. ad Cæs. quomodo scorta aut convivia exercuerint nonnulli. Cic. Catil. II. 2. Jampridem ego L. Catilinam non modo invidia meæ, sed etiam vitæ, periculo sustulissim. Ubi male ingenium suum periclitatur conjectando Lambinus. Sensus est, periculo invidiæ mihi conflandæ, & vitæ amittendæ: seu invidiæ, quam passurus sum, & vitæ, quam ago: ut adeo τὸ Mea active hic & passive sumatur.

5. Sæpe plures orationes.] Sic fere Sall. Jug. 42. Multos mortales ferro aut fuga extinxit: at fuga non exstinguuntur homines. cap. 46. Bellum an pacem gerens: ubi perperam Ciacconius quid deesse suspicatur. Tac. Ann. I. 44. Judicium & pœnas de singulis in hunc modum exercuit. Sæpe e-

tiam verbum refertur ad propinquius significatione & constructione, ad remotius constructione quidem, sed neutiquam significatione. Sallust. Jug. 63. Etiam tum alios Magistratus plebes, Consulatum nobilitas inter se per manus tradebat. Plinius Pannegyr. cap. 70. Ita illa seu negligentia seu malignitas Principum, quum male consultis impunitatem, recte factis nullum premium polliceretur. Tac. Ann. II. 20. Quod arduum sibi, cetera Legatis permisit. VI. 24. Ut sicus nurum, & nepotem, domumque omnium cadibus complevisset. XII. 64. Agrippina filio dare imperium, solerare imperitantem nequibat. Ter. Andr. III. 5. 18. Hoc tempus precarere mihi me, non te ulcisci sinit. Nep. Hann. 8. Alii naufragio, alii à servis ipsius interfectum eum scripserunt. Intellige in priore parte horum exemplorum, Gerebat, Tribueret, dumsit, Interfecisset, vel Vexasset, Volebat, Jubet, Periisse. Vide etiam Munkerum ad Hygin. Fab. 14. circa finem. Similiter Græci, Aelianus Var. Hist. II. 7. Νῦμ' ἔτ' ὀνηβαϊκὸς, ὅτι δὲ ἔξῃσι ἀνδρῶν ὀνηβαίων, οὐδεὶς ἴσται παρδίων, ἔδδ' εἰς ἐρητίαν αὐτὸν ἴψαι, ἀλλ' εἰς ἡ πένος ὁ ἔ παίδος παρῆς, ἐπὶ τὰς Ἀρχὰς κοιλῆεν αὐτὸ, scil. δῆ. Pertinet huc etiam, quando

sed ad verum sensum aliud supplendum est. Virgil. *Sacra manu, victosque Deos, parvumque nepotem Ipsetrahit: verbum trahit non rectè referas ad superiora, sed deest fert, vel portat. Idem, Disce puer virtutem ex me, verumque laborem, Fortunam ex aliis: ubi Servius, Deest, opta. Plaut. Most. Ille quidem haud negat. Tb. Imo ædepol negat profectò, neque se has ædes vendidisse, subaudi, affirmat, vel jurat. Sallust. Jugurth. Non enim, regnum, sed fugam, exilium, egestatem, & omnes has, quæ me præmunt, ærumnas, cum anima simul amisisti, &c. Horatius, Sæpè velut qui currebat fugiens hostem, persapevelut qui Junonis sacra ferret, subaudi incedebat.*

Negat ad duo commata refertur, in quorum altero intelligendum tantum Dicit: de quo vide hic Sanctium & Gronovium Patrem

Observ. IV. 2. p. 28. & Me supra Cap. 5. not. 7. pag. 661. & maxime Cap. 7. not. 5. p. 694.

C A P. IX.

De Pleonasmò.

Pleonasmos, seu Parelcon, fit quum ad legitimam constructionem aliquid additur; ut, *Adesdum, Iteradum eadem ista mihi; Quoad ejus fieri potest; Nusquam gentium: Ubique locorum: quamvis in his genitivis poterit esse Ellipsis nominis. Propriè dicitur Pleonasmus, quum additur* ² *nominibus Comparantibus adverbium*

Ma-

1. *Quoad ejus fieri potest.*] In hac locutione tantum abest, ut sit Pleonasmus, ut certa in ea sit Ellipsis. Vide supra ad III. 6. init. pag. 421. De reliquis vide infra in *Hellenismo*.

2. *Nominibus comparantibus &c.*] Adde Justinum. III. 2. 7. *non inventione earum (legum) magis, quam exemplo, clarior: ubi vide Berneggeri Notas. Plaut.*

Mercat. V. 2. 57. *nequus est cui magis me velle melius equum fier.* Additur etiam *Non minus Comparativis.* Florus IV. 2. 47. *sed nec minus admirabilior illius exitus belli: ubi vide Indicem Freinshemii. Sed & Græci ita. Aelianus Var. Hist. X. 9. τὰς τῆ μᾶλλον ἡδίων ἔσται.* Vide *Vechnerum Hellenol. I. 6. & Me supra II, 10, 5. pag. 220.*

3. Ma-

Magis. Virgil. Culice: *Quis magis optato queat esse beatior avo?* Ovidius, sive is Lucanus est, ad Pisonem, *Quodque magis dono fuerit pretiosior omni.* Plaut. Aulul. *Ita mollior sum magis, quam ullus Cinædus:* ibid. *Neque cui plus amplius malefaciam:* idem Pœnul. *Verum qui dederit, magis majores nugas egerit:* idem Capt. *Nihil magis hoc certo certius:* idem Stich. *Imo enim hic magis est dulcius:* idem Bacchid. *Magis amiciorem.* Hinc illud in Sacris, quod imperiti damnant, *Magis pluris estis vos.* Julius Ruffianus Rhetor, *Pleonasmus* vocat, *vivere vitam, pugnare pugnam, servire servitutem, nocere noxam, furere furorem.* Cui facile assentior, dum ne credat, *Pleonasmus* esse, *Longam vitam vivere & hunc furere furorem:* nam ut, *Vidi oculis,* *Pleonasmus* erit, ita, *his oculis vidi,* *Pleonasmus* non est. Additur quoque Superlativis adaugens particula. Columella, *Apis, s; sævit, & maxime pessima est.* Sic dixit Horatius, *Græcorum longè doctissimus.*

3. *Maxime pessima est*] Sic perpolitissime Auct. ad Herenn. IV. 32. tum Pomp. de Or. Juris §. 45. *Perquam brevissimos libros.* Curt. IV. 7. *Bessum quoque Bactrianorum Ducem, perquam maximo posset, exercitu coactō, descendere ad se jubet.* Ubi non at-

bitrer temere à codicum fide recedendum, qui si omittunt *Ducem,* refer *Bactrianorum* ad sequens *Exercitū.* Certe cur ita prorsus displiceat *perquam maximo,* non video. Vide & Urfinum To. II. pag. 430, 431.

CAP. X.

De Sylleps.

Concordia vocum versatur in generibus, numeris, & casibus; at vero discordia casuum ferri non potest, sed in generibus, & numeris tantum, quæ per Syllepsin excusatur.

Syllepsis, id est, Conceptio, fit, quoties Generibus, aut Numeris, videntur voces discrepare.

Syllepsis generis est, quum aliud genus proferimus, & aliud concipimus. Cic. pro Sext. Duo importuna prodigia, quos egestas &c., [Plaut. prolog. *Pœn. scortum, exoletum ne quis in proscenio sedeat*, ' pro, ne quis cinædus exoletus: nisi tamen, *Quis*, prisce, omnium generum fuisse dicamus.] Virgil. 7. *Æneid. Pars arduus altis Pulverulentus equis furit.* Livius lib. 10. *Capita conjurationis virgis casti: idem, Latium Capuaque agro multati: idem, Samnitum casti duo millia trecenta.* [Vide ad cap. 8. not. 2.] Florus, *Duo millia electi, qui mori juberentur. Curtius, duo millia crucibus affixi.* Et in Sacris, *Duodecim millia signati*, quod Valla ineptè carpit. In Relativis quoque genus videtur discrepare. Terent. *ubi illic scelus est, qui me perdidit?* idem, *Dii illum senium perdant, qui me hodie remoratus est:* idem, *Aliquid monstri alunt, ea quoniam nemini obtrudi potest, &c.* Est & Syllepsis, ut quibusdam placet, cum nominibus epicœnis aliud genus damus, quam terminatio ipsa præfinit, ut, *Talpæ caci, & timidi damæ; canis fœta; boves meas; elephantus gravida; nova miles;* & multa hujusmodi: sed ego ad Ellipsin refero. Catull. ad Manlium, *Nec tantum niveo gavisa est ulla columbo Compar.* Vide *Fœmina.*

³ Syllepsis Numeri est, cum ex singulari plurale concipi-

1. *Pro ne quis cinædus &c.* Vel potius, *ne quis existens scortum exoletum &c.* Vide supra in Ellipsi Nominum vocem *Ens*. Vel etiam, *ne scortum exoletum, neu quis hominum ejus generis, sedeat &c.* Sic certe explicandum videtur illud Catonis apud Festum in *Prohibere: Servi, ancilla, si quis eorum sub centone crepuit, nullum nisi vitium facit.* Sallust. Catil. 43. *Cetera multitudo suum quisque negotium exsequeretur.* Similiter Terentiana illa, *Aperite aliquis actutum ostium.* Et ita

Plautus quoque Pseud. V. 1. 37. *Heus Simoni me adesse quis nunciate?* Vide & quæ notavimus ad *Zeugma*, cap. 8. not. 2. & ad Aelian. Var. Hist. VIII. 9. 3. & X, 16, 1. 2. *Syllepsis numeri*] Sic Plautus. *Pœnul. III, 3, 5. Sed quid huc tantum hominum incedunt, ecquidnam afferunt?* Cic. *Famil. X. 30. Cornu sinisterius pedem referre cœperunt.* Liv. I. 41. *Clamor concursusque populi mirantium.* cap. 50. *si se audiant, domum suam quemque inde abituros.* Sueton. Nerone cap. 1. ac magna

cipimus, aut contra. Virgil. *Pars in frustra secant.* Ovid, *Pars volucres facta.* Terent. *Aperite aliquis.* Sallust. *Cæpere se qui que magis extollere.* Virgilius, *Alterum in alterius mactatos sanguine cernam.* Et in facris, *Alter alterius onera portate.* Terent. *Eunuchum dixi velle te, quia solæ bis utuntur reginæ: idem Heaut. Nam parentum injuria uniusmodi ferme sunt, paulò qui est homo tolerabilis.* Boëtius, *Nil infelicius homine, quos morsus muscarum necat.* Est & Syllepsis Numeri, quum plura singularia feruntur in pluralem, suppositi dignitate servata, ut, *ego & tu valemus; ego & vos sedemus; tu & pater jubetis.*

Syllepsis 3 per Genera & Numeros simul, talis est. *Pars in carcerem acti, pars bestiis objecti.* Livius, *Maxima pars ab equitibus in flumen acti: idem, Pars per urbes dilapsi: idem, Tunc enim verò omnis ætas currere obvii.* Virgilius 6. *Hic manus ob patriam pugnando vulnera passi: idem, Pars mersa tenuere ratem.* Stadius lib. 7. *Subeunt Tegæa juvenus Auxilio tardi.*

Est

gna pars rutila barba fuerunt. Sall. Catil. 23. *Pleraque nobilitas invidia astuabat, & quasi pollui Consulatum credebant.* Vide omnino Gronovium de Pecunia Vete. II. 4. Ita vero & Græci: Aelianus Var. Hist. XIV. 22. *περιέσησαν δ' αὐτὸν, καὶ περιήλθον τὸ πλῆθος.*

3. Per genera & numeros] Sic Sall. Jug. 58. *Magna pars vulnerati aut occisi.* Cap. 105. *Cohors Peligna velitaribus armis, non secus atque aliis armis, adversus tela hostium, quod ea levia sunt, muniti.* Quem locum perperam sollicitat Ursinus. Sensus est, Pelignos æque hisce levibus armis, ac si alia & graviora haberent, fuisse munitos adversus tela ho-

stium, quoniam & illorum tela itidem essent levia. Orat. I. ad Cæs. *Cetera multitudo alius alium secuti.* Or. 2. *Druso semper consilium fuit summa ope nisi pro nobilitate, neque ullam rem agere intendit, nisi illi auctores fierent.* Livius III, 14. *Juniores, id maxime, quod Cæsonis sodalium fuit, auxere iras in plebem.* Tacit. An. II. 52. *Legionem, & quod sub signis sociorum, in unum conductos ad hostem ducit.* Ael. Var. Hist. X. 21. *ἰσμὸς μελισσοῶν καθίστασαι.* Julianus Orat. I. pag. 19. *μοίγε σφῶν δὲ φεύγη προσδέμενοι.* pag. 24. *ταῦτα ὁρῶντες τὸ σφάτευμα.* Et p. 29. *ἀκωήτως ἤγες τὸ σφάτευμα.* Quem locum male sollicitavit Petavius, & recte contra eum asseruit.

Est & audacior quædam Syllepsis Numeri, ⁴ quum unus tantum Casus, Sexto comitatus, fertur in pluralem: ut si dicas, *Muta cum liquida ancipitem reddunt præcedentem vocalem.* Ovid. *Ilia cum Lauso de Numitore sati:* idem *Metam. 1. Littora, cum plausu clamor, superasque Deorum Implevere domos:* idem *2. Metam. Sors eadem Ismarios, Hebrum cum Strymone, siccat.* Virgil. *Alterum in alterius mactatos sanguine cernam.* Terent. *Heaut. Syrus cum illo vestro confusurrant,* Virgil. *2. Æneid. Divellimur inde, Iphitus, & Pelias mecum.* Curtius lib. 4. *Pharnabazus cum Apollonide, & Athenagora, vinciti traduntur.*

Quemadmodum in Syllepsi Numerorum, ad nomen primæ Personæ recurrimus, deinde ad secundæ, quia digniora sunt; ita in Syllepsi Generis, ⁵ ad Masculinum, si inter alia fuerit, recurremus. Terent. *Quam pridem pater mihi, & mater mortui essent.* Ovid. in *Fast. Mulciberi capti, Marsque, Venusque, dolis:* ibid. *Fane fac æternos pacem, pacisque ministros.* Potest & hoc esse Zeugmatis. Virg. *Cæsosque reportant Almonem puerum, fœdatique ora Galefi.* Plin. lib. 17. c. 11. *Seriores supradictis, narcissus, & lilium.* Livius lib. 7. *Maced. Decem*

asseruit Illustri Spanhemius pag. 199. Vide & Gronov. de Pec. Vet. II, 4.

4. *Quum unus tantum casus*] Sic iterum Sallust. *Catil. 43. Lentulus cum ceteris constituerant.* Jug. 101. *Bocchus cum peditibus postremam aciem invadunt.* lib. III. *Histor. in Ep. Pompeji, Dux hostium cum Valentia & exercitu deleti.* Liv. XXI. 60. *Dux cum aliquot Principibus capiuntur:* ubi vide Gronovium. Florus III. 10. *Cottam cum Titurio Sabino Legatos ibi amissimus.* Hyginus fab. 6. *Cadmus cum Harmonia in Dracones sunt conversi:* u-

bi vide Munckerum, ut & ad fab. 127.

5. *Ad masculinum &c.*] Idque ita, ut etiam uno masculini sexus & Generis nomine comprehendatur femineum quoque Genus. Tac. Ann. XI. 38. *Cum filiis mærentes adspiceret.* Atqui Claudius, de quo loquitur, unicum habebat filium Britannicum. Intellige ergo sub hoc vocabulo etiam Filias. Sic XII. 4. *Fratrumque non incestum, sed incustoditum amorem,* h. e. fratris & fororis. Vide ibi Gronovium & adde quæ supra notavi pag. 580.

cem ingenii, decem virgines, patrimi omnes, matrimi- que, ad id sacrificium adhibiti. Cic. 1. Offic. Propter summam & doctoris auctoritatem, & urbis, quorum alter te scientia augere potest, altera exemplis: idem de Senectute, Quod si hæc apparent in bestiis, volucris, agrestibus, natantibus, suis, cicuribus, feris, primum se ut ipsi diligant, &c. Virgil. 4. Georg.

Hinc pecudes, armenta, viros, genus omne ferarum, Quemque sibi tenuis nascentem arcessere vitas.

Dicunt Grammatici, Genus Neutrum concipere cætera, dum non sint verè Masculina; ut, *virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt.* Sed id falso docetur; nec enim hic Syllepsis est, sed Ellipsis: deest enim *negotia*, græcè *Pragmata*. Quasi vero in propriis masculinis id fieri non possit: nam recte dicas, *pater tibi, & mater sunt vilia præ lucro. Tacit. lib. 5. Parentes, liberos, fratres vilia habere. Solinus, Polyus & Chamaleon glabra sunt. Ovid. Classe virisque potens, per quæ fera bella geruntur. Cic. 1. Tuscul. Dic quæso, num te illa terrent, triceps apud inferos Cerberus, Cocyti fremitus, transvectio Acherontis, mento summam aquam attingens sti enectus Tantalus.* ⁶ Sallust. præterea divitiæ, de-

6. Sallust. præterea] Sic Liv. XXVI. 21. Merico urbs agarque in Sicilia iussa dari. Obseq. cap. 78. Sacrarium & laurus ex mediis ignibus inviolata stetero. Cic. Famil. VIII. 20. Tuam domum, tuosque agros, eaque remoto loco. X. 34. Si meam vitam studiique perspecta habet. Tac. Ann. IV. 5. Quantum terrarum ingenti sinu ambitur, quatuor legionibus coercita. Sall. Catil. 10. *lis otium, divitiæ, optante aliis, oneri miserieque fuere. Lege optanda, ex*

MSto, quem habuit Vir Amplif. Theoph. Hogerius, Daventriensi de Athenæo Professor, de Civitate Consul, optime quondam meritis. Sic cap. 36. *Otium atque divitiæ, quæ prima mortales putant.* cap. 54. *His genus, ætas, eloquentia, probe equalia fuere.* Jug. 8. *Ultero illi gloriam & regnum ventura.* Sic lego, quum in Coeæ, quem Bibliothecæ Daventriensi quondam comparavit Pater meus, sit venturam, in vulgatis edd.

decus, gloria, in oculis sita sunt. Lucret. lib. I. *Ductores Danaum delecti prima virorum.* Cic. I. *Divin. Annus salubris & pestilens, contraria, supple negotia, id est, res contrariæ.*

venturum. Cap. 38. *Nox & præda castrorum hostes remorata sunt.* Ita & alibi passim. Decl. *Latronis adv. Catil. Nec sp. Malio favor civitatis, nec Saturnino jus*

sacrosanctæ dignitatis, auxiliata est. Dele omnino & *Est, & intellige sunt.* Vide & supra IV. 4. 79.

C A P. XI.

De Hyperbato, & ejus partibus.

Hyperbasis, sive hyperbaton, est verbi transgressio, & ordo perturbatus, præter grammatices rationem.

Anastrophe est dictionum præposterus ordo; ut, *meum, tecum, secum; quibus de rebus; interest mea; adigere arbitrum, pro, agere ad arbitrum.* Cic. in *Topicis.*

Tmesis, id est, sectio, quando composita vel conjuncta dictio dividitur; ut, *Septemque triones; maximo te orabat opere.* Horat. *Quo me cunque rapit tempestas, defensor hospes.* Virgilius, *Nascere, præque diem veniens age Lucifer alnum.*

Parentthesis est sensus sermoni, antequam absolvatur, interjectus. Virgil. *Tityre, dum redeo, (brevis est via) pasce capellas.*

1. *Interest mea, adigere arbitrum*] In his non tam *Anastrophe*, quam *Ellipsis*, per quam repeti debet præpositio, quæ Verbo est conjuncta. Sic *Adire aliquem, Adjacent mare &c.* quæ passim occurrunt. Vide supra ad III, 5. not. 2, & 3.

2. *Maximo te orabat opere*] In

eo nulla est *Tmesis* non magis quam in *Pro Consule, Animum advertere*, quæ etiam contracta fuerunt tandem in *Proconsul, Animadvertere.* Sic ergo & per contractionem dicitur *Maximopere, Maximopere*, Sed genuinum est *Magno opere, Maximo opere*.

3. *Mul-*

Synchysis est ordo dictionum confusior; ut, *Quinquaginta, ubi erant centum, inde occidit Achilles*; ordo est, *ubi erant centum, inde occidit quinquaginta.* Multus in hac figura est Horatius, ut in *Arte, Qui variare cupit*

3. *Multus in hac figura*] In Horatianis his locis, quæ adferuntur ex Porphyrione, non omnino opus putem ad *Synchysin* confugere. Certe ea manifestior longe est in reliquis ple-risque ex Horatio. Sed & apud alios Auctores videas sæpenu-mero ordinem vocabulorum confusio-rem, & separata, quæ conjungenda erant. Ex Terentio nunc quidem adferemus nonnulla, ut inde alia ejusdem loca paulo intricatiora explicemus, & sic usum talium observationum ostendamus. Heaut. I. 2. 15. *Timet omnia, Patris iram, & animum Amicæ, se erga ut fiet, sua.* Hec. IV. 4. 57. *Dabo jusjurandum, nihil esse istorum, tibi.* Ad- delph. III. I. 5. *Miseram me, neminem habeo, sola sumus, Ge- sa autem hic non adest: Nec quem ad obstetricem mittam, nec qui arcessat Aeschinum.* Ubi refero hæc posteriora ad *Neminem ha- beo*: nam quod adest hic non re- petendum aut intelligendum censeam, id oritur ex eo, quod non poterat alius adeste, quum alium neminem haberet præter *Getam*. III. 2. 1. *Nunc illud est, quod, si omnes omnia sua consilia conferant, Atque huic malo salutem quarant, auxilii nihil adfe- rant, Quod mihi que, heræque, filieque herili, est.* Ubi posterius quod respicit malum, non auxi- lium. Andr. I. I. 54. *Qui tum illam amabant, forse filium Per-*

Auxere illum secum, ut una esset, meum. II. 3. 2. *Si id succenseat nunc, quia non dat tibi uxorem Chremes, Ipfus sibi esse injurius videatur, neque id injuria: Priusquam tuum, ut sese habeat, ani- mum, ad nuptias, perspexerit.* Duplex hic *Synchysis*. Altera in eo consistit, quod postremus hic versus non subjungitur primo, quem, ut statim subsequeretur, sensus & Constructionis ordo postulabat. Ordo enim est, *si ob id, quod Chremes non dat tibi uxorem, tibi nunc succenseat pater, priusquam perspexerit &c. ipfus sibi &c.* Altera est, quod *ut ad nuptias* separatur ab iis, *ut sese habeat*, interjectum aliis. Nam etiam heic ordo constru- ctionis est, *priusquam perspexerit tuum animum, ut sese habeat ad nuptias.* Phorm. III. 2. 27. *Ne- queo exorare, ut me maneat, & cum illo ut mutet fidem, Triduum hoc.* Phædræ amicam *Leno* venderat *Militi*, qui eam se- quenti die erat abducturus. Ro- gabat itaque Phædræ lenonem, ut militi non servaret fidem, & se opperiretur per triduum, seu differret venditionem mulieris in triduum, intra quod tempus pecuniam se daturum polliceba- tur. *Triduum hoc* respicere illa, à quibus distractum est, *ut, ma- neat me, clarum* ex v. 4. ubi Phædræ obsecrans interrogat ip- sium lenonem, *Nequeo te exo- rare, ut maneat triduum hoc?* Ex

pit rem prodigialiter unam, Delphinum silvis appingit, id est,

his jam explicari forsan debent etiam ultima prologi Andriæ, in quibus adhære Interpretes. *Favete, adeste aquo animo, & rem cognoscite: Ut pernoscatis, ecquid spei sit reliquum, Posthac quas faciet de integro comœdias, Spectanda, an exigenda, sint vobis prius.* Turbat heic interpretēs rō prius, & idcirco nonnulli in ultimo versu exponunt rō *Spectanda*, alii rō *Exigenda*, per *Probanda*, *Examinanda*. Ego vero putem, utrumque hic sumi eō sensu, quo solent, quando agitur de fabulis, & quidem, ut poni etiam videntur hoc in loco, sensu sibi maxime contrario. Spectabatur per silentium comœdia, quæ placebat; Exigebatur & explodebatur, quæ displicebat. Sic *spectari & cognoscere*, Hec. prol. I. 3. *Exigi* II. 4. & 7. Per Synchysin autem distractum videri possit rō *Prius*, interpositis nonnullis aliis, à rō *pernoscatis*. Quo pacto sensus foret: Adeste, ut pernoscatis ex hac comœdia prius, ecquid sperandum sit vobis de illis, quas posthac Poëta de integro faciet, utrum eæ, quæ profertur in scenam, sint vobis spectandæ, an vero statim exigendæ. Populus enim comœdias, antequam agerentur, non probabat aut examinabat prius, quod sequitur ex vulgata distinctione & interpretatione, sed Magistratus, qui edebant ludos, ad probandas fabulas, antequam eas emerent, adhibebant sæpe peritum iudicem, sicuti tempore Ciceronis & Horatii

adhibebatur P. Mæcius Tarpæ. Vide Horatium in Arte Poet. & Cicer. Famil. VII. 1. atque ibi Manutium. Si cui tamen durior videatur illa transpositio, tum vero putem omnino, sensum Terentii esse; adeste, ut ex hac comœdia pernoscatis, quid de reliquis hujus Poëtæ sperandum sit vobis, utrum si alia & Nova illius Comœdia in scenam proferatur, ex præjudicio hinc sumpto, spectare eam debeatis ad finem usque, an vero statim & prius, quam agatur tota, exigere & explodere, ut quam spectare non sit operæ pretium. Videtur enim Verbum *Spectare* aliquando poni pro *perspectare*. Sic in Hec. prol. I. v. 3. *Hæc quum data est nova, novum intervenit vitium & calamitas, ut neque spectari, neque cognosci poterit.* Et prol. 2. v. 12. *Perfeci, ut spectarentur.* Verum isthoc Synchysios cujusdam modo exponendum nullus dubito locum Heaut. I. 2. 11. *Quam vellem Menedemum invitatum, ut nobiscum esset hodie amplius, ut hanc letitiam primus ei objicerem domi, Atque etiam nunc tempus est.* Buchnerus in Thesauro Fabri priora hujus loci adferens in voce *Amplius*, exponit eam ipsam, *Lautius, & magis oppare, quam domi solet:* quod etiam in postremis ejus Thesauri edd. est servatum. Secundum hanc ergo expositionem simpliciter dixisset Chremes, *Quam vellem Menedemum invitatum,* quasi antea invitatus plane non fuisset. Atqui invitatus jam antea

est, Delphinum silvis appingit prodigialiter: ibidem,

Cho-

tea fuerat à Chremete I. I. 110. *Nunc si commodum est, hodie apud me sis, volo, &c.* Præterea neque nova esse poterat Chremeti, quare nunc denuo vellet Menedemum invitatum, hæc ratio, ut secum *lautius ederet* Menedemus, *quam domi sole-ret.* Nam cum eum antea jam invitarit, debuit id sane ea de causa fecisse, cum hæc inter tales certe homines præcipua sit invitandi causa. Nunc autem nova aliqua designatur diserte causa, quæ antea non fuerat, quæque nunc erat, & hæc quidem, *ut hanc latitiam reversi filii Menedemo primus objiceret.* Quid ergo? Accipe hunc locum ita, ut dicat Chremes, se velle Menedemum *amplius* fuisse invitatum, quam erat factum. Nam cum ille recusasset venire, desisterat statim Chremes ulteriore invitatione. Proinde additur, *Atque etiam nunc tempus est,* non simpliciter invitandi, quod jam factum erat, sed denuo & *amplius.* Porro *ut nobiscum esset hodie,* intellige eodem modo, quo illa, *hodie apud me sis volo.* Sed & sic accipienda puto, quæ perperam, hoc non animadverso, separantur & distinguuntur Eun. IV. 5. 24. *Itaque ut ne viderem, misera huc effugi foras. Quæ futura exempla dicunt in eum indigna?* Ita editur & distinguitur. At Ego conjunxerim omnia, & sine interrogatione retulerim *exempla indigna, quæ dicunt in eum futura,* ad verbum *viderem,* ad quod ceteroquæ, nihil est aliud, quod referatur. Maxime autem adhæ-

serunt viri docti ad Adelph. V. 7. 19. DE. *Syro, cessas iræ ac facere?* SY. *quid ago?* DE. *Dirue Tu illas, abi & traduce.* Sic ineptissime & sine ullo sensu distinguitur in Batavica Variorum Editione. Rectius Faernus & Heinsius, *Dirue. Tu illas abi & traduce.* Sed tamen sollicitat hæc Gujetus, solita sibi conjectandi audacia, legendum pronuncians, *Abi tu Geta & traduce:* quamvis nihil ista pertineant ad Getam, ac Demæa alloquatur his verbis Æschinum, cui & antea v. 12. dixerat, *hac transfer scilicet sponfam, unam fac domum, TRADUCE & matrem & familiam omnem ad nos.* Secutus est tamen novissime Gujetum Auctor Criticæ P. III. Sect. I. cap. 9. §. 9. jubens, *Lege: Tu (Geta, nimium) illas abi, & traduce.* Addit. *Vult Getam quam brevissima via domum ire, ne mora ulla sit.* Quasi scilicet, interea dum maceria diruebatur, Geta non potuisset per plateam citius domum ire, quæ erat in proximo, quam si expectaret, usque dum diruta effet illa maceria; & quasi *illac,* seu per eam dirutam, Getæ omnino eundem fuisset potius, quam per plateam. Unica tantæ conjecturæ est Causa, quod *to illas* ceteroquæ referendum sit ad *traduce,* a quo separatum est, *quam trajectionem* (ait Clericus) *verborum nemo ferat in Comico æque terso, ac Terentius est:* & quæ certe *Dithyrambici sit Poeta, non Terentii.* At Terentii quoque eam esse, tot jam exempla abunde potuerunt probare. Sed & sic plane

Chorusque turpiter obticuit sublato jure nocendi, ordo est,
cho-

Plautus inter *serua hunc senem* interponit itidem aliud verbum, & quidem Neutrum, *Mercat. V. 4. 35. Euryche, sed oro, sodalis ejus es, serua, et subveni, hunc senem, para me clientem*, ubi male itidem punctum post *Subveni* positum est. Adde jam similem separationem, & alterius constructionis, & quidem integri sensus, interpositionem, ex *Hec. prol. II. 25. Quum primum eam agere ceppi, pugilum gloria, Funambuli eodem accessit expectatio, Comitum conventus, strepitus, clamor mulierum, Fecerunt, ut ante tempus exirem foras*. Ubi *pugilum gloria* referendum est omnino cum reliquis Nominativis ad verbum *Fecerunt*, licet ab eo sit separatum per integram sententiam de *Funambulo*, quæ alterius est constructionis. Quid faciemus jam *Sallustio*? Qui in *Catil. cap. 16. Sed juventutem multis modis mala facinora elocebat, ex illis testes signatoresque falsos commodare, fidem, fortunas, pericula, vilia habere. Post ubi eorum famam atque pudorem attriverat, majora alia imperabat*. In quibus *habere* pendet a verbo *edocebat*, ad quod difficulter referas *commodare*, quod pro *commodabat* videtur positum. Et ita in *Jug. cap. 17.* ubi omnia *Africae* in Nominativo memorat, *Mare seruum, aeger frugum fertilis, &c. genus hominum salubri corpore; plerosque senectus dissolvit, nisi qui ferro aut bestiis interiere. Nam mortuus haud facile quenuquam superat. Ad hoc malefici generis plurima animalia, scilicet, ibi sunt.* Postrema

hæc vel *addita a sciolis*, vel *transposita* censet *Gruterus*. Nec minus ineptit *Glareanus*; quum ejusdem illa sint constructionis, cujus superiora, à quibus tamen longiore ista *Hominum* commemoratione sunt separata. Sic *cap. 21. Leati in Africam maturantes veniunt, eo magis, quod Roma &c. de pralio facto audiebatur. Sed is ruuor clemens erat. Quorum* (legatorum) *Fuzurtha* oratione accepta, &c. Multa enim & istic sunt interposita. Similiter vero apud *Græcos*. *Ael. Var. Hist. I. 15. ὁ ἀρχὴν ἐμπύει τοῖς νεοτοῖς, ἀπελεύων ἀντῶν τῶ φθάνον, ἵνα μὴ βασκανθῶσι, δι' ἄρχης τῆτο.* Varie sollicitant & emendare aggreduantur hunc locum *Interpretes*, ut in notis eorum videre est. Sed nihil omnino mutandum, ut ad eum locum ostendi, ubi plura hujus *Synchysæos* exempla attuli. Decepit eos, quod non animadverterunt, referenda posteriora ad τὸ ἀπελεύων. Scilicet *Masculus* inspuit pullis, abigens per illud ipsum ab iis invidiam, &c. Similiter *cap. 24. ἢ ἐν, οἷα εἰκός, πηλέμι τῷ Ηρακλεῖ ὁ Δεωρέας, ἐκ τῆς τριάντης συμβαλλῆς. Construe, οἷα εἰκός ἐκ τῆς τριάντης συμβαλλῆς.* Sic in *Actis V. 38. 39. ἀπόστη ἀπὸ τῶ ἀνθρώπων τέτων, καὶ εἰσατε αὐτῶς, ὅπ ἐάν ἢ ἐξ ἀνθρώπων ἢ βελῆ αὐτῆ, ἢ καὶ ἐργον τῶ, καταλυθήσεται, εἰ δὲ ἐκ τῶ ἐσιν, εἰ δύνασθε καταλύσαι αὐτὸ, μήποτε καὶ θεομάχοι εὐρεθῆτε.* Refer hic τὸ μήποτε cum *Pricæo* ad εἰσατε αὐτῶς.

chorus obtinuit, sublato jure nocendi turpiter. Hæc ex Porphyrione. Idem Horatius, *Et malè laxus in pede calceus hæret*, pro, malè hæret: idem in Odis, *Inultus ut flebo puer!* idem i. Sermon. *Ubi sedulus hospes penè macros arsit dum turdos versat in igne*: idem, *Sapè velut qui currebat fugiens hostem*, id est, currebat velut fugiens hostem: & Satyr. i. *At hunc liberta securi Divisit medium fortissima Tyndaridarum*; ordo, + liberta fortissima divisit hunc medium securi Tyndaridarum: quem locum ego nostris temporibus ex Sophoclis Electra primus animadverti: & Satyr. 4. *At veluti te Judæi, cogemus in hanc concedere turbam*, id est, *cogemus te, veluti Judæi, subaudi cogunt.*

5 *Anacoluthon*, id est, Inconsequens, proximè accedit

4. *Liberta fortissima*] At vide istic Torrentium. Locus est Sat. I. i. 100.

5. *Anacoluthon*] Sic Plaut. Pæn. III. 3. 46. *Tu, si te Dii amant, agere tuam rem occasio est.* III. 5. 24. *Hi, qui illum dudum conciliarerunt mihi Peregrinum Spartanum, id nunc his cerebrum uritur, Me esse hos trecentos Philippos facturum lucri.* Rud. II. 7. 14. *Ille qui consulte, docte, atque astute cavet, diutine uti bene licet partum bene.* V. 2. 4. *Illic scelestus liber est, ego qui in mari prehendi rete atque excepi vidulum, dare ei negatis quicquam?* Cic. de Offic. III. 26. *Utile videbatur Ulyssi, ut quidem Tragici prodiderunt, nam apud Homerum nulla talis de Ulyse suspicio est: sed insimulant eum Tragediæ, simulatione insaniam militiam subterfugere voluisse.* Aber-

ravit hic Cicero manifeste ab ea elocutione, qua cæperat, nec enim eadem constructione persequitur exponere, quid utile fuerit Ulyssi. At quod Sanctius ex Cicerone pro Mur. adfert, in eo nullum est Anacoluthon. Delendum modo comma post *inter ea*. Hirtius B. Afric. cap. 25. *Dum hæc ita fierent, Rex Juba, cognitis Cæsaris difficultatibus cotiarumque paucitate, non est visum dari spatium convalescendi, augendarumque ejus opum.* Sall. Jug. cap. i. *Sin animus captus pravus cupidinibus ad voluptates corporis pessundatus est, perniciose libidine paulisper usus, ubi per sordiam vires, tempus, ingenium diffuxere, natura infirmitas accusatur.* In his quoque non videntur respondere res usus postrema. Davisius refert huc quoque Cæsaris locum. B. Gall. I.

dit ad Solæcismum; sed magis Rhetorum est. Terent. Eunuch. *Cur ego in his te conspicio regionibus? Th. vobis fretus.* Cicero pro Mur. *Prætor interea, ne pulchrum se oc beatum putaret, atque aliquid ipse sua sponte loqueretur, ei quoque carmen compositum est.* Terentius Hecyr. *Nam omnes nos, quibus est alicunde aliquis objectus labor, omne, quod est interea tempus, priusquam id rescitum est, lucro est.* Donatus hic aliquid deesse affirmat; ⁶ mihi videtur deesse $\alpha\gamma$, id est, circa.

18. Reperiebat etiam Casar inquirendo, quod prælium equestre adversum paucis ante diebus esset factum, initium ejus fugæ a Dumnorize atque ejus Equitibus factum esse. At nullum hic Anacoluthon constituerim, sed potius Ellipsin vocis prælium, seu in prælium. Nam absolute quoque dicitur inquirere aliquid. Cicero de Offic. I, 4. *Omnia, que ad vivendum sunt necessaria, inquireat & paret.* Et Elliptice, ut hic, ita fere apud Tacit. Ann. XIV. 22. *Igitur quasi de pulso iam Nerone, quisnam deligeretur, inquirebant.* Sed simplicissimum videtur, particulam quod accipere positam, ut solet, pro propterea quod; nam idcirco inquirebat, quod prælium esset &c. Frequentissime autem anacolutha prioribus similia occurrunt apud Græcos, quæ, ne longior sim, afferre nunc superfedeo. Vide me ad Aelianum Var. Hist. II. 11. & Clericum Arte

Crit. P. 2. Sect. I. cap. 10. §. 10. &c.

6. *Mihi videtur deesse $\alpha\gamma$*] Non absurde. Sic forte Plaut. Bacchid. II. 2. 36. *Etiam Epidicum, quam ego fabulam æque ac me ipsum amo, Nullam æque invitus specto, si agit Pellio.* Expone, etiam Epidicum, immo nullam æque, invitus. Vel etiam, quod ad, $\alpha\gamma$ Epidicum ipsam, nullam &c. Rud. IV. 3. 23. *Vidulum istum, cujus ille est, novi hominem.* Manifesto pro, quod ad vidulum istum, &c. Men. II. 2. 37. *Nummum istum, quem mihi dudum pollicitus dare, jubeas porculum offerri tibi.* Sensus est, vel, quod ad nummum istum, quem &c. jubeas eo porculum &c. Vel Nummo isto, quem istum nummum mihi pollicitus, jubeas tibi offerri porculum. Vide & supra Notas ad II. 5. n. 5. pag. 186. 187. & ad II. 9. pag. 202.

CAP. XII.

De Hellenismo, five Antiptosi.

Hellenismum, five Græcam constructionem, nominamus, quoties auctores sic græcificant, ut latina norma defendi nequeant. *Hellenismum* in infinita genera deducit Linacer; nos tantum *Antiptosin* persequemur, quum hæc sola Latinos canones excedere videatur.

Antiptosi Grammaticorum nihil imperitius, quum doceant, quemvis casum pro alio posse poni; ut, *venit in mentem illius diei*, pro ille dies. Quod figmentum si esset verum, magna nos sollicitudine liberaret: frustra enim quæreremus, quem casum verba regerent.

Græci non raro è duobus casibus, si se mutuò respiciant, alterum tantum regunt, alterum illi adjungunt, ita ut alter ab altero trahatur; ut, ¹ *ἐπὶ λόγων, ὧν ἐλέξα*, id est, *de verbis, quibus dixi*, pro, *quæ: χρώμαι, οἷς ἔχω βιβλίους*, id est, *utor, quibus habeo libris*, pro, *quos*. Huc potest referri illud ex Pandectis libro 30. tit. I. leg. 114. §. *Divi Severus, & Antoninus rescripserunt, eos, qui, &c.* ² *Lego, ii qui*, pro eorum qui, Exodi

1. *Περὶ λόγων, ὧν ἐλέξα.*] Sic Aetor. Ap. XXVI. 22. *ἐσθὲν ἐκ τῶν λόγων, ἀπὸ οἱ προφήται ἐλάλην μεμάντων γίνεσθαι, καὶ Μωσῆς.* Anton. Liber. fab. 12. *τῆ ἐσθῆτι, ἣ ἐφόρει.* Aelian. Var. Hist. II. 10. *ὕπὲρ οὐράν, ὧν ἔλεγε.* XIV. 32. *καὶ ἑυρὸν τῆν ἐσίαν πλεῖον, ἧς ἀπέλιπε:* ubi æque, ac in loco Aetorum, prior casus, quem alter sequitur, per Ellipsis est omissus. Utrobique

enim desideratur Pronomen Demonstrativum in Genitivo, *τῶν*, & *πάντης* quibus respondent *ὧν*, & *ἧς*. Vide me etiam ad Ael. IX. 4. 5.

2. *Lego ii qui.*] Immo vero referri potest hoc exemplum ad Anacoluthon, æque ac quæ istic notata sunt, maxime nota 6. Vel si quid mutandum, lege cum Glossa, *Eor. qui, h. e. Eorum.* Locus enim integer sic se habet,

di cap. 2. Ἐπὶ τῆς γῆς ἀγαθῆς, ἧς κύριος ὁ Θεός σε δίδωσὶ σοι, id est. *In solo terra bonæ, cujus Dominus dabit tibi, pro, quam.* Et Lucæ cap. 1. Καὶ μνησθῆναι ἀγαθῆς

rescripserunt, eos, qui testamento quid veiant alienari, nec causam expriment, &c. nullius momenti esse scripturam. Huc autem pertinent, quæ relativum habent positum, non in eo casu, quem requirebat verbum, cui jungitur, sed in eo, quo positum fuit Substantivum, ad quod refertur, ut λόγων ὧν ἤκουσας. E contrario alienum ab hoc loco est, quod Auctor adfert ex Lucæ cap. 21. referendumque & illud ad Anacoluthon. Similiter & Lucæ cap. 1. hinc excludo, nisi, ut heic locum habeat, legendum sit cum & ex Theophylacto, ὁρκῶ, ὁ, Ceteroqui si vulgatam nunc lectionem volumus tueri, refero ad Ellipsin præpos. κατὰ, ut ὁδὸν illic sit positum pro κατ' ὁρῶν. Ex Latinis Sanctianis duo priora sola sunt hujus loci & generis. Quibus adde Sallust. Hist. I. in oratione Philippi. *Non pro sua, aut, quorum simulat, injuria, h. e. aut pro eorum injuria, quos simulat, h. e. prætextit.* Gell. II. 26. *In iis coloribus, quibus modo dixisti, denominandis.* Cic. Famil. II. 15. *Cum, in quo accusabar, culpa vacarem, in quo autem desiderare te significabas meas literas, præ te ferres studium &c.* Heic τὸ in quo ortum inde, quod in priore constructionis ordine identidem præmittitur, licet per Ellipsin suppressum, in eo. Pertinet huc etiam usitata illa locutio, non quo, Terentius prol. Eun. v. 28. non

quo furtum facere studuerit. Et plenius I. 2. 16. *Non pol quo quenuquam plus amem aut plus diligam, eo feci.* Nempe quo ponitur hoc casu, quia refertur ad eo. Sall. Catil. 34. *Massiliam in exilium proficisci, non quo sibi tanti sceleris conscius esset, sed uti Resp. quæta foret.* Cicero Famil. II. 5. *Non quo verear &c.* Et sic alibi passim. Pene tamen crediderim, etiam hæc locutiones ortas primitus ex Ellipsi, qua tamen non animadversa à posteris, factum fuerit, ut sæpe eas ad exemplum aliorum adhiberent, sed perperam eo modo, quo nulla statui potest Ellipsis. Nam apud Ciceronem cum dicitur, *Aliquid ages eorum, quorum consuevisi, possis & debeas supplere, agere aliquid.* Apud Sallustium, *aut quorum simulat injuria, suppleas licet, aut pro injuria eorum, pro quorum injuria simulat se arma cepisse.* Apud Livium *raptim quibus quisque poterat elatis, exhibant, non absurde item suppleas, vel explices, quibus elatis quisque poterat exire.* Confer quæ proxima dicuntur Nota. Sed tamen quia non semper ita liquido res procedit, putem posteriores Græcorum Latinorumque Ellipticam hanc locutionem corrupisse, vel aliter, quam oportuerit, protulisse. Adde his, quæ mox Sanctius pag. 731. profert, veluti *Mammæ Putres, Equina quales ubera, pro quælibet.*

Ἰθὴνης ἀγίας αὐτῆς, ὄρκον, ὃν ὁμοσε πρὸς Ἀβραάμ, id est, *ut memor esset testamenti sui sancti, jusjurandum quod juravit ad Abraham, pro, jurisjurandi, quod: Lucæ cap. 21.* εἶπε, ταῦτα, ἀ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι, ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθῳ. id est, *Dixit, Hæc qua videtis: venient dies, in quibus non relinquetur lapis super lapidem, pro, ex his, vel horum.* Demosthenes, ἐν τῷ ἐπιστολῶν τῷ ἐκείνῳ μαθέδῳ, ὧν εἰς Πελοπόννησον ἐπεμψε, id est, *ex epistolis ejus cognoscetis, quibus in Peloponnesum misit, pro, quas.* Lucejus ad Ciceronem lib. 5. epist. *Quum scribas, & aliquid agas eorum, quorum consuevisisti, pro, qua.* „ [Livius 1. *Raptim quibus quisque poterat, elatis exhibant: ibid. Mitteret cum imperio, quem ipsi videretur, 3 pro, eum qui.* Cic. *Consulibus Senatus permisit, ut his rebus legem, quam ipsis videretur, dicerent*] 4 Plaut. *Curc. Sed istum, quem quaeris, ego sum: idem Amph. Naucratem, quem convenire volui, in navi non erat: idem Aul. Pici divitiis, qui aureas montes colunt,*
ego

3. *Pro, Fum qui*] Minime gentium. Ellipsis in his est, quæ verbum semel positum repeti jubet, hoc sensu, *eum, quem ipsi mittere videretur.* Similiter in eo, quod continuo sequitur, *quam ipsis videretur, supple dicere.* Miror Scioppium credidisse aliquid insoliti & peregrini in his inesse, cum passim ita loquantur veteres. Cic. *Famil. XIII. 10. Si me tanti facis, quanti Varro existimat.* h. e. quanti Te facere me, Varro existimat. I. 9. *Magnus animorum motus factus est, cum illorum, quorum oportuit, tum etc.* Intellige, quorum animorum motum fieri oportuit. De *Offic. I. 31. Ajax, quo animo traditur, milites mortem oppetere malisset.* Ex-

pone, Ajax præditus eo animo, quo animo præditus fuisse traditur. II. 22. *Ne illam quidem consequuntur, quam putant, gratiam, scilicet se consecuturos.* Tacitus *Ann. XII. 7. Cuncta Fæmine obediebant, non per lasciviam, ut Messalina, rebus Romanis illudenti, h. e. ut Messalina rebus Rom. illuserat.* Gellius IX. 4. *Vestigia pedum habentes retro porrecta, non, ut ceterorum hominum, prospectantia, h. e. ut prospectant vestigia ceterorum hominum.*

4. *Plaut. Curcul.*] Hujusmodi loca attulimus, & aliter explicuimus supra ad pag. 186, 187, & 201. denique & superiori capite ad *Anacolutum*, not. 6.

ego solus supero. 5 alii emendarunt *Picos*. *ibid.* *Quasi pueri, qui nave discunt, scirpea inducitur ratis: quidam legunt pueris.* Horat. 1. Serm. *Occurrunt animæ, 6 quales nec candidiores terra tulit*, pro, *qualibus*: quod non intellexit Lambinus. Idem *epod. 5. Nardo perunctum, quale non perfectius mea laboraverunt manus*, pro, *quali*: hoc quoque ignoravit Lambinus. Hujus generis sunt illa, 7 *Non vacat mihi esse securo.* Martialis, *Nobis non licet esse tam disertis*, pro, *disertos*: „ [sicut Cic. Civi „ *Romano licet esse Gaditanum.*]

Trahitur etiam casus inter duo verba, à non suo verbo. [Vide me ad pag. 186. 187.] Plaut. Amph. *Atque ego te faciam, ut miser sis*: idem Pseud. *Satis si hanc hodie mulierem efficio, ut tua sit*: *ibid.* *Eia, scimus nos quidem te, qualis sis*: idem Aulul. *Sed servum meum Strophilum miror, ubi sit*: *ibid.* *Nimis hercle illum corvum ad me veniat, velim.* Cic. Q. Frat. *Hæc me, ut confidam, faciunt.* Terent. Adelph. *Illum, ut vivat, optant*, pro, *optant ut ille vivat*: idem Phorm. *Metuo lenonem, nequid suo suat capiti*, pro, *Metuo, ne leno suat*; idem Eunuch. *Hanc metui, ne me criminaretur tibi*: *ibid.* *Metuo fratrem, ne intus fiet*, pro, *frater*: nam sequitur, *Pater autem ne rure redierit*: idem Heaut. *Atque istud, quicquid est, fac me, ut sciam.*

5. *Alii emendarunt, picos*] Ego potius id referrem ad Synchysin, & construerem hoc modo: *Ego solus divitiis supero picos, qui pici aureos montes colunt.* Vide supra Sanctium, ubi agit de *Synchysi*, nec minus confusi ordinis loca ex Horatio adfert. Simul autem & hoc [& sequens exemplum refero quoque ad Ellipsin, per quam Substantivum nomen Ante Relativum Pronomen supprimitur, at Cum eo exprimitur: ut sensus sit posteriori, *quasi pueris, qui pueri na-*

Tra-
re discunt. De qua Ellipsi vide supra II. 9. pag. 201. & quæ ibi notata.

6. *Quales nec candidiores*] Sensus videtur esse & constructio: *tales, quales alios, neutiquam candidiores his, unquam terra tulit.* Sic mox, *Quale mea manus laborarunt nunquam perfectius eo, quod nunc laborarunt.*

7. *Non vacat mihi esse securo*] Vide supra II. 6. 2. pag. 191. ac Vossium de Construct. cap. 20.

Trahitur etiam per Hellenismum genus à genere; ut si dicas, *vide templum; quale est mons*, pro, *qualis*. Hor. Epod. 8. *Sed incitat me pectus, & mamma putres, equina quales ubera, id est, qualia*: unde illa trita, *est stella, qui Mars dicitur; Est locus in carcere, quod Tullianum appellatur*. Virgil. *Saxum antiquum, ingens, campo qui forte jacebat Limes agro positus*. Hæc enim Græca sunt.

Cupio esse clemens, Laboras videri doctus, ita tritus est Hellenismus, ut Grammatici Latini regulam constituerint, quam non intelligunt. Regula vera est, ut semper post hujusmodi infinita sequatur accusativus; ut, *cupio dici doctum*. Ratio est, quia semper accusativus præcedit expressus, aut subintellectus. Sed quia Græci non rarò ante infinitum collocant nominativum, inde factum est, ut nominativus sequatur. Græcè dicitur,

8. Unde illa trita] Diversa sunt hæc à superioribus, sed tamen vel sic ad Græcissimum recte referuntur. Plura ejus generis vide apud Voss. de Construct. cap. 55. Adde iis hoc Ennii apud Festum in *Sublime*; *Aspice hoc sublime candens, quem vocant omnes Jovem*. Sall. Jug. 18. *Occupavere ea loca, que proxima Carthaginem Numidia appellatur*: sed forte leg. *istic appellatur*, ut constructio sit, *que loca proxima Carthaginem appellantur Numidia*. Cap. 75. *Ex flumine, quam proximam esse a quam oppido diximus*. Orat. adv. Sallust. *Si fuerim in Rep. vigilans, quam tu proscruptionem vocas*. Referam quoque huc pronomina demonstrativa, sensu id, quod præcessit, respicientia, sed constructione id, quod sequitur. Sall. Catil. 7. *Eas divitias, eam bonam famam, magnamque nobi-*

litatem putabant. h. e. ea, quæ memoravi, putabant esse *divitias, bonam famam &c.* Male Ciacconius & Fulv. Ursinus ea præferunt, rectius faciente Rivio, qui scripturam codicum tuetur. Liv. I. 57. *Eaque ipsa causa belli fuit*, pro, id ipsum. Plaut. Pœn. V. 84. *Nunc quod boni mihi Dii dant, vobis, vestraque matri, eas est æquum nos Dâis gratias agere sempiternas; Eas gratias pro, gratias ejus boni nomine*. Plura hujus generis congeffi in Animadversionibus Historicis cap. 2. Denique huc refero etiam Participia passiva, genere vel numero cum posteriore Substantivo convenientia, sensu cum priore. Liv. I. 35. *Loca illa sunt appellati tori*. Qualia occurrunt etiam Vocativis addita, Veluti, *Lectule deliciis sacre beate meis*. Vide supra lib. II. c. 6. pag. 191.

tur, *Ajunt rex hoc fecisse; dicunt tu esse dives: unde Latini dicunt, Vis videri probus, quasi integrum esset, Tu vis videri tu esse probus.* Hoc autem Græcè dictum esse, Budæus in Commentariis, Muretus in Catullum, Lambinus in 2. Od. Horatii adnotarunt. Sed nemo Græcam phrasin melius expressit, quam Ovid. in Fastis.

9 *Seu genus Adraſti, seu furtis aptus Ulyſſes, Seu pius Æneas, eripuiſſe ferunt.*

Sed nihil avidius arripuere Latini, quam Atticifimum illum, ubi κατὰ subauditur; ut, *fractus membra, cætera Grajus; albus dentes; panditur artus; purgor bilem; posco te pacem; doceo te artes; doceris artes; multa sese incusans; latus ulnas duas; abfuit totum mensem; pendit libras centum.* De quibus formis in Ellipsi præpositionis Κατὰ.

Præpositio Ex, quæ genitivum regit, ita passim desideratur apud Græcos, ut multi apud eos crediderint, verba aliqua genitivum regere: dicunt enim, *Imperti me divitiarum: arripuit illum pedis: gustavit mellis: audivit musicæ:* & multa hujusmodi. Sed quis est tam hebes,

9. *Seu genus Adraſti*] Locus ille Factor. VI. 433. aliter est editus à Magni Nominis Critico, Nicol. Heinſio, scil. *eripuiſſe datur.* Certe non putem, vel ita locutum Ovidium, vel ita construenda ejus verba, ut vult Sanctius. Nam si maxime ista sic essent ab Ovidio profecta, aliter tamen ordinanda & explicanda censerem. Nempe, si eripuerit Genus Adraſti, siue Ulyſſes, siue Aeneas, aliquem certe ex iis eripuiſſe illam Trojæ ferunt. Ceterum pro hoc disticho aliud in istius locutionis

probationem adferam ex eodem libro v. 123. *Tunc mihi post sacras monstratur Junius Idus, Utilis & nuptis, utilis esse viris.* Et Trist. II, 10. *Acceptum referro versibus esse nocens.* Terent. Andr. IV. 5. 3. *Quæ sese inhoneste optavit parere hic divitias Potius, quam in patria honeste pauper vivere.* Adde & quæ Laur. Valla habet Eleg. III. 23. & Ursinus Instit. Tom. II. p. 379. & quos ille istic citavit. De usu hujus locutionis apud Græcos vide etiam, quæ notavi ad Aelian. XIII. 20. & 43.

bes, qui non videat, illa Horatiana ¹⁰ excedere Grammaticos Latinos canones? *Abstine irarum, calideque rixæ; Desine mollium querelarum; Agrestium regnavit populorum; Lassus maris, & viarum, militiaeque; Patiens pulveris, atque solis; Integer vitæ, scelerisque purus; Nec medici credis, nec curatoris egere.* Sic illa trita: *curarum plenus: implentur veteris Bacchi; securus amorum; vacuus laborum;* „ [*dives agri; frugum, pabulique letus* „ *ager;*] deest, *ἐκ*, id est, de: nullum enim nomen adjectivum, aut verbum, Græcè aut Latinè regit genitivum. ¹¹ Huc etiam illa referuntur: *ubique gentium; nusquam locorum; huc viciniae; pridie, & postdie ludorum.*

10. *Excedere Grammaticos Latinos canones*] Non excedere patet ex observatione Ellipseōn Latinis usitatarum. Sed jam satis superque errare Auctorem, quum putat in his desiderari Græcam præpos. *ἐκ*, demonstravimus supra lib. II. c. 3. p. 165. 166. &c.

11. *Huc etiam illa referuntur*] Immo etiam hæc Latinâ dicuntur Ellipsi & Constructione. In prioribus intellige *Negotium. U-*

bique gentium idem est, ac *ubique in negotio gentium*, vel *in numero gentium*. Vide de istis Vossii de Construct. c. 64. *Pridie ludorum* dicitur pro *die pri*, vel *pris, ante diem ludorum*, ut *postdie* pro *die posteri post diem ludorum*. Jam *die posteri* dicitur plane, ut *die crastini*. Vide supra ad pag. 152. Sed & ita *Meridies*, pro *dies meri Solis*, h. e. integri, solidi.

C A P. XIII.

De Ellipsi præpositionis Κατὰ, id est, Juxta, vel Secundum vel Per.

ASserunt Grammatici, multa esse Verba, quæ duos possint regere accusativos. Hoc est falsissimum: nam in altero eorum deest præpositio Græca *κατὰ*, id est, *Per*, vel *In*, vel *Juxta*; quæ in verbis activis, & passivis, & participiis, & adjectivis nominibus, solet suppleri, ut, *Posco te pacem, frangitur membra, fractus*

mem-

membra, cætera Grajus, albus dentes. „ [Horat. Docte „ sermones utriusque lingua.] Solet item intelligi non raro in temporis & aliarum rerum mensuris; ut, *Totum diem dormire: vixit annos centum: patet janua tres ulnas: pendit aries libras triginta;* de quibus sigillatim disseramus.

Ac primum illud verissimum præmittamus oportet, quod & doctissimè admonuit Thomas Linacer, nullum in republica literaria esse Adverbium, quod faciem Nominis habere videatur; ut, *multum, paulum, plus, plurimum, melius, pejus, nihil, aliquid, id, quid* & similia. Nam *docte, sancte, modo, profectò, præterea, interea,* quum adverbia sunt, in quantitate ultimæ syllabæ a suis primigeniis variant: at *melius, pejus, doctius, facile, breve,* nunquam erunt adverbia, sed accusativi adjectivorum, in quibus deest *κατά*, & substantivum *negotium*. Vide Ellipsin. Horat. 2. epist. *Quinetiam canet indoctum, sed dulce bibenti.*

Porro præpositio *κατά* subintellecta tantum lepôris apud Græcos obtinuit, ut vix reperiat apposita: sed accipe nihilominus aliqua testimonia. Quod Aristophanes dicit, *Γνώμην ἐμὴν*, Plato solet dicere, teste Budæo in comment. *Κατὰ τὴν ἐμὴν*, id est, juxta meam sententiam: & Homericæ illa clausula est frequentissima, *Κατὰ φρένας, ἢ κατὰ θυμὸν*, id est, *ut mea mens, & animus est*, aut, *secundum meam mentem, & animum*. Quum dicis, *urbs partim capta, partim incensa*, deest *κατά*, & ² *Partim* accusativus est a recto antiquo *Partis*.

Ovi-

I. *Quum adverbia sunt*] Revera etiam quatuor posteriora ab natura & origine sua sunt Nomina. Quod autem ultimæ eorum Syllaba in metro producit vel corripitur, contra quam oportebat secundum analogiam, id abusum quandam prodit. Vide supra cap. 4. in Ellipsi ad

Vocem *Judicio*.

2. *Partim Accusativus est.*] Hinc sæpe respondet τὸς *Alias*, Gell. II. 22. *Legebatur Historia partim Græca lingua, alias Latina*. Sed & sæpissime construitur, prorsus ut Substantivum Nomen. Sall. in fragm. *Quorum matorum alia toleravi, partim repuli*

Ovidius II. *Metamorph. Partem damnatur in unam*; Græci dicunt, τὰ κατὰ μέρϑ. Aristoteles libro I. *Rhetor. ἐστὶ δὲ τῶν ῥητορικῆς εἶδη τρία, ἡ ἀριθμὸν*, id est, *Sunt tria Rhetorices genera numerum*. Porphyrius cap. de Specie, *Πρῶτον μὲν εἶδϑ ἀξίως τυραννίδϑ*, id est, *Primum quidem speciem, dignos imperio*, ubi bis deest κατὰ, ut sit, *circa primum, & circa speciem*: nam sic legendus est locus. At vero ubi suppletur κατὰ, teste eodem Budæo, ex innumeris accipe nonnulla. Theocritus, *Αλγῶ τὰν κεφαλάν, doleo caput*. Plato sæπε, τὸ ἐμὸν, & τὸ ἐμὸν πρῶγμα, pro, τὸ κατὰ ἐμὲ, pro eo quod ad me attinet: idem 2. de *Repub. difertè explicuit duos accusativos, Ταῦτα δὴ ἢ ταῦτα ἐγκωμιάζουσι δικαιοσύνην, hæc & similia ipsi laudant Justitiam*. Apertius etiam Theognis, *Αἰχρῆ δὲ μ' ἐν ἐθέλοντα βίῃ, ἢ πολλά διδάσκεις, turpia autem me nolentem, & invitum, multa doces*. Æschines, *Τένεθε δὴ μοι μικρὸν χρόνον τὴν Δάμοισαν, Adeste nunc mihi mentem exiguum temporis*; hic bis deest κατὰ Synesius, *Ταῦτα θεὸν, ταῦτα ἀνθρώπους μαρτύρομαι, hæc Deum, hæc homines testor*. Multa alia, si voles, apud Budæum leges: ex quibus velim elicias, nullum omnino esse Verbum, quod hujusmodi accusativum, cum κατὰ, non possit habere. Unde activa omnia [Vide me supra II. 5. 7. p. 188.] duos accusativos habebunt; & reliqua, ut passiva, & substantiva, unum. Terent. Eunuch. *Ecquid nos amas de fidicina isthac? Ib. Plurimum merito tuo*. Plaut. *Amphit. Nunc jam buc animum,*

puli Postrepuhi adde. Livius XXIII, II. *Bruttios, Apulosque, partim Samnitium Lucanorumque, defecisse ad Pænos*. Corn. Nepos Attico cap. 7. *quorum partim invictissimi castra sunt secusi*. Vide Vossium de Construct. cap. 64. & Gronov. Observ. III. 2. Davisius ad Cæsarem B. Gall. I, 49. sic quoque accipit vocem *Numerum* in his verbis: *Eo cir-*

citer hominum numerum XVI millia expedita misit. Exponit enim, quod ad numerum, ut adeo construxerit illa, *XVI. millia hominum, quod ad numerum*. Sed quid opus tam dura & insolita comminisci, quum res sit planissima per Appositionem satis usitatam, *misit hominum numerum, XVI. millia*.

quæ loquar, advertite, 3 id est, circa ea: ibid. Hæc heri immodestia cogit me, id est, circa hæc. Cic. lib. 13. Famil. Literæ, non quæ te aliquid juberent, sed commendatitiæ. Plaut. Aulul. Cæpi observare, et quid majorem mihi filius honorem haberet. Terentius Phorm. Nequid plus minusve faxit, quod nos postea pœniteat, id est, circa. Cic. I. 1. epist. 9. Nostram vicem ultus est ipse sese. Terent. Phorm. Argentum, quod habes, condonamus te: Idem Eunuch. Habeo alia multa, quæ nunc condonabitur, ubi imperiti legunt, condonabuntur: Idem, Neque se id pigere. Statius 10. Thebaid. Quæ te leges præceptaque belli Erudiit genetrix. Cicero 6. epist. Quum ignoverit omnibus, qui multa deos venerati sunt contra ejus salutem. Virgil. Georg. Multa gemens ignominiam, plagasque superbi Victoris: quo in loco, multa, pro multum, accipiunt imperiti, idque, si diis placet, adverbialiter utrumque. Audi etiam in passiva quomodo Græcissent Latini. Virgil. 6. Æneid. Nec magis incepto vultum sermone movetur, Quam si &c. Æneid. 4. Expleri mentem nequit: Æneid. 5. Flavaque caput necentur oliva. Ovid. 2. Metamorph. Partes quasunque sedendo flectitur: idem 2. Fast. Carpitur attonitos sensus: idem, Asper equus duris contunditur ora lupatis: ,, [Idem 10. Metamorph. Induiturque ,, aures lente gradientis aselli. Plaut. Rud. Hoc quod indu- ,, ta sum, sunt meæ opes oppido.] Horat. in Arte, Qui purgor bilem, Idem, Agrestem Cyclopa movetur. Statius lib. 9. Theb. Figitur ora Lamus. Tacitus lib. 21. Neque quicquam prius imbuuntur, quam contemnere deos. Idem lib. 3. Sane gravaretur aspectum civium senex imperator. Idem lib. 18. Uxorem quoque ejus Saloninam, tanquam læsi, gra-

va-

3. Id est Circa ea] Poffis & hoc modo exponere, *Advertite animum huic rei negotiorum, quæ loquar.* Vel brevius, *advertite animum ad hæc*, immo etiam, *advertite hæc ad animum.* Certe in eo, quod sequitur, sensus est,

Immodestia heri cogit me hæc facere. Ceterum duo Accusativi, quorum alter per Præpos. *circà* est explicandus, sæpe Verbis junguntur. Vide supra II. 5. 6. pag. 185, 186.

vabantur. Quintil. lib. I. Quapropter præcipienda sunt optima, quæ si quis gravabitur, &c. Idem lib. 4. Quod quum audivit iudex, cætera, tanquam supervacua, gravari solet. Sueton. August. Ampla & operosa prætoraria gravabatur. „ [Plaut. Epid. Ne gravetur, quod velis. Idem Rud. Cur tu aquam gravare, amabo, quam hostis hosti commodat.] Horat. lib. I. epist. Quis magna coronari contemnat Olympia? Expressit illud usitatissimum, ἔσεσαν τὰ ὀλύμπια. Idem Oda 6. libro 3. Motus doceri gaudet Jonicos Matura virgo; quod Aristophanicum est in Concion. Τὸν δὲ τὸ Ἰωνίας τρόπον τάλαινα κνησιᾶς, id est, Misella pruritis nunc Jonicum modulum.

Sed etiam si solem in manibus gestemus, sunt tamen nonnulli ita obcæcati, ut ad hanc clarissimam lucem caligent. Enixèque postulant, sibi tradi testimonia, ubi hæc præpositio ponatur expressa. Iniqui fanè, qui velint sibi in lingua Latina ostendi, quod autores, ut minus elegans, soleant subterfugere. Quis ignorat, præpositiones nominibus præponi debere? At vero postquam Latinis auribus dicere semel placuit *mecum, tecum, secum, nobiscum, vobiscum*, jam nemo dicere audebit, *cum me, cum te*, &c. Sed tamen, ut obstinatis auribus satisfacere, operam dedi, ut undiquaque, si qua essent, testimonia perscrutarer.

Per pro Κατά. Ea sunt hujusmodi. Virg. in Culice, *Pinus hirsuta per artus*. Terent. Eunuch. *Neque sciebat, nec per ætatem dicere poterat*. Livius, *Per ea tempora per rara litera fuerunt*. Cic. *Per insidias interficere*: idem, *Per legem illam hoc mihi licet*. Persius, *Per me equidem sint omnia protinus alba*. † In his omnibus Græci dicerent

κατά.

4. In his omnibus Græci &c.] lam. Sed & sequentia Ellipseos
Sed tamen Latini ista per Ellip-
psin præpositionis non efferrent. exempla non desiderant Præposi-
tionem Per, nisi in his, quando di-
Nec enim dicerent, *interfectus* citur, *Magnam partem consulatus*
insidias, Licet hoc mihi legem il- *tui absui*. Pro iis enim dici pos-
test.

κατὰ. Hinc patet syntaxis in illis Ciceronis ad Attic. *A-*
mariorum me senectus facit, stomachor omnia: & ad Ma-
rium, Utrumque lator, & sine dolore te fuisse, & animo
valuisse: idem, Stoici, qui de virtutibus disputant, ma-
gnam partem in his partiendis occupati sunt: & 1. Offic.
Maximam autem partem ad injuriam faciendam aggrediu-
tur nonnulli, ut adipiscantur ea, quæ concupierunt: &
in epist. Magnam partem consulatus tui absui: & in
Orator. Magnam enim partem ex jambis nostra constat
oratio.

Ob, seu Propter, pro κατὰ. Livius, *Clamor undique*
ab sollicitis vicem imperatoris militibus sublatus est, [pro,
Ob vicem. Curt. 7. Mæstus non ob suam, sed fratrum
vicem, propter ipsum periclitantium.] Rursum Liv. suam
quisque vicem officio functus est. Idem lib. 3. Ut hoc insigne
regium in orbem, suam cujusque vicem, per omnes iret.
[Cic. Ipse se nostram vicem ultus est. Plautus, Quis pa-
tietur se excruciarī meam vicem, subaudi in. Est autem,
In meam vicem, idem quod meo loco. Sueton. Clau-
dio, Præsedī nonnunquam spectaculis in Caji vicem.] Te-
rent. Domum ire pergā, ubi plurimum est. In omnibus
his deest κατὰ, id est, per.

Ad pro κατὰ. Interdum κατὰ explicatur per Ad.
 Cic. Attic. lib. 4. epist. penultima, *Dicis, quid mihi hoc*
monumentum proderit? ad quid laboramus res Romanas? I-
dem 6. Verr. Nam & situ est munito, & ex omni aditu,
vel terra, vel mari, præclaro ad aspectum: idem Curioni,

test, *Per magnam partem &c. Sed*
 quam intelligemus Latinam Præ-
 positionem in illo Plauti Am-
 phitr. III, 1. 8. *Ut pariat, quod*
gravida est Viro, & quod Me gra-
vida est? An Per, vel Ob?

5. Interdum κατὰ explicatur
 per Ad] Possunt quidem sæpe &
 κατὰ Græcorum, & Ad vel In
 Latinorum, promiscue adhiberi:
 sed tamen, si attendas, diversa

est utriusque vis & significatio.
 κατὰ adhibetur ad notandam vel
 Causam, propter quam aliquid
 fit, vel Quietem & Moram in
 aliqua re, vel Partem totius, de
 qua aliquid dicitur. At verò Ad &
 In progressum, quousque aliquid
 fiat, aut Finem homini vel rei pro-
 positum, denotant. Sed tamen, ut
 dixi, promiscue sæpe adhibentur.

A te vero bis terve ad summum, & eas perbreveis, accipi: idem pro mil. Quatuor, ad summum quinque, sunt inventi. Huc referendæ sunt illæ phrasæ, „ [Abest trium dierum viam:] Pendit aries libras triginta: Paries latus decem ulnas, id est, κατὰ, hoc est, ad, vel per. Varro lib. 3. cap. 5. Ruft. Est lapis à falere pedem & dodrantem altus, ipsum falere ad duos pedes altum à stagno, latum ad quinque. Lactant. de Phœnice, Per bis sex ulnas eminet ille locus.

Circa pro Κατὰ. Quin & ipsa præpositio Circa, pro κατὰ, invenitur. Corn. Celsus lib. 7. cap. 15. *Circa singulas heminas, id est, in singulis heminis. Liv. lib. 9. cap. 23. 6 Nam & circa omnia defecerunt. Quintil. in procem. 8. Præcipuè circa partis hujus præcepta elaboravit.* „ [Sallust. 2. hist. Modestus ad alia omnia, nisi ad domina- „ tionem. Potuisset dicere, cætera modestus, pro, ad cæ- „ tera, quantum ad cætera attinet: nam & Sanctus alia in- „ dem Sallustius dixit, teste Servio, Græca locutione, „ sicut Cætera Grajus.]

In pro κατὰ. Frequentior usus est præpositionis In, pro κατὰ: nam quod passim dicitur *Æternum vale: & quod*

6. Nam & circa omnia defecerunt] Alienus hic locus, ut in quo τὸ Circa adverbialiter ponitur, nec proinde regit τὸ omnia, ut videtur voluisse Sanctius. Sic Liv. I. 19. *Omnia circa finitimum. I. 44. Locum, qua murum ducturi erant, certis circa terminis consecrabant. I. 58. Cum satis omnia tuta circa viderentur. Obseq. c. 61. Roma, & circa, plurima decussâ. c. 57. Procellosa tempestate in Capitolio ades Jovis, & circa, quassata. Corrigere ex his Vellejum, ut jam faciendum censuit Doctissimus ille Lipsius, II. 68. Dum in acie Pharsolica Africaque de summa rerum Cæsar dimicat,*

M. Cælius &c. Etenim diversis annis in Thessalia, ubi Pharfalos, & in Africa dimicavit Cæsar, nec quum in Africa dimicavit, accidit illud, quod de Cælio refert Vellejus, sed antea. Lege itaque cum Lipsio circaque pro Africaque. Nam illo Pharfalici prælii anno variis in locis bellum gessit Cæsar, in Epiro, Macedonia, Ægypto, Asia. Sic apud Sueton. Aug. 40. Negotium adhibus dedit, ne quem posthac paterentur in Foro Circove, nisi politis lacernis, rogatum consistere. Ubi ille omnium optimus codex Salm. legit circave, quod verum est.

quod Æn. 6. dixit Virgilius, *Sedet, æternumque sedebit Infelix Theseus*: alibi expressit, *In æternam clauduntur lumina mortem*. Liv. lib. 4. *In æternum urbe condita, & in immensum crescente*. Virgilius Bucol. *Causando nostros in longum ducis amores*. Livius lib. 39. *Nihil autem in speciem fallacius est, quam prava religio*. Ovid. 11. *Meram. Cætera sunt hominis, partem damnatur in unam*. Plin. l. 20. c. 36. *Solutus columbarum volatus est in multum velocior.*, [subaudi res, id est, multo velocior.] Plautus Afinar. *Agesis, tu in partem nunc jam hunc delude, atque amplexare hanc*, id est, partim & vicissim, Græcè, κατὰ μέρος, id est, in partem. Horat. 2. Epod. *Quod si pudica mulier in partem juvet domum*. Propert. lib. 4. *Nanus & ipse suos breviter curvatus in artus*. Livius, *Obsidio vix in paucos dies tolerabilis*. Plin. in Panegyry. *Si denique in tantum diligo optimum Principem, in quantum invisus pessimo fui*. Plin. lib. 8. cap. 16. *Et male credi libertas ei, cui in tantum cessisset etiam feritas*: idem lib. 10. cap. 53. *Aliqua in tantum, ut effæta moriantur*. Horat. *Quod & in hunc annum vivat, & plures*: idem 2. epist. *Sed in longum tamen manserunt*. Hinc illa trita, *Tuam vicem doleo, invicem dolere*. Dicimus itaque, *Ero tibi perpetuum, vel in perpetuum, amicus, subaudi tempus*. Præterea Donatus in illis Terentianis, *Quid venisti; Id viso; neque tu id indignari posses; supplet ob, vel propter, contra ineptissimos Grammaticos, qui docent, id, aliquid, nil, nihil, quid, esse accusativos extravagantes*.

CAP. XIV.

De Vocibus Homonymis. Æquivoca nulla sunt. Unius Vocis unica est significatio.

SI quis primo intuitu nos paradoxon. non veram sententiam, proponere arbitretur, audiat Aristotelem, quem

quem sententiæ nostræ præcipuum facimus adfertorem; qui res natura diversas uno nomine posse quidem vocari docet, sed per *analogiam*, id est, comparisonem, vel proportionem. *Homonyma*, inquit, *dicuntur, quorum solum nomen commune est, ratio verò naturæ circa illud nomen, alia atque alia*; ut, Animal, quod est homo, & id, quod pingitur. Quo in loco perperam vertit Boëtius, *Æquivoca dicuntur*: nam neque *equivocum* vox Latina est, neque satis ad Aristotelis mentem accommodata: *Homonymon* enim, concors in voce, seu simile in voce, significat. Itaque tolerabilius verteret, *Analogia dicuntur*, &c. Ego certè, si nominibus barbaris uti liceret, quæ isti vocant *equivoca*, *univoca* nuncuparem; & rursus, quæ illis *univoca*, mihi essent *equivoca*: „ [sic „ uti Priscianus super versus Virgilio lib. 1. quibusdam „ visum testatur, cum ita scribit, *Cum nomen, Arma;* „ *sit Homonymon, quod quidam Univocum dicunt, & va-* „ *rias res significet.*] id quod Aristotelea exemplum ostendunt planissimè. Quæ si hebes Dialecticorum acumen considerasset, non inter tot tenebras hætenus versarentur. Priscianus lib. 9. *Synonymiam vertit ancipitem significationem.* Nec quisquam mihi jure objiciet tot temporum curricula, in quibus semper hæc ita tradita sunt, & pro veris habita: nam possessor malæ fidei, ut est apud Jureconsultos, nunquam potest præscribere. *Nobis*, inquit D. Augustinus, *qui ratione vincimus, frustra consuetudo objicitur, quasi consuetudo major sit veritate.* Divus certè Thomas, diligentissimus Aristotelis & veritatis interpres, sæpè aliàs, sed in illo præcipuè Porphyrii, *Si quis omnia entia dicat, equivoco nuncupabit; equivoco*, inquit, *id est, analogicè.* Rudolphus Agricola lib. 1. cap. 23. *Homonyma vertit agnominationem.* Ego verò quatuor potissimum rationibus adducor, quibus *Æquivoca* ista radicitus putem extirpanda.

I. ¹ Si voces, (ut ait Plato in Cratylo, & Aulus Gellius

I. *Si voces &c.*] Vetus fuit hæc inter philosophos quæstio, A a a 3 sed

Gellius libro 10. cap. 4. & divinæ literæ nos passim docent)

sed inepta & nullius usus, utrum nomina rerum sint φύσις ἢ θεός, h. e. ut exponit Gellius, *naturalia an arbitraria*. Fuerit sic sane, quemadmodum loquens inducitur in Cratylo Socrates, ἐν τὰ πρῶτα ὀνόματα οἱ θεοὶ ἔθεσαν, καὶ διὰ τούτου ὀρθῶς ἔχεις, *prima nomina imposuisse Deos, & propterea recte se ea habere*: vel potius, ut Clemens Alex. Strom. lib. 1. Ἀδάμ ἐπὶ τῆς γυναικὸς, ἐπὶ τῆς ζῴης ὀνομασίας προδεσπίσας, *Adamum in denominatione tum uxoris, tum animalium, vaticinatum*: Fuerit, inquam, ita, sed vel sic necesse est, ut fuerit id tantum in primitiva lingua. In qua quidem facile largior commoda vocabula animalibus ab Adamo imposita, nec tamen ita, ut ipso sono, sed ut derivatione, & proinde significatione ex aliis Linguae jam Homini datae vocabulis petita, naturam eorum aliquo modo declaraverint. Ceterum sic tamen essent, non φύσις, sed θεός, seu non ab *natura*, sed ex *instituto*, inter quæ in hac quaestione vere differentia est constituenda, & constituta semper fuit, adeo ut vere cum Platone pugnet Aristoteles. Nam Plato, & qui eum sequuntur, inter quos etiam Pontus Tyardæus Episcopus Cabilonensis initio superioris seculi fuit, libello ea gratia scripto *de rectâ nominum impositione*; illi vero sentiebant, vocabula non ex ullo etiam peritissimorum hominum instituto, sed ex naturali, inter eorum sonum, motumque labiorum in pronuntiando, ac res ipsas, convenien-

tiâ, fuisse formata, & proinde ori hominum sua sponte indita; sicuti patet ex inepta illa argutia naturalis discriminis, quod inter nos & vos, mihi & tibi, statuit Nigidius apud Gellium X. 4. Certe alienissima sunt hæc omnia ab hodiernis linguis, & quas superflites in Libris habemus, ut quæ omnes ex prima formatae sunt non sine magna pronunciationis mutatione, nec ulla naturæ rerum habita ratione, quippe formatae ex incerto usu, & fortuito arbitrio vulgi, alio atque alio tandem modo, immo & sensu, quæque vocabula enunciantis. Ut adeo etiam illud inane profus sit, fingere hic consensum *prudantium virorum*, quasi Senatam quendam Reip. literariæ, qui *rerum inspecta natura* iis nomina imponere soleant, tanquam si linguae pleræque sua vocabula ex se, non aliunde, habuerint, & antiquissimis temporibus, quando singulae sunt ortæ, tanta fuerit copia virorum peritorum, aut tanta cura formandorum vocabulorum naturæ rerum convenientium. Cum Romani primum elephantos in Lucania vidissent, non novo nomine, ex natura animalis formato, eos appellaverunt, sed primum *Lucanos boves*, quia aliquo modo bubus gravi incessu & vasto corpore similes videbantur, licet cetera dissimilimi: dein vero peregrino vocabulo *elephantos*, quod ipsum ex Oriente ab ארץ *Bos* deductum. Atque ita se in omnibus linguis, ubi a prima discesseris, res habuit, ut vocabula

docent) *natura* significant, quonam, obsecro, pacto, uno eodemque nomine diversæ naturæ nuncupabuntur? sin autem (ut docet Aristoteles, qui cum Platone non pugnat, modo rectè intelligatur) significant *ex instituto*, seu ad placitum, (institutum autem intelligo prudentium virorum, qui, rerum inspecta natura, nomina solent imponere) dementem & insanum impositorem vocum judicemus oportet, qui Mensam, & Librum uno nomine nominari præceperit.

3. ² Præterea si essent *Æquivoca*, id est, quæ ex æquo, & æqualiter, plura significarent, perpetuo nobis esset utendum adjectivis nominibus, aut aliqua alia distinctione, qua res inter se differrent; nec enim satis esset dicere, *vidi canem*, aut *mordet canis*, nisi adderes, *terrenum*, vel *cælestem*, vel *marinum*. *Canis* etiam in talis jactus est.

3. Adde, quod negligentem & deminutum judicarem Aristotelem, si nullam Analogiæ regulam tradidisset, quæ ita erat ad syllogismos necessaria, quàm quæ

vocabula aliunde formata sunt casu quodam, & arbitrio hominum vulgarium, qui tamen vel sic noluerunt res natura contrarias sine ulla analogia, quam sibi saltem finxerint, uno designare vocabulo. Sic enim, quum vocabulorum verus usus sit distinguere quodam sono res diversas, seu quum vocabula sint signa *δρακωνος* rerum, illi e contrario confudissent temere omnia, & colloquia sua vix eluctabili ambiguitate implicuissent.

2. Præterea si essent *etc.*] Non video, quæ vis in hoc argumento sit magis contra *Æquivoca*, ut dicunt, quam contra *Analogia*. Nam & hæc indigent aliqua distinctione, unde cognoscatur, an adhibita sint in sensu

primitivo, an vero in analogico, & figurato. Sæpissime id quidem cognoscitur ex re ipsa, de qua agitur, aliisque, quæ ad perficiendam sententiam adiunguntur. Sed ita se res habet etiam in *Æquivocis*. Sumamus nomina, quæ dicuntur *Propria*, & tamen diversos denotant æqualiter *Homines* vel *Urbes*, atque adeo vere sunt *Æquivoca*. Addendum utique est illis, & addi solet, distinctionis gratia vel *Epitheton* aliquod, vel *Familiæ*, aut saltem *Patris*, nomen. Sæpissime tamen etiam adhibentur *iota*, & ab iis, qui ea audiunt, vel sic recte satis intelliguntur. Vide & infra cap. seq. prorsus in extr.

quæ maximè. Sed nullam aliam nobis, præter hanc, præscripsit: necesse est igitur illam sic interpretemur; *Analogæ dicuntur*, &c.

4. Postremò, me movent doctissimorum testimonia. Cicero enim lib. ultimo, epist. 17. docet, verborum domicilium in re una esse proprium, migrationes in alienum multas. Aulus Gellius libro 11. cap. 12. *Chryssippus ait, omne verbum ambiguum natura esse: quoniam ex eodem duo vel plura accipi possunt. Diodorus autem, cui Crono cognomentum fuit, nullum, inquit, verbum est ambiguum; nec quisquam ambiguum dicit aut sentit:*

3. *Nec quisquam ambiguum dicit*] Sensus philosophi fuisse debet, nunquam Ambiguitatem esse in dicente, licet sæpe oriatur in audiente. Vocabula enim omnia præfinita sunt significationis, ut linguæ peritus directa locutione dicere possit, quicquid velit, & scire ac sentire queat, quid dicat; atque adeo nunquam eveniat, ut dicens aliquid, præter suam voluntatem, & simul sciens prudensque, dicat duo vel plura. Evenit tamen sæpe, ut dicens aliquid, aliud dicere putetur, quam voluerit dicere, ejusque verba aliam, quam voluerit, eamque veram quoque & rectam ex usu Linguæ, patiantur interpretationem, & sic imprudens duo vel plura dicat. Sed hoc Diodorus censet *obscure* potius dictum respectu audientis, quam *ambiguum*, scilicet respectu dicentis. Ceteroquin enim in ipsis vocabulis, de quibus hic agitur, in hunc vel illum modum conjunctis, quin duplicem & diversum possunt recipere sensum, utrumque analogiæ & genio linguæ conveni-

entem, revera inesse ambiguitatem negari nequit. Nonne enim Ambiguum est dictum, quod auditum vel lectum diversis modis potest secundum verborum usum explicari? Quapropter ab animo dicentis non Ambiguo perperam argumentatur philosophus ad tollendam verborum aut phrasium ambiguitatem, h. e. potestatem recipiendi usitata & legitima earum interpretatione duplicem sensum. Aliud omnino est *sentire*, aliud *dicere*, & sæpenumero verba ab homine prolata aliud dicunt, quam ipse sentiebat, id quod sufficit ad demonstrandam eorum Ambiguitatem, licet non naturalem. Præterea sæpe quis etiam sciens volensque iisdem verbis duo diversa dicit. Veluti Cicero, apud Sueton. in Cæs. *quo melius emptum sciatis, Tertia deducta est.* Volebat enim, hæc à nonnullis intelligi, tanquam si dixisset, *ut etiam vilius hoc emptum sciatis, tertia pars pretii tam exigui insuper de eo detracta & deducta est ab aliis, ut sciatis & cognoscatis tanto melius emptionem hanc, loco justè*

tit: nec aliud dici videri debet, quàm quod se dicere sentit is, qui dicit: at cum ego, inquit, aliud sensi, tu aliud accepisti, obscure magis dictum, quam ambigue, videri potest: ambigui enim verbi natura illa esse debuit, ut qui diceret, duo vel plura diceret: nemo autem duo vel plura dicit, qui se sentit unum dicere. Hæc Gellius. Scaliger in calce libri *De causis linguæ Latinæ* rectè carpit Nonium Marcellum, & alios, qui cùm, *De sermonis proprietate*, libros inscripserunt, multa significatorum monstra uni eidemque voci designarunt: tunc subdit, *Unius namque vocis una tantùm sit significatio propria, ac princeps; ceteræ aut communes, aut accessoria, aut spuria.* Foreirus Lusitanus super Esaiam multis in locis, sed præcipuè cap. 8. in principio, *Ego, inquit, in hac semper fui sententia,* ⁴ *ut non nisi unam habere significationem verba Hebræa existimarem.* Joannes Mercerus in annotationibus Dictionarii Pagnini, in voce אבד *abad*, inquit, *Semel admonitum illud oportuit: ubicumque plura, aut diversa, ejusdem vocis significata feruntur, fere prima esse propria ac genuina, cetera metaphorica, vel ad quæ per similitudinem*

ma-

justi pretii Tertia Servilia Filia ad concubitum Casaris est deducta. Non Ambiguus in his Ciceronis animus, ut qui sciebat sua verba recipere duplicem hanc interpretationem, eaque causa istis utebatur: ipsa tamen revera erant Ambigua, æque ac quum Græce diceret de Crassi Filio, sed qui credebatur genitus ab Axio quodam, illum esse Αξιου Κρασσοῦ h. e. dignum Crasso, vel *Axium Crassi Filium.* Nihil igitur causæ est, cur non hujusmodi explicationum & distinctionum argutias Philosophis lubentes relinquamus. Male tamen & alter philosophus *omne verbum natura esse Ambiguum* tra-

didit. Immo usu pleraque dici possunt ambigua, sed per analogiam significationis, non autem natura: nam natura sua simplicem habent significationem. Nisi *Naturam* vocaverit, quod omnia vocabula possint, si usus ita velit aut fors ferat, diversam accipere significationem. Sicuti *Gallus* & *Germanus* diversa notant in L. Latina, sic & *Hispanus* posset itidem ad diversas res significandas adhiberi, si occasio tulisset. Vide & Quintilianum VII. 9. ubi de *Amphibolia* agit.

4. *Ut non nisi unam &c.*] Scilicet propriam & genuinam: at figuratas & analogicas sæpe multas.

magis quandam, & linguæ dilatationem, dictio proposita extendatur. Idem ferè ait Rabbi Mardochai in Concordantiis Hebraicis. Valla lib. 6. cap. 3. contra Nonium Marcel. sic ait. *Nam quis credat, autores uni dictioni tot significata, & quidem pro se quemque nova, dare voluisse, tanquam linguam ipsam confundere cuperent?* Vide eod. libro, cap. 5. 8. 11. 12.

Sed antequam ad exempla transeo, sex præmittendæ sunt regulæ, quibus totum negotium dilucidè explicabitur, & assertio nostra constabitur.

1. Hæc doctrina in Nominum & Verborum *rectis* intelligitur: hi enim sunt propria rerum nomina. *Catonis, & Catoni*, inquit Aristoteles, *non sunt Nomina, sed Casus nominis: sicut Sanabitur, & Sanabatur, non sunt Verba, sed Casus verbi.* Frustra igitur mihi objicis, *ducis, duces*, esse nomina, & esse verba, ac proinde ambigua; sic *legis, legi, leges*: sic *vis*, nomen & verbum: sic *avis*, quæ volat, & *avis* dativus, ab *avus*: sic *fatis*, adverbium, & à *sata satorum*: sic *canis* verbum, & *canis* nomen: quanquam antiqui *hæc canes*, ut *hæc vulpes*, dixerunt. Sub hac etiam doctrina volo comprehendere *rectos plurales*, qui aliis singularibus assimilantur; ut, *prudentia* in plurali, cum *prudentia*, æ; sic *temperantia, continentia*, & alia hujusmodi. Quanquam & his alia commodior potest reddi ratio: quia nomina adjectiva non facient cum substantivis ambiguitatem, utpote quæ sola in oratione sine substantivo non ponantur; & ita multum differt, *auditus sermo*, ab *auditus*, us; & *census homo*, à *census*, us; & *gustatus cibus*, à *gustatus*, us: sic *multa*, pro pœna, & *multa virtus*, quamvis *multa* aliqui scribant. Denique adjectivum & substantivum unum quiddam esse censentur, non duo.

2. Inspicienda est diligenter *prima nominum forma & impositio*: nam aliter multa mihi objicies etiam in *rectis*, quæ omnino ambigua videantur; ut, *ligo, onis*, & *ligo*,

go, as. Sic *lens*, pro verme, & legumine: *frons*, pro folio, & parte capitis. Cui objectioni sic respondeo, *Antiquitus*, teste Sospipatro Charisio, & M. Varrone, nullum nomen in duas consonantes desinebat: unde etiam sæpe legimus, hæc *sæpes*, *trabes*, *plebes*, *sortis*. Testimonia lege apud Priscianum lib. 7. Varronis accipe verba ex lib. 9. *Videmus*, inquit, *ex his verbis*, *trabes*, *duces*, *de extrema syllaba*, *E*, *literam exclusam*, & *ideo in singulari factum esse trabes*, *dux*. Hæc ille. Ego addo, Cum *E*, vel *I*, aufertur, si tres remanent consonantes, perit penultima; ut, hæc *frondes*, *frons*, hæc *frontes*, *frons*, hæc *lentis*, *lens*, hæc *lendes*, *lens*. Non tamen omittenda est Charisii differentia, ⁵ *Fros*, inquit, *sine N. litera*, *ne faciat*, inquit Plinius, *frontis*; citatque bis Varronem sic, *ulmos & populas*, *unde est fros*: *item*, *fros*, *fœnum*, *messis*. Vide Lipsium lib. III. cap. 19. Variarum Lect. Ego tamen apud Lucretium, *fruns*, & *frundes*, semper invenio; & ita legendum apud Virgilium, & Ovid. Servius, & alii contendunt. At de *Ligo*, inquis, quomodo te expedies? Inspice, inquit, primam formam; *ligon*, *udson*, *udon*, *harpagon*, *mangon*: nam legimus apud poetas, *udsonas*, & *harpogonas*. Sed Latini, ut ait Priscianus, *solent auferre N his nominibus*; ut, *Plato*, *pro*, *Platon*. sic *Vangio*, *Brito*, ⁶ *Agamemno*. „ [*Milon* quidem Ovidio dicitur, qui aliis *Milo*, *Metam.* 15. *Robora fletque Milon* „ *senior cum spectat inmanes.*] Sic *harpago*, *ligo*, *pro*, *harpagon*,

5. *Fros* inquit &c.] Sensus est Charisii, scribendum esse *Fros* vel *Frus*, quum frondem volumus notare, ne, si scribamus *Frons*, ex ea voce formetur *Frontis*. Addit Charisius, *quasi non dicatur nisi Frons τὸ μέτωπον*, h. e. quasi *Frons* non dicatur, nisi quum intelligimus τὸ μέτωπον, frontem capitis.

6. *Agamemno*] Vide Grono-

vium Patrem ad Senecam *Agam.* v. 514. ut & quæ ego notavi in *Dissertationum Triade* pag. 19. Sed & in loco illo Ovidii codices nonnulli præferunt *Milo*, testante Nic. Heinio. Olim autem dixisse Veteres, neque tum *Centurion*, *onis*, sed *Centurionus*, *oni*, & sic *Decurionus* &c. prodit Festus in *Centurionus*.

pagon, ligon, sic turbo, vel turbon, quod semper facit, onis, contra Grammaticorum recentiorum differentiam: nam cum legis turbinis & turbinibus, est ab hic turben, ut ex Cæsare & Plinio disputat Charisius.

3. Nec mihi etiam fraudi sint *varia linguarum idiomata*: sæpè namque sic continget, ut una voce multa significantur. Lusitani enunciant **UN GRAN RATO**, nos item eodem modo: at illi *magnum murem* significant, nos *spatium temporis*.

Ergo pro caula Græcus Casus est ab ergon; Latini est Conjunctio: & 7 fortasse semper utrumque idem est.

Hic

7. *Fortasse semper utrumque idem est.*] Omnino ita se res habet. Semper *Ergo* est Græcæ declinationis ab ἔργον. Nam sicuti dicitur, *Illius ergo venimus*, sic & simpliciter recte dicitur, eodemque sensu, *Ergo venimus*, h. e. illius memoratæ rei ergo, ea gratia. Plaut. Pseud. IV. 6. 22. *Malum & scelestum & perjurum agebat esse me. SI. Pol haud mentitus est. B.A. Ergo haud iratus fui, h. e. eo ergo, vel illius ergo, scilicet quod non mentitus est. Persa, I. 1. 24. Satin' tu usque valuisti? To. Haud probe. S.A. Ergo edepol palles, h. e. eo ergo, eo factò, ea gratia palles. Similiter Cistell. I. 1. 74. GR. Perfidiosus est amor. SI. Ergo in me peculatum facit. Phædr. fab. 15. Ergo, quid refert mea, cui serviam, h. e. eo ergo existente, si hoc ita est. Liv. I. 37. Albano non plus animi erat, quam fidei, nec manere ergo, nec transire aperze ausus, h. e. ea re, ejus rei ergo. Immo hinc conjungitur cum *Itaque*. cap. 25. *Consederunt utrimque periculi magis presentis, quam cura expertes, quippe impe-**

rium agebatur. Itaque ergo eredi, suspensique &c. Nempe ergo sumitur in lingua Latina, plane sicut illud *Itaque*, quapropter idem est, ac si hic diceretur, & ita se habente, & ita ergo hoc existente. Ovid. Metan. XIII. 560. *Spectat truculenta loquentem, Falsaque jurantem, tumidaque exastuat irâ, Atque ita correptum &c. Involat.* Jam sicut illud *Itaque* simpliciter sæpe adhibitum pro Conjunctioe, qua ratio significatur rei, quæ traditur: sic & *Ergo* in eundem usum paulatim invaluit, & ideo simpliciter transitioni rationali sæpe inservit, atque etiam ita aliquando, ut appareat satis, prævalente usu, rationem originis vel parum habitam, vel non animadversam, vel etiam integrum comma, cui respondeat *et Ergo*, per Ellipsin omisum. Unde & factum, ut etiam correptum aliquando occurrat, immo & Festus ipse distinguat illius significationem, & ex ea quantitatem ultimæ syllabæ. Nihil itaque mirum hujus & superioris se-

Hic seps, pro fera, Græcum est, & à putredine dicitur; *hæc sepes*, unde *seps*, Latinis est vallum.

Græcè *mina*, unde *mina* Latinis, *minæ*, pro interminatione.

Hic axis, pro fera, Græcum; pro parte currus; Latinum.

Liber, pro Baccho, Hebræum est; à *Li*, populi, & ⁸ *Ban*, pario, vel gigno. *Libar*, populorum procreator: est enim *Noë*. Sed *Liber*, *a*, *um*, Latinum est, ut *libertas*: at *liber libri*, pro cortice arboris, primam breviat.

Pax, Græcis est adverbium silentii, cum digitus ori apponitur, non admirantis, ut docent aliqui; ⁹ Latinis est, quies.

Hic, vel *hæc calx*, pro calcaneo, Latinum, ¹⁰ à calcando; *hæc calx*, vel potius *chalx*, pro lapide cocto, Græcum. Aliter Caper de orthograph. nam pro materia, *calcs*, scribit; pro parte pedis, *calx*.

Taurus, pro monte Asiæ, Scythica vox est, ¹¹ *Tau-*

ru,

seculi eruditos etiam diversam ei tribuere originem, sicuti videre est apud Vossium. At Urfinus To. I. pag. 1011. diserte me maluit sequi.

8. *Ban pario vel gigno.*] Quidni potius vel a ברא / unde haud dubie בר *filius*, vel פרה / unde *pario*. Sed falsæ omnino hæ Etymologiæ. *Liber* pro Baccho prorsus est à λείβω, quod significat *libo* & *stillo*. Appositum utrumque. Unde λιβηρός & λιβηρός *humidus*, *stilians*. Posteriore modo Bacchum Siculi appellarunt, ut docuit nos Heinsius ad Silium Ital. Id vero si Latina forma pronuncietur, est *Liber*. At *Liber, era, um*, deduco cum Vossio ab ἐλευθερος. Modum etymi & similia exempla

ille adfert. *Liber, bri*, cum Eodem à Græco λείπω, vel Aeolico λήπω, *cortex*.

9. *Latinis est quies*] Vel potius, pactio quietis, quæ inter homines fiebat data dextra, seu conferta invicem manu. Est enim à *pago*, Veteribus usitato, ut ex reliquiis XII. Tab. liquet, sed pro quo posteriores dixerunt *pango*, unde & *Pactum* & *Pacificor*.

10. *A Calcando.*] Contrario modo se res habet, scil. ut *calcare* à *calx* derivatum sit. Vide Vossii Etymologicon.

11. *Tauri id est effector &c.*] Forte voluit deducere ab Hiphij ejus radicis, unde Hebræi יריב *riivus* deduxerunt. Sed rectius Bochartus à טור *Thúr* & *Thau-*
ra,

ru, id est, effector sive opifex fluviorum; *Taurus*, pro animali, Græcum est, Ταῦρος, unde Latine *Taurus*.

¹² *Fucus*, pro ape, Latinum; *fucus*, vel *phucus*, pro purpura, Græcum.

Gallus, cum est vox Phrygia, fluvium significat, ubi Cybeles sacerdotes, ob id dicti *Galli*, emasculabantur. Vide Plinium libro 5. cap. 32. Idem lib. 35. cap. 12. *Samia testa matris Deum sacerdotes, qui Galli vocantur, virilitatem amputant.* Vide Ovid. 4. Fast. ex illo loco, *Cur igitur Gallos, qui se excidere, vocamus, Cum tantum à Phrygia Gallica distet humus? Gallus apud Græcos, album significat, inde Gallorum gens vocata, quia corporibus albis sint præditi.* Unde Virg. l. 8. *Æneid.* de Gallis, *Tum lactea colla Auro innectuntur.* *Gallus* Latinis avis est nota; sed qui Latine loquuntur solent addere, *gallinaceus*, propter ambiguitatem. Xenophon in Homonymis.

4. ¹³ *Syllabæ quantitas* apud Romanos fatis superque distinguitur.

ra, quod Chaldæis & Syris *montem* notat. Sicuti & alterum *Taurus* non Græcum est origine sua, sed itidem Hebraicum & Chaldaicum, à שור / כור / *Sôr, Tôr*, quod isticitidem *Bovem* seu *Taurum* notat.

12. *Fucus pro ape*] Haud dubie est idem vocabulum. Etenim sicuti *fucus* mentitur nativum colorem, sic *fuci* sua similitudine mentiuntur veras apes. Porro omnia eadem habet hæc vox in utraque significatione, etiam prioris syllabæ quantitatem. Ut a deo origine sua fuerit Græca, sed a Latinis recepta, & translata etiam ad animalcula apes mentientia.

13. *Syllabæ quantitas &c.*] *Syllabæ Quantitas & Accentus di-*

stinguunt quidem vocabula, ut rectius in audiendo intelligantur, de quo vide Me supra l. 3, 1. sed eo ipso non faciunt, ut vere diversa sint, aut ab initio fuerint, veluti *Dico, are, & Dico, ere.* Id potius præstat sola vocabulorum origo, quæ hic præ omnibus his regulis maxime est spectanda, ut ex qua vocabula naturales seu primitivas suas significationes accipiunt, sæpe etiam syllabarum quantitates. Neutiquam igitur pro iisdem sunt habenda, quæ origine discrepant, licet iisdem plane constent literis, eandemque habeant per omnia formam, immo & syllabarum quantitatem. Veluti *Liber* pro Baccho, & pro homine sui juris; *Pilare* pro densare, & pro furari; *Olere*

distinguebat voces, quod nos, nisi in carmine, non sentimus. Hujus generis sunt, *populus*, pro arbore, prima longa; pro turba, brevi; *Palus, udis*, prima brevi; *palus, i*, prima longa. *Uter, tris*, prima longa; *uter, a, um*, prima brevi. *Labor*, nomen, prima brevi; verbum, longa. *Colo, as*, producit, *colo, is*, breuiat. *Sinus*, pro gremio, brevi; pro vase, longâ. *Pila* lusoria, prima brevi ¹⁴ a *πιλέω*, æquo; *pila*, pro mortario, prima longa, ¹⁵ quasi pinfa, vel pisa, à pinfendo. Sed *Æneid. 9.* ubi legitur, *Saxea pila cadit*, ¹⁶ libentius legerem, *Saxea pyla cadit*. *πύλη* enim columnam etiam significat. *Compilare* vero à nullo horum ducitur, sed à Græco, teste Turnebo; nam *piletem* *Æoles* furem vocant, *Hesiodus philetēn*. Vide *Josephum Scaligerum*, in *Festum, compilare*.

¹⁷ *Plagæ*, pro funibus illis, quibus retia tenduntur circa summam & imam partem, aut pro mundi regionibus, quæ Græcè *climata* dicuntur, breuiat; pro vulnere, producit.

Anus,

Olere pro odorem spargere, & proficere. Sed tamen si in eodem vocabulo diversæ significationis diversa etiam sit *Profodia*, justissima datur tunc nobis suspicio statuendi diversam etiam originem, licet eam, ut sæpe fit, satis exploratam non habeamus; & sic porro dividendi unum illud vocabulum in duo diversa.

14. *A. πιλέω*] Immo potius à *πάλλα*, quod significat *sphæram*, unde *Aeoles* *πέλλα*, Latini, qui maxime sequebantur *Aeolicam dialectum*, & porro olim litteras non geminabant, *pola*, cuius vestigia etiam nunc occurrunt, & sic tandem *pila*; sicuti pro *conis* (nam Græcum est *κόνις*) dixerunt *cinis*. Vide *Vossium*.

15. *Quasi pinfa, vel pisa*] Immo à *pisa*, deminutive *pisilla*, & inde *pila*, sicuti *qualus* à *quasilus*. Vide supra I, 10, 4. pag. 69. 70.

16. *Libentius legerem pyla*] Nihil minus. *Festus*, *Pila, quæ parietem sustentat*. *Suet. Claud. 20. Congestisque pilis altissimam superposuit turrim*, scil. moli portus. *Columnæ autem, quibus quid sustinetur, videntur ideo etiam pile dictæ, quia similes sunt mortuorum pistillis*. Vide *Vossii Etymol.*

17. *Plagæ pro funibus*] Haud dubie à Græco *πλάγιος* *obliquus*, quod à *πλέω*. Unde & *plagula* lecticarum & papyri. At *plagæ* pro regionibus cœli & terræ ab *Hebr. פלג* *divisit*, unde *פלגה* *pars,*

Anus, pro vetula, breviat; pro podice, producit. *Acer, eris*, pro arbore, breviat; *acer, acris, & acre* producit.

Os oris, unde *osculum*, producit; *os ossis*, breviat, teste Divo Augustino in libro de Grammatica, & lib. 3. cap. 3. doct. Christian. Lucretius lib. 3. *Exos, & exanguis tumidos persfluctuat artus.*

5. *Accentus* mirè distinguebat ambiguum. Nec hic loquor de ridiculis illis, *sanè, palàm, porrò*: hi enim nec erant apud antiquos, ¹⁸ ante Quinctiliani tempora, nec poterant amphiboliam parere, ut in prima regula admonimus, præsertim cum *porrò*, pro *deinde*, merè sit Græcum; sed de aliis secretioribus, & qui nostras aures omnino fugiunt. Aliter enim enunciabant, *seps* Græcum, aliter *seps* Latinum, quoniam illud per *eta*, id est, *e longum*, scribitur Græcè, hoc per *epsilon*, id est, *e tenue*. Sed hoc illustremus doctorum testimoniis.

Lustra, inquit Festus Pomp. significant *lucunas luto-
sas, quæ sunt in silvis aprorum cubilia; à qua similitudine
ii, qui in locis abditis & sordidis ventri & desidiæ operam
dant, dicuntur in lustris vitam agere. At quum ejusdem
vocabuli prima syllaba producitur, significat nunc tempus
quinquennale, nunc populi lustrationem; ¹⁹ illud à luto, hoc
à luendo.*

Adeo,

pars, classis, vel à Chald. פֶּלֶא *tractus, regio*. Denique *plaga* pro vulnere à Gr. πληγή .

18. *Ante Quinctiliani tempora.*] Sed nec eo tempore videntur Figuræ hæ Accentuum in usum inductæ. Tantummodo refert ille lib. I. c. 3. inter vitia pronunciationis, quod nonnulli figerent tonum in ultimis quorundam vocabulorum, ut distinguerentur ab iisdem alio sensu adhibitis. Vide supra ad I. 3. I.

p. 23. &c.

19. *Illud à luto*] Cum apud Græcos λῦτρον à λύω significet quoque aquam sordidam, quæ quis ad lavandum est usus, vel aquam, in qua quis lavare se solet, (sic Herculis λύτρον apud Anton. Liber. fab. 4.) idcirco & apud Latinos *lustrum* à *luendo* pro *lavando* primitus significare potuit aquam ejusmodi sordidam, dein quia cæno & sordibus delectantur apri, aprorum cubilia, &

Adeo, inquit idem, duas habet significaciones; nam cum prima syllaba Acuta effertur, idem significat quod accedo, ut cum dicimus adeo prætorem: cum autem secunda, idem est, quod usque èo, non quidem secundum rationem, quia, ad, præpositio accusativis accommodata est, sed vetusta quadam loquendi consuetudine. Vide Festum in vocibus Ergo, Muscerda, Parret, Pone, Sagaces, Quando: & Aul. Gellium lib. 6. cap. 15. de Quiesco.

Quidam, inquit M. Varro, reprehendunt, quòd pluit, & luit, dicamus in præterito, & præsentì tempore, cum analogiæ sui cujusque temporis verba debeant discriminare. Falluntur, nam est, ac putant, aliter; quod in præteritis, U, dicimus longum, lûit, plûit; in præsentì, breve, luit, pluit. Ideoque in venditionis lege fundi, ruta cæsa ita dicimus, ut U producamus.

Do-

& sic denique fordida & infamia ferarum hominumque receptacula: at *lustrum* pro sacrificio piaculari a *luere* pro purgare tunc foret derivandum: quia tali sacrificio Reus criminum apud Deos credebatur purgari & expiari, & quia Homines non inodo, sed & ipsa prodigia, sicuti dicuntur *expiari*; sic & *Lui*. Gellius IV. 5. *Ob id fulgur piaculis luendum Haruspices ex Etruria acciti*. Sed tamen, quia hoc *lustrum* à Festo diserte dicitur producta priore syllaba ac vocali pronunciari, & quia ejusdem haud dubie est originis, cujus *illustris*, *prælustris*, *collustrare*, *illustrare*, *perlustrare*, imò ipsum *lustrare*, eorumque omnium significacione ipsa declaratur fatis, esse ea orta a *luendo* & *lumine*, quo sive ignis & flammæ, sive oculorum, aliquid perfunditur & cognoscitur, vel

etiam aliis cognoscendum datur, idcirco putem prorsus, *lustrum* dictum contracte pro *lucistrum*, a *luceo*, plane ut a *Rodo Rosistrum*, a *Rodo Rastrum*, a *Plaudo Plaustrum*. Sed & sic CI eliditur in *Luna* contracta voce ex *Lucina*, & *Lumen* ex *Lucimen*. Cui simile est *Fulmen* pro *fulgimen*, *Fulmentum* pro *fulcimentum*, *Momen* & *Momentum* pro *Movimen*, *Semen* pro *Serimen*, & multa similia. Hæc videtur vera origo vocabuli *Lustrum*, & Verbi *Lustrare*, quæ notant vel maxime, licet in Compositis aliter se res habeat, sacrificium piaculare, & expiationem, quia in istis facris adhibebatur vel maxime *Lumen* & *Flamma* ignis. Forfan & hinc *Lustra* Meretricum, ut noctu plerumque *lucentia*: & quia hæc maxime erant in abditis cellis, inde & *Lustra* ferarum in sylvis.

Donatus ad illud Terent. *Filium perduxere, ut una esset*, notat, si productè legatur *Esset*, significare, cibum caperet, sive ederet; Item ad illud, *ut de symbolis essemus; melius*, inquit, *Essemus, producta E littera*. Ego in illis locis 20 corruptum existimo Donatum; sed tamen id, quod volumus, ostendit. „ [Quod ipsum Servius, vius monet *Æneid. ad versum illum, Non media de gente Phrygum exedisse nefandis.*] Cicero in Oratore perfecto docet, *inclytus* prima brevi enunciari, *insanus*, prima longa. De hac re vide pulchrum locum apud Aul. Gell. lib. 9. cap. 6.

6. *Euphemismos*, id est, bona ominatio, inquit Demetrius Phaler. est figura, quæ odiosas res bonis verbis edit, & impia itidem facta piis. 21 Hinc multa dicuntur

20. *Corruptum existimo.*] Cur corruptum pronunciet Donatum, nescio. Certe sententiam Donati confirmat Servius ad *Aen. V. 785*. Idem facere videtur Gellius cit. loco, *esito* primâ longa pronunciarum scribens.

21. *Hinc multa dicuntur in contrariam etc.*] Si vere in contrariam partem dicerentur multa per *εὐφροσύνην*, ut idcirco *εὐφροσύνης* ille inter exceptiones non servata in significationibus vocabulorum analogiæ referri debeat, tum sane quam proxime accederent illa ad *ἀντιφροσύνην*, immo dicerentur revera per *ἀντιφροσύνην εὐφροσύνης*. At vero Sanctius in sequentibus summo studio & jure explodit omnem *ἀντιφροσύνην*. Quid ergo? Euphemismus neutiquam contrariam primitivæ significationem vocabulis tribuit, sed adhibet in rebus tristibus & impiis sæpe, vitandi ominis causa, verba mitioris significationis per analogiam

deflexæ paululum à sua origine, quæ sic deflexa significatio sensum tunc exhibet sequiorem. Exemplis ab Auctore allatis rem probabimus. *Benedicere*, seu potius Hebr. *ברך* / nunquam simpliciter significat *maledicere*, sed primitus *saussis* omnibus aliquem prosequi. Id vero quia fiebat inprimis in valedicendo, hinc pro *valedicere* sæpe ponitur. Jam quia quibus valedicimus, ab iis nos vel segregamus, vel eos dimittimus, hinc in omnibus pene linguis eos etiam, quos abdicamus, & quibuscum nihil nobis negotii deinceps esse volumus, jubemus *valere*. Notum illud Terentii, *Valeant, qui inter nos discidium volunt*. Serv. ad *Eclog. 8. Vivite, valete, non bene optantis est, sed renunciantis*. Aspasia apud *Ælian. XII. 1. πάντες καί ποιν ἐπέστα τῶν ἰατρῶν*, h. e. *dimittens medicos*, Belgice, *seggende hun goeden dag*. Suetonius Nerone 39. ex cantico quodam, *ὕμνων πᾶσι*

cuntur in contrariam significationem; ut, *benedicere*, pro maledicere, sæpe in Sacris Literis: ut, 3. Reg. cap. 21. *Benedixit Naboth Deum & regem.* Job. cap. 1. *Nisi in facie benedixerit tibi:* ibid. cap. 2. *Videbis, quod in facie benedicat tibi:* ibid. *Benedic Deo, & move-re.* Sic *sperare*, pro timere: sic *potiri hostium*, & *potitus hostium*, apud Plautum in Captivis, pro, captivum esse. Et in Digest. l. 11. & 12. de Capt. & postlim. Et l. 192. de verb. sign. *Sacer*, pro execrando, &c.: Antiqui summopere observabant auguria, sed illa præcipue, quæ ab hominum ore prodibant, quæ propriè omnia vocabantur, Hispanè, *Alfil Toledano.* Cicero l. de Divinat. *Neque solum Deorum voces Pythagorei observaverunt, sed etiam hominum, quæ vocant omnia; quæ majores nostri quia valere censebant, idcirco omnibus rebus agendis, QUOD BONUM, FAUSTUM, FELIX, FORTUNATUMQUE ESSET, præfabantur; rebusque divinis, quæ publicè fierent, UT FAVERENT LINGUIS, imperabatur, &c.* *Favere autem linguis*, non intelligo idem esse, quod *tacere*, ut multi arbitrantur, sed *bona verba dicere*: nam credebant vitari sacra, si quis dura, mala, vel ominosa verba loqueretur. Tibull. lib. 2. e. leg.

περ, ὑλαίε μήτηρ, vale pater, vale mater. Sic ergo & apud Hebræos *Benedicere Deo & Regi* nihil aliud est, quam jubere eos valere, dicere se non curare Deum & Regem. Vide accuratissimum Job. Cocceji Lexicon. Sic autem Analogia significationis quam optime servata. *Sperare* neutiquam ad ἐσπέναι pertinet, cum primitiva ejus significationis sit *expectare*, seu *precipere animo aliquid futuri*, si-ve boni, si-ve mali. Cum Virgilius ait: *Hunc ego si potui tantum sperare dolorem, Et perferre, Solor, potero:* quid aliud notat,

quam, si potui animo præcipere, animo meo ut eventurum aliquando proponere, & ita me ferendo huic dolori præparare. Sall. Jug. 88. *Latissimis animis contra spem suam excipitur*, h. e. expectationem. Manifestior hæc genuina vocabuli significatio ex ejus origine. Etenim antiquissimi Latini dixerunt *speris* pro *spes*. Id autem recte deduxit Vossius ab Hebr. שָׁרַר *Expectavit*, vel Nomine שָׁרַר *Expectatio. Potiri hostium* non magis esse huc referendum, patet ex iis, quæ diximus ad III. 3. pag. 369. De reliquis suo loco mox agemus.

leg. 2. *Dicamus bona verba, venit natalis, ad aras; Quisquis ades, lingua, vir mulierque, fave.* Ovid. 1. *Fast. Prospera lux oritur, linguis animisque favete; Nunc dicenda bona sunt bona verba die.* Horat. 3. *Carm. Malè ominatis parcite verbis.* Terent. Andr. *Bona verba, queso, id est, Bene ominare. Idem in eadem, Valeant qui inter nos dissidium volunt, id est, percant. Sed exemplis agamus.*

Adoleo, & adolesco, crescere est; sed in facris, ut notat Servius ad illud Virg. 4. Georg. Panchæis adolefcunt ignibus aræ, incendere & cremare, idque per figuram euphemismon; 22 nam quia victima & altare verbenis,

22. *Nam quia victima etc.]* Si ita, est in eo proinde analogia quædam Significationis, non mutatio ejus, sine ulla analogia, per *εὐφημισμὸν*. Sed, si modo Verbum hoc in utroque sensu ejusdem est originis, ut sane putem & Ego, primitus & præcipue *adoleo* notavit *augeo, cresco*, dein *incendo*, quoniam quicquid inceptitur, quasi crescit, dum flamma cum eo corpore, quod crematur, conjuncta exsurgit, & se in altum exserit. Unde apud Virgilium, *adolefcunt ignibus aræ*: & Tacitum Hist. II. 3. *Precibus & igne puro altaria adolentur*, h. e. Incenduntur Sacra vel hostiæ in altaribus. At apud Gellium III. 10. *Modus est summus adolescendi humani corporis septem pedes*: & Tac. Ann. II. 33. *Auctu imperii adolevisse etiam privatas opes*, pro *Crevisse*. Porro sic *Abolere* modo active notat *delere, facere ut minuat, decrescat, & sic tandem penitus extinguatur*, modo neutraliter ponitur pro *interire, comminui*. Livius I. 23. *Donec cum re nomen*

quoque vetustate abolevit. Hinc *abolita* pro vetustis & oblivioni jam datis, opponuntur *recentibus* apud Tacit. Ann. VI. 38. Origo autem hujus verbi in illo sensu valde est incerta. Putem tamen repetendam cum *Vosio* ab Græco *ἀλδω* vel *ἀλδέω* *augeo*, unde *ἀλδήσκω* *cresco*. Littera Δ videtur esse instiicia. Accedunt & alia istic vocabula sine Δ, quæ ad præparandi frumenti & farinæ, significationem pertinent. Sic enim *ἀλών* notat *aream*, in qua frumentum trituratur & purgatur; & *ἀλέω* *molo*. Utcunque sit, videntur hinc & *Alere*, & hoc *Olere*, accepisse Latini, atque ita hæc verba ejusdem originis, distinxisse tamen diversa forma in sensum activum & neutralem; nam *Olent* & *adolefcunt*, h. e. *crescunt*, quos bene quis *Alit*. Et sic habuimus supra *Sedere* & *Sidere*, *Facere* & *Facere*, *Fugere*, & *Fugare*, *Placere* & *Placere*, &c. Vide Me supra III. 2. 2. pag. 271, 272. & III. 3. 67. Possis etiam utrumque derivare ab Hebr. *עלה* *ascendo*. Solet enim

nis, thure, vino, & extis crescebant, & augebantur, dictum est *adolescere*, pro cremare. Vide Festum & Nonium.

Maſtare ²³ ex eodem omine dictum est, pro, interficere; cum proprie sit *augere*, hoc est, magis auctare; unde *maſtus*, id est, magis auctus. Servius ad illud Virgil. *Maſtant lectas de more bidentes; Verbum sacrorum, inquit, per euphemismon, ut adolere.*

24 Re-

nim litera Hebr. *y* mutari in O. Græcorum Latinorumque. Et hinc ab *alo* *Altus* h. e. excelsus. Vide me infra iv, 16, 15. At quod idem Vossius hoc verbum in significato cremandi derivat ab Gr. *ὀλίω* & *ὄλλομαι*, *perdo*, in eo non possum illi assentire, quum Latinum hoc verbum non significet inflammare quid animo *perdendi*, sed tantum ad sacra adhibeatur de rebus, quæ in altari cremantur, & ita *Crescunt* seu *furgunt* in altum. Sic Tacit. Ann. VI. 28. Phœnicem Avem dicit *patrium corpus in Solis aram perferre atque adolere*. Vide & Festum in v. October, & Nonium capp. 1. & 4. Porro autem, ut recte rursus monuit Vossius, ab *ὄω*, *ὄζω*, formatur alterum *oleo*, quod significat odorem spargo, pro quo primi dixerunt *odeo*, unde & *odor*, & *odefacit* pro olefacit apud Festum, etiamnum superest, D. interposito primum inter vocales, & dein mutato in L, quod utrumque sæpissime factum, sæpe etiam in uno vocabulo, ut in *Salus* & *salvus* à *σάω*, *Filius*, *Filius*, ab *ὕϊς*, *sella* & *solium* à *sedeo*, & hoc ab *ἴω*, *ἴδω*.

23. Ex eodem omine.] Immo per *μετωνομίαν* seu *μετάληψιν* consequentis, qua consequens

intelligitur ex antecedente: nempe quia in sacris Cædes victimæ semper sequebatur *Maſtationem* proprie dictam, quæ consistebat in ornanda ea verbenis & infulis, ac mola falsa capiti ejus imponenda. Cujusmodi translatae significationis usus est quam maxime analogicus. Sed tamen, cur in hoc vocabulo ita frequentaretur ea *μετάληψις*, causam fuisse *εὐφημισμὸν*, facile largior. Id tantum volo, nunquam per *εὐφημίαν* simpliciter in contrarium, & contra *ἀναλογίαν*, mutatam esse verborum significationem. Porro *Maſtus* ego quidem deduco simpliciter à *Magis*, unde forte verbum *Mago* vel *Magio*, sicuti à *Minus*, *Minuo*: & sic deinceps *Maſtus*, quemadmodum ab *Ago*, *Actus*, à *Pago*, *Factus*. Nam G. frequentissime transit in C. Ab hoc ipso *Magis* est *Maſsimus*, ut scripsere antiquissimi, ac dein *Maximus*. Sed & ejusdem originis *Maſtus* est & *Magmentum*, plane sicuti *sagmentum* à *Sagio*, unde & *Sactus*, sed pro quibus posteriores dixerunt *Sancio* & *Sanctus*. Analogia porro significationis liquidissima. Nam *Maſtus* proprie sic notabit *major facus*, *auctus aliqua re*.

²⁴ *Rectè*, pro nihil, aut non, aut male. Ter. Heaut. *Tum quod dem ei, Rectè est; nam Nihil esse mihi religio est dicere: idem Eunuch. Numquid vis? C. rectè, id est, non, vel nihil.* ²⁵ Plaut. *Afinar. Nec rectè quæ tu in nos dicis, aurum atque argentum merum est.*

Sa-

24. *Rectè pro nihil*] Nunquam *rectè* significat *nihil*, sed usu adhibetur sæpe in responsionibus, in quibus *Nihil* poterat vel debebat responderi; quando scilicet id vocabulum, seu directum ex rei veritate & animi sententia responsum, vitatur aut metu aut consilio. Nam idem est, ac si loco talis directi responsi responsum quis declinaret, ac proinde diceret, *noli quærere, rectè se res habet.* Hinc apud Terentium Heaut. II. 1. 16. *Tum quod dem ei, Rectè est, h. e. si illa me quid rogat, ut dem, loco responsi & muneris repono & do ei Rectè, h. e. Belgice, het is wel.* Et III. 2. 7. ubi Syrus servus, ignarus adesse herum, quum aliquid de fallaciis suis in herum effutiisset, rogatus ab eo, *Quid tu istic, scil. dicis, vel dixisti?* respondet, *rectè equidem,* & statim sermonem confert ad palpum hero obtrudendum. Et Phorm. V. 3. 15. ubi Chremes itidem ignarus adesse uxorem, quam tamen mox videt, quum Fratri dixisset, *Nellem datum,* & Frater eum dein rogasset *Cur noller?* respondet, *jam rectè,* quia scilicet præsentem uxore nihil amplius ea de re volebat aut audebat dicere. Manifeste autem istic explenda sic est sententia, quasi dixisset, *temere hoc dixi, jam rectè se res habet.* Et ibid. v. 29. *Illam amici est: si filia quid futurum est? Re-*

cte, h. e. res illa rectè se habet, nihil in ea est difficultatis. Hinc etiam simul aliquando cum *res Nihil*, tanquam diversum & distinctum ab eo, in responsionibus adhibetur. Ter. Adel. IV. 5. 19. *Perii. MI. Quid est? A. Nihil; rectè; perge.* h. e. nihil est, rectè se habent omnia; perge modo rem narrare. Bene itaque ad Hec. III. 2. 20. ubi Pamphilus rogatus à matre, quid lachrymaret, aut quid esset tam tristis, respondet simpliciter *Rectè,* notat Donatus: *Sic dicimus, cum sine injuria interrogantis aliquid reticemus.* Pro isto *Rectè* aliquando etiam usurpatur *Bene,* eodem sensu, Plaut. Bacchid. I. 1. 6. *Quid in consilio consulistis? B.A. Bene.* q. d. noli id quærere, bene se habet res.

25. *Plaut. Afinar. etc.*] Locus hic est alienissimus à mente Sanctii, qui deceptus vitiosa videtur Plauti lectione. Edidit enim ipse, ut ex Salmant. ed. & Paradoxis Sanctii, quæ ex Plantini prodierunt officina, & totum hoc ac pleraque sequentia continent capita, *Hec rectè.* Sed Scioppius videtur jam ex Plauti edd. emendasse *Nec rectè.* Et ita vere Plautus habet *Afinar. I. 3. 3. Similiter ibidem II. 4. 65. Malo hercle jam magno tuo nunc isti nec rectè dicis.* Bacchid. I. 2. 11. *Tu Diis nec rectè dicis.* Et sic alibi passim. Frequentissimum e-

Sacer dicunt esse nomen medium, ut Græcis *Anathema*, & nunc in bonam, nunc in malam partem accipi. Sed, quid sit *homo sacer*, vel *Anathema*, ab antiquissima historia petendum, quam narrat Joh. Zetzes histor. 23. Chiliad. 5. Cujus carmina sic vertebam,

*Catharma quondam tale purgamen fuit;
Si pestis, aut fames, vel alia calamitas
Vexaret Urbem ira Deorum percitam,
Ad victimam deformis ante omnes homo,
Purgamen, atque pharminus, ductus fuit.
Cum ventum ad aram est, caseum, ficus, ador,
Ipsi in manum dabant: deinde septies
Pudenda scillis verberabant victimæ,
Caprifico, & aliis surculis agrestibus;
Agrestiumque urebant ramis arborum
Devota membra: tum sacrum cinerem gravis
Levamen urbis ventilabant in mare.*

Hæc ille, atque alia; citatque testem Lycophronem, & Hipponactem. Idem Chiliada 8. histor. 239. cineres spargi solitos, addit, per totam civitatem. Suidas præterea in dictione *Peripsema*, addit, dicere solitos cives ad hujusmodi anathemata, *Purgamen pro nobis esto, salus, & redemptio.* „ [Servius in illud *Æneid.* 3. „ 57. *Auri sacra fames*, ita commentatur, *Sacra, exsecrabilis. Alii sacra, devota accipiunt, unde & Ver sacrum. Alii, sacrum, pro, scelestum, vel sacrilegum. Tractus est autem sermo ex more Gallorum: nam Massilienses quoties pestilentia laborabant, unus se ex pauperibus offerebat, alendus anno integro publicis & purioribus* „ *bus* enim est Plauto, nec recte alicui dicere. In illo ergo *Asinaræ* loco τὸ *Reffe* notat, quod proprie & primitus notavit, non autem

Nilil, aut Male, neque vero Eliptice istuc ponitur, ut in proxime superioris Notæ exemplis.

2, bus cibus. Hic postea ornatus verbenis & vestibus sacris,
 ,, circumducebatur per totam civitatem, cum exsecrationi-
 ,, bus, ut in ipsum reciderent mala totius civitatis; & sic
 ,, projiciebatur. Hæc ex Petronio Servius,]

Hujusmodi sacrificium Hebræis vocabatur *Azazel*, id est, caper emissarius, de quo Levitic cap. 16. ab *Ez*, id est, *caper*, & *Azal*, id est, *abiit*: Græcis *Apotropæon*, sive *Apopompæon*, id est, *malorum depulso*. Dicebatur etiam propriè *Anathema*. Itaque *Sacer* apud Latinos idem est, quod *anathema* Græcis, ²⁶ & ita per Eu-

26. Et ita per *Euphemismon* &c.] Siquidem simpliciter per *Euphemismon* τὸ *Sacer* etiam exsecrandum, & scelestum notaret, foret hæc Antiphrasis, ad quam proinde figuram à nonnullis hoc quoque vocabulum refertur isto sensu adhibitum. At vero nullam ego hic agnosco ἀντιφρασίαν, aut significationem in contrarium mutatam, sed per iustissimam Analogiam parumper deflectam. Cujus vera & unica hæc est ratio. Quidquid decreto publico Diis erat consecratum, illud dicebatur *sacrum*. Jam vero, quia, quod sic Diis sacrabatur, id ex usu & commercio hominum penitus tollebatur; unde & in commerciis requirebatur *aurum profanum*, Vide Festum in *V. Puri*: & infelices notissimo ædagio dicebantur *aurum Tholosanum*, quod erat *Sacrum* ex templis Tholosanis, *attigisse*, Vide Gellium III. 9. & porro quia victimæ Diis itidem *Sacratæ* semper occidebantur: hinc si quos homines sceleratos populus scisceret impune interficiendos, eos publice *sacrabat* Diis, tanquam victimas quasdam, quarum cæ-

des grata Diis esset futura; ut sic impune à quolibet possent occidi, & ita ex sua civitate funditus tollerentur. Liv. III. 55. *Ut qui Tribunis pl. nocuisset, ejus caput Jovi Sacrum esset*. Festus in *Florare* ex Legibus Regiis, *Si parentem puer urberit, ast illi plorassint, puer Divis parentum Sacer esto*. Idem, *Sacratæ leges sunt, quibus sanctum est, ut, qui quid adversus eas fecerit, Sacer alicui Deorum sit cum familia pecuniaque*. Et in *v. Sacer*, *Homo Sacer is est, quem populus judicavit ob malefictum, neque fas est eum (proprie) immolari, sed qui occidit, parricidii non damnatur*. Nam lege *Tribunicia prima cavetur: Si quis eum, qui eo plebiscito Sacer, occiderit, parricida ne sit, Ex quo quisvis homo malus atque improbus Sacer appellari solet*. Non obscura hæc, ut mox Sanctius ait, sed liquida & sola vera. Hinc jam apud Plautum in prol. *Pænuli v. 90. de Lenone, Homini, quantum hominum terra sustinet, sacer-rimo*. Et Mostell. IV. 2. 67. *Unus istic servus est sacerrimus, is vel Herculi conterere quæstum possiet*. Porro ipsæ quoque Res, pef-

Euphemifmon, pro execrando accipitur. Quamquam
Mo-

peffimæ, in perniciem publicam vergentes, & ideo ex ufu & vita hominum quasi expellendæ, & extinguedæ penitus, vocabantur *Sacra*, ut *Auri Sacra famæ*, h. e. non magna, sed detestabilis. Adde his Servium ad Virgilium Aen. X. 419. de Haleso, *injecere manum Parcæ, telisque Sacrarunt Euandri*, h. e. devoverunt telis, & neci per ea inferendæ. Similiter vero se res habet, quod ad *Ἀνάθεμα* & *Ἀνάθημα*. Significat quippe primo rem Ufibus humanis exemptam, & Deo repositam, sacratamque, sine jure redemptionis. Jam quod sic erat sacratum, id, quod ad homines, plane quasi interierat, seu ex hominum commercio sublatum erat, etiam si animal effet. Vide Macrobius Saturn. III. 7. & sic apud Suetonium Cæs. cap. 81. Cæsar dicitur *Equos consecrasset in trajiciendo Rubiconi flumini, & idcirco vagos ac sine custode dimisisset*: & Tacit. de Germ. cap. 10. equi Germanorum Sacri dicuntur *publice ali in nemoribus aclusis nullo mortali opere contacti*. Ita ergo hi Equi commercio & possessioni hominum per istam consecrationem erant exempti. Aliæ etiam Res, etiam si sacris non amplius infervire possent, tamen vel sic hominibus nequitiam restituebantur, sed potius consumebantur penitus, & abolebantur: apud Romanos etiam in cellis subterraneis seu favissis reponabantur. Vide Festum in *Favissa*. Hac igitur de causa is, qui à consortio Ecclesiæ profus e-

rat segregatus, dicebatur *Anathema*, quasi Sacratum Morti & Exitio, seu Inferis & eorum Principi, atque ideo a reliquis Christianis abscissus, qui & talis hominis commercium fugiebant. Hinc & aliquando separationis particulas habet sibi adjunctas. Veluti Rom. IX. 3. *ἀνάθεμα ἀπὸ τοῦ Θεοῦ Χριστοῦ*, h. e. Morti & exitio æterno devotus, cum separatione à Christo, & ejus Ecclesia. Vide omnino istic Bezam. At Salmasius ad Solinum pag. 1089. 1090. vult *ἀνάθεμα* proprie & primitus notare segregatam & separatam rem. Ego vero profus putem, vocabuli hujus significationem primam repetendam ab Homine vel agri aut alterius rei consecratione Diis facta. Ufu autem differre in eo *ἀνάθεμα* illud & *ἀνάθημα*, quod hoc notet donaria, statuas, aliaque in honorem Deorum in templis vel alicubi posita, at *ἀνάθεμα*, rem simpliciter Deo consecratam, veluti Urbem, Terram, Hominem. Talia vero commercio hominum revera fuisse exempta, imo exitio & internecioni dedita, liquet ex ipsa S. Scriptura, veluti Levit. XXVII, 29. ubi traditur Hominem Deo *consecratum*, (ipso hoc verbo apud LXX. *ὡς ἀνάθημα*) *non redimi debere, sed omnino occidi*. Et hinc Urbes quoque & Populi in Libro Deuteronomii & Josuæ dicuntur *ἀνάθεμα* declarari, & *ἀνάθεμα ἵεροδουλοῦ* h. e. *excindi*. Hinc jam factum, ut re vera *Ἀνάθεμα*, de Homine dictum,

Monachus Menesius, qui de Accentibus scripsit, aliter quæstionem solvit: contendit enim, in sacris Bibliis duo nomina, Anáthema, & Anathéma; & illud, cum accentu in antepenultima, & cum epsilo in penultima, semper accipi in malam partem, pro execrando: at cum accentu in penultima, & eta, id est, e longo, semper accipi pro donario, vel re templis dicata. Ego scripturam quidem in Bibliis Græcis sic reperiri animadverti: sed quomodo ab eodem verbo ἀναθεῖναι duo ducantur nomina contrariæ significationis, non video. Unum semper nomen est, *anathema* sive *anathéma*, ut *sacer* apud Latinos. Quid est igitur illud tam crebro in Conciliis repetitum, *Anathema sit*? Respondeo primum, posse dici per Euphemismum, ut *benedicere*, pro maledicere, quasi dicat, *Anathema sit*, id est, sit benedictus, quia viros sanctos non decet maledicere. Deinde respondeo, posse etiam intelligi juxta propriam & genuinam nominis notionem, *Anathema sit*, id est, sit peccatum pro toto populo, sit devotio, ferat omnia populi peccata. Ita D. Paulus ad Rom. 2. *Optabat esse anathema post Christum pro fratribus*, id est, te devoveri, & hostiam fieri à Christo, id est, *post Christum*; quia

significet ἐπαγγελτον, *devotum*, ut recte Hesychius exponit. Talis enim Homo erat internectioni devotus, quasi sacrata Diis victima, & sic a reliqua Hominum societate exclusus & commercio. Certior autem hæc Significationis in hisce vocabulis distinctio evadit eo, quod ipsum Verbum ἀναθεῖναι, unde illa pariter descendunt, duplicem quoque hanc habet significationem. Pro dono Diis consecrato, Hesiod, *Egy.* 656. de Tripode, Τὸν μὲν ἐγὼ Μίσσησ' ἀνέθηκα. Pro devovendo Græci Interpretes, non modo Levit. d. l. sed & Michæ IV.

13. ad Sionis Filiam, Καὶ καταπήξεις λαὸς πολλὸς, ἢ ἀναθήσεις τῷ Κυρίῳ τὸ πλῆθος αὐτῶν, & *constringes populos multos, & anathemate devovebis Domino eorum multitudinem*. In Hebraico est Hiphil verbi אָתָה. Ita vero liquet esse utriusque vocabuli, 'Ανάθημα & 'Ανάθεμα, ut eandem originem, ita eandem primitivam significationem, sed usu & analogia in contrarium pene flexam, æque ac *observare aliquem*, & multa similia. Frustra itaque hic adeo laborat Sanctius, & Euphemismum fingit.

quia *Christus fuit pro nobis hostia, & factus est pro nobis peccatum, cum peccatum non haberet: Et verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit.* Festus in voce *Sacer* obscura quædam profert, quæ à Macrobio lib. 3. cap. 7. Saturn. explicantur. Illud verò Virgillii, *Auri sacra fames*, alia res est: nam Græci *ἱερόν*, id est, *sacrum*, pro magno solent usurpare: unde *os sacrum*, id est, magnum; & *morbus sacer*, pro, magnus vel comitalis. Plutarchus de industria animalium. Unde Adag. *sacram ancoram solvere*, id est, magnam.

²⁷ *Alter* in auguriis dicebant, pro, non bono, ut ait Festus in dictione, *Altera avis*. Et in senatu dicebat consul, *Qui hoc sentitis, huc transite, qui alia omnia, illuc*, id est, qui negatis, vel dissentitis. Cic. lib. 1. epist. *De tribus legatis, frequentes ire in alia omnia*, id est, dissentere: & lib. 10. *Eum senatus reliquit, & in alia omnia discessit*. Vide Suidam in voce *Eumenides*, & *Callias*. Et nos etiam in *Antiphrasi de Eumenidib. fati*s.

27. *Alter in auguriis*] Etiam in iis de duobus tantummodo dicitur. *Alter*. Etenim quia vel *Læta*, vel *Tristia*, evenire auspiciantibus solebant, si lætum signum, quod desiderabatur, non evenisset, dicebatur *Alterum* evenisse, scil. ab eo, quod desiderabatur, h. e. non læ-

tum, non felix. Sic passim *Secus* itidem pro *male*, Sallust. or. 2. ad Cæs. in extr. *Si fato, huic imperio secus accidat*. Livius X. 19. *Rei bene aut secus gesta decus dedecusque*. At *Alia omnia sentire* notat sententiam plane & per omnia diversam ab ea, quæ jam dicta erat.

C A P. XV.

De Analogia significationum.

His regulis præmissis, ad Analogiam significationum transeamus.

Fus,

¹ *Jus, juris*, propriè significat diarium, five portionem victus. *Antiqui enim, ut inquit Valer. Maxim. lib. 2. adeo erant continentie attenti, ut frequentior apud eos pultis usus, quam panis esset.* Plinius lib. 18. cap. 8. *Pulte autem, non pane, vixisse longo tempore Romanos manifestum: quoniam inde & pulmentaria hodie quoque dicuntur.* Non itaque vescabantur carnibus, sed oleribus, aut pultibus, totumque prandium *Jus* vocabant. Horat. 2. Serm. 4. *Est operæ pretium duplicis cognoscere juris Naturam.* Hujus autem *juris* in conviviis pares dabantur unicuique partes: unde *Homerus convivium, æquale ferè semper nominat.* Vocabantur verò *Duplicarii*, ut ait Varro, *quibus in conviviis ob virtutem duplicia ut darentur cibaria, fuit institutum.* Cujus rei etiam in sacris Bibliis

I. *Jus juris &c.*] Neutiquam assentior Sanctio, quum putat, *Jus*, quod suum cuique tribuit, dici per Analogiam significationis ab eo *Jure*, quod significat diarium. Ego utrumque, ut diversæ prorsus significationis, sic diversæ putem esse originis. Certe *jus* illud prius est à *jubendo*, non, ut censet Magius in Miscell. IV. 1. quia illud *jubet & precipit*, sed quia *jubetur* ab eo, qui summam habet potestatem. Nihil enim apud Romanos olim fuit *Jus*, nisi quod *jussum* à populo, cujus pro sua suprema potestate proprium erat *jubere*, & *rogari* à Magistratibus. Unde & *Leges sæpe Rogationes* appellantur, & quod legibus jussis sancitum, *jus* erat, quasi *jussum*. Hinc Festus *Jussa*, *Jura* exponit. Scilicet antiquissimi dixerunt *jusa*, ut qui non geminabant literas, nec habebant literam R. Posteriores itaque in Participio, iterata tunc

fibilante litera, dixerunt *jussa*, in Nomine *jura*, fibilante conversa in caninam, ut solebant. *ICTOS*, qui *jus* à *justitia* dictum tradunt, castigat satis superque d. l. Magius. Alterum *jus* esculentum à *juvando* recte deduxerunt nonnulli, ut quod alimonia sua juvat corpus humanum. Plautus Captiv. I. 2. 33. *Neque unquam quidquam me juvat, quod edo domi*, Ubi Vide Lambinum. Sic à Gr. *Φάω*, unde Latinum *Fari* & *Fatum*, est etiam *Fas*: à *Movéo*, non à *Meo*, ut male Martinus, est haud dubie *Mos*, qui semper quasi movetur. Seneca Ep. 114. *Consuetudo civitatis nunquam in eodem diu stetit.* Sic *Dos* à *Do*, vel Græco *δῶω*, *pus* à *πυ-τεο* seu *πύθω*, *thus* à *θύω*. *Jus* autem hocce non notat portionem cibi aut convivii, ut vult Sanctius noster, sed liquidum illud, quod pani & obsonio infunditur. Hinc apud Plautum Mostell. I. 3. 120. *quasi cum u-*
na

bliis fit mentio; nam Genes. cap. 43. *major portio data est Benjaminò, quàm cæterorum cuilibet.* Itaque propriè *Fus* est, quod Hispanè dicimus, *Quinnon, parte, porcion, ordinario.* Græcis est *Chænix*, id est, *dimensum*, ut vocavit Terentius. Hebræis est *Man*, à verbo *manâ*, id est, *divisit*, vel *numeravit*: nam ubi legitur Daniel. cap. 1. *Et constituit illis rex annonam per singulos dies de cibis suis*, Hebraicè legitur *manâ*. Hinc igitur metaphoricè *Fus* vocatur, munus illud, quod suum cuique tribuit.

Vertex, inquit Fabius lib. 8. cap. 2. *est contorta in se aqua, vel quicquid aliud similiter vertitur; inde propter flexum capillorum, pars est summa capitis; & ex hoc, quod est in montibus eminentissimum.* ² Valla lib. 6. cap. 11. *Rectè*, inquit, *dixeris hæc omnia, vertices, proprie tamen unde initium est.* Quare nemini debet mirum videri, cur interdum una vox plura significet. Hæc illi. ³ Ego tamen magis

nâ multa jura confudit cocus. Vide & Horatium Satyr. II. 4. 63. &c. & Terent. Eun. V. 4. 17.

2. Valla lib. 6. &c.] Turpiter hic se dedit Sanctius. Verba enim hæc, *Rectè dixeris hæc omnia Vertices, proprie tamen, unde initium est*, quæ Vallæ tribuit, sunt ipsius Quintiliani, quem Valla istic laudavit, & ex quo totum hunc locum libri 8. capit. 2. exhibuit. Cui loco subicit tandem de suo, *Quare nemini debet &c.* Scilicet inspexit Sanctius tantum Vallam, non etiam Quintilianum, & ita deceptus est eo, quod olim sine ullo literarum discrimine edebantur Verba aliunde citata, & ea, quæ ipsius erant Scriptoris. Sensus autem Quintiliani est, omnia ista analogice dici *vertices*, at *proprie*

tantum illud, *unde initium est* significationis totius.

3. Ego tamen magis assentior] Male profecto. Vide Vossium, *Vertex* & *Vortex* est revera ejusdem originis, & proinde unum idemque vocabulum, sive contortam aquam, sive quid aliud notet. Immo si maxime scriptura discreparet pro diverso variæ significationis usu, vel id non obstaret, quo minus etiam in illa diversa scripturâ sit tamen idem vocabulum. Sic enim eadem quoque sunt *Coitus* ac *Cætus*, *Columen* & *Culmen*, *Caudex* & *Codex*, *Fingo* & *Figo* (Vide supra I. 2, 2. pag. 26. 27.) *Mæusa* & *Munia*, *Lavare* & *Luere*, *Quaro* & *Quæso*, *Quasitor* & *Quasitor*, *Confertim* & *Confestim*, quorum illud rerum in loco, hoc ætio-

magis assentior Charisio lib. 1. *Vertex*, inquit, à *ver-*
tendo; *vortex*, à *vorando*; & vult Plinius *verticem im-*
manem vim impetus habere; ut, *ingens à vertice pontus*;
vorticem verò, circumactionem undæ esse; ut, *Et rapidus*

20.

tionum in proximo tempore
 conjunctionem notat, unde &
Fefino, h. e. in magno & con-
 tinuo sum motu agendi aliquid.
 Vide supra III. 3. 59. Immo &
 sic hodie in Gallica *Monseigneur*
 & *Monsieur*, in Scotica *Lord* &
Laird. Omnia hæc origine sua
 eadem sunt vocabula, licet di-
 versæ dein significationi diversa
 etiam scriptura quasi propria sit
 facta. Quin & sic *Ara* & *Ansa*
 diversam esse scripturam puto
 unius antiqui vocabuli *Ara*,
 quod significabat primitus omne
 id, quod ex aliqua re eminent,
 & quo quid apprehenditur, un-
 de posteriores interposita N di-
 xerunt eo sensu *Ansa*: Deinde
κατ' ἑξοχὴν cornu altaris, quod
 apprehendere solebant Supplices,
 tum Sacrificantes, & Jurantes,
 inde *Ara*; S mutata in R, quæ
 vox per Synecdochen frequen-
 tissimam partis pro toto, altare
 ipsum vel maxime dein notavit.
Ara autem ab Hebr. אָרַי / *auris*,
 videtur formatum. Vide Vossium
 Etymol. in voce *Ansa*. Certe *A-*
ram & *Ansam* pariter dictas pro
Ara, id diserte tradit Varro apud
 Macrobiū Saturn. III. 2. cujus
 verba lectu dignissima hic exhi-
 berem, nisi jam a Vossio in V.
Ara vidissem allata, quem con-
 suli velim. Adde Servium ad
 Aen. IV. 219. Liquebit inde et-
 iam illud, orantes ac jurantes

solitos *aram tenere*. Ceterum of-
 fendit quosdam, quod *cornua* tri-
 buerim altaribus. Ego vero non
 quibusvis, non vulgaribus, quo-
 libet loco positis, sed solenni-
 bus, majoribus, & maxime il-
 lis quadratis, quæ in præcipuis
 erant templis, *cornua* tribuere
 haud vereor. Primum enim in
 Oriente, unde omnia istius ge-
 neris devenerunt ad Græcos &
 Romanos, *Ara* habuerunt *cor-*
nua, quæ supplices apprehende-
 bant. Diserte ita, Salomone Re-
 ge factō, Adonias & Joabus 1.
 Reg. capp. 1. & 2. dicuntur con-
 fugisse ad *aram*, & ἐπιλαβέσθαι,
 seu κατέχειν, ἢ κερύραυ τὸ θυ-
 οιασενεῖς, apprehendisse, seu tene-
 re, unum ex cornibus altaris. Sed
 & apud Græcos & Romanos re-
 periuntur sæpe in nummis alta-
 ria, ex quorum angulis eminent
cornua incurva, & in acutum de-
 finentia. Vide Numm. 2. Gen-
 tis Tarquitiæ in Famil. Rom. Ur-
 sini, & N. 18. ac 23. Tab. XVI.
 Arschot. & N. 21. Tab. XXVII.
 Denique Servius ad Virgil. Aen.
 VI. 123. diserte *Ansas* tribuit Al-
 taribus, quas tenebant Orantes.
 Etenim istic quum Poeta dixisset,
Talibus orabat dictis, arasque te-
nebat, notat Servius, *Rogabant*
enim Deos, ararum ansas tenen-
tes. Quas *ansas* S. Scriptura di-
 cit *κέραυα*, *cornua*.

vocat *æquora vortex*. Caper Grammaticus, *Vortex fluminis est, vertex capitis*.

Tempus, ut Varro scribit lib. 5. *intervallum mundi & motus, divisum in partes aliquot maxime ab Solis & Lunæ cursu, à quorum tenore temperato tempus dictum est*. *Tempora* in capite (*Hispan. las sienes*) ⁴ ob id dicta putant, quòd ab iis indicia petamus senectutis. Posuit enim natura in multis animantibus ætatis signa; ut, veterinis & ovibus in dentibus; cervis in cornibus: sic homines in temporibus gerunt ætatem; unde Homerus senes vocat *Poliocrotaphous*, id est, canorum temporum, quia plurimum inde cani incipiunt: nam priora capitis, humiditatis pituitæque plus habent, quàm posteriora. Virgilius 5. *Æneid. Æmula necdum Temporibus geminis canebat sparsa senectus*. Vide Alexand. Aphrodis. problemata, & Columellam lib. 6. cap. 29.

Nepos, inquit Charilius, *significat, & certum cognationis gradum, & rei avitæ consumptorem*. Mihi tantum significat filiorum filium. Romani pueri patruis tradebantur erudiendi & castigandi: unde proverbium; *Ne sis patruus mihi*: quia patruis, etiamsi ament, nesciunt ad peccata connivere. Avi contra impotentius a-

mant,

4. *Ob id dicta putant*] Forte à *tepeo* dicta, interposita litera M, ut sæpissime ante P vel B. Sic *τύμπιον* à *τύπιο*, *Campus* à *Capus*, unde *Capua*, & illud à *κῆπιον*. *Cumbo* à *Cubo* & *κύπτω*, *Lambo* ab antiquo *Labo*, & *λάπτω* & *λάπω*, unde & *Labium*. At alterum *Tempus* cum Vossio à *τέμνω*, tunc, derivem, vel à *τέμνω* *scio*, ut notet omnem totius temporis particulam. Unde in *tempore venire*, est, venire opportuno temporis puncto. Nam *Tempus* sequatur in minima momenta, seu puncta. Hinc Ovid.

Metam. XV. 183. *Tempora sic fugiunt pariterque sequuntur, Et nova sunt semper: nam quod fuit ante, relictum est. Fitque, quod haud fuerat, momentaque cuncta novantur*. Similis plane a Verbo *Τέμνω* derivationis ratio reperitur in voce *Τέμνω*, *Τέμνη*, ex voce *Τέμνω*, seu in plurali *Τέμνειν*. Illa dicebantur amœna & divinæ valles, quæ montes secabant, at *Τέμνειν* loca ex reliqua parte regionis quasi *decisa* & Diis consecrata, veluti *Luci* & *Templa*. Vide omnino *Ifacum Vossium* ad *Melam*. II, 3, 19.

mant, omnia indulgent, castigare nesciunt; inde Nepotes evadunt perditissimi. Aristoteles 3. Ethic. in calce, intemperantiam vocat *Acolasiam*, id est, incastrationem; & *acolasti* dicuntur incastigati. Tales igitur sunt Nepotes. Invenio & apud Græcos, ⁵ *Nepodes* vocari nepotes, quasi sine pede, hoc est, fundamento: quia filiis fundamentum rei familiaris non erunt: dilapidant enim rem familiarem. Qui deducunt à *nepa*, id est scorpione, quia filios devorat, mihi non placent. Vide Festum.

Tollere liberos, tollere onera, tollere in crucem, tollere aliquem è medio, vel è vita semper est sublevare: sed *tollere*, pro educare, vel habere filios, ex antiqua consuetudine petendum. Antiquitus pueri recenter nati terram primùm omnium tangebant, tanquam rerum omnium parentem; autor est Plinius in præmio libri 7. Tertulliani verba sunt, *Dum prima etiam constitutio infantis super terram, statim Edææ sacrum est.* Sapientiæ cap. 7. *Et ego natus accepi communem aërem, & in similitudinem factam decidi terram.* Sic positum infantem Patres solebant statim allevare; qui autem non tollebatur, ut abdicatus & projectitius habebatur, idque inauspicatum putabatur. Papinius, ultima Silva, deplorat servulum immatura morte surreptum, sed ante donatum libertate, hæc addens, *Meus ille, meus, tellure cadentem Excepi.* Vide Turneb. lib. 22. cap. 11. & lib. 4. cap. 15. D. Augustin. libro 4. de Civit. Dei, capite 11. *Ipse levet de terra, & vocetur Dea Levana.*

Cernere, inquirunt, est videre, est pugnare; & *cernere hæreditatem* est audire hæreditatem. Non ita est,
⁶ nam

5. *Nepodes vocari Nepotes*] Vide Notas Augustini ad Festum, & cognosces ipsum illud vocabulum *Nepos* etiam in prima significatione ex Græco deduci. Recta

porro ratio alterius significationis à Sanctio est reddita, quæ nempe petita est ab indulgentia *Avorum* in *Nepotes*.

6. Nam

6 nam propriè *cernere* est separare furfures à farina, id est,

6. Nam proprie *cernere* &c.] Immo vero propria & primitiva hujus Verbi significatio non est singularis facti, sed generalis. Significat enim proprie aliquid secernere, & dirimere, sive id fiat cribro, sive forte, sive pugna, sive oculis, sive animi nostri cogitatione & judicio; derivaturque à Gr. *κείνεν*, quod item ex una generali varias singulares, & quasi uni facto proprias, recepit significationes. Prima ergo, ut dixi, generalis est distinguendi & discernendi in Græco Latinoque. Hinc Hesiodus Aspid. v. 55. *κείνενλον γενεάν*, h. e. *diversam generationem*, vocat Herculem & Iphiclea, Alcmenæ quidem pariter liberos, sed illum ex Jove, hunc ex Amphitruone conceptum. Similiter apud Latinos *Discernere*, *Excernere*, *Se-cernere*, immo ipsum *Cernere* eam significationem aperte præferunt. Liv. XLIII. 12. *Priusquam id fors cerneret* h. e. *dijudicaret*, distingueret provincias duas in duos Consules. Porro hinc *Cernere aliquid* est ita liquido quid videre & cognoscere, ut oculis nostris distinguatur ab aliis rebus, cum quibus, antequam visu nostro ita clare cognosceretur, quasi confusum erat. Inde & *Certum* dicitur, quasi prorsus liquidum, & ex omni obscuritate ac controversia protractum in manifestam & distinctam cognitionis nostræ lucem. Sed imprimis hæsit hujus verbi usus, in significanda ea Mentis nostræ vi, quæ in deliberando, judicando, & certum aliquid sta-

tuendo consistit. Plautus Cistell. I. 1. 1. *te mihi amicam esse crevi*, h. e. *judicavi*, *judicio mentis meæ certum habui*. Casin. III. I. 2. *Nunc specimen spectatur, certamen cernitur, an sis amicus*, h. e. *periculum fit, experimentum in alterutram partem reipfa sumitur, & sic dijudicatur*. Similiter Bacchid. III. 2. Hinc ergo *Crimen*, quod in iudicium vocatur, quod dijudicatur. Sed & quia sæpe manibus ac pugna controversiæ dirimebantur idcirco *Cernere* sæpe etiam pro pugnare ponitur, Cœl. Famil. VIII. 14. *Quamdiu civiliter sine armis cernetur*. Immo & inde orta est usitata illa significatio Verborum *Certare*, *Decernere acie*, pro pugnare, & *Discrimen* pro quocunque periculo. Nunc tandem videndum etiam, quæ sit ratio istius locutionis, *Cernere hereditatem*. Eadem forsitan, quæ illius, *Cernere vitam*, h. e. *pugnare quod ad vitam*. Ennius Medea Exule: *Nam ter sub armis malim vitam cernere, Quam semel modo parere*. In quibus Nonius *no Cernere* pessime interpretatur per *Amittere*. Sicuti ergo *Cernere vitam* est *certare de vita*, pugnae iudicio dijudicare vitam suam, sic *Cernere hereditatem* proprie notare possit *deliberare*, certamen cernere, apud animum suum, de hereditate, utrum velit adire, nec ne. Certe hanc esse hujus phraseos significationem, manifestum ex Fragm. Ulpiani, qui Tit. 22. §. 27. *Crestio*, inquit, *est certorum dierum spatium, quod datur instituto heredi ad deliberandum*,

est, cribrare; Hispanè, *cerner*. Plinius lib. 18. cap. 11. *Posteaque gypsi pars quarta inspargitur, atque ut cohaerit, farinario cribro subcernunt; quæ in eo remansit, exceptitia appellatur, & grandissima est, rursus, quæ transit, arctiore cernitur, & secundaria vocatur.* Hæc Plinius. Cùm igitur *cernere* sit propriè separare surfures à farina, non malè pro discriminare cœpit accipi; deinde etiam pro *dimicare*; quia olim lites omnes, & præcipuè de terminis agrorum, ferro decernebantur. Et Stobæus Sermone 8. ex lib. de moribus gentium Nicolai hæc refert; *Umbrici cum controversis inter se habent, pugnant armati, sicut in bello; qui suos adversarios interemerint, justiore causam habuisse videntur.* Unde Ennius apud Ciceronem, *Ferro, non auro, vitam cernamus utrique.* Et Virgil. 12. *Æneid. Inter se coisse viros, decernere ferro.* Sic enim legit Færnus ex antiquis codicibus. Postremò, cum ait Ulpianus, *Titius heres esto, cernitoque in diebus centum proximis, quibus scieris,*

pote-

dum, utrum expediat ei adire hereditatem, nec no; Veluti, Titius heres esto, cernitoque in diebus centum proximis: nisi ita creverit, exheres esto. Sed tamen sicuti sæpe significatio consequentis elicitor ex antecedente, ita & hic *Cernere hereditatem* plerumque adhibetur ad notandum actum, qui sequitur *cretionem* proprie dictam, ut adeo tum significet, re ipsa, & adeundo solenniter hereditatem, declarare suam *cretionem* de hereditate factam. Hinc ibidem Ulpianus: *Cernere est verba cretionis dicere ad hunc modum: Cum me Maxius heredem instituerit, eam hereditatem adeo cernoque, h. e. Cernere est sententiam animi sui verbis & factis declarare de illa hereditate, dicere verba consilii*

fui & decreti in rem ipsam deducti. Adeo cernoque, h. e. in adeundo consilium meum expono, & cretionem exsequor. Cicerero Famil. IX. 14. *Sinas me hanc quasi falsam hereditatem aliena gloriæ cernere.* Liv. XL. 8. *Hereditatem meam spe & cupiditatem improba crevistis.* Hæc propria *Cretionis*, h. e. deliberationis, & translata *Cretionis* in factum deductæ, & in aditione ipsa declaratæ, significatio distingui debebat, secus quam facit Vinnius ad Inst. de Heredum qualitate §. 6. Scaligerum erroris incufans, quod hæc distinxerit, dicendo, *Crevis non proprio significat hereditatem adii, sed Cretionem Aditio hereditatis statim sequitur.* Verissime ille, quicquid oblo-

poterisque; nisi ita creveris, exhaeres esto: hinc cernere pro de

obloquatur Vinnius. Nam *Gre-
tio* proprie dicta præcedit revera
Aditionem; licet sæpe ad eam
directe notandam per *Μεταληψιν*
consequentis adhibeatur, quo-
niam Aditione impletur & decla-
ratur. Sic & apud Græcos *Κεῖνω*
non modo *judico* significat, sed
&, quia iudicio nostro sæpe con-
jungitur ejus exsecutio, pro ea,
seu pro iudicio nostro in fa-
ctum deducto, h. e. pro *ulciscor*
& *punio*, aliquando ponitur. *Ge-
nes. XV. 14. καὶ τὸ ἰδὼν Κεῖνω*
ἔγὼ, h. e. *ulciscor*. Similiter a-
pud Latinos *bene* vel *male consu-
lere alicui* proprie quidem notat
consultare in commodum vel no-
xam alicujus, dein vero etiam,
illud consilium reipsa exsequi,
seu facere quid bene vel male a-
licui. Quando autem Nonius *Cer-
nere* exponit etiam per *Amittere*,
Audire, *Cedere*, ineptit, nec in-
telligit exempla à se allata. *I-
dem omnes cernimus*, non notat
audimus, sed *judicamus*. *Cernam*,
tradam exercitum, expone, *deli-
berabo*, *rem videbo*. Quod vero
Græci *κεῖνω*, Latini *Cerno* dixe-
runt, & hi porro ab eodem ver-
bo, *Crevi*, *Creatus*, *Crimen*, *Cri-
brum*, & *Certus*, *Certo*, forma-
verunt, ratio hæc haud dubie
est, quod antiquissimi dixerint
κέρω, unde *κεῖνω*, & contra-

ête Latini *Cerno*, Græci *κεῖνω*
Sic à *πῖω*, *ποῖνω*, *πίνω*, à *πῶω*,
βαῖνω, *βαῖνω*, &c. Elifa itaque
à Græcis est primæ syllabæ vo-
calis, à Latinis mediæ, eadem-
que varietate res gesta in deri-
vatis a *Cerno*, ut dicatur tum
Certus & *certo* ejecta secunda
vocali, tum *Crevi*, *cretus*, *crinis*,
crimen q. *cerimen*, ejecta prima.
Quin immo sicuti à *cerno* deri-
vatur *cribrum*, sic & omnino in-
de repetere, quod & meam sen-
tentiam confirmat, *Cerebrum*, ut
quo uti credimur ad res, men-
tis acie cernendas dijudicandas-
que. Quas alii adferunt hujus
vocabuli etymologias, vel à *κέρω*,
vel à *κέρως*, eæ, ni valde fallor,
longe huic cedunt. Sed & hinc po-
tius, quam à *creo*, *Creber* for-
matum arbitror, ut proprie no-
tet cribro excretum; Hoc autem
quia multis particulis constat,
hinc *crebrum* pro frequenti &
denso ponitur. Denique, ne du-
bites illam fuisse causam diversæ
pronunciationis in Græco & La-
tino, sic plane se res habet in
βερδῆς & *bardus*. Nulla neque hic
metathesis literarum facta, sed e-
lipsis ejusdem vocalis diversis in
syllabis. Nam utrumque diverso
modo contractum esse ex *βερρα-
δῆς*, patet ex eo, quod *βερραδῆς*
à *βερρῆς* derivatur:

Responſio ad

LUDOL. KUSTERI

V. Doctiſſimi, Diatriben de Verbo CERNO, contra ſuperiora potiſſimum ſcriptam.

I. **R**eliqui & repetii has de Verbo *Cernere* Obſervationes, ſine ulla mutatione, prout jam ante hos XI ferme annos eas edidi. Soleo ceteroqui mea ipſus vineta in recognoſcendo hinc inde cædere, ſed nunc, quia Viro Doctiſſ. Ludolpho Kuſtero lubuit iſthæc clam palamque extra ordinem, ſingulari eam in rem conſcripta Diatribè, vellicare, viſum & mihi fuit faciendum, ut priora mea ſimpliciter repetendo, integram Lectoribus & Aequis rerum Arbitris facerem recte judicandi copiam, ac cognoſcendi, in quibus ille ad meam accedat ſententiam, in quibus in contrariam diſcedat, qua denique ratione ac vi me refutet. Et enim in plerisque ille me ſequitur, licet tunc nuſquam ullo deſignet verbo. Paulo uberius tantum ſingula probare annititur, prout longe ſpatioſior eſt campus Diatribes, quam Notarum. Certe mei non arbitrabar eſſe muneris, copioſius in Notis probare, quod in Lexicis Vulgatiſſimis, in Fabri Theſauro, aliisque, ad ſatietatem demonſtratum jam erat, atque ideo cum primam nominaviſſem *ſecernendi*, quæ ſit *cribro*, ſignificationem, eamque non Sanctius modo ſed & Fabri Theſaurus jam multis Veterum locis confirmaveſſet, non ſuſtinui illam, ut notiſſimam, amplius & denuo demonſtrare. Diatribes Auſtor ſex tamen loca in eam rem adfert, ſed quæ omnia ad unum, eaque ipſa, nec plura, reperies in iſtius Theſauri edd. priorem Plinii in poſtremis, at reliqua quinque in prioribus. Non ſum ex iis, qui Lexicis nos uti ventant. Nam quum id agitur, utrum phraſis quædam certo ſenſu fuerit olim adhibita, quando nihil mihi eſt in promptu, nec ex memoria, neque ex Adverſariis meis, quidni decurram ad Lexicon, ut videam, ſi quod iſtic illius locutionis exemplum occurrat? At tot loca pariter de una re ex Lexico haurire, nec ullum alium de ſuo addere, non meæ eſt frontis, ſed gloriolam hanc compoſiti Theſauri Doctiſſimo Diatribes Scriptori facile relinquo. Nonnulla etiam hinc inde aſperſit partim bona, partim dubia, partim aliena. Nam quid alienius, quam arripere locum, quem male prius interpretaveris, tantum ut habeas plurium ſignificationum Articulos, at dein recte, eoque ſenſu, qui in oculis incurrebat, exponas, & tamen Articulorum numerum reddas eo ipſo majorem. Vide ejus Artic. 2. & 11. Adde his multiplicatas ſignificationum ſpecies, quæ ad unam commode ſatis referri queant & debeant.

2. At Nos videamus hic primo,

mo, in quibus consentimus, dein ea, in quibus dissentimus. Concurrimus pariter in eandem Verbi Originem ex Gr. *Κεῖνεν* repetendam. Ostendi utriusque Verbi, Græci & Latini, eandem fuisse primitivam *distinguendi*, *dirimendi*, *secernendi*, significationem, eamque probavi idoneo in Græcis exemplo. Utrumque agnoscit ac facit & ille, Artic. I. Probavi id porro ex tribus Compositis *Discernere*, *Excernere*, *Secernere*. Ex iisdem tribus tantum & ille, licet addi potuissent, *Incernere*, h. e. unam rem in alteram cribro cernere, unde Festus *Increta* exponit *indivisa*; & *Succernere* non modo ex Plinio XVIII. II. mox apud Sanctium, sed & ex Plauto Pæn. III. I. IO. *Succretus cribro pollinario*. Hinc jam derivandas esse reliquas significationes ostendi, & ita, ut proinde, quando *Cernere* notat *Videre*, notaverit proprie *videre liquido*, & *ut oculis nostris illud, quod videmus, ab aliis rebus quasi distinguamus*. Eundem nexum facit & ille Art. 3. exponens, *clare & distincte videre, sive rem a re visu discernere*. Sed usu, quod notissimum est, invaluit, ut etiam simpliciter, etiam procul, ponatur, quod probatu non erat opus. Sed tamen, si foret opus, disertissimum esset, quod ait Ovidius *Metam. XIV. 244. terris allabimur illis, Quas procul hinc cernis*. Tum Lucretius IV. 242. *Nos Oculis quia solis Cernere quimus*. Et tamen Idem de *Mente* ibid. v. 760. *Videt aque, Nec minus atque Oculi, nisi quod magis tenuia Cernit*. Cicero Acad.

IV. 42. *omne Bonum in Mente positum & mentis acie, qua Verum Cerneretur*. Scilicet ut *Oculi*, sic & *Mens* nostra dicitur æque *Videre* & *Cernere*, etiam præteriti aliquid & futuri, immo & obscuri. Cic. Famil. VI. 8. *Quem (exitum) ego tam VIDEO Animo, quam ea, que Oculis CERNIMUS*. IV. 7. *qui horum malorum initia multo ante Videris*. Non adeo itaque opus erat, ex eo, quod dicitur quis etiam *animo cernere aliquid futuri vel absentis*, peculiare nobis significationum Articulis cadere. Hinc jam transitum feci ad ostendendum hujus Verbi *usum in significanda ea Mentis nostre vi, qua in deliberando, judicando, & certum aliquid statuendo consistit*. Ille vero itidem ad *mentem* dein transit & *animum*. Sed pleraque a *visu* repetit, quod neutiquam erat faciendum, quum *Cernere* primitivam *Videndi* non haberit significationem, sed Considerandi diligenter & distinguendi, atque ideo, etiam ipso fatente, primum non directe & proprie notavit *Videre*, sed *Visu* aliquid Considerare, plane Cognoscere, & ita ab alio Distinguere. Quæ ergo ratione Verbum hoc ab illa Distinguendi, ad hanc per *visum* & *Oculos* Cognoscendi significationem translatum est, eadem, conveniens est, ut translatum quoque statuatur ad vim & aciem *Mentis*, quæ accurate Intuendo & considerando quamque rem, Cognoscit illam & intelligit, ac judicat, quid sit verum aut falsum, faciendum aut non faciendum, atque adeo post illam accuratam considerationem eligendo & constituendo, quid

melius sit, *Decernit*, h. e. ad finem usque Cernit, considerat, & capto consilio considerare jam desinit. Sic enim *Decernere* pro *Dijudicare* rem dubiam, & ita finem hæsitati imponere, posuit Livius V. 55. *Movisse eos Camillus dicitur, sed rem dubiam Decrevit oportune vox emissa; qua voce audita & Senatus accipere se omen conclamavit, & Plebes circumfusa approbavit.* Nempe deliberabant, fluctuabant adhuc incerti, & considerabant rem diligenter, utrum migrandum esset *Vejos*, nec ne; moverat quidem eos aliquantulum oratio *Camilli*, sed *Decrevit rem dubiam* Vox subito emissa, quam omnes mox secuti sunt ut divinam. Quid ergo fecit illa Vox? Fecit ut deliberare & considerare rem desinerent, dum statim ab ea audita, quasi ab sententia *Judicum* pronunciata, obtemperabant, & consilium capiebant manendi in *Urbe*. *Sallust. Or. 2. ad Cæsarem Equidem mihi decretum est, nihil tam ex alio reperiri posse*, h. e. mihi satis deliberatum de eo est, atque adeo *creatum, decretum*, seu *certum* jam est. Ceterum in his omnibus fere consentimus, nisi quod non accuratum satis fecerit ille nexum significationum; nullo tamen verbo hætenus me vel levissime designat. At mox, quia verba *deliberandi & judicandi*, quasi ea odio haberet, neutiquam ullo in loco adhiberi vult ad vim verbi *Cernere* explicandam, idque Ego tamen feceram, idcirco confessum me satis disertè ex *Notis* ad *Sanctii* hunc locum provocat in publicum.

3. Exposueram *to Cernimus* in

verbis *Attii ex Nonio*; *Quid agam? Certe vox illius est: Idem omnes cernimus: per judicamus.* Negat id esse faciendum, & mavult exponi per *intelligimus*, & *clare cognoscimus*. At qua tandem ratione obtigit illis iste *intellectus & clara cognitio*, nisi mente & ejus *judicio*, quo, dum audiebant & agnoscebant illam *voce* sapius ante auditam, judicabant eam esse *illius*, non alterius? Quid? quod *cognoscere & judicare* adeo arte coherant, ut promiscue passim de *Judiciis* adhibeantur? Quid enim sunt *Cognitiones rerum capitalium*, nisi *Judicia*? Quando *Augustus Cognoscendum de iis censuit, qui ad infamiam cujusquam libellos sub alieno nomine ederent*, aliudne voluit aut dixit, quam ut illi *judicarentur & punirentur*? Proprie quidem, si volumus hæc distinguere, *cognitio* præcedit, sed tum sequitur ita continuo *judicatio*, ut hæc duo, quasi in unam rem coeuntia, promiscue ideo adhibeantur. Sed miror hic *solertiam Viri*, qui unum hunc locum arripuit, verbo tantum uno a me in *Notis* explicitum, quum ibidem paulo ante disertius etiam *Plauti* locum exposuissem, & simul declaravissem, quo sensu acceperim hic *to judicare*. Ille ergo in *Cistell. ait: Et te mihi amicam esse crevi, quod exposui, judicavi, iudicio mentis meae certum habui*: at *V. Doctissimus pag. 83. interpretatur, apud animum meum statui*. Nunc, te rogo, mi *Lector*, quid discriminis hic reperias inter *illud ita esse iudicio mentis meae certum habui, & illud ita esse apud animum meum statui*: tum annon utrumque sit idem, quod, *illud*
ita

ita esse judicavi? Ille vero non vult hoc verbum adhiberi, quia hujus significatio verbo Cernendi male tribuitur. Dixeris sane, illum sine ulla ergo *judicii* ope cernere tam acutum, ut huic Verbo neget, quod, ut ipse ait pag. 92. *Festus, Nonius, & Omnes, quod sciat, Recentiores ei tribuunt.* In his lubens Ego nomen meum profiteor, & ostendam clarissime, nisi fallor, verbum Cernere habuisse olim etiam *Judicandi* significatum.

4. Etenim derivatur a Græco *Κρινω*. Hoc autem, ut ipse V. D. ait pag. 92. *precipue significat Judicare, & p. 94. notione Judicandi maxime frequentatur.* Ita vero habemus manifestam istius significationis Analogiam, cui non adeo temere est repugnandum. Nunc videamus & Usus, sed qui distinguendus est in Antiquissimum Veterum Poetarum, & Recentiorum temporis Tulliani & Augustei. Multa enim vocabula & phrasæ olim varias habuerunt significationes, sed quarum pleræque paulatim dein desierunt, quum aliæ contra invalescerent. Ipse V. D. affirmat pag. 83. *Tò Cernere notione Decernendi, Constituendi, Scriptoribus Latinis ante Ciceronem potius usurpari, quam ipsi Ciceroni, aliisque, qui ipsius tempore & postea vixerunt.* Sic Seneca Epist. 58. ostensurus, quantum verborum apud Ennium & Attium situs occupaverit, probat id exemplis ex ipso Virgilio petitis, quæ & ipsa suo tempore jam fuerint obliterata. Inter ea adfert phrasin hanc, *inter se cernere ferro*, & addit, *quod nunc Decernere dicimus. Simplicis istius Verbi Usus* (in illo scilicet sensu)

amissus est. Iniquissimum ergo foret, a nobis postulare, ut significationem *judicandi* magis, quam Ille *constituendi*, ex ævo Tulliano probemus. Sufficit eam ostendisse ex antiquiore tempore, quando significationes Verborum potissimum sunt formatae, & ex Primitivis in Figuratas deflectæ. Tanto magis, quoniam omnis hæc controversia a V. D. movetur de interpretatione Verbi Cernere in Antiquissimo Poeta. Disertissimam ergo auctoritatem ex Ejusdem temporis Poeta, Pacuvio, accipe. Etenim Nonius cap. IV. §. 69. Verbo Cernere inter alia significata etiam illud *judicandi* tribuit & ex Pacuvio probat; Cernere (significat) *judicare: Pacuvius Armorum judicio, Et æquum est & rectum, quod postulas: Jurati cernant.* Quid certius? quid clarius? Tragedia hæc Pacuvii, nomen habet & argumentum ex celebri *Judicio de Armis* Achillis, quæ post hujus necem petebant Ajax & Ulysses. Ergo delecti sunt Græcorum Principes, qui controversiam hanc judicarent & dirimerent. In illis autem Verbis inducitur vel Ajax, vel Ulysses, æqui aliquid postulans, & forsitan hoc ipsum, ut *judices jurati* sententiam dicant: cui responderet, haud dubie Agamemnon, æquum esse, quod postulet, atque ideo permittere se & constituere, ut *Judices jurati cernant*, h. e. considerent rem & judicent. Nam qui, quæso, sunt *jurati* illi? nisi *Judices*, qui solebant in *judiciis* suam fidem jurejurando astringere, apud Græcos & Romanos? Vide *Isæum* Orat. I. extr. Ciceronem

de Invent. l. 39. de Officiis III. 10. & Imp. Justinianum l. ult. Cod. de Judiciis. Sed res est notissima. Quid porro jurati illi in hoc *Armorum judicio* facient? *Cernent*, h. e. judicabunt post auditam utramque Partem, cui Arma hæc tradi debeant. Adeo manifesta hæc sunt, ut ipse V. D. hunc locum ex Nonio, a plerisque jam sæpius allegato, quum ignorare non posset, abdidit quasi in articulum 9. & dicat, *Cernere interdum significat controversiam vel litem dividere, sive rem aliis ambiguam & in controversia positam dijudicare, quo sensu judex &c. rem cernere dicitur. Pacuvius &c.* Jurati cernant: *ubi Cernere est sententia vel decreto rem dijudicare.* Quid videtur Lector? Annon argutissimæ hæc sunt subtilitatis & distinctionis lepidæ, negare Verbo *Cernere* significationem *judicandi*, sed tribuere *dijudicandi*? At quid faciunt Judices, qui judicant, nisi ut sententiam ferant de re controversa, cui illa assignari debeat? Hoc sive *judicare* sive *dijudicare* dicas, annon perinde est? Immo an non ista subtilitas certissimum præbet opinionis temere arreptæ & tamen pervicaciter defensæ documentum? Pertinent huc quoque allata jam olim a Me in Notis Verba Livii XLIII, 12. *priusquam id fors cerneret.* Agitur ibi de provinciis, Italia & Macedonia, utram uter Consul esset habiturus. Res permittitur *Serti*, quæ proinde tanquam Judex, dijudicatura erat hanc controversiam, addicendo huic Macedoniam, illi Italiam. Nihil ergo aliud istic notat, *id cerneret*, quam id judicaret, id dijudica-

ret. Taceo, quod Compositum *Decernere & Decretum* de lata jam & pronuntiata Judicium ac Magistratum sententia frequentissime adhibeatur, ex quo ipso tamen liquet, a Simplice Verbo *Cernendi* non adeo alienam ergo fuisse *judicandi* significationem, post aliquam qualiscunque rei aut causæ cognitionem, cui, ut modo ostendimus, arctissimo nexu cohæret. Adde jam his locum Plauti ex Cistellaria, ut & ipsa verba Attii. Ita satis superque Usus antiquissimi temporis, æque ac Analogiam, habebimus demonstratum.

5. Negat id ille quidem, sed una hac & futili profus ratione, quod reperiantur in L. L. multæ locutiones, in quibus *judicare* recte adhibeas, non item *cernere*; Veluti in illo trito, *Quid judicas de hac re? i. e. quamnam est tua hac de re opinio vel sententia: pro quo barbare dixeris, Quid cernis de hac re?* Vide Eum pag. 93. Sed primo sciendum est, nos hic agere de significatione antiqua, quæ sensum longo tractu temporis in defuetudinem abiit, & ideo a nobis probanda est potissimum ex antiquissimis Poetis, Pacuvio, Attio, Plauto. Sed & quantillum ab hac locutione abest illud Taciti Ann. XV. 14. *illum locum tempusque consilio destinatum, qui de Armenia cernerent*, h. e. deliberationi ejus negotii, quid de Armenia faciendum censerent, judicarentque. Plane uti Judices causa cognita, dicuntur *mitti & ire in consilium*, ut sic *quamnam sua de re controversa sit opinio vel sententia* dein proferant. Sed dicit, *Cernerent* in isto Taciti loco notat *decernere*.

rent. Recte & illud, sed quid differunt, decernerent, statuerent, judicarent, suo jure & arbitrio, quid de Armenia sit faciendum? Adde illud Ciceronis Tuscul. V. 8. Pleraque res ex majore parte nominantur, etiam si qua pars abesset, ut Vires, Valetudo, Divitia, Honos, Gloria; qua Genere, non Numero, cernuntur, h. e. judicantur, estimantur, considerantur, & ex concepto sic iudicio Nominantur dein Vires &c. etiamsi hæ majores esse possint. Deinde quis unquam postulavit, ut, quando rarior quædam Verbi & vetustior significatio per aliud notius & usitatus Verbum declaratur, ut illud haud recte factum haberi debeat, nisi prius illud Verbum, velut Cernere, habeat omnes easdem posterioris, veluti judicare, significationes. Ipse V. D. ut ostendimus in Præfatione ad Lib. de Aere Gravi, interpretatur τὸ Cernere variis modis per cognoscere, intelligere, constituere, &c. Quando ergo dicit Terent. Eun. *In cognoscendo tute ipse aderis*, pro eo an dici potest in *cernendo*? Quando idem ait, *Stulto intelligens* (h. e. Sapiens) *quid interest?* vel Cicero pro Sulla cap. 21. *Pompejani sic intelligunt*, (h. e. sentiunt, censent) *non Colonos a Sulla magis, quam sese defensos*. An istis in locis reponere quis audebit *Cernens*, *Cernunt*? Quando Livius l. 46. *Constituere mores Civitatis*, h. e. formare: Sallust. Jug. 93. *Ei negotio proximum diem constituit*: Mela l. 18. *Constituta Urbs miræ magnitudinis*: quis in his omnibus Verbum *Cernere* adhiberet? Sic Vir D. dum nimio aliena taxandi studio ar-

det, suum ipsius jugulum petit & ferit. Eat itaque nunc & jactet, *quamvis τὸ Cerno videatur etiam exponi posse per judico, minus recte tamen quis notionem illam specialem per verbum multo generalius exponat, præsertim quum in promptu sint Verba Constituere & Decernere*. Nam certe nequam hoc *Constituere* minus generale est respectu τὸ *Cernere*, quam est *Judicare*. Denique nemo contendit τὸ *Cernere* notare proprie aut præcipue *judicare*, sed tantum certis & paucis in locis. Ipse agnoscit *videri τὸ Cerno etiam per Judico exponi posse*, & *pro eo adhiberi salvo sensu posse Judicare*: immo ut videas rem tanti conatus ad nugas vel nihilum recidere, sic ait p. 94. *quare, ut rem in pauca conferam, sic censeo: Notionem judicandi verbo Cernere non convenire, nisi quatenus judicare etiam ponitur pro, rem controversam vel litem judicare*, h. e. si verum volumus, *nisi quatenus Judicare etiam ponitur pro judicare*. Nam quid aliud faciunt quæso Judicantes, nisi ut re utrimque audita & cognita sententiam de ea forment, eaque sententia *rem controversam judicent*? quid singuli Judices in iudicio, quid immo extra iudicium privati de aliqua re judicantes, nisi ut de re controversa aut dubia & obscura, *quæ sua sit sententia & opinio*, proferant? Propria ergo est hæc Verbi *judicare* significatio, ad quam admittit ita & ipse Verbum hoc *Cernere*, quod ex nostra quoque sententia quibusdam tantum in locutionibus notat *judicare*. Præterea annon eodem modo de τὸ *Constituere* possumus dicere? *ejus*

notionem verbo Cernere non con-
venire, nisi quatenus Constituere
etiam notet, *vi mentis certi ali-*
quid statueret, quæ tamen neuti-
quam propria seu primitiva est
ejus Verbi significatio. Sed, ait
p. 93. *Cernere*, quando ponitur
eodem sensu, quo *cognoscere*, *ju-*
dicare, &c. translata hanc si-
gnificationem accepit a *visu oculo-*
rum, quæ vis & notio verbo ju-
dicare minime inest. An ergo ma-
gis inest Verbo *Constituere*? Non
putem neque ipsum V. D. hoc
affirmaturum, nedum Alium quen-
quam. Deinde falsum est, Ver-
bum *Cernere* in illo sensu *conside-*
randi, constituenti, judicandi,
translationem hanc sumxisse a *vi-*
su Oculorum, quasi primitiva hæc
fuiisset Verbi significatio. Ipse fa-
tetur utique *Cernere propria esse*
separare vel sejungere p. 75. & ab
illa *notione verbum hoc ad alia*
transferri, veluti ad visum, p.
77. Ut ergo inde transfertur ad
visum oculorum, sic & inde ad
attentionem mentis nostræ: ut
visu oculorum rem obscuram mo-
do, mox ita cognoscimus, ut ab
aliis distinctam habeamus, sic vi-
mentis nostræ rem obscuram di-
ligenter considerando ab aliis du-
biis separamus, & quid veri vel
falsi in ea sit, quid sit vel non sit
faciendum, dijudicamus. Quan-
do Terentius ait Andr. I. 1. *Tum*
illa, ut consuetum facile amorem
cerneres, rejecit se in eum flos-
quam familiariter, istic vero V.
D. quod ad sensum dici potuisse
judicares, ultro largitur p. 93.
Sed tamen *ad Cerneres* vult con-
tineri intra *visum oculorum*, qui
nihil ad *ad judicare* pertineat.
Quam falsa hæc sint, vel ex eo
patet, quod etiam Homo plane

stupidus & mente captus, immo
etiam canis aut equus, oculis
suis Videre potuit, puellam i-
tam *se rejecit in Pamphili bra-*
chia, sed neutiquam inde *Cerne-*
re consuetum inter eos *amorem*.
Hoc *cernere* est *judicii*, quo quis
ex signis, ab se instrumento o-
culorum visis, colligit facile, &
intelligit, & *judicat consuetum*
jam inter eos esse *amorem*. Im-
mo hinc a Verbo *Videre*, quan-
do proprie loquuntur Veteres,
distinguitur *ad Cernere*, ut illud
ad Oculos, hoc ad Mentem re-
feratur. Livius XXXI. 34. *Ma-*
cedones posteaquam divisa a cor-
pore capita, patentiaque viscera,
aliamque foeditatem vulnerum Vi-
derunt, adversus quæ tela, quos-
que viros, pugnandum esset, pa-
vidi vulgo CERNEBANT, h. e.
mente intuebantur, cogitabant.

6. Sed tædium haud dubie Te
jam dudum cepit, Lector, ta-
lium tricarum & argutiarum,
quæ magno conatu meras Tibi
nugas ingerunt. Quapropter trans-
ibimus jam ad aliud & præci-
puum controversiæ inter Nos
Caput, h. e. ad vexatissimam il-
lam Juris Civilis phrasin *Cernere*
hereditatem, quam se accurate
expositurum promittit. De Ea
tamen antequam agamus, mo-
nendus es, mi Lector, alias
in hac re esse partes JCTi, alias
Grammatici. JCTus docet tan-
tum, quid ex Ufû recepto in
Jure Civili illa phrasin istic no-
tet, seu quo sensu adhibeatur a
Veteribus JCTis: tum quid in
Hereditate cernenda juris sit &
observetur, quibus ritibus, mo-
dis, formulis, res peragatur,
&c. Posteriora hæc nihil proprie
ad Grammaticum pertinent, qui
tan-

tantum indagat receptam usu significationem, & qua ratione, analogia, nexu ad eam in Jure Civili ista phrasif devenerit. Hoc ipsum unice est inter nos controversum, qui de sola phrasif agimus, non de Rei, per illam phrasif declaratæ, jure, ac solenni peragendæ modo. Censet ergo V. D. pag. 64. *Cernere hereditatem esse proprie nihil aliud, quam successionem in bona defuncti decernere seu constituere.* Probat id ex eo, quod *Hereditas designet etiam Jus adeunda Hereditatis, seu, ut desiniatur in Reg. Juris, & Verbor. Signif. successionem in univ. Bona, qua (at in istis legibus dicitur univ. jus, quod) defunctus habuit.* Deinde ex eo, quod sic dicatur *Cernere bellum, expeditionem, pro decernere.* Hanc autem esse istius phrasif *proprium & principem notionem, rarius tamen usitatam.* Nam dein apud *JCos significare eam, consilium suum de adeunda hereditate solenniter seu certa verborum formula declarare.* Postremum hoc solum est verum, superiora falsa plane & aliena. Si ita, tum vero principis illis subtrahitur, cadet tota utique Viri D. sententia de origine & analogia phrasif, quod unum est inter nos controversum. Quocirca ut jam taceam, quod illa *Hereditatis* interpretatio sit longius petita, quum simpliciter *Hereditas* nihil aliud in hac phrasif notet, quam in *Adire Hereditatem, Repudiare Hereditatem, Acquirere Hereditatem.* &c. Sed hæc prætermitto, id vero negaverim, *Cernere bellum* apud Latinos idem esse, quod *decernere bellum.* Debuisset id probari a

V. D. quum ad hujus phrasif instar formet significationem *Cernere Hereditatem*: Duo quidem loca adfert pag. 91. ex Lucretio, sed quorum in altero ipsa hæc phrasif existare non videtur, certe alium plane in sensum in utroque ea, si existat, adhibetur. Prior est Lucretii V. 393. ubi agitur de naturali quasi pugna inter Solem & Ventos hinc, Aquam & Amnes inde. Ergo ait, *Tantum spirantes equo certamine bellum Magnis de rebus inter se cernere certant.* Non videntur istic in unam phrasif conjungenda *cernere bellum, & Tantum bellum spirantes;* & sic dein *cernere de magnis rebus* absolute pro pugnare, contendere ponitur, ut sæpius fit. Et plane ita Ennius apud Servium ad Virgil. Aen. XII. 709. *Olli cernebant magnis de rebus agentes.* Sed si maxime istic conjunctim accipiatur *cernere bellum*, minime tamen vel sic significaret, quod V. D. voluit, *decernere bellum*, sed *pugnando gerere bellum*, eodem sensu, quo dicitur *pugnare pugnam*, & de quo mox, *cernere certamen.* Res manifesta ex altero Lucretii loco IV. 965. ubi tradit Poeta, Homines sibi in somniis videri eadem agere, quæ vigilantes solent, *Causidici causas agere & componere leges, Induperatores pugnare, ac prælia obire, Nauta contractum cum Ventis cernere bellum.* Nam quid hoc aliud est, quam colluctari cum Ventis quasi bello quodam, & resistere iis in navem magno impetu irruentibus? Neque alio sensu dixit Plautus, non modo Casin III. 1. 2. sed & Bacchid. III. 2. 15. *Nunc specimen spectatur,*

*tur, nunc certamen cernitur, at
 cuius rei? Sine, necne, ut esse
 oportet. Quæ, quæso, alia hu-
 jus locutionis cernere certamen est
 ratio & significatio, quam illa-
 rum specere specimen, pugnare pu-
 gnantem &c. quidve aliud notant,
 quam ipsam cernendi, speciendi,
 pugnandi actionem? Clarum itaque,
 principium hoc analogicæ
 constructionis & significationis,
 qua id cernere hereditatem, pro
 constituere se aditurum eam, de-
 rivatur a τὸς Cernere bellum & si-
 milibus pro Decernere, esse fal-
 sum & nihili, certe neququam a
 Viro Doct. probatum, ut oportuerat.
 Non negavero tamen potuisse etiam
 analogice dici forsan a quibusdam
 Cernere bellum, &c. pro Decernere,
 quum eo Decernendi sensu verbum hoc
 Cernere sæpius olim fuerit adhibi-
 tum, ut vel ex solis Legibus
 Ciceronis, in quibus frequentes
 occurrunt antiquarum locutionum
 formulæ, liquet. Veluti III. 3. quodcumque
 Senatus creverit agunto: Si Senatus
 creverit: Quum Senatus creverit,
 Populusve jussit. Sed plerumque in hoc
 sensu cum infinito construitur,
 ut ex Nonio patet, nec quæritur
 hic, quid potuerit dici, sed
 quo sensu adhibita a Latinis fue-
 rit hæc phrasia, quæ Viro D.
 principium est argumentandi ex
 Usu Linguae Latinæ, & confir-
 mandi ex eo controversæ locutionis,
 Cernere hereditatem, analogiam
 & significationem. Porro autem,
 quæ hæc est loquendi sibi-
 bligo? Cernere hereditatem
 proprie nihil aliud est, quam suc-
 cessionem in bona defuncti decerne-
 re seu constituere. Id enim est,
 obscurum & difficile per longe*

obscurius & inusitatius interpre-
 tari. Nam ubi unquam Heres legi-
 tur decernere Hereditatem vel
 successionem in bona defuncti? De-
 cernit ille de Hereditate adeunda
 ab se, vel non adeunda, l. 13.
 §. 2. D. de acquir. hered. At
 Decernere alicui Hereditatem con-
 troversam Prætor & Judex vel
 Arbitrarius recte dicuntur, nunquam
 Heres. Hinc l. 54. D. de manu-
 missis testam. Scripti testamento
 Heredes ante aditam Hereditatem
 pacti sunt cum creditoribus, & ita,
 Decreto a Præto interposito,
 adierunt hereditatem, scilicet decre-
 to hereditatis ea conditione ad-
 eundæ. Sed & ita a Præto
 Decreta dicitur alicui bonorum pos-
 sessio l. 1. §. 5. D. de Succes-
 sionibus. Et in Politicis Senatus
 decernit alicui supplicationem,
 triumphum, &c. Vide Cicer. Fam-
 l. III. 9. & VIII, 11. Aequè
 absolum est, quod Heredem ait
 Constituere successionem in bona
 defuncti, quorum nullus est sen-
 sus. Magistratus seu summa Po-
 testas potest dici Constituere suc-
 cessionem in b. d. h. e. ordinare
 totam successionis rationem legi-
 bus in eam rem iussis. Immo
 & Heres recte diceretur consti-
 tuere hereditatem, sed pro, he-
 reditatem implicitam variis diffi-
 cultatibus & turbatam, in liqui-
 dum, expeditum, & certum re-
 digere statum. Plane ut consti-
 tuere rem suam familiarem, Cic.
 Philipp. XI. 2. rem nummariam
 de Offic. III. 20. Sed & ita
 temp. bellis civilibus turbatam
 sumserunt suo modo & arbitrio
 constituendam Triumviri. Verum
 quidem est, quod Varro de L.
 Lat. VI. p. 81. dicat, Heres cum
 constituit se Heredem esse, dicitur
 Cernere,

Cernere, & *quum id fecit*, *Crevisse*, h. e. quum post deliberationem constituit hereditatem sibi relictam adire, idque palam (nam de solennibus nihil ille addit) declarat, quo facto demum pleno jure Heres est, tunc dicitur *Cernere* Hereditatem. At neutiquam ille diceret, *Heres quum constituit hereditatem vel successionem in bona defuncti, dicitur Cernere*.

7. Contra hanc Viri D. interpretationem istius phraseos, ejusque rationem analogicam, nunc meam velim compares, mi Lector. Etenim Verbum *Cernere*, ut in confesso est utrimque, notat proprie aliquid confusum discernere & separare. Hinc transfertur, quum ad vim oculorum, quibus corpora nobis objecta vel obvia intuemur & distinguimus ab aliis, tum ad aciem mentis, qua res obscuras, controversas, implicitas acriter itidem intuemur & consideramus, & sic verum a falso fecernimus, & quid faciendum sit, nec ne, decernimus, & adjudicamus. Sicuti autem de Oculis adhibitum, etiam simpliciter Videre, sic de Mentis vi etiam simpliciter Considerare aliquid & Contueri diligenter, notat, eadem prorsus analogiæ ratione. Et sic, quum *Cernere aliquid*, V. D. *rationem alicujus habere* interpretatur art. 6. nihil hoc est aliud, quam id considerare, mentis suæ cogitationibus & deliberationibus habere propositum: Nam quid aliud significat Cicero, quum ait de Leg. I. 18. non, ut V. D. ex Nizolio ejus verba descripsit ad literam, *Gratus est, qui in referenda gratia non suum commo-*

dum, sed eum ipsum, cui referat gratiam, cernit: sed, ut in ipso eorum Auctore verba hæc leguntur, *Ubi Beneficus? si nemo alterius causa benigne facit: ubi Gratus? si non eum ipsum cernunt grati, cui referunt gratiam*. Res quidem ipsa eodem redit, sed non debebat nimium Lexicis fidere, & ita ex Nizolio ejus paraphrasin pro ipsis Tullii verbis Lectori suo ingerere. Ceterum quid aliud hic est *Cernunt*, quam mentis suæ cogitationibus propositum habent, considerant in referenda gratia non tam quid sibi, quam quid illi gratum sit & utile. Sic apud Nonium d. I. Attius, *Regnum tibi permitti malunt. Cernam, tradam exercitum*. Ubi *cernam* nihil aliud videtur posse significare, quam ut is, cui Myrmidones Regnum volebant permitti, responderit, considerabo rem, & sic dein tradam exercitum, forsitan illi, cui, ipso Rege factò, tradi eum volebant. Quin adeo non aliena a Verbo *Cernere* hæc significatio haberi debet, ut etiam in Verbum *Videre* conveniat, unde liquet, quam parili modo & significatione dicatur quis *Cernere* vel *Videre oculis*, & *Cernere* vel *Videre vi mentis*. Sic Plautus Mercat. V, 4, 13. *At, quaso hercle, etiam vide*, h. e. etiam dum considera, an vere ita se res habeat. Trin. III. 3. 34. *Vide: utram tibi libet capere, cape*. Et sic passim apud Plautum & Terentium, *Hoc vide*, pro, hoc considera. Sed & sic Cicero de Offic. I. 18. *Sed in his Officiis videndum, quodcumque maxime necesse sit*. cap. 37. *Videat in primis, quibus de rebus loquatur*. Immo ut usitatius

tius hoc est Verbum, ita frequentius etiam illo sensu occurrit, quam *Cernere*. Sed tamen etiam hoc ipsum vel maxime & proprie istam habere significationem acriter considerandi, intuendi, disceptandi non verbis modo, sed & pugna ac armis, liquet ex Composito *Decernere*, quod proprie notat, ut jam supra pag. 774. monuimus, finem facere Cernendi, sive id fiat armis, sive rem considerando. Livius I. 23. *Ineamus aliquam viam, qua sine magna clade utriusque populi decerni possit, uter utri imperet.* XXVIII. 21. *quas disceptando controversias Finire nequiant aut noluerant, pacto inter se, ut victorem res sequeretur, ferro Decreverunt*, ubi manifeste *decernere* ponitur pro *controversias finire disceptando vel ferro*. Cap. 33. *Emissis levibus rebus, qua irritare magis, quam decernere pugnam, poterant*, h. e. finem imponere pugnae & cernendo armis. XXXII. 31. *Omissa spe per unam dimicationem rei decernenda*, h. e. finem imponendi bello, quo cernitur armis. Vellejus Pat. II. 118. *Et solita armis decerni*, (sic enim ibi legendum cum Gronovio Patre Observ. III. 13. non *discerni*,) *jure terminaretur*. Cicero Famil. XI. 10. *Quaquam in uno praelio omnis fortuna Reip. disceptat, quod quidem, quum haec legeres, jam decretum arbitrabar fore*: VIII. 16. *Eligas, censeo, aliquod oppidum vacuum a bello, dum haec (belli civilis certamina) decernuntur*, h. e. ad finem cernendi deducuntur: Sed & in Judiciis, & in Cognitionibus Magistratuam, Livius I. 41. de Ser-

vio Tullio, qui Regis vices agebat, *Alia decernit, de aliis Regem se consulturum simulat*; ubi *decernere consultationi* opponitur. Gellius VII. 19. *Octo Tribuni cognita causa decreverunt*, h. e. postquam causam cognovissent, & *in consilium secessissent*, ut de hac ipsa re loquitur Livius XXXVIII. 60. *finierunt istius provocationis controversiam pronunciando suam sententiam*: Immo & in priuatis rebus, Terent. Adel. IV. 2. 5. *Quid hoc infelicitatis? nequeo satis decernere*, h. e. deliberationibus & cogitationibus meis certi quid statuere. Et hinc passim apud Eundem pro judicate, censere, Hec. II. 1. 5. *Qui illum decrerunt dignum, suos cui liberos committerent*, h. e. judicarunt: IV. 1. 27. *Verum id vitium nunquam decrevi esse Ego adolescentia*, h. e. censui. Heaut. I. 1. 95. *Decrevi tantisper me minus injuria meo gnato facere, dum etc.* h. e. judicavi. Cicero ad Attic. III. 15. *Nihil impertisti tuae prudentiae ad salutem meam, quod aut in me ipso satis esse consilii decreras, aut Te nihil plus mihi debere, quam ut praesto esses*, h. e. judicaveras. Liqueat ex his omnibus manifestum in modum, *Cernere* & *Decernere* proprie significationis esse distinctae, aequae ac *Bellare* & *Debellare*, *Pugnare* & *Depugnare*, *Savire* & *Desavire*, *Fervere* & *Deservere*, *Tonare* & *Detonare*, & similia, atque adeo *Cernere* notare proprie ipsam actionem videndi, considerandi rem & cognoscendi, disceptandi, pugnandi, at *Decernere* actionem, quae ex illis sequitur, certi quid statuendi ac judicandi, decidendi controversiam & bel-

bellum. Sed tamen quia hæc inter se connexa sunt, quia videmus & intuemur rem, eamque consideramus diligenter, ut certi quid statuamus & judicemus, quia disceptatur & pugnatur, ut controversia dijudicetur & decidatur, seu breviter, quia *cernimus* ut *decernamus*, hinc duo hæc Verba promiscue sæpe adhibentur, & *cernere* notat inter alia etiam judicare & certi quid statuere.

8. Hæc jam transferenda sunt ad phrasin, in Jure Civili receptam potissimum vel retentam, *Cernere hereditatem*, quæ proinde notat hæc duo simul, Considerare eam diligenter & inspicere; atque ita Judicare, utrum sibi expediat, eam adire, nec ne, vel post illam deliberationem certi quid consilii Capere de ea adeunda vel repudianda. Plane ut jam in Notis ad h. l. ostendimus, *Κεῖνεν* apud Græcos habere prius quidem *judicandi*, sed dein etiam *puniendi* significationem: Et *Consulere* apud Latinos proprie quidem esse idem quod *consultare*, *consilium querere*, at dein, quia frustra fit consultatio sine effectu, etiam idem, quod *consilium capere*, denique & idem, quod *illud exsequi*, seu *facere quid sibi aut aliis boni vel mali*. Sic Plautus *Afin.* V. 2. 88. *Dicebam tibi, ne Marti consuleres male*, scil. maledicendo. Cicero *Famil.* II. 18. *Si me audies, vitabis inimicitias, & posteritatis otio consules*, h. e. facies ea, quæ non turbabunt tibi otium posteritatis temporis, ut ita deinceps in otio possis vivere. III. 2. *Etiam atque etiam peto, & queso, ut, quibuscunque rebus*

potes, (potes autem plurimis) prospicias & consulas rationibus meis, h. e. facias, quæ mihi successori tuo erunt maxime accommodata. Ep. 5. *Te omnibus in rebus habuisse rationem, ut mihi consuleres, restitueresque & preparares quodammodo omnia, quo mea ratio facilior & solutior esse posset*. Sed & res inanimatæ dicuntur *optime alicui consulere*, quæ sine ullo suo consilio aliquid boni præstant. Varro de Re Rust. III. 3. *Quum prata & pascua & sylva, si centenos Sestertios in singula jugera efficiant, optime Domino consulere videantur*. Diserta satis hæc sunt loca, ex quibus manifestum, *Consulere* notare tria, *consultare & consilium querere*, tum *certi quid consilii capere*, denique *facto ipso id præstare & exsequi*. Hinc jam sicuti a *Cernere*, quod proprie notat diligenter aliquid considerare & contueri, derivatur *Certum*, h. e. firmum, & decretum, ita, ut nullum supersit dubium, sic a *Consulere*, quod primitus significat deliberare, *Consultum* h. e. certum, decretum. Plautus *Rud.* I. 4. 6. *Neque quo eam, neque qua quaram, consultum est scil. mihi*, h. e. certum est. Et sic passim *consulto* aliquid fecisse, h. e. certo consilio jam capto. Sed & hinc *Consulta & Decreta* conjunguntur a Sallust. Jug. II. *Opportere quinquennii consulta & decreta omnia rescindi*. Inde jam *Senatus Consultum*, pro ipso ejus Decreto, quum, si non haberet vim decreti per intercessionem Tribunorum, diceretur tantum *Senatus auctoritas*. Ut ergo *Consulere* tria notat, sic vero & *Cernere hereditatem* non duo tan-

tantum, modo memorata, notat, sed & tertium, quod est Declarare solenniter suam animi sententiam, & post deliberationem captumque jam consilium adire hereditatem, cum quibus hæc Declaratio connectitur necessario, ut quæ sine ea nullum in jure aut re ipsa habere possunt effectum. Frequens autem etiam hoc est Latinis, ut Verba notent simul res diversissimas, sed quæ continuo fere nexu cohererent, seu per μετανομιαν notent etiam rem, a re primitivæ & propriæ ejus significationis plane diversam, tantum quia illa eam fere semper consequitur. Sic *immolare* & *maclare* in sacrificiis proprie significant molam falsam victimæ capiti imponere, & ornare victimam ornamentis sacris. Verum quia hanc proprie dictam *immolationem* & *maclationem* sequebatur continuo cædes victimæ, hinc factum, ut Verba hæc non modo illam victimæ cædem, sed dein etiam absolute omnem jugulationem & cædem notent: immo *immolare* itidem tria significet, Primo rem ipsam, unde appellationem suam habet; Dein totum sacrificium, unde ex persona muscæ apud Phædrum fab. 80. *Ubi immolatur, exstæ prægusto Delm*: nec enim poterat id facere musca, nisi longe post immolationem proprie dictam, immo post victimam jam cæsam & aræ impositam; Denique omnem immaniorum notet cædem. Hinc apud Eundem fab. 64. mustelæ victores dicuntur captos mures, *immolatos avidis dentibus, Capaci alvi mersisse tartareo specu*. Ad quam tamen significationem frequentius etiam adhibetur Ver-

bum *Maclare*, ut notum est omnibus. Eadem ergo ratione vel figura *Cernere hereditatem* non tantum designat, quæ *res Cernere* sunt propria & usitata, Considerare Hereditatem, & certi quid Consilii de ea capere, sed etiam, quod longius a genuina Verbi significatione abit, Declarare publice consilium illud de ea captum. Quo sensu disertissime adhibetur a Cicerone ad Atticum XIII. 46. *Nunc mittendum est, scil. ad Vestorium Puteolos, ut meo jussu cernat hereditatem* istic a Cluvio mihi relictam. Et ep. 47. *Idem Pollex remittendus est, ut ille Vestorius cernat*. Ubi *Cernere* nihil aliud potest notare, nisi ipsam actionem declarandæ voluntatis & consilii, quod Heres ceperit de adeunda hereditate. Ipse enim Cicero rem consideravit, & consilium cepit, atque ita dein misit literas & nuncios ad Vestorium, ut suo absentis jussu declararet publice & solenniter se adire & accipere hereditatem. Sollemnitas autem illa, & aliæ circumstantiæ nihil pertinent ad significationem phrasæ, sed ad rationem juris Romani.

9. Atque ideo V. D. qua Grammaticus, vel potius, quia hoc nomen fastidit, qua Criticus, nimiam sane facit distinctionem inter ipsas phrasæ *Adire* & *Cernere Hered.* dum ait pag. 85. *Aditur hereditas quovis modo, at Cernitur solenni tantum & certo quodam modo*. Et, *Adire dicitur, qui verbis simpliciter declarat se heredem fore; at qui Cernit, id ipsum facit solenniter, i. e. certa verborum formula, & testibus presentibus*. Verum est in jure Romano

mano differentiam talem fuisse constitutam inter *Adire* & *Cernere Her.* & ad eam *Cernendam*, quoniam talis hereditas plerumque erat anceps & discrimini obnoxia, ideoque voluntas Heredis incerta, requisita & adhibita solennia ista. At in Lingua Romana promiscue & *sine discrimine adhiberi phrasēs illa possunt & solent*, non tantum, ut male V. D. censet, *in metaphoricis sive allegoricis locutionibus*, sed etiam in directis & propriis. Certe Varro d. l. phrasin hanc explicans, *Heres*, ait, *quum constituit se Heredem esse, dicitur Cernere, & cum id fecit, Crevisse*. Nihil hic dicitur, quod non etiam de phrasi *Alire her.* dici queat. Sed & lib. V. p. 60. *Cernito in testamento, id est, facito videant te esse heredem. Itaque in cretione adhibere jubent testes*. Postrema hæc ad jus pertinent; Priora ad vim verbi explicandam, sed quæ conveniunt æque in *Adeundi* quam *Cernendi* verbum: nam & qui *Adit*, facit, ut alii videant se Heredem. Nihil ergo discriminis ille inter vim utriusque Verbi statuit. Sed & diserte Cicero in Rull. II. 15. *cernere her.* pro *adire* dixit, nullaque ad vim & usum istius phrasæ solennia requirit. Etenim memorat istic Romanos Regnum Bithyniæ ex testamento Nicomedis ultimi Regis accepisse & sibi vindicasse. Vide Livii Epit. 93. Non erat Populus institutus ab Extero Rege cum Cretione propria Romanis, nec Populus istic in *adeunda* hereditate solennia Cretionis verba pronunciavit. Et tamen dicit Cicero d. l. *Quid Regnum Bithyniæ? quam hereditatem jam crevimus.*

Quid ergo aliud hic notat *Crevimus*, quam simpliciter & directe *adiimus* & *cepimus* seu *nobis vindicavimus*? Sed & hinc simpliciter, etiam extra seu citra testamentum, quicquid quis a defuncto tanquam heres ejus accepit & accipere voluit, dicitur id *crevisse*. Sic apud Valerium Max. V. 3. in ext. 3. de Cimone Miltiadis F. qui ut patrem in carcere mortuum sepulturæ posset mandare, se in eundem carcerem dederat, dicitur, *Hanc hereditatem paternam Maximi Ducis Filius, & futurus ipse atavis suæ Dux Maximus, solam se crevisse, catenas & carcerem, gloriari potuit*. Male istic a plerisque, etiam nuper a Cantelio, præter auctoritatem optimorum fere Codicum editur *sortitum*, sed Colerus & Vorstius recte jam ex suis restituerunt *crevisse*, quod nihil aliud hic notat, quam *accepisse*. Cum hoc loco conferendum omnino, quod Cicero ait ad Atticum VI. I. *Nunc, credo, etiam magis me amabit, quod debet etiam Appii amorem erga me cum reliqua hereditate crevisse*, ubi videtur itidem simpliciter pro *adiisse* vel *accepisse* positum, certe non de tota hereditate, sed de re peculiari, quæ fuerit in *reliqua hereditate*, & quam cum ea accepit, tanquam Heres, adhibetur. Porro Livius XXIV. 25. *Cum clausis Andranodorus Insulæ portis hereditatem regni (Syracusani) creverit*, h. e. facto ipso sibi vindicaverit & ceperit tanquam Heres, post mortem Hieronis, sui Soceri, & post ejus Nepotis, Hieronymi, cædem. Similiter XL. 8. loco jam in Notis allato, ubi pater Philip-

pus Rex Macedoniae ad Filios ait, *Vivo & spirante me hereditatem meam ambo & spe & cupiditate improba crevistis*, h. e. non quidem ipsa re & facto, sed spe tamen & cup. imp. adiistis, & vobis quasi jam vestram animo & cogitatione vindicatum itis. Panegy. Epithalamius Maximiano & Constantino dictus cap. 5. ad Constantinum, *Ipsam imperium hoc fore pulchrius iudicabas, si id non hereditarium ex successione crevisses*, (h. e. accepisses) sed virtutibus tuis debitum a summo imperatore meruisses, scil. Maximiano. Denique Prudentius Hymn. XII. Cathem. de Christo, *Hunc Testator & sator jubet Adire regnum & cernere*, h. e. adire, & consulto consilio capessere tanquam Heredem. Hinc jam figurate apud Ciceronem Famil. IX. 14. *A te autem peto, ut me hanc quasi falsam hereditatem aliena gloria sinas cernere*, ubi Manutius & Grævius exponunt simpliciter *adire*. Liqueat ex his omnibus in Lingua Latina, seu apud Latinos Auctores, *Cernere hereditatem* poni simpliciter & directe etiam pro *Adire*, *capessere*, & *sibi vindicare* eam, at in jure Civili distinguuntur *Adire* & *Cernere*, tanquam, ut Logici ajunt, generalius & specialius, atque adeo *Cernere* istuc notat vel maxime ultimum totius cretionis actum, quo res consummatur, heres institutus fit demum vera Heres, h. e. quo declaratur ab Herede palam coram testibus, & solenniter certa verborum formula, se agnoscere & adire istam Hereditatem. Hinc Ulpianus ait in frag. tit. 22. §.

26. *Cernendo fit heres, & excluditur, si intra diem cretionis non Creverit*. Ratio rei est, quia conditio cretionis addebatur plerumque tunc demum, quando vel alia odiosa ac molesta ab Herede exigebatur conditio, vel Hereditas ipsa multis erat difficultatibus implicita, ut adeo incertum esset, & idcirco non sine causa testator dubitaret, utrum Heres eam accipere & adire velit, nec ne. Quocirca etiam major solennitas & disertior declaratio in adeunda tam dubia & ancipiti hereditate requirebatur, ne dein Heres poenitentia forsan ductus, se istam adidisse hereditatem negare posset, quod in hereditate locuplete, sine molesta conditione, relicta, non erat metuumdum. Et tamen vel sic etiam in Jure Civili duo hæc *adire* & *cernere* tanquam synonyma aliquando conjunguntur. Ipsa in *Creionis* formula apud Ulpianum d. tit. §. 24. id reperimus, quæ est, *Cum me Marcus Heredem instituerit, eam hereditatem adeo cernoque*, h. e. adeo eam, idque me facere solenni cretionis formula declaro.

10. Hic vero V. D. pag. 85. captat nos satis jejune, quia *Adire* istuc ponatur ante *Cernere*, notandum id addit, propter eos, quibus *Creio* olim *Adicionem* præcessisse existimatur. Respicit Me potissimum, qui in Notis hoc dixi, sed ita, *Creio proprie dicta præcedit revera adicionem*. Quid hic dicam? Callidene, an fœcorder omisit hoc, quo bis diserte sum usus, *proprie dicta*? quod additum, vel prætermisum, discriminis habet multum. Nam si prætermittas, sensus erit simpliciter,

citer, Cretionem in Jure Civili præcedere Aditionem, quod minus recte forsan diceretur, nisi quatenus tamen post factam deum solennem illam cretionem aditur factio ipso hereditas: at si solennem declarationem spectamus, conjunguntur hæc, tanquam res connexæ ejusdem facti & temporis. Sin addas, tum vero declaratur eo, Rem, quam Verbum *Cernere* in hac phrasi proprie denotat, non ex usu tandem potissimum recepto, sed ex analogia primitivarum ejus significationum, per quam ad illam usu receptam devenit, eam ergo rem præcedere ipsam aditionem. Res illa mihi, qua Grammatico, est, Considerare ac inspicere hereditatem, utrum sibi adire eam expediat, nec ne. Hæc enim mihi est *proprie dicta Cretio*, a qua analogica & primitiva istius phræseos significatione ortæ sunt & profectæ dein reliquæ, veluti capiendi certi consilii de hereditate adeunda, ac dein potissimum consilii sui solenniter declarandi, & sic hereditatis adeundæ, & sibi vindicandæ. Nihil enim proprie est in analogica significatione Verbi *Cernere*, quod *declarare suum consilium*, & *sibi vindicare hereditatem* notet, non magis quam in Verbo *Mactare*, quod *cadem*. Sed sicuti hoc eum in sensum usu est receptum ex consequenti & connexo; sic & illud, & ita quidem, ut hæc usu recepta significatio prævaluerit, ac primitiva, in hac phrasi, fere obliterata sit penitus; quod ipsum & in aliis quam plurimis factum locutionibus, quarum significatio usu recepta longissime sæpe a primiti-

va secessit, ac, primitivâ tandem extinctâ, penitus invaluit. Quin ipse V. D. pag. 84. scribit, *Cernere hereditatem PROPRIE nihil aliud est, quam successionem in bona defuncti decernere seu constituere*, quam dein iterum *Notionem Propriam & Principem, rarius tamen usitatam*, dicit. Jam vero rogatum velim, annon suum illud *Cernere proprie dictum*, illa *Propria ejus & Princeps notio, sed rarior*, quæ ex ejus sententia in decernendo & constituendo, quid facere velit aut debeat, consistit, præcedat itidem *Aditionem* ipsam, & usitatissimam illam *Cernendâ solenniter* in Jure Civili significationem, æque ac mea *proprie dicta Cretio*, quæ in deliberando de adeunda hereditate, seu consideranda ea prius & examinanda, a me collocatur? Si ita, quid causæ tum dicet, quo minus suo se gladio, nisi obtusus is valde esset, facile jugulatum iri fateatur?

II. Sed opponit se vel maxime *deliberationi*, quam omni modo ex hujus Verbi significatione vult exclusam. Unde ait pag. 82. *Male a Viris Doctis notionem Deliberandi, Verbo Cernere tribui, & pag. 87. peccare in eo tam lictos, quam Criticos*. At vero docuimus jam supra pagg. 773. & 778. 779. Verbum *Cernere* ex analogia primæ significationis, sicuti notat oculis suis aliquid diligenter intueri, ut id cognoscas & ab aliis distinguas, sic & notare, mentis vi & acie aliquid accurate intueri, & considerare, ut in eo, aut de eo, certi quid consilii capias; quod nihil est aliud, quam deliberare apud animum suum de aliqua re. Porro

autem in toto hoc adeundæ & cernendæ hereditatis negotio ipsi Veteres Icti *deliberationem* vel maxime requirunt. Hinc in Codice titulum habemus de *jure deliberandi*, ubi passim permittitur Heredi instituto, antequam adeat aut agnoscat hereditatem, *petere tempus ad deliberandum* l. 9. Cod. eod. tit. vel simpliciter *deliberationem* l. 19. & 22. Hinc jam in Instit. de Heredum Qualit. §. 5. *Extraneis heredibus Deliberandi potestas est de adeunda hereditate vel non adeunda*: sed addit Justinianus *scriptam ab se Constitutionem*, per quam Heredibus illud *deliberationis auxilium* non sit amplius necessarium. Vide Eam l. 22. Cod. de jure deliber. Hæc ergo *Deliberatio* an locum non habeat in *Cernenda Hereditate*? præsertim quum illa, quæ *cum Cretione* relicta est, plerumque sit, ut supra diximus, dubia, & quum ipsa phrasîs, si ejus originem spectes & nexum derivatarum inde significationum, sensum hunc admittat, immo significatio illius, usu recepta, & in Jure Medio maxime usitata, inde potissimum deduci debeat. Sed & diserte Ulpianus in fragm. d. l. *Cretio est certorum dierum spatium, quod datur instituto heredi ad Deliberandum*. Hic vero V. D. reponit pag. 88. *definitionem Ulpiani laxiorem esse, & ad vulgarem popularemque notionem tantum accommodatam, neque tam ipsam Cretionem, quam adjuncta eius tangere*. Sed quibus verbis quid velit, optima fide dico, me non intelligere. Nam quæ est illa *vulgaris & popularis notio* *cretionis*? Si talis exstat, quæ *deliberationem* quo-

que continet, ut videtur V. D. sentire, tum utique habeo omne illud, quod volo & contendo. Sed pergit pag. 89. *Si verbis Ulpiani accurata definitio Cretionis continetur, tum Cernere significare istic proprie debet Deliberare*. Accipio quod largitur; sed quam accuratas ab Icto definitiones exigat, nescio. Sensus Ulpiani est satis clarus, *Cretionem dici totum illud spatium temporis, quod datur heredi ad deliberandum*. Hinc *dies Cretionis* non sunt proprie illi tantum dies, quibus constituit Heres velle se hereditatem adire, idque solemniter declarat, sed omnes dies *deliberationis*, seu illius spatii, quod ad *deliberandum* heredi est datum. Quid vero! An tot dies (*centum* habemus apud Ulpianum) dabuntur tantum ad *Constituendum* subito, sine *deliberatione*, de *adeunda hereditate*? Quid opus tot dierum spatio, quum heres statim possit, si necesse sit, nec concedatur tempus *deliberandi*, consilium qualecunque capere & declarare? Sic certe in *adeunda hereditate*, si essent, qui id postularent, fieri solebat, nisi Heres peteret *Deliberationem*. Vide l. 9. Cod. de jure delib. *Restor provincia aditus, si Heredes instituti hereditati necdum sunt obligari, eos, an Heredes sint, interrogare debet, ac, si tempus ad deliberandum petierint, moderatum statuet*. Manifestum hinc, si *deliberatio* in *adeunda* vel *cernenda hereditate* non admittitur, debere tunc Heredem statim, ubi id postulat, *Constituere* & suam animi sententiam *Declarare*. Non opus ergo, ut *Cretioni* dentur tot dies nisi *ad deliberandum*, quam

ad

ad rem etiam unice ab Ulpiano dicuntur dati: immo hinc postea apud Imp. atque ipsum Justinianum videtur *Deliberationis* Vox *Cretioni* successisse, maxime postquam *Cretionum* scrupulosam solennitatem penitus amputarunt Imp. l. 17. Cod. de jure deliber. Necessaria autem vel maxime erat *Deliberatio* Heredi, si hereditas esset suspecta, tanquam onerosa, quales plerumque erant hereditates cum *cretione*. Hinc ergo concedebatur etiam sine *Cretione* institutis, si eam peterent, ut modo ostendimus. In illa autem *Deliberatione* & *Cretione* tot dierum id agebant, ut considerarent & examinarent diligenter hereditatis totius rationes. Unde ex sententia Aristonis Icti, *Prator aditus facultatem facere DEBET* Heredi, *Rationes defuncti ab eo petere, peres quem deposita sunt, Deliberanti de adeunda hereditate*. l. 28. D. de acquir. vel omitt. her. Et vel sic aliquando etiam cautus heres decipiebatur, si ex. gr. post *aditam hereditatem grande es alienum, quid tempore adita hereditatis latebat, emergit*, Vide Instit. de Heredum qualitat. §. 5. Illud autem *Deliberare*, & *Considerare* hereditatem, eleganter vocat Justinianus l. 22. §. 13. Cod. de Jure delib. *Inspicere hereditatem*, quod ipsum mihi est *Cernere hereditatem*, quando hujus phraeos originem & primam significationem cogito.

12. Sed videamus jam mirificas & facetissimas Viri D. objectiones. Jactat ergo magna scilicet cum sapientia specie; *Qui deliberat, nondum certi quid statuit vel eligit; sed postquam deli-*

berare desit. Unde apparet, quam male Viri Docti notionem deliberandi verbo huic cernere tribuant. At idem hoc est, quasi dicas, *Qui maectat victimam, nondum jugulat, sed demum postquam macellare desit. Ergo male Verbo maectare notio cedendi vel jugulandi victimam tribuitur.* Similia sunt infinita numero. Ipsum *videre* & *sciscitare*, *providere* ac *prospicere*, habent primum propriam *videndi* significationem, sed dein transferuntur etiam ad facta, quae sequuntur visum. Livius II. 11. *Vile corpus est illis, qui magnam gloriam vident, h. e. expetunt, sibi proponunt.* Ubi vide omnino Gronovium Patrem, plura hujus locutionis adferentem exempla. Sic pro *cavere*, Phaedrus fab. 45. *Vile, ne dolone collum compungam tibi.* Sic *providere*, Terent. Andr. I. 3. 3. *Que (Nuptia) si non astu providentur, me aut herum jessum dabunt, h. e. caventur & imediuntur.* At pro *invenire* & *facere* aliquid apud Livium XXXIX. 25. *nisi provideant aliquid Romani, quo Graecis metus, Philippo audacia minuat.* Pro *curare* & *facere*, ut in *promptu* quid sit. Liv. XLIV, 16. *Commestus a Praetore proscelios in hiemem se habere.* Jam vero ridiculum utique foret, hic dicere, qui tantum *videt*, *providet*, &c. *nondum expetit*, *cavet*, *invenit*, *aut facit* aliquid, *sed postquam videre* &c. *desit.* Ergo Verbis *videndi* &c. male tribuuntur hae significationes. Adde jam, nequaquam separanda adeo *to deliberare*, & *to certi quid statuere*, ut hoc demum fiat, postquam *deliberare* desieris. Etenim si recte rem consideres, *deliberamus*

usque dum certi quid statuimus, ut proinde hoc ipsum sit ultimus deliberandi actus, & ad de liberationem ipsam pertineat; atque adeo non statuimus aliquid, postquam deliberare desimus, sed desinimus tum demum deliberare, postquam aliquid certi statuimus. Distingui quidem hæres possunt & solent, sed tamen quia ita cohærent connexæ inter se, idcirco plerumque uno verbo pariter denotantur, ut ex Verbo *Consultare*, de quo supra jam egimus, æque ac ex hoc *Cernere*, abunde liquet. Sed & siquid ejus in verbo *Cernere* distinguendum, tum vero notat Illud potissimum Deliberare, Considerare, & diligenter rem quamdam Intueri, at *Decernere* demum notabit proprie certi quid statuere, quia tum desinimus *cernere*, quando *decernimus*, ut supra jam ostendimus. Sic *Cernere* notat in Judiciis maxime causam audire, considerare, cognoscere, in Bello pugnare, at *Decernere*, potissimum judicare, sententiam ferre, & bellum ac belli causam prælio dirimere. Vide supra pag. 782. 783.

13. Aequè porro incertum est, quod ait V. D. p. 89. *Si Cernere* in illa phrasi *Cernito in diebus Centum proximis*, significaret proprie *Deliberare*, tum *Heredi integrum foret etiam post elapsum centum dierum spatium hereditatem adire*, quia scilicet *satisfecisset voluntati defuncti, qui eum Deliberare, non autem Constituere vel Adire intra illud tempus jussisset*. Ridiculum hoc fore pronunciat, sed profecto ridiculum & insulsum est ita arguari, quasi aut olim Ulpianus, aut nunc

quisquam interpretum, vellent significationem *Cernende hereditatis* intra *deliberationem* consistere, licet proprie & primitus ea phrasi illam denotaverit. Certe Ego, quem in his maxime respicit, diserte utique tradidit *tu Cernere hereditatem* in Jctorum scriptis maxime significari, *declarare solenniter suam cretionem de hereditate factam*, seu *dicere solennia verba consilii sui & decreti in rem ipsam deducti*: at apud Historicos, aliosque Scriptores, ut nunc itidem supra jam probavimus, simpliciter *adire & sibi vindicare hereditatem*, vel *rem hereditariam*. Solent autem passim Auctores in Verbis voluntatis & consilii intelligere quoque factum ipsum, quod ex iis oritur, aut iis connexum est, ut supra jam diximus. Quid faciet V. D. ipso Justiniano, qui Instit. de Her. qual. §. 6. *Extraneus Heres potest aut pro herede gerendo, aut etiam Nuda Voluntate suscipienda hereditatis, Heres fieri*. Et dein, *sicut autem Nuda Voluntate extraneus Heres fit, ita contraria destinatione statim ab hereditate repellitur*. An ergo etiam hic argutabitur & ridiculum dicet Imperatorem, ita locutum, quasi nuda, sola, & tacita quoque voluntas, nullis verbis aut factis declarata, sufficeret in Jure Civili ad id, ut quis fiat Heres, quum *Nuda Voluntas* videatur excludere omnem alterius facti accessionem vel necessitatem. At longe aliter sentiunt peritissimi suæ artis Interpretes, qui *declarationem voluntatis* sub ea intellexisse Imperatorem censent. *Palam est*, ait Vinnius, *Voluntatem suscipienda hereditatis hic totum face-*

facere: tantum relinqui, ut illa Declaretur. Et dein, Voluntas amplectente hereditatis aut facto aliquo aut aperte verbis Declaranda est, siquidem, ut vulgo dicitur, propositum in mente retentum nihil operatur. Sed mira maxime res est, quod V. D. identidem talibus utitur argutiis, quæ in ipsum eadem profus vi & ratione retorqueri possunt & debent. Ipse affirmat, Cernere hereditatem proprie NIHIL ALIUD esse quam successionem (h. e. ex illius elegantia, se velle succedere) in bona defuncti decernere seu constituere. Pono nunc casum: Institutus Heres sub Cretione intra 100 dies, re deliberata constituit jam intra 50. dies se hereditatem agiturum, idque uni aut alteri amico privatim declarat, sed mox subito cogitur proficisci in Siciliam aut aliam provinciam, ad res suas multo majoris momenti istuc expediendas, atque ibi dein detinetur ita, ut negligat hereditatem in Italia sibi relictam. Quid ille? an Heres erit post 100 dies. Nam constituit utique & decrevit se hereditatem aditurum: atque adeo integrum ei quoque erit etiam post 100 dierum spatium hereditatem adire, quia satisfecit testatori, qui eum Cernere, quod proprie nihil aliud est, quam Constituere, intra illud tempus iussit. Sed negabit id Ulpianus, cui rō Constituere neutiquam in cretione sufficit ad adeundam vel repudiandam hereditatem, & qui idcirco disertissime illud a rō Cernere, quo dicit quem fieri heredem, distinguit in fragm. XXII. 26. Cum cretione Heres institutus sicut Cernendo fit Heres, ita non aliter excluditur, quam si intra diem Cretionis non Creverit, ideoque etiam si CONSTITUERIT nolle se Heredem esse, tamen, si supersint Dies cretione, pœnitentia actus, Cernendo Heres fieri potest. Videmus hic manifeste distingui inter Constituere & Cernere: quocirca Hoc notat istuc directe & simpliciter, non magis Constituere, quam Considerare aut Deliberare, sed unice ultimum Cretionis actum, quo tota Cretio absolvitur & consummatur, h. e. declarationem sua voluntatis seu consilii ex deliberatione, cui tot dies conceduntur, capti, quum ceteroquin illud Constituere, & Declarare solenniter suam animi voluntatem uno die peragi possit. Eadem autem est ratio, si ve velle, si ve nolle se constituat hereditatem adire, ac dein pœnitentia agatur, & ex ea faciat vel negligat Cretionem. Quid reponeat jam his V. D. Nihil, opinor, nisi se velle, ut, qui jam constituit, consilium suum de adeunda Hereditate solenniter, seu certa verborum formula, declarat. Atqui idem & Nos volumus. Ego certe tradidi id diferte post explicitam propriam controversæ phræseos significationem, his verbis, Sed tamen, sicuti sæpe significatio consequentis elicitur ex antecedente, ita & hic Cernere Hereditatem plerumque adhibetur ad notandum actum, qui sequitur Cretionem proprie dictam: ut adeo tum significet declarare suam cretione de hereditate factam. Et disertius insuper paulo post, quod in Notis velim videas. Dixi autem plerumque quia eo sensu maxime sumitur apud Ictos & alios, sed tamen sæpe apud Hi-

deliberare accipitur: nam *cretio* est certorum dierum spatium, quod datur instituto hæredi ad deliberandum, utrum

storicos adhibetur etiam simpliciter pro Adire & sibi vindicare absque ulla solenni verborum declaratione hereditatem ipsam vel res hereditarias, ut supra abunde probavimus.

14. Non debet ergo postulare, ut dicerem, *apud quem Veterum formula huic simile quid unquam mihi lectum fuerit: Titius hereditatem repudiavit, postquam centum diebus eam crevisset, h. e. de aditione ejus deliberasset.* Nec enim mea aut cujusquam alterius est sententia, ut tota hæc phrasibus *Cernere hereditatem* de solo deliberandi actu frequentata fuerit, aut facile reperiat apud Veteres, licet prima hæc fuerit & propria seu analogica ejus significatio, & ipsum *Cernere* pro deliberare, seu considerare & inspicere diligenter rem dubiam, reperiat revera positum, ut ostendi supra. Sed denuo V. D. etiam hic suo sibi gladio repellendus. Etenim ostendam illi itam, quam exigit, Formulam, ubi mihi ostenderit prius hancce aut huic similem; *Titius hereditatem repudiavit, licet eam antea jam crevisset, h. e. adire constituisset;* quam ille adeo propriam, & principem dicit ejus notionem, ut proprio Phrasibus hæc *Nihil aliud notet.* At Varro quum ait, *Heres cum constituit se heredem esse, dicitur Cernere;* & cum id fecit, *Crevisse;* intellexit etiam ipsam voluntatis declarationem, sine qua voluntas illa & illud *Constituere* nihili esset. Aequè ac Justinia-

nus, quando *Nuda voluntate* ait *posse quem heredem fieri, & contraria destinatione statim repelli,* intelligit itidem ejus voluntatis qualemcunque declarationem. Sed & valde dubitem, an illud esse apud Varronem, qui concise loqui solet, ex glossa sit ortum. Ut adeo sensus & mens ejus fuerit, *Heres cum constituit se heredem, dicitur cernere,* h. e. quum facit, quod ad constituendum se heredem & hereditatem sibi vindicandam facere debet. Hoc autem erat, consilium ex deliberatione captum solenniter declarare, quo ipso se Heredem constituit. Sed de eo non disceptabimus, quum iste Varronis locus ad talem Formulam, qualem V. D. mihi objecit, & Ego ipsi reposui, nihil faciat, quippe in qua formula diserte ultimus ille actus declarandi suam animi sententiam, atque ita ad eundem vel repudiandi hereditatem, separatur & excluditur a propria illius phrasibus significatione, quæ istuc unice refertur vel ad *Deliberare*, vel ad *Constituere*. Satis prolixè, fateor, de uno hoc Verbo *Cernere*, & hinc orta locutione *Cernere hereditatem*, egi, verum eo me adiegit Viri D. Diatribe, consulto contra Me, meamque sententiam potissimum, scripta. Licet autem multum mihi tædii in cavillationibus plane frivolis, & inutilibus prorsus argumentis, depellendis ac retorquendis in ipsum Auctorem, fuerit devorandum, id tamen vicissim me aliquantulum

utrum expediat ei adire hæreditatem, necne. Varro lib. 5. dum hujus verbi etymon conatur indagare, tres significationes sic ad unam reducit; *Dictum* cerno à *creo*, id est à *creando*, ab eo, quod cum quid creatum est, tum denique videtur: hinc fines capillorum discreti, quod finis videtur discrimen. Cernito in testamento, id est, facito, videant te esse heredem. Hic Varro mihi non magno- perè placet, sed tamen, quod volumus, efficit. Ego certè multò antè docui, quod postea Josepho Scaligero placere animadverti, *cerno*, à *crino* Græco deduci, id est, *Judico*: unde *crimen*, de quo judicatur, & *crines*, qui discernuntur.

Opus, si carnificibus linguæ Latinæ, id est Grammaticis, credas, in mille munia distrahitur: nunc enim substantivè indeclinabile, nunc adjectivè indeclinabile accipiunt, & omnibus ferè casibus jungi posse asseverant: quin etiam sunt, qui *opus habeo*, pro *ne- cesse est mihi*, dicant. Ego hæc omnia puto deliramenta: nam ¹ nec *Opus* sumitur pro *Neceffe est*, nec aliud un-

um oblectat, quod & veram rationem, analogiam & nexum significationum Verbi istius & controversæ Phraseos, in clarissimam me lucem exposuisse putem, de quo tua esto, mi Lector, existimatio.

7. Nec *Opus* sumitur pro *Neceffe est*] Hinc Cicero distinguit ea Famil. I. 9. *Legem curiatam consuli ferre Opus esse, Neceffe non esse.* Adde & quæ jactavit Ursinus tom. 2. p. 99, 100. Sed & hinc promiscue dicitur *Opus* & *Usus*, ut mox ostendemus. Quin & Plautus explicat per utile mihi est, Trucul. IV. 4. 20. DI. *Quid opus est?* PH. *E re mea est.* h. e. utile id mihi est. Porro hoc sensu construitur etiam cum UT, Idem

ibid. II. 6. 19. *Nunc tibi opus est, agram ut te adsimules.* Et II. 3. 7. *Mihi quoque praelassitudine opus est, ut lavem.* In quibus tamen aliquid amplius, quam *utile est*, seu aliquid *necessitatis* simul, significare videtur. Sic fere Cicero Famil. III. 3. *Præsidio firmiori ad eam provinciam opus esse*, h. e. necessarium esse firmius præsidium. Livius I. 41. *Quæ curando vulneri opus sunt*, h. e. requiruntur ad curandum vulnus. Sed diserte Terentius Hec. III, 4, 17. *In arcem transcurso opus est.* PAR. *cui homini?* PAM. *Tibi.* Nihil hoc aliud notat, quam, Tu debes transcurrere, *neceffe est*, ut transcurras. Nam invitus plane id faciebat Parmeno. Idem Phorm. III. 3.

unquam significat, quàm hoc nomen *opus operis*; ut, *opera nostra, opera regis*: nam cum dicis, *libri sunt mihi opus*, significas, libros esse tibi omnia. Hispanè, *el todo*: cum autem dicis, *opus est mihi libris*, dicis totum negotium est mihi in libris: sic *opus est factò*, id est, negotium & difficultas, sive usus, est in factò. Sic Virgil. ⁸ *Nunc viribus usus*, id est, nunc est

usus,

24. *Quantum opus est tibi argenti?* h. e. necesse est ad satisfaciendum lenoni; Cumque id servus promississet, resp. Adolefcens, *jam opus est*, h. e. debeo illud necessario habere hoc die. Resp. Servus, *jam ferēs. Sed opus est, mihi Phormionem ad hanc rem adiutorem dari*. Conveniunt fere eundem in sensum Hæ Phrases & Participia in DUM. Nepos Eum. 9. *Conveniunt Duces, quaruntur, quid opus sit factò*, h. e. quid faciendum sit.

8. *Nunc viribus usus*] Eodem modo construuntur *Usus* & *Opus*, unde colligendum, eandem quoque fuisse utriusque significationem. Ut dicitur, *Opus est Roip. summo imperatore*; apud Livium XXIV. 9. *Opus est mihi hac emptya, si tibi opus est venisse* Plaut. *Perfa* IV. 4. 35. *Sic Viginti jam usus est Filio argenti minis*, *Afin.* I. 1. 76. Porro ut dicitur *quid factò est opus?* sic apud Plaut. *Bacchid.* IV. 4. 97. *Quid usus est conscriptis ad hunc modum tabulis*, & *Men.* V. 2. 1. *hoc usus factò est*. Et ut *Opus* liquidius etiam cum Nominativo conjungitur, Veluti Liv. XXVII. 10. *qua ad bellum opus erant*, sic & *Usus*, Plaut. *Rud.* IV. 4. 39. *Hoc neque isti usus est, & illi misera suppetias feret*. Sed &, ut multi censent, *Opus* etiam cum

Accusativo construitur, (vide me supra cap. 4. n. 93.) sic plane & *Usus*, quo ipso etiam illa Constructio in *res Opus* confirmatur. Plaut. *Pseud.* I. 3. 251. *Hoc ego oppidum admœnire, ut hodie capiat, volo; Ad eam rem usus est hominem astutum*. Immo &, ut Genitivus jungitur *res Opus* apud Apulejum *Metam.* IX. *Sed mihi opera ejus opus est*. sic plane *Usus* apud Livium XXVI. 9. *Alii accipiunt imperia, disceduntque ad suos quisque officiorum partes: Alii Offerunt se, si quo usus opera (suæ) sit*. Male ergo Sanctius supra pag. 623. Apulejum emendandum censet. Videtur hinc etiam confirmari, quod Gronovius Pater apud Liv. XXIII. 21. ex optimis codd. legit, *stipendium, quanti argenti opus fuit, accepit*. Sed possis istic etiam intelligere *stipendio*, ut ita inde Genitivus, non a *res Opus*, regatur; Præterea, ut apud Livium antea edebatur, Iegas apud Terent. *Phorm.* III. 3. 23. *Quantum opus est tibi argenti?* Denique ut *Opus* aliquando aliquid Necessitatis suæ significationi habet implicitum, sic & *Usus*, quod ceteroqui vel maxime Utilitatem notat. Gellius II. 15. *Postquam soboles Civitati necessaria visa est, & ad prolem populi frequentandam pramiis atque invitamentis Usus fuit*

usus, opus, negotium, & tota vis in viribus. Hoc melius intelligetur, si addas adjectivum. Horat. libro I. carm. *Sunt quibus unum opus est, intactæ Palladis ur-*

ben

fuit, h. e. necesse fuit præmia promittere. Promiscue ergo & eodem sensu hæc duo *Opus* & *Usus* sæpe iisdem in locis adhibentur. Plautus Amphitr. I. 3. 7. *Citius, quod non factu est usus, sit, quam quod factu est opus.* Terent. Heaut. I. 1. 28. *Mibi sic est usus; tibi ut opus factu est, face.* Vide & Urfin. To. 2. p. 106. Idem sedulo etiam inquit pag. 104. in phrasin, *quod factu est opus, vel usus, utrum in ea & similibus* τὸ *Quod* Nominativi, an Accusativi sit Casus. Plerique Accusativum, at ille Nominativum esse affirmat, sed ex Abusu ipsorum Veterum ortum. Assentire ei, nisi varia obfarent loca, quæ ab Nominativo abhorrent, ut ille Gellii xiv, 2. *dicere & querere ea, quæ dicto quaesitoque opus est.* Nulla enim est constructio, *quæ opus est*, pro quo dicendum foret, *quæ opus sunt*, ut loquuntur sæpe Veteres, veluti Livius, *quæ opus sunt curando vulnere, quæ ad bellum opus erant.* Sed & passim, *si quid opus fuerit me*, apud Plaut. A. sin. I. 1. 104. Nam *quid mihi opus est vitæ*, Aulul. IV, 9, 13. *Quando multos habeo cognatos, quid opus mihi sit liberis*, Mil. III. 1, III. *Si quid est, quod opera meâ opus sit vobis*, Terent. Andr. IV, 3, 23. *Nihil opus fuit monitore*, Heaut. I, 1, 119. *Nihil iam opus est expectare te, quibus eum verbis tibi commendem.* Cicer. Famil. XIII, 33. In his & quamplurimis aliis, *Quid, Quod, Nihil* &c. certissimi sunt

Accusativi, qui reguntur per Ellipsin a Præpos. *Ad* vel *Propter*. At sine Ablativo addito sunt fere Nominativi, ut apud Ter. Adelph. III, 2, 37. *ac potius, quod ad hæc rem opus est, prospice.* Cic. de Offic. III, 32. *si de captivis, quod sibi opus esse videretur, non quod Reip., censuisset.* Famil. XVI, 4. *quod ad valetudinem tuam opus sit.* Sed quid dicemus de talibus. *Quaritur, quid factu opus sit; quod parato opus est, parâ; nam mihi istuc primum exquisito est opus.* &c. Possent hæc pro Nominativis haberi, maxime si *factu, parato* &c. forent Dativi. Sed si hi sint Ablativi, ut esse videntur, tum vero hæsito, utrum cum Urfino credam, ipsos Veteres, aliis locutionibus deceptos, pro Nominativis illa adhibuisse, an, quod Alii volunt, pro Accusativis accipiam per Ellipsin Præpositionis, ut modo vidimus factum, quando Ablativi reperiuntur phrasi huic additi, sed ita, ut hi Accusativi tunc quasi pendeant ab Ablativis Partic. constructione Verbalium, plane ut *Oratum justam rem.* Vide supra p. 124. 125. ut & paulo ante locum Gellii, qui certe ita exponendus.

9. *Unum opus est*] Sic frequentissime Græci. Ael. V. H. I. 26. *γυναικα ἀκίω σάλπισαι, καὶ τὸ ἐργον ἔχειν ἄμα, καὶ τὴν τέχνην*, plane ut Ovid. Fastor. IV. 208. *Hoc Curetes habent, hoc Corybantæ opus.* Idem Æl. III. 14. *καὶ τὸ ἐργον αὐτοῖς ἀκλήσονται ἔστιν.* Cap.

hem Carmine perpetuo celebrare, „ [pro, quidam habent
 „ hoc unum opus, ut celebrent.] Virgil. 6. *Æneid.*
Hoc opus, hic labor est. Cùm additur genitivus, lon-
 gè alia res est, quàm Grammatici putant. Virgil. 10.
Æneid. Sed famam extendere factis, Hoc virtutis opus,
 „ [id est, res est virtutis, hoc virtus efficiat, oportet.]
 Ovid. epistol. Parid. *Teque mei scires esse laboris opus,*
 „ [pro, te esse ¹⁰ opus futuram, seu creaturam mei
 „ laborantis:] idem, *Non minor est virtus, quàm qua-*
reere, parta tueri; Casus inest illic, hic erit artis opus,
 id est, in hac parte totum est negotium artis: „ [nisi
 „ *Opus artis* dicatur pro *Ars*: sicuti, *Res cibi*, pro,
 „ *cibus*: idem 1. *Factor.* *Hic qui nunc aperit percussit*
 „ *viscera tauri, In sacris nullum culter habebat opus,* id
 „ est, *Nullum opus, nullus usus, cultri, erat in sa-*
 „ *cris.* Idem igitur significant, *Nullum opus habet in*
 „ *sacris culter, & nihil opus est cultro in sacris;* ubi, ¹¹
 „ *cultro*, dativus est: sicut etiam cum dico, *Opus ha-*
 „ *beo cultro, vel opus mihi est cultro,* opus scilicet, quod
 „ *culter peragat.*] Propert. lib. 2. eleg. 10. *Magni*
nunc erit oris opus, id est, negotium & labor. ¹² Græ-
 ci dicunt ἔργον εὐρεῖν: Cicero vertit, *difficile est inve-*
nire. Sophocles in Ajace, οὐδὲν ἔτι ἔργον ἴσιν, id est,
 nihil

18. γεωργεῖν δὲ καὶ σπείρειν εἰδὲν
 αὐτοῖς ἔργον εἶναι. In hisce locis
 notat *quotidianum* alicujus homi-
 nis *opus*. Vide me ad III. 18. Si-
 milliter fere Epict. cap. 31. μήτι
 ἔν τὸ σὸν ἔργον ἴσιν τὸ ἀρχῆς τυχεῖν,
num igitur tuum opus est consequi
imperium, seu an id tibi unice-
 gendum est, an in eo tibi om-
 nia sita?

10. *Opus futuram*] In qua sci-
 licet meus labor versetur. Sed de
 Genitivo vide me paulo ante,
 N. 8. & Cap. 4. N. 93. Sed &
 μοχ, *hic erit artis opus*, videtur,

certe si spectes sensum, idem esse,
 quod *hic erit arte opus*.

11. *Cultro Dativus est*] Malim
 Ego Ablativum dicere, ut solet
 hisce locutionibus, *nihil opus est,*
mibi opus est, Ablativus jungi.
 Dativus notat eum, Cui est opus
 aliqua re. Terent. Andr. III. 4.
 23. *Si quid est, quod mea opera*
opus sit vobis. Adde Plaut. Pœn.
 III, 1. 44. Sine Dativo Terent.
 Heaut. I. 1. 119. *Nihil opus fuit*
monitore. Vide & Ursinum Instit.
 Gramm. To. 2. p. 102.

12. *Græci dicunt, ἔργον &c.*] Sic

nihil opus est. „ [Xenophon, ἔργον ἔχω τῆτο σκοπεῖν, Opus habeo providere, mihi opus est providere, meum opus „ sive officium est providere, aut perpendere.] Est igitur nomen Opus semper substantivum. Ovid. 4. de Pont. Quodque aliis opus est, hoc tibi lusus erit. Vide Opus in Ellipsi, [& ibi Notas pag. 622.]

Volo, as, & volo, vis, ¹³ valdè diversa videntur. Sed accipe M. Varronis verba ex lib. 5. ling. Latin. Volo à voluntate dictum, & à volatu, quòd animus ita est, ut puncto temporis pervolet, quòd volt: idem libro 8. Fit enim ut rectus nonnunquam sit ambiguus; ut in hoc verbo Volo, quod id duo significat, unum à voluntate, alterum à volando: itaque à Volo intelligimus volare & velle. Hæc verba sunt objectio contra Varronem, quorum responsio Varroniana desideratur.

¹⁴ Puto, as, propriè est purum facere, ut ait Varro, Hispan. podar: ideo antiqui purum putum appellabant; unde disputatio, computatio, & putator, qui arbores puras

Sic Aelianus Var. Hist. X. 12. ὡςπερ ἔργον ἐστὶν ἐνρέην ἰχθύν, ἀκωνθῶν μὴ ἔχοντα.

13. Valde diversa videntur] Revera etiam valde diversa sunt, quicquid dicat Varro. Neque sic tamen accedo Viris Doctis, qui diversa quidem, sed aliena prorsus, jam attulerunt etyma. Immo miror tam aliena adferri, quum vera sint in promptu & obvia. Quid enim? Volo, volare descendit non a Vola, quod ipsum potius est à Volo, nec ab Ala, nec à ποτῶ, quod præfert Vossius, sed omnino ab ἐλάω, h. e. ἀγίο, μῶνεο, sicuti Ala volucrum ab Ago. Qui attenderunt derivationibus Latinæ linguæ ex Græca, norunt, secundum ea-

rum analogiam ἐλάω & Volo esse idem plane vocabulum, sicut ἐμίω & Vomio, ἐλάω & Voltuo. Vide & ipsum Sanctium cap. 16. p. 841. Nihil enim frequentius, quam ut V. præponatur vocabulis à Vocali incipientibus, & E mutetur in O. Volo velle, nisi malis à θέλω, θ in φ, & hac dein in V transeunte, ut solent aliquando, multo item probabilius deduxerim ab antiquo ἔλω, unde Fut. ἐλώ, Aor. εἶλον, capio, eligo, quam a βάλωμι, quod volunt Viri Eruditi, Martinius & Vossius.

14. Puto, as &c.] Vide omnino Gellium VI. 5. de prima & analogica hujus verbi significatione recte istic disputantem.

ras facit. Ideò *ratio putari* dicitur, in qua summa fit pura: sic is termo, in quo pura disponuntur verba, ne sit confusus, atque ut diluceat, dicitur *disputari*. Hæc ferè Varro. [lib. V. p. 56.] Hinc igitur apta est translatio ad cogitationem, cum in dubiis sententiis amputamus superflua, & unam seligimus, quam sequamur.

Vas vadis, & *vas vasis*, quantum differant, notum est. Sed *Vas* pro sponsore antiquitus erat hic *Vadis*, à vadendo, id est, eundo: quia qui vades dabat,

va-

15. *A vadendo*] Haud dubie *vades* à *vadendo*, sed non omnes, qui dabant vades, ruri habitabant. Ideo verisimilius alii dicunt *Vades* appellatos, quoniam, qui vades dabat, vadendi, h. e. abeundi habebat potestatem. Sed tamen etiam sic *Vades* dicerentur, non quod ipsi vaderent, sed quod alios vadere facerent. Quapropter censeam ego quidem *Vades* simpliciter dictos a vadendo in iudicium, unde & *vadimonium* pro iudicio, in certum diem statuto, seu itione in iudicium dicto die, passim ponitur. Sic *Vadimonia constituta* dicuntur, quando certus dies, quo se pariter sistant in iudicio, constituitur, apud Cicer. de Senect. c. 7. Hinc jam *res cœpit esse in vadimonium*, ut ait Idem pro Quintilio, quando ad Prætorem & in jus est delata. Vide Ferratium lib. 1. ep. 2. At *vadimonia sunt dilata*, quando dies dictus prodicitur & profertur, Famil. II. 8. *promissa* vero, quando, maxime quidem Reus, sed & Actor vivissim reo, immo & Vades ipsi, promiserunt itionem in jus dicto die. Gellius VII. 1. *Tum e militibus, qui in jure apud eum sta-*

*bant, interrogat quispiam ex more, in quem diem locumque vadimonium promitti juberet; Et Scipio, Perendie, inquit, sese sistant illo in loco, Atque ita factum. Die tertio, in quem vadari jusserat, oppidum captum, eademque die in arce ejus oppidi jus dixit. Ubi Vadari & Vadimonium promittere de eadem re dicitur. Et illi, qui promiserunt, dicuntur dein se sistere, non Reus tantum, sed & Actor. Similiter vadimonium facere, Valerius Maxim. III. 7. 1. Tribunal suum adeuntes, in adem, qua intra mœnia hostium erat, vadimonia in posterum diem facere iussit, h. e. sibi invicem condicere, & constituere pariter, venturos se in jus dicto die & loco. Hinc apud Plautum Epid. V. 2. 19. *Illicet, vadimonium mihi ultro hic facit*, h. e. ultro me vocat in jus, ultro mihi dicit diem. Sed & ipsi Vades dicuntur *vadimonium promittere*, ut diserte tradit Varro lib. V. de L. L. p. 59. *Vas appellatus, qui pro altero vadimonium promittebat*. Quem locum male interpolare voluit Ampliff. Goesius Animadv. ad Pilatuna Judicem §. 12. p. 71. quasi *Vades**

vadere ei in urbem erat necesse. Horat. Satyr. I. *Ille datis vadibus, qui rure extractus in urbem est, Solos felices viventes clamat in urbe: postea verò, ex vadis seu vades, factum est vas. At vas pro poculo antiquè vasum dicebatur: unde vasculum, & vasa in plurali. Notius Marcel. in illo Ciceronis, lib. 3. Offic. Vas factus*

des non possint dici promittere vadimonium, quum utique illi se obligent etiam ad subeundum jus & iudicium dicto die, si reus se non sistat. Hinc apud Tacitum Ann. V. 8. Neque aliud periclitantibus auxilii, quam in fratrum constantia fuit, qui vades exstiterent, h. e. ultro se obligarunt ad vadimonium obeundum pro fratribus, si hi non obirent ipsi, quod quid est aliud quam promittere vadimonium pro fratribus obeundum? Neque satis recte Idem in Addendis ad h. l. phrasin hanc restringit ad solos Reos. Rectius tamen, quam Salmasius de Modo Usur. pag. 696. ad solos Vades: quum Reus præcipue quidem, sed tamen simul etiam Actor & Reus sibi invicem, inno & Vades dein pro Reo, vadimonium promittant. Sensus autem Horatiani loci esse videtur; ille, qui ad vadimonium constituendum coactus fuit venire in urbem, & datis tunc vadibus rediit rus, clamat &c. Nam qui vades dare non poterat, compingebatur in carcerem, Vide Livium XXV. 4. Vel forsan potius; ille, qui ab Amico extractus in urbem est, quando dati sunt, vel dari debebant Vades ab illo Amico; inter quos hic Agricola datus, in urbem ideo venire, & in iudicio se Vadem Amici declara-

*re debuit. Nam sua causa non dicendus erat venisse in urbem ad vadimonium, & vadibus jam datis, quippe qui jam antea, quando vades dederat, in Urbe fuisse debuisset. Horatius vero ita videtur loqui, tanquam hic Homo tunc primum, extractus in Urbem, vidisset Urbanorum vitam. Liquere jam ex his omnibus puto, Vades dictos primum omnes, qui in jus eunt seu vadunt, Reos æque ac Sponsores. Sed Usus postea hanc vocem relegavit ad solos Sponsores, eosque ipsos, non in pecuniariis, sed solis in capitalibus actionibus, licet idem Usus vadimonia ad pecuniarias & civiles potissimum retulerit. Vasa deduxerim à Gr. *πάσ*, unde & *pasco*. Nam etsi alterius quoque generis vasa essent, quod ait Vossius, tamen prima haud dubie & potissima apud antiquos fuere eduliorum vasa. Jam à potiori denominationes fieri solitas, etiam vulgo notum. Vasum autem pro vas dixisse Veteres, vel ex Plauto constare potest. Trucul. I. r. 33. *Aut allquod vasum argenteum; ut vasum aeneum aliquod.* Similiter Livius XLV. 33. *Vasorum ex auro & argento, & are, & ebore factorum.* Vide & Vossium de Analog. II. 20.*

Æus est alter, notat, *vas* positum pro *vades*. Ac nescio ¹⁶ an alibi reperiat *vas* in recto pro Sponfore.

Flamen masculinè Sacerdotem significat, & neutraliter Flatum ventorum: sed pro flatu an in recto reperiat, dubito; in plurali tritum est *flamina*; & aliquando in sexto casu singulari *flamine*. Citatur in recto singulari ex Arato Ciceronis, *Inferior paulò est Aries, & flamen ad Austri Inclinator*, sed legendum est, *flamina ad Austri*. ¹⁷ Quid si potius hic *Flammen*, pro Sacerdote, scribendum sit, duplici *m*; nam, ut Dionysius Halicarn. ait, dicitur à *flammeo*, id est, linteo rubro, non à *filamine*, ut ajunt Grammatici.

Pecus, udis, & pecus, oris, sic distinguunt Grammatici, *Una sola pecus inficit omne pecus*: ipsi magis ad pecudes ablegandi. Sospater Charisius lib. 1. *Alia autem, quamvis plurali numero per omnes casus declinentur, nominativum tamen singularem vocativumque non habent; ut, dapes, preces, proceres, pecudes, fruges, fauces, vices, &c.* Itaque aut caret Recto, quod ait Charisius, aut Rectum erit, *hæc pecudes, is.*, [Cæsar tamen in Auguralibus dixit, *si sincera pecus erat.*]

Appello as, & appello is, apud antiquos ¹⁸ non differabant:

16. *An alibi reperiat Vas*] Reperitur in loco Varronis in proximis allato. Sed & Ausonius Edyll. 12. in Monosyllabis per interrogationem, *Quis subit in poenam capitali judicio? VAS.*

17. *Quid si potius hic Flammen*] Vera est omnino etymologia Dionysii Halic. Nam dicti *Flamines*, non à *filo lana*, ut ineptiunt ipsi Veteres, sed à *flammeo*, h. e. velamento, quod gestabant in capite, flammei coloris, ut exprimerent colorem fulguris. Nam præcipuus *Flamen*, & absolute

ita dictus, erat Dialis, h. e. Jovis, cujus quasi proprium est fulgur. Hinc Festus, *Flameo vestimento Flaminica utebatur, id est, Dialis uxor, & sacerdos Jovis, cui telum fulminis eodem erat colore.*

Nec tamen propterea opus, ut scribamus *Flammen*; quoniam antiquissimi non geminarunt litteras, & proinde scripserunt etiam *Flama*. Hinc ergo *Flamen*, quod ita retentum dein, licet pro *Flama* dixerint tunc *Flamma*.

18. *Non differabant*] Dubitem sane. Nec absurde meâ sententia

rebant: 1° nam *appellare* erat idem quod *applicare*, ut; *appellare ad molem naviculam*. Postea factum est, ut pro *imponere nomen* sit paululum immutatum, ut, *appellatus Africanus*, ex Nonio. Et *appellare Senatam, appellare Consules*, quasi *appellare ad majorem potestatem* videri dictum potest: nam dicitur etiam, *appellare Tribunos, & appellare ad Tribunos*.

Posis, ut aliquid quoque de Græcis attingamus, varia videtur significare: nam pro *potione* sive *haustu* sæpissimè accipitur, & non rarò pro *marito*. 2° Sed à Po-
tione

tiâ Becmannus Simplex illud, unde *Appellare, Compellare, Interpellare*, deduxit ab Hebr. פלל *Palal*; *oravit*. Nec tamen repugnam, si quis a Græco potius πείλω, *appropinquo, accedo, & active, admoveo, applico*, derivet. Certe inde, vel a πείλω, quod non modo *sum*, sed & *moveo me*, notat, videtur *Pellere* ortum. De his utcunque sit, hoc certum est, *appellare ad majorem potestatem, ad Tribunos*, alienum prorsus esse ab usu Veteris linguæ Latinæ: quo dicitur quidem *provocare ad populum*, sed *Appellare populum, & maxime Tribunos*, sine præpositione, h. e. implorare fidem populi, vel Tribunalium. Immo neque in aliis hujus Verbi significationibus præpositionem reperies unquam, ut arbitror, additam. Excipio tamen ICtos. Nam in Pandectis jam sæpe occurrit *appellare ad aliquem* pro *provocare*; sed & istic etiam *Provocare majorem judicem* dicitur, pro *ad judicem*, quæ pariter ab Usu linguæ Latinæ; Tulliano ævo, sunt aliena prorsus.

19. Nam *appellare erat* &c.] At hoc sine dubio est falsum; licet ex Nonio Marcello sit hau-

stum. Ille enim cap. 4. *Appellare est Applicare. Afranius Excepto, Abi tu, appellant huc ad molem nostram naviculam. Lucillius; id dant operam, ut quamprimum appellant.* Sed vel pro *Appellare* legendum istic *Appellere*, ut edidit Had. Junius; vel erravit ipse Nonius, ut censuit Mercerus, quia MSti habent *Appellare*. Certe exempla, quæ subjecit Nonius, manifeste sunt Verbi *Appellere*. Quod quum tam liquidum sit, vix possum mihi persuadere, errasse in eo Nonium, & ideo, etiam contra MStos, Junii emendationem sequi malim.

20. Sed a *potione ad maritum* &c.] Id vero videtur mihi longe nimis sumptum sit, ut opinor, a Sanctio. Crediderim πῶσις, quando *Maritum*, vel potius simpliciter *Virum*, notat, fuisse vocabulum, quo per blanditias femina viros appellabant; & ejusdem esse originis, cujus πῶσις, quod membrum virile notat. Et nisi repugnaret quantitas prioris syllabæ, *Pusus*, & *Pusio*, hinc itidem derivata putarem apud Latinos, tanto magis, quoniam Hesyechius etiam Græce *Πυρος*,

tione ad Maritum fit elegans translatio: nam quemadmodum terra, potioni five aquæ mista, arborum & feminum redditur foecunda generatrix: ita foeminæ mistus vir, procreandorum liberorum esse causa intelligitur. Hanc Græcam vocem Virgilium habuisse ante oculos crediderim, cùm 2. Georgic. hæc scripsit, *Vere tument terræ, & genitalia semina poscunt; Tum pater omnipotens foecundis imbribus Aether Conjugis in gremium lætæ descendit, & omnes Magnus alit, magno commistus corpore, foetus.* Huc refer illud Juvenalis Satyr. 10. *Quot longa viros exsorbeat uno Maura die.* Et illud Virgil. *Æneid.* 3. &c.

Cælum pro mundo, & instrumento cælandi, dicunt accipi; sed manifesto errore. Nam *cælum* pro mundo, seu æthere, cum *cæ* debet scribi; quicquid dicat Aldus, & alii multi. A Græco enim Κοῖλον, id est, concavum, deducitur. Et id videntur verba Varro- nis licet corrupta, sentire, quæ sic legit & emenda- vit Joseph. Scalig. *Quare à cavo cavea, & caula, & convallis, cavata vallis, & cavadium; ut cavum sit or- tum, unde omnia apud Hesiodum, à cavo; à cavo cælum.* Hinc locum Plinii restituo lib. 2. cap. 4. *Cælum qui- dem haud dubiè cavati argumento diximus, ut interpretatur M. Varro. Legitur, cælati, pro quo supposui, ca- vati.*

vel homines pueriles, inde dictos πρόσθνας ait. Ceterum πρόσθς, & πρόσθνη, formaverim à πῖσθ, quod itidem erat virile membrum.

21. Pro quo supposui Cavati] Immo nihil mutandum in Plinio. Nam is omnino in ea fuit sententia, *cælum* dici quasi *calatum* à *cælando*. Patet id ex eo, quod addit, *cælum* esse *descriptum* in XII. *animalium effigies*. Interim parum ille accuratus in eo est, quod Varronem ipsum sic ait *interpre- tari cælum*, cum is id dicat ex

sententia Aelii, eamque postha- beat alteri, quæ *cælum* à *cavo* vel *chao* deducit. Hujusmodi porro ἀμαρτήματα μνημονικά etiam ipsi Veteribus accidisse, quam- plurimis exemplis declaravi in *Animadversionibus* meis *Historicis*, inprimis Capite IX. Ceterum recte Varro, nisi quod tamen pro- xime *Cælum* forsan sit à Gr. Κοί- λος, Hoc verò à Χάος vel Κόσος. Unde & Festus monet *cælum* à Poetis etiam dici *Cohum*, idque venire à *Chaos*. Sed tamen, utrum *Cælum*,

vati. Sed nemo est jam mediocriter eruditus, qui pro mundo non scribat *cælum* cum œ, pro instrumento *cælum* cum æ. Vide infra Antiphras. 9. & ibi Notas.

Mundus varia videtur significare: nam pro cœlo ipso accipitur, ut sæpè apud Ciceronem, & Plinium: & adjectivè sumitur, ut *mundus victus*, *munda vestis*: & pro ornatu muliebri, ut, *mundus virginalis*. At verò mihi subtilius rimanti, semper adjectivum nomen est: ²² nam si etymon scruteris, à *movendo* dicitur, testibus

Fe-

Cælum, an *Calum*, quod voluit Aldus, scripserint Veteres, vide infra ad Cap. 16. n. 16. Locus porro Varronis lib. IV. de L. L. p. 9. sic videtur legendus, *Quare ut a Cavo Cavea, & Caula, & Covallis, Cavata vallis, & Cavere, & Cautiones: ita Cavum sit* &c. *Calum* autem pro instrumento, & *Calare*, sine dubio est à *Cedere*, ut voluit etiam Vossius in Etymol. sicuti ab *Ancidere* & *incidere* sunt *Ancilia* & *Incilia*.

22. Nam si etymon scruteris &c.] Certe si ex Lingua Latina hujus vocabuli, quæcunque tandem genuina seu primitiva ejus significatio, etymon est petendum, nihil mihi probabilius occurrit, quam à *Movendo* dici *Moundus*, & dein *Mundus*, sicuti *Nundina* dicuntur pro *Novendina*, certe a *Novem*: Sed & sic à *juvando* *ju-cundus*, ut a *seo* vel *fio*, *fecundus*. a *phoo* *fari*, *facundus*. Atque ita *Mundus* primitiva significatione designaret universi hujus compagem, quæ in continuo est motu. Hinc vero deinceps, quia, quicquid est in rerum natura, in mundo est, orta foret locutio, ut aliquid *in mundo nobis esse* dicatur, quod nobis

imminet, quod nostra causa jam quasi natum est, vel etiam simpliciter, quod habemus in nostra potestate, nobis paratum promptumque. Plaut. Epid. V, 1. 12. *Cui libertas in mundo sita est*, h. e. jam quasi nata est, & ideo brevi eventura. Pœn. III, 5. 38. *VÆ vestra aetati*, respond. *Id quidem in mundo est tua*. Et sic Af. II. 2. 50. *Mirabar, quod dudum scapula gestibant mihi, Harriolari quæ occeperunt, sibi esse in mundo malum*, h. e. sibi jam imminere malum, ut virgis vel flagellis cædantur. Sed & simpliciter pro paratum esse & ad manus, ponitur apud Plaut. Caf. III. 3. 5. *Stultitia est, hominem amatorem, cui, quod amet, in mundo fiet, ad forum procedere in eum diem*. Et Sticho III. 2. 23. invitans alterum ad cœnam ait, *censeo Eas, nescio quid zero habeo in mundo*, h. e. habeo nescio quid delicati cibi paratum. Hoc modo exponi potest locus quoque Plauti ex Asinaria, quem adfert mox Auctor. Jam porro *Mundus muliebris* pro instrumento proprio mulieribus, quod illis quodammodo proprie ad cultum

Festo, & D. Isidoro. Festi Pompeji verba hæc sunt,
Mun-

tum corporis aptum natum conceditur, & quod proinde habent in sua potestate & ditione, dici eadem ratione potuit. Denique sic exulta mulier vocari ἀναλογικῶς possit *Munda*, & inde etiam homo purus, excultus, *Mundus*. Sed tamen Veteres plerique sentiunt, Univerfum hoc ab Latinis dici *Mundum* ob naturalem ejus Decorem, ad exemplum Græcorum, qui & inde Κόσμον eum appellarunt: naturalis autem Decor proprie designatur vocabulo Adjectivo *Mundus*, unde etiam in *mundo muliebri* ponuntur à Ictis, non aurum, argentum, & ejusmodi exteriora corporis ornamenta, sed quæ proprie pertinent ad corpus nativo & puro decore ac nitore excolendum; veluti unguenta, lotiones, & argentum, sed quod in instrumentis ad has res pertinentibus consistit. Sic *speculum argenteum mulier* dicitur *mundi causa habere* l. 19. §. 8. Dig. de auro, arg. &c. ubi *mundus* videtur ipsum notare Decorem, qui vultui additur adjumento speculi. Vide & omnino Ulpianum l. 15. §. 10. & Paulum l. 32. §. 7. eod. tit. Quibus Ego potius crediderim, quam Tertulliano, qui in lib. de habitu Mul. cap. 4. contrarium in modum distinguit *muliebrem Mundum* & *Ornamenta*. Nam & in aliis rebus *Mundities* notat splendorem & nitorem, qui non tam apposito ornatu, quam opera & purgatione conciliatur. sic de domo, non suppellectili instruenda, sed scopis

verrenda, Plautus Stichus, II. 2. 23. *Mundities volo fieri, efferte huc scopas, simulque arundinem, ut operam omnem aranearum perdam*. Hinc *immundities* pro squalore, fordibus, Pl. Stichus V, 5. 6. & Cistell. I. 1. 116, *Immundas fortunas æquum est squalorem sequi*; Respondetur hoc ab ea, quæ rogabatur, *siccæ immunda ibis*, h. e. fordida? Quapropter aliunde potius & ego hujus vocabuli, si non originem, certe significationem primam repeterem. Nempe ut *Mundus* Adjectivum proprie significet nativum cujusque rei decorem, nitorem, splendorem, ac derivetur à *Movendo*, quia ille nitor servatur vel redditur cuique rei lotione, abstersione, aut alio quovis majore motu, quum squalor & illuvies contrahatur ex situ & quiete. Videtur ergo primitus fuisse Adjectivum, quod & etymo & terminatione Adjectivis propria firmari putem. Quod si tamen aliam velis originem, haud absurdum sane mihi visum, quod inter alia refert Martinius, *Mundus* dici quasi *aqua adpersus*, & sic nitidus, a Chald. מַנְדִּי, unde passivum in Hophal formari debeat *Mudde* pro *Munde*. Jam istius phraseos, qua *aliquid in mundo alicui esse* dicitur, hic item ea esse possit ratio & analogia, quam superius attuli, petenda scilicet à *mundo*, quum pro hoc universo, quod omnia nata comprehendit, ponitur; vel etiam à *mundo muliebri*, quo proprie notatur omne instrumentum, ad purificandum & excolendum muliebri corpus pertinens, quod mulieres

Mundus etiam dicitur ornatus muliebris, quia non alius est, quàm quod moveri potest. Isidorus sic, Mundus à movendo, vel à motu, quod in sempiterno motu fit: est enim propriè Cælum ipsum, cujus elementis nulla est concessa requies. Hæc ille. Hunc, quia Græci ab ornatu dixerunt κόσμον, Latini per translationem ad Munditiam significandam deflexere: semper tamen adjectivè, ut, munda domus. Quum ergo dicis, Mundus muliebris, subintellige ornatus, vel cultus. Lucretius lib. 4.

*Nam facit ipsa suis interdum femina factis,
Morigerisque modis, & mundo corporis cultu.*

Livius lib. 8. ab urb. *Mundior justo cultus. Cic. 2. Natur. Deor. Admirabilis cæli ornatus. Virgil. Omnis ornatus virginis, id est, mundus: nam & pro muliebri ornatu mundus aptè dicitur à movendo: nam, ut inquit Festus, non alius est, quàm quod moveri potest. Et igitur arcula muliebris mobilis, ubi aurum & mundi-
tiæ reconduntur. Janus Gulielmus libro 3. cap. 13. Verisim. sic ait. In Apuleji lib. 6. priore sic legitur, Erant & falces, & opere messorio, modus omnis, sed cuncta passim jacentia, & incuria confusa: lego, & operæ messorix mundus omnis: Mundus enim, non muliebris tantum ornatus, sed cujusvis rei prompta & parata copia est: unde vulgatum loquendi genus, In mundo esse,*
de

lieres quasi propriè possident, utpote maxime inserviens nativæ corporis formæ excolendæ: unde idcirco & aliis hominibus in mundo esse dicatur, quod est in ipsorum instrumento proprio, seu quæ est res ipsis mox eventura, & sic futura propria. Prior tamen Ratio mihi potior videtur. *Mundum rusticum* pro instrumentis rei rusticæ, quem mox ex

Gulielmio adfert Auctor, & ille ex Plauto, non agnoscunt optimæ & hodiernæ Plauti edd. Legitur enim in Mercat. I. 1. 63. *Multo opere immundo rustico se exercitum.* Longe id quidem rectius, quam ut citat Gulielmius. Sed & in Genere Neutro dicebatur olim *mundum*. Lucillius apud Gellium IV. 1. *Legavit quidam uxori mundum omne penumque.*

de eo, quod in promptu, & domi ad manum est, nec quaerendum foris. Ita Plautus, Mundum rusticum, dixit, pro hisdem rei rusticae instrumentis, Mercatore, Multopere in mundo rustico se exercitum. Hæc ille. Locus autem Plauti est in Afin. act. 2. sc. 1. sic, Certè berclè ego quantum ex augurio auspicii intelligo, Aut mihi in mundo sunt virgæ, aut atriensi Saureæ. Idem Casin. scen. Stultitia; Cui, quod amet, in mundo fiet, id est, paratum, & ad manum. Et quamvis usus obtinuit, ut, *Mundus, a, um, & mundior & mundulus*, pro terfo, puro, polito accipiatur: unde *mundities*, vel *munditia*: non tamen aptè ducas inde verbum *Mundo, as, mundare*, nec *mundatus, a, um*. Nam locus Plinii lib. 15. cap. 6. corrigendus, & legendus sic est; *Ob id crebrius vasa mutanda, 23 non mundanda*, Ex Catone, & ex antiquis codicibus. , [Columella tamen *Emundandi* ver-
b. boutitur libro 3. cap. 15. Et Juvenal. Satyra 14. *Se-
modio scobis hæc emundat servulus uno.*]

Res multa videtur significare: unde Aufonius in monosyllabis quærit, *Imperium, litem, venerem, cur una notet Res?* Respondeo, *Res, negotium*, & apud Græcos, *χρήμα, πῶγμα*, esse nomina, quæ vocant Dialectici *transcendentia*, quibus omnia subjiciantur: sed tamen significati variatio ex adjunctis dependet. Pro imperio sumpsit Virgilius in illo: *Postquam res Asia, &c.* Pro lite, Horat. l. 1. Sat. *Dubius sum quid faciam, tene relinquam, an rem.* Pro Venere passim apud Comicos; ut Terent. *Postquam sensit me tecum rem habere*

23. *Non Mundanda.*] Sic tamen editur sine ulla lectionis varietate. Immo videtur id non modo non respuere, sed & vel- le sensus loci. *Emundare*, si non ipsum *Mundare*, adhibuit quo- que Ulpianus l. 25. §. 10. Dig. *de auro, argento: Mulieres, in-* quit, *quæ se emundaverint lete in balneo.* Postet videri non absurde, ut arbitror, illud E ortum ex repetitione ultimæ literæ in proximo superiore vocabulo. *Commundare* dixit Obsequens cap. 115. & Ulpianus dicta l. & §.

habere. Sumitur & pro multis aliis rebus, sed eadem est significatio.

Sed jam aliqua de *particulis*, quas *indeclinabiles* vocant, addamus; nec de omnibus, sed quæ præcipuæ videantur.

²⁴ *Cum*, præpositio, & adverbium temporis, dicitur; sed magno cum errore. Nam cum tempus significatur, non *cum*, sed *quum*, aut *qum*, debet scribi: antiquitus semper *Quom*. Hæc Victorinus de orthographia.

Ut dicunt accipi pro *Quamvis*, sed id imperite docetur: nam *Ut* semper & ubique similitudinis est particula, ut ostendemus. *Quum* videtur accipi pro *quamvis*, deest *esto, fac, da*. Ovid. *Protinus ut redeas, facta videbor anus*: id est, ²⁵ *fac ut, esto ut protinus venias*. Cicero 2. Finib. *Esto fecerit, si ita vis*, id est, *esto ut fecerit*, Horat. Satyr. 6. lib. 1. *Namque esto, populus Lavino mallet honorem, Quàm Deo mandare*. Quintil. lib. 12. cap. 1. *Da nunc ut crimine manifesto prematur dux bonus*.

„ [*Ut* accipi dicunt pro *Postquam*. Sed falli eos, „ ne-

24. *Cum præpositio &c.*] *Cum* Præpositio videtur esse à Græco $\sigma\upsilon\nu$, & utrumque ab Hebr. עם . Nam ע Hæbræorum solet mutari in graviolem aspirationem, vel in X, F. aut denique K. Illa autem aspiratio sæpe porro transit in sibilantem literam Sic à עלה ascendit, deduxerim אללואס , & *Salio*: a עורב *Corvus*, a עור *Corium*. Similiter itaque a עם Græci $\sigma\upsilon\nu$, Latini dixerint *Cum* vel *Con*. At F Quum Adverbii, ut &, quod ei respondet, *Tum*, eadem profus est origo, quæ F Quam & *Tam*. Etenim Accusativi sunt ex Græco forma-

ti, sicuti illi ab F & F , sic hi ab F & F . Unde & olim dixere *Quom* & *Tam*, atque etiamnum dicimus *Quoniam*, pro *Quon* seu *Quom jam*. Et *Quondam* h. e. ad (Κατὰ) aliquod tempus, sive præteritum, sive futurum, pro *Quomdam*, a *Quidam*. Dicitur ergo *Quum* per Græcæ præpositionis Ellipsin, etiam Latinis frequentem, pro κατὰ τὸν , *Tum* pro κατὰ τὸν , scil. χρόνον . Vide supra III. 14. pag. 484. 485.

²⁵ *Fac ut, esto ut*] Vel plenius, *Fac ita, ut, Esto ita, ut redeas protinus*.

„ neque *Ut* aliud quam similitudinem significare, ²⁶
 „ vel hic Lucretii locus lib. 3. planum facit, *Tu qui-*
 „ *dem ut es leto sopitus, sic eris, ævi Quod superest, cunctis*
 „ *privatū doloribus ægris.* Et hic Livii 21. *Saguntini ut*
 „ *à præliis quietem habuerunt per aliquos dies, ita non no-*
 „ *te, non die umquam cessaverunt ab opere.]*

¹⁷ *Ut* dicunt accipi pro *Utinam*. Terentius Adelph. *Ut Syre te magnus perdat Jupiter.* Catullus in *Coma, Jupiter, ut Chalybum omne genus pereat.* Horatius 2. *Sermon. Jupiter, ut pereat positum rubigine ferrum.* Sed in his & aliis quis non videt deesse, *oro, precor, quæso?* *Ut* in illo Livii libro 1. *Jupiter pater, si est fas hunc Numam Pompilium regnare, ut tua signa nobis certa ac clara sint.* Terent. *Andr. Deos quæso, ut sit superstes.* Cicero 2. *Catil. Deos immortales precari, venerari, atque implorare debemus, ut urbem defendant.*

Ut dicunt negare post verba *timoris*; quod monstrum ita vulgare est, ut doctis etiam imposuerit. Nam Lambinus, in illo Horat. lib. 1. *Satyr. 3. Nam ut ferula cadas meritum majora subire verbera, non vereor, frustra sudat, & nihil explicat:* ²⁸ nec intelligit, *Ut* signi-

26. *Vel hic Lucretii &c.]* Adde Pomp. Melam. I. 4. *Ut inde procedit, ita pergit ad Oceanum.* cap. 18. *Et ut lux appropinquat, ita ignes coire videntur.* Sall. Jug. 18. *Post uti quisque opulentissimus videatur, ita Romanis hostem fore.* Vide & Sciopp. in Auct. Mariangeli Epist. VI. pag. 49. 50.

27. *Ut dicunt accipi pro Utinam]* Vide & supra I. 13. p. 89. & 93, 94. & III. 13. p. 477. & hoc lib. cap. 5. pag. 745. 746. Eadem autem est ratio Syntaxeos & Ellipseos, sive *Utinam*, sive *Ut* dicas eo sensu.

28. *Nec intelligit, Ut &c.]* Ve-

rum id quidem, ²⁸ *Ut* significare etiam *quemadmodum*, vel *quomodo*. Sed tamen durissima foret istius locutionis, *Vereor ut redantur literæ*, interpretatio in istum sensum, seu durissima talis Ellipseos ratio ac supplementum. Verum etiam, aliquando Verba *Metuendi* &c. poni ante *quemadmodum* aut *quomodo*, sed tunc significant, in sollicita expectatione sum de modo reperiendo, ad quem modum explicari hæc possint. Sic enim loca Ciceronis, quæ Sanctius adfert, exponenda sunt & explenda. Et ita passim ante alia quoque Relativa reperimus hæc Verba: Plautus

significare *quemadmodum*, vel *quomodo*, ut si dicas, *Lit-
teras ad te misi, vereor ut reddantur*. Et post verba *ti-
moris* solere apponi has particulas, *quemadmodum*, vel
quomodo, in significatione *Ut*, tritum est & pervul-
gatum. Cic. lib. 11. epist. 10. *Timeo, quemadmo-
dum hæc explicari possint*: idem pro Milone, *Esset vero
timendum, quonam modo id ferret civitas?* & libro 4. ad
Heren. *Tametsi vereor, quomodo accepturi sitis*. Et cum
aliis verbis: Idem pro Rosc. *Postulatio brevis, & quo-
modo mihi persuadeo, aliquanto æquior*: idem pro Quint.
*Quem, quomodo nunc intendit, ne vivum quidem tunc pu-
tabant*: idem Attic. *Nam, quomodo nunc est, pedem
ubi ponat, in suo non habet*, id est, ut nunc est. Qui
docent, *Ut* negare post verba *timoris*, quid dicent,
29 si post *Ut* sequatur negatio? Cic. pro Marcel.

Ve-

tus Trucul. IV. 3. 35. *Metuo, patres quod fuerint*, h. e. solici-
te exspecto, quot numero Pa-
tres istius infantis fuisse dicantur.
Et disertius v. 46. *Timeo, quam
mox nominer*, h. e. cum timore &
solicitudine exspecto. Mil. Glor. II. 4, 44. *Timeo, quid
rerum hic gesserim*, h. e. timeo
exspectans, quid mali sit eventurum
ex rebus, quas hic gessi, seu timeo
exspectans rerum, quas hic gessi,
pessimum forsan eventum. Casin. III. 5.
15. *Timeo, hoc negotium quid est*.
Sallust. Histor. I. in orat. Lepidi,
*Neque jam quid existimetis de illo,
sed quantum audeatis, vereor*.
Nepos Dion. cap. 8. *Hæc ille
intuens, cum, quorsum evaderent,
timeret*. Terent. Andr. II. 1. 100.
Quam timeo, quorsum evadas.
Et I. 2. 5. *Heri lenitas Verebar
quorsum evaderet*. Tanta reperitur
copia harum constructionum, non tantum cum

quomodo aut *quemadmodum*, sed cum omnibus Relativis! Verum alia tum est Verborum *Metuo* &c. significatio, quam quando sequitur *Ut* vel *Ne*. Istic enim notant, *cum sollicitudine exspecto, quid futurum sit*: at hic, *cum sollicitudine desidero, Ut* vel *Ne quid fiat*.

29. *Si post Ut sequatur &c.*] Cum Auctor heic pugnet pro Analogia Significationum, idque agat, ut tollat ex L. Latina naturalem Verborum & Phrasion ambiguitatem, ac significationum confusionem, non video, qui affirmare possit eandem per omnia phrasin, *Vereor ut*, sine ulla differentie nota, modo prorsus affirmare, modo prorsus negare. Nec etiam video, quomodo regula, quam mox pag. 817. 818. explicandæ huic phrasi ipse adfert, his locis ita expositis conveniat. Nam si *cum timemus fugienda, dicimus, Timeo*

Vereor, ut hoc quod dicam, non perinde intelligi auditu
pos-

ne, si vero, cum cupita & optata, dicimus, Timeo ut, cupitum proinde & optatum fuisse debuisset Ciceroni, pro Marcello dicenti, non perinde intelligi, atque ipse sentiat: & ad Atticum scribenti, Pompejum non habere firmum exercitum. Et similiter in reliquis tum ipsius, tum aliorum locis. At vero plane contrarium volunt tum Cicero, tum reliqui. Quapropter vix dubito, corrupta esse isthæc loca, quæ videntur Auctoris nostri sententiam à communi & constanti ceteroquin usu secedentem juvare, facili librariis lapsu inter *Ut* & *Ne*. Certe in Orat. pro Marcello cap. 4. aliter legit jam olim Asconius in Divinat. ubi hæc verba adfert, omisso *non*, ut jam dudum monitum fuit à Manutio ad Cicer. h. l. & Famil. II. 1. quem omnino istic vide. Nam & locum Tuscul. II. 20. itidem ille sine negativa *Non* ibidem citat, prout etiam Cl. Gronovius in antiquis reperit edd. ante Gebhardum, & in Codd. suis Cl. Davisius. Porro ad Attic. VII. 12. in optimis edd. sine ulla varietate lectionis comparet *Vereor ne*. Locus Ciceronis de Legibus alienus omnino ab hac re est, siquidem istic *Ut* nihil pertinet ad *Vereor*, sed pendet à *Committere*. In Quinctiliano item non dubitem *Non* esse superfluum, & à mala manu, nisi quis pro eo legere malit *nos*, scil. *utentes eo*. In Cæsare equidem cum Manutio vel legerim, *ne hostium impetum*, quod confirmat Ciaccio-

nii codex, eo simul testante, & licet temere, refragante; vel deleverim *Non*, ut faciendum censet Lambinus ad Horat. Sat. I. 3. auctoritate, ut ait, MStorum. In Plauto omnes, quas vidi, Edd. exhibent; *Metuo, at hodie possiem emolirier*. Quamvis vero ad omnia hæc loca reponi ista possint, & recte reponantur, sequitur tamen Sanctium Scioppius in Auctario Mariangeli Ep. VI. allatis iisdem locis, etiam illo Horat. Sat. I. 3. *Nam ut ferula cadas meritum majora subire Verbera, non vereor*. Locus hic unus omnium est difficillimus; verba tamen hoc sensu videntur accipienda, quasi Horatius, postquam monuerat Stoicum, ne graviore pœnas infligeret illi, qui esset meritis leviores, subjungeret jam; quod vero ad illud attinet, ut tu, Stoice, minore & leviore pœna punias eum, qui majore erat dignus, id negotium, vel in eo negotio, nihil ego vereor, cum de tua sententia, seu te id non facturum, mihi satis constet. Id videtur voluisse etiam Lambinus, quem ad hunc locum velim videas. Ceterum ita istic *ut* non erit construendum proxime cum *Vereor*, sed pendebit ab Ellipsi, quasi diceretur, *Nam negotium ita fore, ut ferula &c. id ego non vereor*. Nec tamen opus est eo decurrere. Nam *Vereor, ut ferula cadas*, notat, in metu & sollicitudine sum, quia volo aut cupio, ut eum ferula cedere factis habeas, licet majora subire

possit, atque ego ipse cogitans sentio. Quem locum quia
co-

verbera foret meritis: at nunc, quia tam bene te novi, nullo propterea sum in metu, nulla cum sollicitudine id cupio, quia fatis certus sum te id, quod mallem, non facturum: Vel etiam, in metu & sollicitudine sum, quia volo & cupio, ut eum, qui meritis est majora, saltem ferula cædas. Id vero se *Non vereri*, ait quia fatis superque novit illum certissime & sua sponte puniturum talem sive ferula, sive etiam graviore supplicio. Posterius hoc videtur verius: Addit vero Scioppius etiam in aliis Verbis simile quid usuvenire: nam eodem sensu dici, *Cave ut credas*, & *Cave ne credas*; *Vetas ut fleam*, & *Vetas ne fleam*. Ego vero posterioris Verbi istum usum, certe affirmantem istam locutionem, nusquam reperi. Prioris diversa omnino sunt, *Caveo ut*, & *Caveo ne*. Scilicet sicuti *Vereor ut*, vel *ne*, *aliquid fiat*, significat in metu sum propterea, ut &c. seu in metu sum, quia volo & cupio, ut, vel ne, id fiat; sic *Caveo ut*, vel *ne*, *id fiat*, notat in cura & sollicitudine hæreo, propterea, ut, vel ne, id fiat. Cic. de Offic. III. 39. *Tertium est, ut caveamus, ut ea, quæ pertinent ad liberalem speciem & dignitatem, moderanda sint*, h. e. ut curam adhibeamus, quo id fiat. In Pison. cap. 12. *Caveat enim ille sibi sororius adulter, ut si tibi provinciam dedisset, omnium suorum scelerum adjutorem te præberes*: h. e. diligenter & sollicitè sibi providerat & pa-

ctus fuerat, ut &c. Liv. XXIV. 2. *Optimum visum est, ad Hannibalem mitti legatos, caverique ab eo, ut Croto receptus Bruttiorum esset*, h. e. caveri & data fide provideri Brutiis ab eo, ut Croto, si caperetur, esset Bruttiorum. Plautus Bacchid. I, 1, 8. *Orat, ut aliquem reperiam, qui caveat sibi ab isto milite, ut se revehat domum. Id huic caveas, amabo te*. PI. *Quid isti caveam?* BA. *ut revehatur domum*. Et ita passim in Testamentis & Decretis *Cantum* dicitur, ut, vel *ne*, hoc aut aliud fiat, h. e. sollicitè curatum & præceptum. *Cavere ne*, in vulgari usu tam frequens est, ut etiam illud *ne* per Ellipsin aliquando omittatur. Sallust. Catil. 58. *Cavete, inulti animam amittatis*. Ceterum ista vis vocularum UT & NE, rem desideratam aut non desideratam significantium, occurrit etiam post Nomina Substantiva significationis ejusdem, vel propinquæ verbis *Metuendi*. Sic post *Metus*, Ovid. *Metam. VII. 716. Esse metus cepit, ne jura jugalia Conjux Non bene servasset*. Post *Pavor*, Liv. XXIV, 42. *Pavor cepit milites, ne mortiferum esset vulnus Scipionis*. Post *Pudor*, Sueton. Aug. 94. extr. *Reticere ipse genituram suam, nec velle edere perseverabat, metus ac pudore, ne minor inveniretur*. Et passim post *Periculum*, Plaut. *Afin. II, 3, 8. Haud periculum est, cardines ne foribus effringantur, si istoc exemplo tu omnibus respondebis*. Quorum idem est sensus, ac si diceretur, *haud me-*

conatur pervertere Lambinus, „ [ipse tamen Afconius
in

tuendum est. Nam ne eodem hic ponitur modo, quo post verba metuendi. Res enim erat minime desiderata, foribus cardines effringi. Pseudol. I, 3, 55. Non periculum est, ne quid recte monstres. Quæ pessime leguntur etiam in optimis edd. per interrogationem. Sensus enim est absolutus, & hic quidem: non opus est, ut quis metuat, ne tu, Leno, bene quid suadeas, quum bene suadere nec soleas nec possis. Sic Cicero Famil. XV. 1. Ut summum periculum sit, ne amittenda sint omnes hæ provincie. pro Sulla cap. 13. Si periculum esse putasset, ne ulli unquam indicarent. Nepos Alcib. 8. Periculum est, ne immodestia militum nostrorum occasio detur Lyfandro nostri opprimendi exercitus. Sic etiam post Diffusus, Tacitus Histor. II, 23. Diffusus paucitati cohortium, ne obsidium longius parum tolerarent, h. e. metuens, ne tam paucæ cohortes parum tolerarent longius obsidium. Et post Dubium habere, Sallustius lib. 2. Hist. in oratione Macri Licinii, An dubium habetis, ne officere quid vobis uno animo pergentibus possit? pro An metuitis? Notabile etiam est, quod apud Cicero. Famil. II, 19. duplex Ne occurrit post Vereor, hoc modo: Verebar, ne id ita caderet, (quod etiam nunc vereor) ne, ansequam tu in provinciam venisses, ego de provincia decederem. Ubi postea ne eodem sensu ponitur, quo prius, ac si proxime a verbo Verebar penderet, ac illud totum, ne id ita caderet, abesset. At

quum illud adfit, interjectumque sit inter verebar & postea Ne, atque hoc Ne cum seqq. pertinere videatur ad illa, Ne id ita caderet, idcirco malim pene pro Ne legere Ut antequam &c. Nisi putemus, Ciceronem dixisse iterum Ne, quia proxime sequitur parenthesis, cujus ultimum est verbum Vereor. Probare, quæ heic disputavimus, satis potuimus Cl. Urfino, cujus vide Institutiones L. L. Sect. 8. cap. 19. pag. 469. at minime Cl. Davisio, qui in Notis ad Cicero. Tusc. II. 19. vulgatam & corruptam lectionem in Quinctiliano & Cæsare retinet, prætextu plerorumque MStorum, quasi illi nunquam erraverint. Si ita, tum utique ipse male rem gerit, quando ex conjectura præter MStorum fidem emendat Cæsarem, aliosque Auctores. At si usquam a MStis in alia omnia discedere licet, tum vero in ejusmodi locis licitum id esse debet, in quibus a perpetuo ceteroquin usu Linguæ & Analogia recedunt. Nam quid certi tandem habebimus in Linguæ usu & ratione, si eadem plane phrasis & constructio in contrarium prorsus accipiatur sensum, & sine ulla certa distinctionis nota vel ratione modo affirmet palam, modo neget. Alia est ratio singularium vocabulorum, quæ per euphemian possunt analogice flecti in contrarii sensus speciem. Facillime autem in hac phrasi corrumpi potuerunt MSti, non modo quia Ut & Ne facile in iis inter se permutantur,

, in Divin. ita legit, ut Lambinus conjecit] alios ad-

tur, sed & quia Latinæ Linguae usus ab vernaculis prorsus hic discrepat, qua causa Librarii phrasin hanc aliquoties videntur corrupisse, ad suarum Linguarum usum eam redigentes. Sed corrupta hæc jam ex MStis melioribus reperiuntur ubique fere ab doctis Editoribus emendata, ut in superioribus ostendimus. Si unus aut alter locus supersit, in cujus corruptelam conspirent MSti, quos nunc habemus, & quos omnium Auctorum non habemus aequè vetustos & præstantes, illa nolle redigi in concordiam cum innumeris aliis locis, & perpetuo ceteroqui L. Latinæ usu, id vero magis redolet morositatem quam & perversum nihil ab aliis accipiendi studium, quam sinceram animi & iudicii elegantiam. Quicquid hujus sit, certum est non Me tantum, sed plerosque hodie Eruditos, post cognitam controversiæ hujus causam paucissima illa loca, quæ a communi usu recedunt, emendanda censere. Vide omnino Auctorem Gallicum Methodi L. L. Sect. VI. cap. I. p. m. 526, 527, 528. Quæ vero de me scribit Cl. Davisius, haud satis intelligo. Notat ille ad d. I. MStos suos & antiquas Edd. Manutii, Victorii, Stephani, *omittere prorsus particulam Negantem, nec immerito quidem.* At quare non immerito? si eadem sit significatio, sive dicatur *Vereor ut*, sive *Vereor ut non*. Nam subjicit: *Haud tamen alteram loquendi rationem* (*Vereor ut non*)

Latinam esse negaverim, id quod fecit V. C. Jac. Perizonius. At ubi hoc feci? Nusquam certe scripsi, illam locutionem non esse Latinam, cujus ipsius tamen nulla afferuntur exempla, ne V. C. quidem, nisi ex solis controversis Quintiliani & Cæsaris locis. Sed id voluit forsitan, certe debuit voluisse, me neutiquam censere, illam phrasin significare idem, quod altera, *Vereor ut*, significet, prout ille eam interpretatur apud Cæsarem & Quintilianum. Nam pro eo, quod ex constanti analogia dicitur, *Vereor ut id jam ferat quisquam; Veritus, ut hostium impetum sustinere posset*, ille in eundem plane sensum accipit & exponit, *Vereor ut id Non ferat &c. Veritus, ut h. i. sustinere Non posset.* Mihi, fateor, secus videtur, & plerisque jam Eruditis. Neque vero ille suam istius locutionis interpretationem probat, nisi uno & alienissimo Tibulli loco, in quo non *Verendi, Metuendi &c.* Sed *Terrendi* verbum occurrit. Locus est IV. I. init. *Te, Messala, canam, quanquam Me cognita virtus Terret, ut infirma nequeant subsistere vires, Incipiam tamen:* Quid hæc, quæso, faciunt ad controversam phrasin & ejus sensum? Non percepit satis V. C. naturam & significationem locutionum, nec distinguit satis inter finem & effectum terroris, ac causam & materiam sollicitudinis, timoris, terroris. Etenim intelligitur istic adeo, quam sensus sit, *terret me Adæo*

adjungam. Cic. 2. de leg. *Quocirca vereor committere, ut non bene provisâ principia ponantur: idem 2. Tusc. cap. 20. Et tamen veremur, ut hoc quod à tam multis, & tot locis præferatur, natura non patiatur: Idem Attic. lib. 7. ep. 12. Si manet, vereor, ut exercitum firmum habere non possit. Quinctil. lib. 8. cap. 3. Oppido, quo (vocabulo) sunt usi paulum tempore nostro superiores, vereor, ut non jam ferat quisquam. Cæsar lib. 5. Gall. cap. 47. Veritus, si ex hybernis fugæ similem pro-*

vel *Eo usque, ut vires nequeant* &c. Sic plane ipsum illud *Vereor* apud Cornel. Nep. Attico, cap. 5. *Avunculum habuit difficillima natura, cujus SIC asperitatem veritus est. Ut, quem nemo ferre posset, hujus sine offensione ad summam senectutem retinuerit benevolentiam.* Habemus enim hic quoque *Vereor ut*, sed tamen nihil hic locus pertinet ad phrasæos, de qua agimus, usum & vim, quum *Ut*, non respiciat hic *Veritus est* absolute prorsus positum, sed *Veritus est*, atque adeo non notet hic metum vel desiderium aut sollicitam expectationem rei futuræ, sed effectum, ut in Tibulli loco ex *terrore*, ita hic ex *reverentia* ortum. Tanti est phrasæ & verba Veterum bene percipere & distinguere! Certe debuisset V. C. attulisse potius loca, in quibus *Terrere* notat metu afficere alicujus futuri mali. Ut apud Horatium Od. I. 2. *Terruit gentes, grave ne rediret sæculum Pyrrha*, h. e. fecit, ut timerent, ne &c. ubi materia est & causa timoris *Reditus* istius sæculi. Sic *Horre* pro *Timere*, apud Livium XXXIV. 4. *Eo magis horreo, ne illa ma-*

gis res Nos ceperint, quam Nos illas. Sic denique *Sollicitum esse*, quod fere idem est, quod *Vereor*, &c. Cicer. pro Muræn. cap. 41. *qua cruciatur & sollicita est, ne eundem (filium) paulo post spoliatum omni dignitate conspiciat.* Nihil ergo subsidii est in loco Tibulli; certe aliis debuisset exemplis V. C. suam oppositionem, seu rejectam jam a plerisque & vere absontam sententiam, tueri. Sed neque ipse locutionis istius (*Vereor ut non*) usus, quocumque tandem sensu adhibitus, ex illo Tibulli loco & phrasæ (*Terret id me adeo, ut nequeant subsistere vires*) ullo probatur modo. Præterquam enim quod plane diversæ sint locutiones, nulla insuper controversia est de eo, utrum post *Vereor ut* sequi ex L. Latinæ usu possit qualicumque negatio, etiam cum Verbis aut Nominibus composita. Si quis enim mihi affirmet, Neminem interveniturum, aut, Titium id Negaturum, quidni si de eo dubitem, respondere recte possim, *Vereor, ut Nemo interveniat*, aut *Vereor, ut Titius, si acriter urgeatur, id Neget.*

profectionem fecisset, ut hostium impetum sustinere non posset. Quem locum pervertere conatur Aldus, a Grammaticis deceptus. Plautus Bacch. 4. 5. *Metuo, ut hodie ne possim emolirier. Ne*, pro Non, dicebant antiqui, ut sæpe Terentius. In omnibus his locis, imò & semper, particula *Ut* accipitur pro *quomodo*, vel *quemadmodum*, ut cùm dicimus, *Oro te, ut perficias*, id est ita te oro, ut perficias. Hoc, fortasse durum videbitur iis, qui Latinam linguam ignorant, & aliter sunt imbuti; nos tamen hæc latius alibi disputavimus.

Ne, post verba timoris, inculcant isti, mutare significationem. Quid hi dicent mihi, si post *Ne* sequatur alia negatio? Cicero Attic. lib. 9. *Sed timeo, ne non impetrem*: ibid. lib. 5. *Unum vereor, ne Senatus, propter urbanarum rerum metum, Pompejum nolit dimittere*: ibid. lib. 14. *Vereor ne nihil habuerit*: Idem lib. 2. ep. 1. Famil. *Non enim vereor, ne non scribendo te expleam*: ibid. lib. 6. *Quibus literis intellexi, te vereri, ne superiores mihi reddita non essent*. Sed in his, & similibus, *Ne non*, est *Ut*, vel *quomodo*, vel *quemadmodum*. Terent. Adolph. *Metuisti, ne non tibi istud sceneraret*. Martial. lib. 5. cap. 98. *Numquid Galla times, ne tibi non placeam?* Harum verò particularum usum sic explico: Si timeamus fugienda, dicimus *timeo ne*; si verò cupita, & optata, dicimus *timeo ut*, vel, *ne non*; ut, *timeo ne pater veniat*, quia nolo patrem venire: *timeo ut pater veniat*, quia illum venire desidero. Sic loquuntur qui Latinè sciunt. Itaque *Ne* semper prohibet, dum longa est, ut, *ne facias, ne dixeris*; 3° si vero postponatur &

30. Si vero postponatur &c.] *Quæro, ne gladium habeat*. Huc refero ferme etiam illa, Cic. Famil. IV. 9. *Caput illud est, ut, si ista vita tibi commodior esse videatur, cogitandum tamen sit, ne tutior non sit*, h. e. an sit non tam

& brevietur, alia vox erit, non eadem, ut, *credisne? dubitasne? Næ* verò, cum diphthongo, Græca vox est, & significat certè.

Vel in varias significaciones distrahitur. Virgil. *Vel Priamo miseranda manus.* Donatus accipit pro *etiam*: Budæus in commentariis pro *nam*: Alii pro *saltem*. Ego dico deesse alterum *vel*: nam hæc particula sola poni non potest. Terent. Eunuch. *Hanc tu mihi vel vi, vel clam, vel precaridè, fac tradas*: tolle hinc duo *vel*, & videbitur alia significatio. Cicero Q. Fratri, *Sunt ista quidem vel magna, vel potius maxima*: tolle secundum membrum. Terent. Phorm. *Sumeret vel fœnore, vel alio modo.* Persius, *Vel duo, vel nemo.* Sed hæc facis erunt ad reliqua, quæ multa supersunt, intelligenda [Vide supra Cap. 2. pag. 532. & in Cap. 7. Voculas *Neque, & Vel, & ibi Notas 15, 16.*]

QUUM hæc scriberem, ecce tandem quidam mihi objecit, in nominibus propriis, me obtinere non posse, quin ambiguitas, sive, ut barbari vocant, æquivocatio, reperiatur. *Petrus* siquidem & *Paulus* in hunc & in illum propriè & ex æquo possunt cadere. 31 Cui ego

re-

tam tuta, quam altera: nisi tamen malimus *ad cogitandum*, hic accipere pro *metuendum*, atque ita sequentia *Ne non* interpretari eodem modo, quo post *Verba Metuendi* solemus, quod forsitan verius. Difertior est locus Gellii I. 13. *Cum primis autem respiciendum putaverunt ingenium naturamque illius, cuja res præceptumque esset, ne ferox, durus, inexorabilisque sit, h. e. ferroxne.* Et V. 19. *Ætas ejus, qui arrogare vult, an liberis potius gignendis idonea sit, bonaque ejus, qui arrogatur, ne insidioso appetita sint, consideratur.* Liqueat hinc non adeo esse opus, ut va-

riis tentetur conjecturis Livii locus XL. 49. *Et primum quasi- vit ab eo, ne sibi liceret ac suis vivere? quum Prætor victurum respondisset, quasi- vit iterum, si cum Romanis militare liceret.* Ponitur hic *ne sibi liceret* pro *liceretne sibi*. Si vero mutari quid istic deberet, distinguere tantum cum Sigonio, *Et primum quasi- vit, ab eone sibi liceret &c.*

31. Cui ego respondebam] Debuisset potius nihil respondisse, quam quod respondit. Nec enim effugere potest, quin agnoscere debeat, etiam eodem integro nomine proprie diversos sæpe homines ex æquo designatos:

responderebam, *Cicero*, aut *Tullius*, non esse nomina integra, sed partes nominis. Nomen integrum est *Marcus Tullius Cicero*, cujus frater *Quintus Tullius Cicero* vocabatur. Sed quum ambiguitas non timetur, parte nominis contenti sumus, ut, *Cicero* dixit. Novi ego Salmanticæ fratres tres generosos, qui *Antonii* vocabantur, sed cum distinctione, *Majoris*, *Secundi*, *Tertii*.

tos: Ita omnibus nominibus *M. Tullii Ciceronis*, avus, pater, & filius, *M. Claudii Marcelli*, *Q. Cæcili Metelli*, *Q. Fabii Maximi*, complures diversi sunt homines designati. Sed proprium apud Romanos nomen singulorum hominum, erat Prænomen, ut a libi forte ostendam. Illud vero cœpit tandem non alium habere usum, quam distinctionis inter fratres, quorum plures raro fuere uno prænomine insigniti. Sed tamen & hoc ex re maxime incerta, h. e. singulorum hominum arbitrio, pendebat, unde & occurrunt aliquando in Historia Veteri duo fratres ejusdem prænominis, veluti *Appii Claudii*, *Servii Sulpicii*, *M. Marcelli*.

Verum a Nominibus Propriis, quæ, ut dixi, ex unius hominis arbitrio in singulis familiis pendent, non recta ducitur consequentia ad Nomina Appellativa, quæ, quod significant, significant ex arbitrio & consentiente usu totius populi. Prænomina Romanorum, vel aliarum Gentium Nomina Propria, eadem, diversis tamen Homini- bus imposita in diversis familiis, consideranda fere sunt, ut eadem, seu iisdem literis constantia, Vocabula Appellativa in variis gentibus & linguis ad res diversas significandas adhibita: qualia nonnulla retulit Sanctius capite superiore.

C A P. XVI.

Exploditur Grammaticorum Antiphrasis. Quid revera sit Antiphrasis, declaratur.

AD nauseam usque repetunt indocti Grammatici Antiphrasin figuram: *Parcas* enim affirmant dici, quia nemini parcant; & *lucum*, quia nemini luceat, & hujusmodi sexcenta monstra. Sed ego illos hîc, ut in aliis omnibus, in media luce caligare, vel potius cæcutire, ostendam. Ac primum omnium vocem ipsam *Antiphrasin* ignorant: *φειδισ* enim non dictionem, [aut vo-

„cem potius] unicum significat, sed orationem, aut loquendi modum, ut si quæras, an *opus habere*, sit Latina phrasis, necne? Itaque si esset Antiphrasis quam illi somniant, aliter esset appellanda. ¹ Ego verò Antiphrasin esse non inficio, sed longè aliud esse, quàm quod isti opinantur, assevero: est enim Ironiæ quædam forma, quum dicimus negando, id quod debuit affirmari: ut, *non mihi displicet, non malè disputat*, pro, *placet, & bene disputat*. Plutarchi verba in Homerum hæc sunt, ἔστι καὶ Ἀντίφρασις, λέξις, τὸ ἐναντίον, ἢ τὸ παρρηκείμενον, σημαίνουσα, id est, *antiphrasis est sermo*, (Sic enim interpretor λέξις, ex Aristotele 3. Rhet. in principio) *contrarium, quam quod positum est, significans*. Confirmat hoc tali Homericò exemplo, *Neque hos videns gavisus est Achilles. Voluit*, inquit, *contrarium significare*, id est, *videns hos, mæstus fuit*. Hæc Plutarchus. *Antiphrasin* etiam Julius Ruffinianus non inter Figuras verborum enumerat, sed sententiarum: qui mihi tamen non placet, quòd eam Latinè vocari ait *Omissionem*, ut, quum fingimus omittere ea, quæ tamen dicimus. Virg.

Quid repetam exustas Erycino in littore classes?

Atque hæc de Nomine: nunc Rem ipsam excutiamus.

Si Platoni credimus in Cratylo, & Aristoteli tertio Rhetoricorum, qui Nomina simulachra quædam & imagines esse asserunt Rei illius, quam imitantur & nominant, extremæ dementiæ fuerit, nomina per contrarium sensum excogitare. Quid enim putidius, quàm rem aliquam vocari levem, quia sit gravis, vel obscuram, quia lucida sit? Nec obstat illud Terentii & aliorum

1. Ego vero Antiphrasin &c.] Grammaticorum, Vide Vossium De utrâque Antiphrasi, Rhet. Institut. Orat. IV, 13, 11. qui rita hac, & illa Etymologica, utramque rejicit.

rum, *Ehodum*, *bone vir*, id est, pessime. Nam hæc mera est Ironia, quum contrarium significamus: aliudque est tropum efficere, aliud nomina imponere: tum præterea Ironia pronunciatione & gestu indicat, quid velit, Antiphrasis verò si esset, ex usu sic significaret. Antiphrasin Quinctil. lib. 8. cap. 6. sub Ironia recenset. Aristophanis interpres in dictione σκολιά, ² negat dici verba à contrario sensu, sic, τὰ γὰρ δύσφημα ἐπὶ τὸ ἐυφημότερον μεταλαμβάνεται, ἔ μὴν τῶμαλιν, id est, *quæ dura sunt, & malè ominata verba, transmutantur in bene ominata, non autem per contrarium.* Interpres Nicandri illud Homeri, κύνες ἀργεῖς, exponit per euphemismon, id est, *veloces*; quia ἀργεῖς semper piger significet, id est, ἀργός.

Au-

2. *Negat dici Verba à contrario sensu*] Male id Auctor ex Græcis his quidem verbis elicit, ἔ μὴν τῶμαλιν, quæ non significant, *non dici verba à contrario seu non per contrarium*; sed sicuti male ominata seu δύσφημα enunciantur plerumque melius ominatis vocabulis, sic vicissim non fieri, ut scilicet τὰ ἐυφημα μεταλαμβάνεται ἐπὶ τὸ δύσφημότερον. Unde rejicit ille Interpres istorum sententiam, qui putent μέλη παροΐνια dici σκολιά h. e. *difficilia* ex contrario, quia sint facilia. Sic enim ἐυφημῶν fuisset enunciatum vocabulo δύσφημα, quod fieri negat. Eadem verò ratio prohibet, quo minus canes *veloces* appellari potuerint vocabulo deterioris ab natura sua significationis, ἀργεῖ, *pigri*, quali minime pigri. Videtur potius id ἀργεῖς, quod *velocem*, & *album*, & *custodem* notat, vel aliud esse ἢ τὸ ἀργεῖς, *piger*, vel certe

quandam tamen habere cum eo significationis analogiam. Nempe ἀργεῖς proprie significat eum, qui nihil agit, aut nihil habet, quod agat, & ita uni alicui rei potest esse plane intentus. Hinc forte pro *custode* positum uni rei destinato, qui proinde nihil agere videtur. Similiter κύνες ἀργεῖ, quoniam Canes, si comparerentur cum reliquis animalibus homini domesticis, quæ *Fumenta* à labore, quo hominem juvant, appellantur, canes, inquam, nihil pene habent, quod agant, & tanto magis discurrent veloces, atque ad custodiendas ædes aut hortos semper sunt parati. Ἀργεῖς autem *Album* porro notat, quia is color est plerisque rebus naturalis, non arte factus, nullo opere, seu ἔργω, elaboratus. Sic enim & Ager dicebatur ἀργεῖς, qui erat incultus, & Argentum, quod erat insectum, aut non signatum.

Augustinus Dathus jam olim vidit, Grammaticorum *Antiphrasin* vanum esse commentum: isque libellum edidit, *De novem nominibus falsò per Antiphrasin dictis*. Ego ut illius diligentiam laudo, quòd melius aliquid viderit, ita in etymo explicando longè sæpè ab eo dissentio, ut suis locis demonstrabo. Hæc autem sunt, quæ ipse confutat, nomina, *Manes, Lucus, Bellum, Officium, Parcæ, Ludus, Otium, Cælum, Eumenides*. Nos alia præterea nonnulla curavimus refellenda.

I. M A N E S.

Manes dici affirmant, quod boni non sint, idque testimonio Servii confirmant, qui 3. Æn. de Polydori tumulo sic inquit, *Manes animæ sunt, quæ, egressæ corporibus, nondum alia intrant corpora. Sunt autem maximæ, & dicuntur per Antiphrasin: nam Manum, Bonum, unde Mane dictum; ut Eumenides, Parcæ, Bellum, Lucus. Alii Manes ducunt à manando; nam animabus plena sunt omnia inter lunarem circumulum & terram, unde defluunt. Alii Manes Deos infernales putant. Hactenus Servius. Augustinus Dathus à maniasi Græca dictione, quæ furorem aut insaniam significat, deducit, vel a mano: Ait enim, *Manare non tam aquarum fluentium, quam Solis proprium esse in emittendis radiis; unde mane originem sumpsisse, quod in ea diei hora Sol manare incipiat*. Sic ille. Sed longè aliter se res habet. Varro De ling. Lat. Antiqui, ait, *Bonum dicebant Manum. Nonius Marcellus, Manum, inquit, dicitur Clarum, unde etiam Mane, post tenebras noctis, diei pars prima; inde Matuta, quæ Græce Leucothea: nam inde volunt etiam Deos Manes appellari, id est, Bonos ac Prosperos. Fectus Pompejus, Manare, inquit, antiqui dicebant, cum Solis orientis radii splendorem jacere cœpissent, à quo & dictum putabant Mane. Alii dictum Mane putant ab eo, quod Manum Bonum dicebant: & paulo post, Mane a Diis Manibus**

nibus dixerunt: nam Mana Bona dicitur; unde & mater Matuta & poma Matura: & rurfus, matrem Matutam antiqui ob bonitatem appellabant, & Maturum, idoneum efui, & Mane, principium diei, & inferi Dii, Manes, ut suppliciter appellati bono eſſent. Vides Feſtum, propter codicum depravationem, ſibi non conſtare; nihilominus tamen elicimus ex illo, Manes à Manum, quod eſt Bonum, deduci. Acron in Horatium, Dii Manes, dii Boni; à Manum, quod eſt Bonum. Antiqui animum à corpore ſeparabant, Manem Deum nuncupabant. Hæc ille. Cic. 2. de leg. Deorum Manum jura ſancta ſunt. Sed nullus eſſet finis, ſi quæ de Manibus, Lemuribus, atque Laribus, ſunt diſputata à Platone, Plotino, Porphyrio, Pſello, Proclo, Apulejo, coner in medium afferre: nam nullus ferè cum altero convenit. Divus Auguſt. lib. 9. cap. 11. Civitatis Dei, Plotini ſententiam ſic proponit, Dicit quidem, & animas hominum Demones eſſe, & ex hominibus fieri Lares, ſi meriti boni ſint; Lemures, ſeu Larvas, ſi mali; Manes autem Deos dici, quum incertum eſt, bonorum eos, ſeu malorum eſſe meritorum. Sic Auguſtinus. Apulejus de Deo Socratis, poſteaquam, quid Genius, quid Lemures, quid Larvæ ſint, explicuit, ſubdit, Quum vero incertum eſt, quæ cuique eorum ſortitio evenerit, utrumne Lar ſit, an Larva, nomine Manium Deum nuncupant, & honoris gratia Dei vocabulum additum eſt; quippe, quum eos Deos appellent, qui ex eorum numero, juſtè ac prudenter vitæ curriculo gubernato, fanis & ceremoniis vulgè admittuntur; ut in Bæotia, Amphiaræus, in Africa, Mopſus; in Ægypto, Oſiris; alius alibi gentium; Æſculapius ubique. Hæc ille. Hinc natum eſt illud vulgatum in ſepulchris, quod à multis, quid ſit, video ignorari.

D. M.

ACHILLIS.

hoc est, *Diis Manibus Achillis*: putant enim sepulchrum dicari ³ *Diis Inferis*. Quare nostri Christiani, ut felicius ominarentur, emendarunt, seu corruperunt potius sic:

DEO OPT. MAX. SACRUM.

Sed, *Diis manibus Achillis*, aut *Ajæcis*, idem est, ac si dicat, *Ipsi Achilli sacrum*, aut *Genio Achillis*. [Liv. lib. „3. Tribuni instare Claudio, ut collega Deos Manes fraudare liberaret, id est, animam defuncti.] Postremò nemo mihi melius, quid sint *Manes*, explicasse videtur, quàm Pomp. Mela lib. 1. quum de Augilis Nasamonibus, (id est, arenosis) loquitur, *Augila*, inquit, *Manes tantùm Deos putant; per eos dejerant, eos ut oracula consulunt, precatique, quæ volunt, ubi tumultis incubere, pro responsis ferunt somnia.* Quæ verba sumta sunt ex Herodoto in Melpomene, quum de Nasamonibus loquitur, in hunc modum: *Jurejurando ac Divinatione tali utuntur; per eos viros, qui justissimi atque optimi apud illos*

3. *Diis inferis*] Nempe *Dii Manes Achillis*, sunt ejus Genii. Nam qui vivorum hominum Genii, quos duos cum singulis hominibus nasci credebant, appellabantur, illi defunctorum dicebantur *Dii Manes*. Hinc *Manes Deos violasse* dicitur Canis, qui humana effoderat ossa, apud Phædrum fab. 27. Ceterum *Dii Manes* simpliciter & absolute memorati notant plerumque

Deos Inferos, seu multitudinem illam animarum vel Geniorum in inferis locis conjunctam. Florus I. 13. *Devovisse Pontifice, Diis se Manibus consecrant.* Suet. Tib. 15. *Terram Matrem, Deoque Manes crabant, ne Mortuo sedem ullam, nisi inter impios, darent.* Pompon. Mela III, 2. *Aeternas esse Animas, Vitamque alteram ad Manes.*

illos fuisse dicuntur, jurant, illorum sepulchra tangentes: divinant ad suorum accedentes monumenta; & illic, ubi preces peregerunt, indormiunt; ubi quodcumque per quietem insomnium viderunt, eo utuntur. Mela itaque vocavit Manes, quod Herodotus justissimos atque optimos post mortem. Plinius, quum hæc à Pomponio accepisset, sic mutavit, *Augilæ inferos tantum colunt*. Rursus à Plinio Solinus, *Augilæ verò solos colunt inferos*: quàm rectè mutarint, ipsi viderint. Obscurè dixit Virgilius *Æneid. 6. v. 742.*

Quisque suos patimur Manes.

Quod sic explico; quemadmodum qui alios læserunt, aut necaverunt, patiuntur Lemures & Larvas interfectorum, ut Orestes, & alii; sic Anchises & alii boni viri patiebantur proprios Manes, id est, non prius transibant ad Elysius, + quàm propria crimina purgarent., [Et hanc interpretationem confirmant hæc Apuleji verba in 2. Florid. *Brachmanæ Pythagoram docuerunt, quæ Diis Manibus, pro merito suo cuique, tormenta, vel præmia.* Omnino autem *Manes* lingua sacrorum dictum videtur, pro *Mani*, id est, Boni: sicut *Porci sacres*, pro *facri*, apud Plautum, *Matrimes*,

4. *Quam propria crimina*] Vel, quam proprii ipsorum Manes crimina illis inhaerentia purgassent. rum mane fenestras intrat. Et hinc *Mani* & *Mane* in Ablativo, apud Plautum Pœn. III. 3. 37. *A mani ut ad portum processimus.* Cicer. Famil. IX. 26. *Cœnam te querere a mane.* Sed & inde *Immanis*, quod proprie notat valde non bonum, ut interpretatur Festus, in v. Manuos. Et ita apud Eundem in v. Mane legitur in MS. *nam Mania Bona dicitur*: Sed rependum haud dubie dicuntur. Est autem *Mania* istic Neutrum Plurale.

5. *Manes lingua sacrorum &c.*] Immo vero dixerunt olim promiscue *Manus* & *Manis*. Illud ignoraremus ex reliquiis Linguae Latinae, nisi Varro, Festus, Nonius, *Manum* traderent olim dictum pro Bono. At Hujus vestigia in ipso Linguae usu supersunt. Nam inde habemus *Mane*, quod est Neutrum & *Manis*, & ideo construitur cum Nentro apud Persium Sat. III. 1. *jam cla-*

„ & Patrimēs, apud Festum, pro, Matrīmi, & Pa-
 „ trimi]

II. LUCUS.

Lucus, inquit, à *lucendo*, quia minimè luceat. Hoc
 refellens Dathus, ait, à *lucendo dici fateor*; sed per
 contrarium nequàquam. Idem putat Quinctilianum fen-
 tire, *Lucum* per Antiphrasin dici. Sed ipse cæterique
 Grammatici falluntur, quum Quinctiliano authore *lu-
 cum* à non *lucendo* deducunt: imò verò Quinctilianus
 irridet illos, qui talia comminiscuntur: Inquit enim
 lib. 1. cap. 6. *Etiàmne à contrariis aliqua sinemus trahi?*
ut Lucus, quia umbra opacus parum luceat; & Ludus, quia
sit longissimè ab lusu? & Dis, quia minimè dives? Hæc
 Fabius. ⁶ Ego verò, missis aliorum rationibus, *Lu-
 cum*

6. *Ego vero missis aliorum &c.*] Eadem & plura habet Scoppa
 lib. I. Collect. cap. 18. ut pro-
 inde nullam hic fieri ejus men-
 tionem mirer. Sed Tamen ne-
 que hanc illius & Sanctii, ne-
 que etiam illam Vossii, *Lucum*
 à Gr. *λοχός* deducentis, jamque
 abunde refutati à Georg. Henr.
 Ursino cap. 8. Observ. Philol.
 sententiam probare queo, sed
 cum Datho sine ulla hæsitatio-
 ne *Lucum* à *lucendo* derivo. In
 qua etymologia, licet eam cer-
 teris præferat, nescio quid ita
 tamen hæsitet ille Ursinus. Sci-
 licet antiquissimis temporibus
 nulla erant templa: Sacra facie-
 bant homines in altaribus sub dio
 positis. Verum quia illa altaria
 ita in propatulo posita nullam
 habebant majestatem, nullumque
 religionis horrorem accedentibus
 incutebant, hinc sylvam iis cœ-

perunt circumdare, & quidem
 opacam ac tenebricosam, quia,
 ut ait apud Euripidem Bacchus,
σεμνότητι ἔχει σκότος, *augustum*
quid & venerabile habent tenebra.
 Unde & Ovid. in Fastis III. 295.
*Lucus Aventino suberat niger ili-
 cis umbra, Quo possis viso dicere,*
NUMEN INEST. Quoniam ita-
 que in medio talium sylvarum
 erant altaria, inque iis solis fie-
 bant sacra, & proinde perpetuus
 fere lucebat ignis; & præterea
 quoniam frequentissimus in sa-
 cris propter quæsitas illas tene-
 bras erat usus etiam tædarum &
 lampadum, religiosum istum hor-
 rorem suo lumine ex mediis tene-
 bris immane quantum arguen-
 tum; hinc ergo sacræ illæ sylvæ
 dici proprie *Luci* cœperunt, ut-
 pote propter istum in altaribus
 & lampadibus ignem pene sem-
 per, certe constitutis jam reli-
 gio-

cum ab Etruſca voce deductum exiſtimo. Etruſca enim eſſe nomina Varro in Originibus aſſerit, *Luceres*, & *Lucumones*. Eſt porro Etruſcis vox *Lucà*, cum accentu in ultima, (ut Talmudiſtæ ajunt) idem quod *ſenex* five *ſenator*. Et de Antiquitate *Lucorum* & illorum religione pleni ſunt poëtarum libri. *Templum Pici*, inquit Virgilius, *horrendum erat ſilvis & religione parentum*, id eſt, *venerandum*, ut Servius exponit. Sed extat apud Lucanum elegans Luci deſcriptio lib. 3.

Lucus erat longo nunquam violatus ab ævo, &c.

gionibus, lucentes. Analogia formationis ab illo Verbo eadem eſt, quæ in *Noſtiluca*, quo, ut Varro ait lib. IV. de L. Lat. ſignificabatur Luna. Sed & ſic *Ludus* à *Ludo*, *Vola* à *Volo*, *Buſtirapus* apud Plaut. Pſeu. I. 3. 127. à *Rapio*, *Naufragus* à *Frango*, *Sejugi* & *Sejuzes*, *Quadrijugi* & *Quadrijuzes* à *Jungo*.

III. BELLUM.

Bellum dicunt, quia non bellum ſit. Ridet Dathus, & à *Belluis* dici contendit, adducens illud Cicero- nis Offic. I. *Nam cum ſint duo genera decertandi, unum per diſceptationem, alterum per vim, cumque proprium ſit Hominiſ illud; hoc Belluarum, confugiendum eſt ad poſterioris, ſi uti non licet ſuperiore.* Sed fallitur Dathus: hæc enim verba nihil, quod ad etymon pertineat, probant. Accipe igitur veram ſententiam: 7 Antiqui duellum

7. *Antiqui duellum &c.*] *Varia Belli etyma* vide apud Voſſium, ſed qui recte cenſuit quodque, *Bellum* à *Duello* formatum; & *Duellum* porro à *Duobus* deducit, quoniam ſemper in bello ſint duæ partes. Poſſis forte non abſurde item à *divello* repetere vocabuli hujus originem, ut inde ſit *divellum*, ſicuti &

Vellus à *Vello* eſt, *Tergus* & *Tergum* à *Tergeo* vel *Tergo*; & ſic deinceps, elifa vocali I, *Duellum*, quomodo & *Dortium* pro *divortium* nonnulli dixere, Vide Scaligerum ad Feſtum in V. Aurum: & quomodo *Deago* ex *Deago*, *Præbeo* ex *Præhibeo*, *Prætor* ex *Prætor*, *Proles* ex *Prooles*, *Copia* ex *Coopia*, contracta

ellum ante dicebant, quod postea *bellum* vocarunt. Ciceronis hæc sunt verba in Oratore perfecto, *Quid verò licentius, quàm quòd hominum etiam nomina contraherent, quo essent aptiora? nam ut, duellum, bellum, & duis, bis; sic, Duellium eum, qui Pænos classe devicit, Bellium nominarunt, quum superiores appellati essent semper Duellii.* Ex his etiam Ciceronis verbis ridere poteris Grammatistas, qui inter *duellum* & *bellum* differentiam constituere solebant, quum idem prorsus significant: nisi velis dicere, illud vetus, hoc autem postea usitatum. Antiquè enim dixit Horatius, *Græcia Barbarie lento collisa duello.* Vide Festum in *Duellum*; *Duicensus*; *Duidens hostia*; *Duis*; *Duonum*, bonum.

habemus. Immo quæ propius accedunt ad hoc exemplum, sic *Docui*, & similia, haud dubie dicta sunt pro *Docevi*, *Rapui* pro *Rapivi*. Hinc apud Plaut. *Bacchid.* V. 2. 17. pro *Exoleverunt* reperimus *Exoluerunt*. Certe sic *Vacuus* formatum est ex *Vacivus*, *Nocuus* ex *Nocivus*, *Statua* ex *Stativa*, *dis* Græcum ex *δῖς*. Denique ne auctoritate Veterum destituamur, in Glossariis Labbæi invenimus *Divellio* πόλεμος, *Divelliones* πόλεμοι, ἀπαγαῖ. Quæ vocabula si olim fuerunt in

usu, ut sane illa Glossaria nos docent, certa pene est nostra Etymologia, utpote quum manifesta ratione ex *Divellione* videatur formatum *Perduellio*, quod proprie notat crimen, quo quis tanquam hostis publicus à civitate sua censetur divulsus. Si vero eam originem habet hoc vocabulum, eadem omnino habere debuit *Perduellis* & *Duellum*. Sed tamen, si quis Vossii rationes velit præferre, me non habebit valde sibi refragantem.

IV. OFFICIUM.

Officium ajunt ab officiendo, quod nemini officiat, vel noceat. Hoc rectè refellit August. Dathus ex sententia D. Ambrosii, in lib. de Officiis, dum inquit, *Officium, littera O mutata, quasi efficium dicitur, propter decorem sermonis.* Hæc Donatus in Adelph. planius id ostendit, inquit, *Officium dicitur, ⁸ quasi efficium,*
ab

8. *Quasi efficium*] Sic quidem plerique Veterum Grammaticorum.

ab efficiendo, quod unicuique persona congruit. „ [Itaque
 „ efficere officium, pro facere, aut curare, Plautus dixit
 „ Bacchid 4. 4. 103. *Vestrum curate officium, ego efficiam*
 „ *meum*, Similiter Sticho, *Pro opibus efficiamus nostra munia*,
 „ id

rum. Rectius tamen Vossius ab *Officiendo* deduxit, sed quod male explicuit. Nec enim idem olim, quod *Efficere*, significavit illud verbum, sed *Facere aliquid circa aliquem*, sive Bonum id fit, sive Malum. Usus quidem Verbi maxime hæsit in deteriore sensu, ut significet, quoddam quasi obstaculum opponere alicui, impedimento esse, vel facere aliquid, quod impedimento sit. Sallust. Catil. 51. *Haud facile animus verum providet, ubi illa* (scil. ira & similes affectus) *officiant*. Et Jug. 52. *Aciem, quo hostium itinere officeret, latius porrigit*. Sed id neutiquam impedit, quo minus *officium* etiam in meliorem accipitur partem, & significet munia & facta obsequii. Nam sic prorsus etiam *Obstare* proprie quidem denotat circa aliquem stare, quocumque tandem consilio & effectu; at dein usu, idem potissimum, quod officere, impedimento esse seu ita stare, ut impedimento & obstaculo sis: *Obstetrix* vero inde formatum, in contrariam seu meliorem partem sumitur pro muliere, quæ aliis in partu adest & adstat, parata ad auxilium ferendum. Vide & quæ de *Vadibus* & *Vadimonio* disputavimus supra ad Cap. XV. not. 15. Eadem porro significatio est particulæ *Ob* in *Observare*, *Obsidere*, &c. ut modo in bonam, modo in se-

quiores partem sumatur. Ceterum ab *Officiendo* derivatur etiam *Offector*, h. e. ut Festus ait, *colorum infector*. Sed accuratius Idem in voce *Infectores*, distinguit hosce & *Offectores*, hoc modo, *Infectores, qui alienum colorem in lanam conjiciunt; Offectores, qui proprio colori novum efficiunt*. Viri Docti legi hic volunt *Officium*, quod nec Ego repudiem: sed non explicant differentiam in significato harum vocum ex verbis Festi. Ego crediderim voluisse Festum, *Infectores* esse, qui colorem rei cujuscunque priorem seu nativum plane mutant, at *Offectores*, qui proprio seu priori coloris novum addunt, & ita proprium seu priorem miscent & temperant novo. At longe aliter, quam Festus, Cornelius Fronto hæc voces distinguit. *Infector colorem mutat, Offector officio obest*: sed forsitan leg. *officiendo*, ut sensus sit, *officiendo obest* nativo colori, dum adulterat eum, & alio colore addito miscet. Utcunque sit, ex hac derivatione liquet, *Officere* notare proprie aliquid facere circa alium hominem aut aliam rem. Unde & *Officina*, locus, ubi res nativa mutatur arte & opera in aliam quamcunque formam, seu eam, quam usus requirit. Sic *Officina Fabri Phædr.* fab. 65.

„id est, ut in Rud. loquitur, *conficimus nostra officia*:
 „Trucull. *Lepide efficiam meum officium*. Et Lucretius
 „lib. 4. *officium utilitatis* dixit, de membris corporis lo-
 „quens, *Utilitatis ob officium potuisse creari*, id est, ob
 „effectionem, ut efficerent utilitatem.]

V. L U D U S.

L *Udus*, ajunt, *quod longissimè absit à lusu*, citantque
 9° Quintilianum lib. 1. cap. 6. Sed ille, ut mo-
 nui, irridet illos, qui talia docent. Dathus malè se
 expedit à quæstione, dum disputat, *ludum literarium*,
 non ad graviores disciplinas pertinere, sed ad Gramma-
 ticam & pueriles institutiones, qui utique *lusus* est præ
 majoribus & altioribus scientiæ & philosophiæ studiis.
 In quo quantum fallatur, non est difficile explicare,
 quum constet, gravissimorum Oratorum scholas voca-
 ri *ludos*. Cic. de Orat. *Isocrates magister istorum omnium*,
cujus è ludo, tanquam ex equo Trojano, innumeri principes
exierunt. Sed etsi demus, Dathum vera dicere, non
 tamen propterea *ludi* etymon inde apparet. Exquiramus
 igitur primævam *ludi* etymologiam, tum deinde
 ad *ludum literarium* accedemus. Cui quæstioni ut re-
 ctius satisfaciam, illud admoneo, literam Græcam *y*,
 1° perpetuò verti apud Latinos in *u*, ut *φύω*, *fuo*, *λυω*,
luo, *φύγα*, *fuga*, sic à *Lydiis*, *ludus* dictus, imò & i-
 pso Lydios, *Ludios* vocat Plautus in *Aulularia*. Histo-
 riam sic narrat Herodotus in *Clione*: Ajunt Lydii ipsi
 sese *ludos* invenisse, qui etiamnum apud Græcos cum
 illis communes sunt; simul autem hæc invenisse, & in
Tyrreniam, hoc est, *Thusciam*, colonos deduxisse,
 idque

9. *Quintilianum*] Adde *Fes-*
stum in voce *Militem* & *Schola*.

10. *Perpetuo verti etc.*] Ali-
 quando tamen etiam in *I. Un-*
de à *φύω* etiam *Fis*, ab *ὄλη* *Sil-*

va, ab *ἄστυον* *Asylum*, ab *ὄω*
Hians, ab *ὄιος* *Filius*, à *ὄικ*
Ficus &c. Sed tamen revera in
U sæpius vertitur.

idque hunc in modum accidisse referunt. Tempore Atydis, Manis regis filii, annonæ difficultas per universam Lydiam valde grassabatur, adeò ut Lydii, qui tunc miserè degebant, non cessantes remedia huic malo quærere, diversa pro se quisque excogitaverint; inventumque tunc ab eisdem alexæ tesserarumque ludum, & pilæ cæterorumque ludorum omnium genera, præterquam talorum: horum enim inventionem sibi non vindicant Lydii. Porrò ad famem discutendam, alterâ quidem dierum in totum lusibus occupantur; ne videlicet ciborum quærendorum sollicitudine distorquerentur; alterâ verò à lusibus abstinentes, pascebantur: atque hoc modo annis duodeviginti vixerunt. Hæc Herodotus. Hesychius tradit, a Lydiis inventa spectacula, & hinc Romanos dixisse ludos. Suidas λυδιάζειν, & λυδιζειν, pro eo, quod est, Lydiorum more vivere. Hæc de vero etymo. Secundo autem modo, ¹¹ ludus pro exercitatione capitur, ut, ludus

II. Ludus pro exercitatione] Sine ullo dubio verum est etymon, quod adtulit Sanctius. Nam Romani Ludos scenicos, quos κατ' ἐξοχὴν Ludos appellarunt, acciverunt à Tyrrhenis, qui origine sua erant Tydi, seu Ludi. Hinc ergo à Romanis homo, qui ludos agebat, Ludius dicebatur & Ludio, res ipsa Ludere, & inde Ludus. Porro idem ille Ludius Etrusca voce etiam Hister dicebatur, & inde Romanis Histrion, in qua eadem plane literæ Radicales, ut dicuntur, quæ in Hebraica voce תוצר h. e. tuba. Scilicet Etruscæ linguæ ratio ex Oriente est petenda. Histriones porro ad tibiam modulos cantabant, saltabantque. Vid. Liv. VII.

2. & Valer. Max. II. 4. Tibia denique & Tuba primitus haud dubie non multum fuere diversæ. Ceterum Ludus pro schola proprie & primitus dicebatur de locis, ubi tirones gladiatores ab lanista exercebantur & instruebantur, quia isthic quasi simulachrum pugnæ ludebatur, & simul ludis publicis illi præparabantur. Passim itaque ea vox hoc maxime sensu occurrit: Suet. Cæs. 26. Tirones neque in ludo, neque per lanistas, erudiebatur. Cap. 31. Formam, qua ludum gladiatorium erat edificaturus. Cic. Famil. X. 32. Miles quidam depressus in ludum gladiatorium. Tacitus Hist. II. 62. Ne equites Rom. Ludo & Arena polluerentur, h. e. discendo & exercendo artem gladiatoriam

lus pile, Græcè, γυμνασία: γυμνάζειν, exerceri in palæstra, in haltere, in discō, & multis hujusmodi. Hinc eodem modo, *ludus literarum*, id est, gymnasium, vel exercitatio literarum.

toriam. Inde jam usus hujus vocabuli translatus videtur ad Scholam quoque literariam & oratoriam, sed illam maxime. Plautus Bacchid. I. 2. 21. *Non omnis aetas, Lyde, ludo convenit.* Tac. Ann. III. 66. *cui litterarium ludum exercere, vetus ars fuit.* Cicero Famil. IX. 18. *Quod, ut Dionysius Tyrannus Corinthi*

dicitur ludum aperuisse, sic ego, sublatis judiciis, amisso regno forensi, ludum quasi habere cœperim. Ubi prior, est ludus Literarius puerorum, ut posterior ludus Oratorius virorum, Hirtilii, Dolabellæ, &c. qui apud Ciceronem se exercebant in arte Oratoria, ut ipse nos docet Famil. IX. 16.

VI. P A R C Æ.

Servius in illo Virgil. *Sic volvere Parcas; Dicuntur, inquit, Parcæ per Antiphrasim, id est, contrarium sermonem; quia nemini parcant: sic Lucus, quod non luceat; Bellum, quod nulla res bella in eo sit.* Augustinus Datus ibidem, post Servium, non probat Antiphrasim, longamque textit disputationem de nomine *Parcus*: deinde ab illo deducit *Parcas*, quia parcè nobis vitam tribuant. Nam, ut ait Plinius, *quid tam circumcisum, quid tam breve, ut hominis vita longissima?* Sed nobis Varronis sententia magis arridet, quæ refertur ab Aulo Gellio libro 3. cap. 16. sic: *Antiquos autem Romanos Varro dicit non recepisse hujusmodi quasi monstruosas raritates, sed nono mense, aut decimo; neque præter hos aliis partitionem mulieris secundum naturam fieri existimasse: idcirco eos nomina *Parcis* tribus fecisse, à pariendo, & à nono atque decimo mense.* ¹² *nam Parca, inquit, immutata litera una,*

12. *Nam Parca, inquit, immutata &c.*] Verior haud dubie hæc est origo *Parcarum*, præ reliquis à *parcendo*, vel à *parti-*

endo petitis. Neque tamen putem *Parcas* dici à Partu quasi *Partas*, immutata litera una, scilicet T. in C. quod vult Varro, sed quasi

à partu nominata: Item Nona, & Decima, à partus tempestivi tempore. Hæc Gellius. Parcæ autem tres finguntur Jovis filiæ, quarum nomina & officia hoc versu explicantur, *Clotho colum retinet, Lachesis net, & Atropos occat.*

quasi *Paricas*, vel *Particas*. Similis elifio in *Fecundus* pro *Feticundus* à *fetus*, *Facundus* à *factus*, *Maturus* & *Matuta* à *Mane*, *Fibula* à *figo*, *Vinea* à *vitis*, *Paricida* ex *Patericida*, *Semen* pro *Serimen*, *Germen* pro *Gerimen*, *Surculus* quasi *Surculus* à *Surus*.

VII. E U M E N I D E S.

Quas Latini *Furias* appellâvere, Græci *Erinnyes* & *Eumenides* dicunt. Sunt autem, ut ait Orpheus,

Tisiphone, necnon Alecto, & dia Megera.

Quidam *Eumenidas* dictas putant, ab *εὐμενεία*, id est, *benevolentia*: *εὐμενίζω* enim est *placo*; quia minimè sint *benevolæ*, sed *immites* & *diræ*. Dathus interpretatur *bene furentes*, ab *εὐ bene*, & *μαλῶ furo*. Sed fallitur; nam eo modo per æ diphthongon scriberetur *Eumani-des*. Propiùs verò, qui dixerunt, dictas κατ' εὐφημισμὸν, id est, ut bene ominaremur; ¹³ in templis enim omnia mala verba per contraria enunciabantur, ut, *vita*, pro *morte*, & *mactare*, pro *cremare*, & *rectè*, pro *non*. Sed ego longè aliter interpretor, & *Eumenidas* pro-

13. In templis enim omnia mala &c.] At vide quæ notavimus ad Cap. XIV. nota 22. & seqq. Neque vero Vox *Vita* pro *Morte* usquam directe ponitur, sed mortui dicuntur *Vixisse* & *Vita functi*: Sic neque *Mactare* pro *Cremare*; sed forsan voluit San-

ctius *Adolere*, de quo Vide d. cap. n. 23. ut de *Mactare* n. 24. Denique *Rectè* non proprie in templis aut sacris ponitur pro *Non*, sed & promiscuo ac vulgari in usu passim ita adhibitum in Comædiis reperitur, ut ostendimus d. cap. n. 25.

propriè *pias* & *mites* appellari contendo; ¹⁴ quod ex Suida non erit difficile comprobare. Ejus verba sic Latinè vertebam, *Eumenides*, *Erinnyes*, *subterraneæ deæ*: *accepisse autem ajunt eas nomen (Eumenidum) ab Oreste*: *tunc enim primùm ab eo Eumenidas*, id est, *mites & pias*, *quoniam eas expertus sit propitias*, *ferunt appellatas*; quibus & ille, *maternæ cædis in Areopago absolutus*, *nigram ovem sacrificavit*: & paulo post; *Has & Æschylus in Eumenidibus*, à *Minerva fuisse placatas in Orestis judicio tradit*, *obtinuisseque ab eis*, *ne in Orestem terribiles insurgerent*; unde eas *Eumenidas*, id est, *propitias*, vocavit. Hæc ex Suida.

14. Quod ex Suida &c.] Et fium instit. Orat. lib. IV. c. 13. Sophoclis Scholiaste. Vide Vof. n. XI.

VIII. OTIUM.

Ocium dictum volunt, quod non ocyus fit & velox, sed segne potius tardumque: nam Græcis *ocys* velox est: ex quo *ocymum* dicitur leguminis genus à celeritate nascendi, & *ocys* adverbium. Hæc destruer dum conatur Dathus, ineptè philosophatur nescio quid de vita contemplativa & æctiva; quòd scilicet in ocio celerius moveatur mens, quàm in actione rerum. Itaque asserit, *ocium* à celeritate mentis nuncupativum: & præterea, si Musis placet, *Ocyum*, per C, & Y, scribi contendit. Sed quis unquam sanæ mentis *otium* & *negotium* per y scripsit? Pierius in Virgil. *otium* per T omnino scribi debere contendit. Aldus in Orthographia sic, *Otium cum T, libri veteres*; & Q. Papirius Grammaticus his verbis, In his syllabis sonus literæ Z immixtus inveniri tantum potest, quæ constant T & I, & eas sequitur vocalis quælibet, ut Tatius, Otia, Justitia, & similia. *Cujus ego sententiam sequor libentius, quam eorum, qui induciæ & ocium cum C scribunt, Donati*

nati auctoritate adducti. Eum enim scripſiſſe dicunt, induciæ dictæ, quod inde ocium; quod falſum puto: Potuit enim ſcribere, indutiæ dictæ, quod inde otium; quod ſententiam meam confirmare videtur: cui ſubſcribunt antiqui lapides. Hæc Aldus. Sed quæris, unde dicatur Otium; An verò neceſſe erit omnium verborum origines & etymon patefacere? Coſconius nobilis Grammaticus, teſte Varrone, ad mille verba in Latina lingua, collegit, de quibus ratio reddi non poſſet: hæc enim vocat *primigenia*; qualia ſunt, *lego, ſcribo, ſto, ſedeo*; ¹⁵ ſic fortalſe *otium*, unde, *negotium*, quaſi *nec otium*.

IX.

15. Sic fortalſe Otium] Non abſurde tamen ab *Utor* derivatur, quoniam in otio rebus quibuſlibet pro arbitrio *utimur* in maximam noſtram *utilitatem*, quam aſſequi in rebus turbatis haud ita facile poſſumus. Quas alias adferunt Martinius & Voſſius hujus vocabuli origines, infra hujus verſimilitudinem pono. Cicero de Offic. II. 1. *Id tempus conſumebatur omne in legendo; ſcribendi otium non erat.* h. e. ſcriptione Uti non poteramus. Sed & hinc *otium* pro ipſis ſtudiis ſeu ſcholis, quibus non *utebantur*, niſi qui in *otio* agebant Cicero Parad. cap. 1. *Illa ipſa, qua vix in Gymnaſiis & in Otio Stoici probant.* Gellius VIII. 3. *Qualia quidem in Philoſophorum otio diſputantur.* Hinc & pro *Pace*, Tacit. Ann. I. 2. *Cunctos dulcedine otii pellexit*, ſcil. Auguſtus. Plaut. Trucul. I. 1. 56. *Re la-cida atque otioſa, victis hoſtibus.* Ceterum pro *Uti* dixerunt Vetusſimi *Oeti* vel *Oiti*, unde facile *Otium* deduxeris. Sed tamen, ut vere dicam, neque hæc fatis

ſe mihi approbat ſignificationis Analogia, idcirco, & quia comoda ejus vocabuli origo, nec Græca, nec Latina in Lingua reperitur, derivare malim *Otium* ab Hebr. *עָוֵר* *tempus*. Hebræorum enim litera *ע* reſpondit olim literæ Græcorum & Latinorum *O*, ut vel ex ordine literarum conſtat. Sic ab *עֹשֵׁר* *Oſiris*, à *עָוֵר* *Orbus*, a *עָרַף* *Olympus* pro *Cælo*, quia omnia *Tegit*. Forte & a *עָלָה*, *ascendit* derivari debet Latinum *Oleo*, de quo ſupra ad Caput XIV. not 23. egimus, & quod notat *creſco*: Nam qui creſcit, aſcendit in altum. Plane ut hoc ipſam *Altus* eſt a Verbo *alor*, h. e. nutrior, atque adeo notat proprie eum, qui bene nutritus crevit in altum. Sæpe tamen illud *ע* tranſit etiam in literam *A*, ſed tunc maxime, quando ejus ſonus vel ſignum iſti literæ additur vel ſubjicitur, ut liquet ex Nominibus Propriis cum Vocabulo *עָבָר* in regiminis forma compositis, ut *Abdimelech*, *Abdaſtartes*, &c.

IX. C O E L U M:

Celum à celando deducunt, quòd patens sit, nec coopertum; sed nemo scribit *celum* sine diphthongo æ, vel œ: illo modo dicitur à cælando, id est, pingendo; hoc autem à Græco κοίλω, id est, cavo. Plinius lib. 2. cap. 2. *Formam ejus in speciem Orbis absoluti globatam esse, nomen inprimis, & consensus in eo mortalium, Orbem appellantium, sed & argumenta rerum docent: ibidem cap. 4. Cælum quidem haud dubie cælati argumento diximus, ut interpretatur M. Varro. Hæc Plinius. At M. Varronis verba, licet corrupta, diversum sentire videntur: is igitur libro 4. Analogiæ sic inquit, Cælum dictum scribit Ælius, quod est Calatum: aut à contrario minime Celatum, quòd apertum est; non malè, quod posterius Ælius; multo potius, cælare à calo, quam cælum à Cælando: sed non mirus illud alterum de Cælando ab eo potuit dici, quod interdum celatur, quam quod noctu non celatur omnino. Ego magis puto, à chao cavum, & hinc cælum; quoniam, ut dixi, hoc circum supraque, quod complexu continet terram, cavum cælum. Itaque dixit Andromacha, Nocti, Quæ cava cœli signitinentibus conficis bigis; & Agamemnon, in altissimo cœli clypeo: Cavum enim chypeum: Ennius item ad Cavationem; Cœli ingentes fornices. Quare ut à cavo cavea, & cavale, & convallis, cavata vallis, & cavadium; ut cavum sit ortum, unde omnia apud Hesiodum, à cabo; à cavo cælum. Hæc Varro. Cui astipulatur Lucretius, cum dixit, Caulas ætheris. Ego itaque ¹⁶ cælum, cum œ scribo,*

16. Cælum cum œ scribo | Sic Orthographia, atque ideo etiam plerique. Quin & ipse sic scribere sum solitus, quum id postulare videatur origo vocis, quæ commodissime & proxime à Gr. Κοίλω, derivatur a plerisque. Sed tamen valde dubito de hac ejus de Etymologia. Nam certe Aldus ex Lapidibus scripsisse Veteres ostendit Cælum: quod firmant exempla a Cellario allata ex Grutero & Aliis, licet alicubi reperiat quoque, sed rarius, Cæ-

bo, cum Doctissimis, & verba Plinii, Varronem citantis, corrupta vel aliena puto, quæ sic legenda cenſeo, *Cælum quidem haud dubiè cavati argumento diximus, ut interpretatur M. Varro.*

Atque hæcenus de novem nominibus, quæ Auguſtinus Dathus ſuſcepit confutanda: Nunc nos ad alia tranſeamus, quæ à maximi nominis Grammaticis & Rhetoricis per Antiphraſin dicta paſſim adducuntur.

Cælum. Sed vel maxime priorem videntur ſcripturam probare illæ vocabuli Etymologiæ, quas ipſi Veteres dederunt. Nam Aelius apud Varronem, tum Plinius & Iſidorus, à *Cælando* derivant, quia Cælum ſtellis aliisque figuris videtur cælatum. At Varro lib. IV. directe & proxime a *Cavo* deducit, non a *Κοῖλος*; Nam ipſam hic ſpectat vocem *Cavi*, non ejus ſignificationem, & ideo illius quoque vocis etymon

a *chaos* repetit. Quid ergo aliud hinc poſſumus colligere, quam Veteres A, non O, in ſcribenda hac voce adhibuiſſe, ſeu ſcripſiſſe *Cælum*, non *Cœlum*. Nam ſi *Cælum* fuiſſet ſcriptum, Varro haud dubie, non a Lat. *Cavum*, ſed a Gr. *Κοῖλος* id proxime derivafſet. Vide & ſupra ad Cap. XV. n. 21. ubi & vulgata Plinii lectionem aſſerui contra Sanctium.

X. MORUS.

Plinius lib. 16. cap. 25. *Sicut Morus, inquit, quæ noviffima urbanarum germinat, nec niſi exacto frigore, ob id dicta ſapientiffima arborum.* Ex his Plinii verbis multi anſam cepèrè, ut docerent, *morum* dici per antiphraſin, quia minimè ſit ſtulta: *μωρὸς* enim ſtultum & dementem ſignificat. Alciatus in Emblematis, poſtquam dixit de Amygdalo, ſubdit,

*Senior at Morus, nunquam niſi frigore lapſo
Germinat, & Sapiens nomina falſa gerit:*

At verò nec Plinius id ſentit, nec ſi ſentiret, illi ſcriberem. Res autem ſic ſe habet: Multa nomina apud Græcos ſcribuntur per *av* diphthongon, quæ La-

tini nunc per *au*, nunc per *ω*, enunciarunt; ut ταῦρος, *taurus*; ἀυλή, *aula*, Κάβκασ, *Caucasus*, ἄυριον, *aurum*. Orata, inquit Festus, genus piscis appellatur, à colore auri, quod rustici Orum dicebant, ut, auriculas oriculas. Itaque Sergium quoque quendam prædivitem, quod & duobus annulis aureis & grandibus uteretur, Oratam dicunt esse appellatum? Hæc Festus. Quin & sæpe apud antiquos, *au* migrabat in *o*, ut *cauda*, *coda*; *Caurus*, *Corus*; *plaustrum*, *plostrum*; *cautes*, *cotes*: *caudex*, *codex*; *plaudo*, *plodo*, *explodo*; *Plautus* *Plotus*; *cautio*, *cotio*; ut apud Plautum, *Nihili cotio est*. Eodem igitur pacto ex μαυρός, id est, obscurus & niger, fit *morus*, cujus fructus niger est. Quid, quod etiam ¹⁷ apud Græcos in usu est μόρεα, pro ipsa arbore mori? Sæpissimè Hispani faciunt *o*: ut, *Taurus*, *toro*; *aurum*, *oro*; *laurus*, *loro*; *pausas*, *posas*; *Maurus*, *Moro*; *moral*; *laus*, *loor*; *laudare*, *loar*; *Paulus*, *Polo*; *cauda*, *coda*; *causa*, *cosa*; *paucum*, *poco*, *audire*, *oyr*; *auditus*, *oydo*; *cantum*, *coto*; *caules*, *coles*. Ita Italicè *Moro* significat fuscum; ut apud Tassum in *Amadigi* canto 57.

Un Gigante nel volto arificio, & moro.

17. *Apud Græcos in usu est*] Veteres verum vocis etymon Immo & ipsum μόρος pro fructu. ignorarunt, atque adeo per Antiphrasin a Gr. μαρός crediderunt Unde idcirco rectius deducit Vossius Latinam vocem, licet repugnante profodia: nam *Morus* & *Morum* priorem habent longam, & forsan ideo, quia ipsi

XI. MILES.

Festi Pompei hæc sunt verba, *Militem Ælius à molitia, κατ' ἀντιφρασίην*, (id est, per antiphrasin) *ditum* putat, eo quod nihil molle, sed potius asperum quid gerat: sic ludum dicimus, in quo minimè luditur. Hæc ille, satis ineptè. Ulpianus lib. 29. l. 1. §. de Militari test.

test. *Miles*, inquit, appellatur, vel à malitia; id est, duritia, quam pro nobis sustinet; aut à multitudine; aut à malo, quod arcere milites solent; aut à Græco verbo χίλιοι, unde χιλιασὺς tractum est: nam ita Græci τάγμα, & mille hominum numerum, appellant; quasi millesimum quemque dicas; unde ipsum quoque ducem χιλίαρχον appellant. Hæc ille. Ex his autem opinionibus postrema verior, & aptior est, utpote quæ Græcæ origini magis quadret. ¹⁸ Itaque miles propriè dicebatur, qui unus è mille non sine dignitate nomenclaturæ vocabatur. Nos dicimus de xxiv. rectoribus Hispalensibus, *Et veynte y quatro de Sevilla*. Verba porrò Ulpiani male citat, & interpretatur Laurent. Valla lib. 1. cap. 14.

18. *Itaque miles proprie &c.*] Vere Miles a Mille deducitur, quod vocabulum olim Mile scribebatur. Scilicet temporibus Romuli quæque tribus mille homines conferebat in Legionem. Unde qui inter eos erat, dicebatur Miles, quasi millesimus, seu unus ex illis mille vel millesimis. Qui vero his mille Millesimis seu militibus præerat, à Tribu, quæ hos mille conferebat, Tribunus appellabatur. Hæc vera ratio & origo vocabuli Miles. Quæ quum

tam leniter fluat, & ultro nobis offeratur ab ipsis Veteribus, Varone, Ulpiano, Eutropio, Isidoro, ac recipiatur a Valla, Onufrio, Sanctio, Vossio, Aliisque, facile patior eam irrideri, & inconditam pronunciari ab iis, qui nihil melius habent, quod adferant, & tantum longe petita ex Græcia, heic obscura, nobis ingerunt. Vallam a Sanctio heic accusari nollem, quum rectè prorsus verba Ulpiani *Millesimum quemque* d. l. exposuerit.

XII. SIMULTAS.

Simultas, inquit Festus, dicta ex contrario, quia minime sint odientes se simul. Hæc ille. ¹⁹ Sed quur non po-

19. *Sed cur non potius à simulan-* do] Addit hoc ipsum etiam Festus: *Potest*, inquit, & à simulatione dicta existimari, quia simulate loquuntur ad invicem. Ego vero potius dictum arbitror ab eo, quod inter pares solet esse æmulatio, &

quæ inde oritur, invidia ac contentio, unde tandem directè pro odio & inimicitia etiam palam exercita passim ponitur. Hoc certum, *Simultas* dici per contractionem pro *Similitas*, ut *Facultas* pro *Facilitas*. Vide Vossium.

potius à *simulando*, quum qui latenter dissentiant, semper simulata loquantur, donec vindictæ sese offerat occasio? Hic potius Laur. Vallæ in Raudensem assentior. *Simultas*, inquit, est latens odium; ea simultas plerumque intelligi contenta est, cum inimicitia opere se ostendat.

„[Videtur antiquitus *simultas* significasse pactum, „sive quod inter duos simul convenisset, quasi *Simulitas*: postea usurpatum, pro tacita conventionem „tui odii. Plebs quidem Romana, *simultatem* sic videtur usurpasse, velut ex Hygino apparet. Fab. 50. „Cum multi *Pelia* filiam peterent, *Pelias similtatem* his „stituit, ei se daturum filiam, qui feras bestias ad currum „junxisset. Et Fab. 22. *Æeta* *Jasoni* hanc *simultatem* „stituit, se vellet pellem auratam auferre, tauros arripedes „jungeret jugo.]

XIII. V I O L A.

Violam dictam volunt quidam, quasi non violatam, vel non violandam. Ineptè fanè, 2° quum *violo* verbum à voce *viola* ducatur: nam *violare virginem* est deflorare, & violæ colorem inferre; ut latius in nostris Ori-

20. Quum *Violo* verbum &c.] Id vero, licet Sanctii *Origines* non viderim, & proinde ejus rationes examinare non potuerim, ineptum pronunciare non vereror. *Violo* & *Violentus* omnino deducuntur à *Vis*. Sicut a *Lux*, *Luceo* & *Luculentus*. *Violare* autem *Virginem* notat vim ei inferre, vi facta contaminare pudicitiam ejus. Hinc ad res alias transfertur, veluti, *violare fœdus*, *amicitiam*, &c. Sed sæpissime simpliciter & absolute ponitur pro vim facere. Liv. I. 9. id clami-

tatum, ne quis violaret puellam, h. e. vi raperet, auferret. Sueton. Cæs. cap. 89. Plerique eodem pugione, quo *Cesarem* violaverant, se interemerunt. Hinc pro duriter & aspere alloqui al. Liv. II. 56. Ne verbo quidem violatis Consulibus. Sic passim *Violentus* homo est homo vehementis ingenii & verborum factorumque: Liv. I. 46. Ne duo violenta ingenia conjungerentur. Sueton. Aug. 51. *Violentus* conqueri. Ceterum *Violam* quod à Græco ἴος derivat Sanctius, prorsus probor.

Originibus ostenditur. Alii minus malè, à *violendi*. Sed melius à Græca *Ion*, more diminutivorum: idque eo melius potest persuaderi, quod Æoles, unde plurima Latini sibi deflexerunt, scribebant *Fion*, digamma Æolico, ut ait Terentianus. Et digamma Æolicum verti apud Latinos in V. tritum est; ut, *ois, ofis, Ovis; oon, ofon, Ovum; oion, Foinon, Vinum; Táos, Tafos, Pavo; aion, aifon, Aevum; oia, Foia, Via; oideo, Foideo, Video; Is, Fis, Vis; & verbum Vapulo, ab Apolluo, pereo, vel Apolumai, peribo; Æolicè Fapolo, inde Vapulo, pereo, vel doleo. Sæpe reperias apud Comicos in imperandi futuro, vapula, & peri, & plora, & jubeo te plorare. Formiæ unde dicantur, indicat Strabo his verbis, *Urbs a Lacedæmoniis condita, prius Hormiæ dicta, Νῆξ τὸ ἔυορρον*, id est, propter portus bonitatem & commoditatem. Versus autem Terentiani de Digamma Æolico hi sunt:*

*Nominum multa inchoata literis vocalibus
 Æolicus usus vertit, & digammon præficit.
 Æolica Dialectos autem mixta ferme est Italæ.
 Hesperon quum dico Græce, Vesperum cognominat;
 Estia sic Vestis facta: Vestis Esthes dicitur:
 Hina quem Græce vocamus, Vim jubet me dicere:
 Ear est multis in usu, & magis poëticum est;
 Er enim nativa vox est: ille Ver hoc dicitur.
 Quos Homerus dixit Enetous, ille Venetos autumat:
 Et viola flos nuncupatur, quem Græci vocant Ion:
 Et Iolaos, ille Violens: crede Marco Tullio:
 Quamque Itun dicunt Achæi, hanc Vitem gens Æoli.
 Plura Sappho comprobavit, Æoles & cateri.*

*Vomo etiam, & Vomer, seu Vomis, ab ἐμέω, vel ἐμῶ;
 (vomo) & Vomica, quod semper evomat sanguinem.*

XIV. ÆGER.

Æ Ger, inquit, ab ago, quod nihil possit agere. Nil vidi, aut legi ridiculum magis. Alii ab Græco αἰαί, quod est doloris signum & querelæ. ²¹ Alii ab αἰά-ζειν, id est, lamentari. Sed non longe abierit ab ago, eo quod agatur infirmitate vel tristitia: & agere vitam, ad id alludit. Virgil. *Vitamque extrema per omnia duco.* Sed placet ab αἰαί.

21. Alii ab αἰάζειν] Mihi hoc potuit. Et hinc Latini elisa litera A, propter concursum plurium vocalium, suum Aeger pro Aeager videntur formasse, sicuti Cogo dixerunt pro Coago, Dege pro Deago, & similia.

XV. DIS, PLUTO.

D Is, inquit, quia minime dives. Quod ex Quintil. lib. 1. cap. 6. eliciunt, quum potius, ut diximus, Quintilianus hujusmodi etymos irrideat & infectetur, Cic. 2. Natur. Deor. à divitiis videtur deducere, *Terrena, inquit, vis omnis atque natura Diti patri dicata est: qui Dis, ut apud Græcos Πλῆτων, quia & recidunt omnia in terras, & oriuntur è terris.* Hæc ille. Cui consonat Ovid. 1. Metamorph.

----- Itum est in viscera terræ,
Quasque recondiderat, Stygiisque admoverat umbris,
Effodiuntur opes, irritamenta malorum.

Itaque sine Antiphrasi, ²² Dis à divitiis, quas possidet,

22 Dis a Divitiis] Immo quasi quoniam revera Dives habebatur per contractionem dicitur Dis pro Pluto, sic etiam a Divitiis Græce dictus. Vide & Voffium.

fidet, aut divitiarum à Dite, (est enim ditissimus) rite nominabitur.

XVI. PONTUS.

Pudet referre *Ponti* etymon: olet enim tacem Grammaticorum. Dicunt isti, *quasi sine ponte*: quia mare pontem habere non possit. Nihil magis ridiculum est, quam quum Græcis vocibus etymum redditur Latinum, aut contra. *Lapis* dicunt, quia *pedem ledat*, vel à *labando*, quum Græcè sit *λάσας*; & *petra*, quia *teratur pedibus*, aut *pedem terat*, quum sit *πέτρα*, vel *πέτετα*. Itaque *Ponti* etymon Latinè reddere imperitiarum fuit. Nec etiam necesse fuit *Ponti* etymon scrutari, quum pro mari accipitur; ²³ nam propriè mare non significat,

23. Nam proprie Mare &c.] Dubitem sane, immo putem esse proprium Maris Euxini vocabulum, vel saltem ei κατ' ἐξοχῆν tributum. Certe *Propontis* proprium est vocabulum istius Maris, quod ante Euxinum est, veluti *Minoris Ponti* ante *Majorem*: & *Hellepontus* Freti ante *Propontidem*. Etymon *Pontii* recte forsàn à πόνος, labor, ut monuerunt jam alii, deduxeris; quia periculosa & laboriosa istic erat navigatio, propterea, quod illud Mare commodis portibus & stationibus destituebatur, unde & olim Ἄξενον, quasi *importunum adventantibus*, Græci crediderunt cognominatum. Adde quod celeberrima Græcorum expeditio prima instituta fuit in hunc Pontum Euxinum, nec sine maximis periculis & laboribus. Unde ab illis reducibus videri posset id *Ponti* nomen Mari huic

impositum propter exantlatos illic labores; & sic ad alia quoque Maria dein translatum, sed & cum regione vicina quoque tandem communicatum eà ratione, qua passim apud Græcos & Latinos IN Urbe aut Mari aliquid factum dicitur, quod in agro suburbano, aut in terra mari proxima accidit. Vide me ad *Aelianum* Var. Hist. II. 25. 6. Quin ipsum illud *Hellepontus*, quod manifeste est primitus ipsius Maris nomen, tamen æque ac *Pontus*, regionem illi adjacentem quoque notat. *Corn. Nepos* in *Pausan.* 2. *Pausaniam* cum classe communi *Cyprum* & *Hellepontum* miserunt, ut ex his Regionibus barbarorum præsidia depelleret. in *Timoth.* 3. *Defecerat Samos, descierat Hellepontus*. Hinc jam Homo istius Regionis dicebatur *Hellepontius*, *Cicero* Famil. XIII. 53. *Commendo tibi ne-*

cat, sed regionem illam, cujus fuit Mithridates Rex. Unde Juvenalis, *Festino ad nostros, & regem transeo Ponti*. Ibi est *Pontus Euxinus*, & ita *Pontus* accipitur pro mari, ex parte totum; ut *Fretum* pro mari, quum sit *Fretum* propriè, quod Græci vocant *Porthmon*, à *ferendo*, quod ibi maximè fervet aqua: nos vocamus *Estrecho*. Denique passim Græcè legas, πόντος ἁλός, id est, *Pontus Maris*, & *Freta Ponti*; ut *æquor maris*.

gotia ejus, qua sunt in Hellepontio, & si quid habebit cum aliquo Hellepontio controversia, ut in illam διοίκησιν rejicias. Adde vocem *Pontus* factam esse communem & appellativam, non Terræ, sed Maris, & inde derivata ποντιζεν, & similia *Maris* semper significationem præferentia. Ex quibus omnibus colligendum videtur, vocabulum hoc primitus impositum Mari Euxino, & sic dein communicatum cum adjacenti Regione potius, quam

contra. Bochartus tamen in suo Phaleg. I. 10. in eo consentit cum Sanctio, quod nomen id primum tribuit regioni, dein Mari, regionemque putat Orientalium lingua per metathesin litterarum sic appellatam, quasi terram *Botna* vel *Botnim*, h. e. *nucum*, quæ frequentissima in ea: Unde & à Latinis scriptoribus sæpe *Ponticarum Nucum*, ut præstantissimarum, mentio fit. Neque absurdum sane illud, licet verum non putem.

XVII. PELAGUS.

Solent etiam & Græci Grammatici, quamvis doctiores, ineptire; dicunt enim πέλαγος à πέλας, id est, *propè* & γῆς, id est, *terra*: quia non *propè*, sed *longissimè abest à terra*. Sed *pelagus* propriè mare non significat, sed *profunditatem maris*, Hispanè, *Pielago*. In Evangelio D. Matthæi legitur, πέλαγος τῆς θαλάσσης, id est, *Pelagus maris*, hoc est, in medio maris. 24 Crederem dici *pelagus*, à πέλας, *prope*; quia *prope*

24. Crederem dici *pelagus* &c.] Verisimilius fecere, qui ab Hebr. פלג Rivi deduxere. Sicut & sequens vocabulum *Charontis* ab Ægyptiaca origine repetiverunt Eruditi, quæ *portitorem* signifi-

carit probante Vossio, quem vide. Certe χάρων non à χερώνια, sed hoc ab illo derivatur: neque etiam à χάρωψ, quo proprie *latus habens oculos* notatur, cum nihil lætum Charonti tribuatur

prope litus statim pelagus est, id est, profunditas maris.
ab ulis Scriptoribus. Vide Virgilium Aen. VI. 298. &c.

XVIII. CHARON.

Lilius Gregorius Giraldus de Diis gentium sic ait,
Charon Deus infernus, dictus per Antiphrasim, quasi
Acheron: alias tamen etymologias Phornutus adducit, quas
non satis probo. Hæc ille. Mihi placet Natalis de Co-
mitibus in Mythol. χάρων, inquit, à χάρω, id est,
gaudeo, quia transitus Lethei fluminis ad sedes beatorum
maximo cum gaudio fiat. Sic ille. Invenio & χάρων,
pro leone, ἀπὸ τῆς χαροπέτητος, id est, ab splendore
oculorum. Huc videtur Virgil. Æneid. 6. respexisse,
Stant lumina flamma: & Ovid. Metamorph. Rubra
suffusus lumina flamma. Seneca in Hercul. Fur. act. 3.
Concavæ lucent genæ: sic enim legendum, non squalent.
Dicuntur etiam χαρώνια, hiatus terræ immensi, &
χάσματα, ex Diogene Laërtio, & Josepho Scalig.
in Æthna; unde non male posset deduci Charon.

XIX. HOLOSTEON.

Holosteon, inquit Plinius lib. 27. cap. 10. *sine duri-*
tia herba ex adverso appellata à Græcis, sicut Fel Dul-
ce: tenuis usque in capillamenti speciem, longitudine qua-
tuor digitorum, ceu gramen, foliis angustis, astringens
gustu, nascitur in collibus terrenis; usus ejus ad convulsa ru-
pta, in vino pota. Hæc omnia sumpsit Plinius ex
Dioscoride lib. 4. cap. 11. præter illa, sine durtia,
ex adverso appellata à Græcis, sicut fel dulce. Qua in
parte non assentior Plinio, si modò illa Plinii sunt
tam disparata verba: nam quum dicimus fel Dulce,
non Antiphrasis est, sed ironia. Deinde apud Diosco-
ridem ²⁵ non ὀλόσειον, sed ὀλέσειον legitur, id est, per-
dens

²⁵. Non ὀλόσειον, sed ὀλέσειον | verbis velit Sanctius. Verum est,
legitur &c.] Nescio quid sibi his | in vulgatis Dioscoridis edd. legi
ιδει-

dens coronas, quia coronaria non sit. Et verò si graminis similis est, rite vocabitur *holosteon*, id est, dura, & tota ossæa, & non per antiphrasin. Doctor Laguna nostram *piliosellam* esse arbitratur, quæ ideo sic vocatur, quod minus sit horrida, villosa, & veluti spinosa.

ὄλεσιον, sed Docti interpretes ex Galeno & Plinio ostenderunt istuc liquido fatis, legendum *ὄλεσιον*. Sed an *ὄλεσιον* notat *perdens coronas*? ubi hic *corona*? quæ pars vocis eas denotat? Ferri id posset, si legeretur *ὄλεσεφθ*, quod nusquam legitur. Sine dubio *ὄλεσιον* dicta est hæc herba, quia tota constat ex *cauliculis*. Caules autem sunt veluti *ossa* herbarum & foliorum. Quod vero Laguna putavit fuisse *piliosellam*, id vero refutatum vide a Matthiolo, qui & figuram hujus herbæ vel fruticis exhibet in lib. IV. Dioscor. cap. 10.

XX. ORTHOPNOEA.

Cœlius Aurelianus lib. 3. cap. 1. Chronion, quum fere attigisset, quid esset *Orthopnoea*, id est, spirandi difficultas, subdit: *Item, ut alii dicunt, contrario vocabulo suæ virtutis nomen accepit: nam quum spirationem convertat ac depravet, tanquam corrigat, Orthopnoea nuncupatur, quam nos spirandi dicere correctionem poterimus; multa enim contrariæ interpretationis vocabulorum sumperunt; ut fella, quæ Græci γλυκέα vocant, velut Dulcia, quum sint amarissima.* Hæc verba coincidunt cum illis Plinii ex capite præcedenti, utraque ex ingenio Grammaticorum. Quanto simplicius & rectius diceretur, ²⁶ *Orthopnoea* ideo dicitur, quia nisi recto & extenso collo spiritum emittere non possumus.

26. *Orthopnoea* ideo dicitur] tile Grammaticorum inventum, Vide & Voss. Inst. Orat. IV. 13. explodit.
11. ubi item Antiphrasin, ut fu-

XXI. LUSTRA.

Servius lib. 1. Æneid. sic, *Lustra, & Luperçalia per contrarium dicimus: quia parum lustrentur.* Sed quan-

quantum Servius fallatur, & jam sæpe docuimus, & de *Lustris* egimus satis in Regula quinta, quum discipravimus, unius vocis unicam esse significationem. [Vide Cap. XIV. No. 20.]

Erunt & alia multa, quæ Grammatici, ut sunt ad errores ingeniosi, comminiscuntur. Sed hæc satis fuerit confutasse, ex quibus facilè intelligetur, nullam posse esse vocem, quæ ex impositoris mente contrarium possit significare.

CAP. XVII.

RESPONSIO.

ad quædam Objecta.

SCripti in quadam epistola, *justa sollemnia facere*: reprehendor in orthographia, & in significatione; nam *sollemne*, inquit, est, quod quotannis fieri solet.

i. *Nam Sollemne inquit &c.*] Crediderim quidem cum Sanctio, veram seu origini suæ congruentem esse Orthographiam, qua usus est, quum eam antiqui Lapidés quoque probent. Sed posteriores tamen Veterum vel sic dixisse censeam *Sollennis* potius, quam *Sollemnis*; Plane sicuti maluerunt tandem *Portunus* pro *Portumnus*, *Fortuna* pro *Fortumna*. Porro crediderim proinde etiam hoc, primitus quidem id vocabulum, utpote tantummodo derivatum & deductum à *Sollus*, h. e. totus, integer, non tam significasse *precipuum*, *singulare*, & *eximium*, ut mox Sanctius explicat, quam *Perpetuum*, *Continuum*, *integrum*, cui nihil deest, quod ad ejus integritatem requiratur: sed tamen dein-

ceps adhibitum revera etiam in significatione ejus, quod omnibus annis fieret, & quod sic usu continuo & annuo diu perseveraret. Certe Festus in *Sollo*, *Sollenne*, quod omnibus annis præstari debet. Festus autem sua hausit ex Verrio Flacco, qui vixit temporibus Augusti. Nullum igitur potest esse dubium, quin Verrius eo sensu, ut & pro eo, quod *usitatum sit*, illud vocabulum adhibuerit, & haud dubie plures illo tempore. Ne dubites, sic Livius I. 7. *Tradito servis publicis sollemni familia ministerio*, Cap. 31. *Mansit certe sollemne*, ut quandocunque nunciaretur idem prodigium, *ferie agerentur*. XXXVIII. 48. *In ea civitate, que in sollemnibus verbis habet, quum triumphum decernit: Quod bene ac*
se-

let. Orthographia vera est; dicitur enim *sollemnis*, à *sollo*, voce Osca, id est, totum, teste Festo: *ennis* autem est productio vocabuli, ut in *legitimus*, *editimus*. Aldus in Orthographia sic ait, *Sollemne*, non *sollemne*,

feliciter Remp. administravit. Sollemnia hæc Verba quid aliud quæso sunt, quam Usitata, & longo usu continuata? Phædr. in Præfat. lib. 3. Ergo hinc abesto Livor, ne frustra gemas, Quoniam mihi sollemnis debetur gloria, h. e. talibus meritis tribui solita. Pom. de Or. juris §. 6. *Ex his legibus Actiones compositæ sunt, quas ne populus, prout vellet, institueret, certas sollemnesque esse voluerunt*, h. e. constanti usu receptas & ita singulis rebus proprias, ut aliæ, si adhiberentur, nihil valerent. Interim quicquid singulis annis fiebat, itidem appellabatur *Sollemne*. Hinc passim *sollemnes dies, ludi, sacra*. Liv. I. 35. *conjungit sollemnes annuos ludos*: unde tamen liquet, non esse *Anni* vocem aut significationem vocabulo *sollemnis* re ipsa implicitam, sed potius tales annuos dies fuisse omnes festivitati destinatos. Ceterum quoniam illi anniversarii dies erant quasi præcipui dies totius anni, & quoniam illos dies solebant festo potissimum modo exigere, hinc tandem tamen factum, ut aliquando simpliciter *Sollemnis* adhibeatur pro præcipuo, & maxime festo. Salust. Catil. 22. *Sicut in sollemnibus sacris fieri consuevit*. Et hinc *Sollemnia* absolute Livius I. 7. *Ne extis sollemnium vescerentur*. Cap. 9. *cujus ad sollemne ludos*

que venissent. Suet. Tib. 34. *Sollemnibus canis pridiana obsonia apposuit*. h. e. rectis, seu talibus cœnis, quales solebant exhibere diebus maxime festis. Vitell. 11. *Inferias Neroni dedit, & sollemni convivio citharædum placentem palam admonuit*, h. e. maxime frequenti, & festivo. Scilicet eodem modo se res habet in hoc vocabulo, quo in *Æditumus* ac *Ædituus*. *Æditumus* dicebatur eadem forma, qua *Finitumus*, & sicuti hoc notat rem sive hominem, qui est in finibus nostris, sic illud, hominem, qui habitat in æde sacra. Sed cum tandem facilius pronuntiationis gratia diceretur *Ædituus*, crediderunt ipsi Veteres insigni errore, dici ita, quasi *Ædis sacra Tuitorem*, ut exponit Festus. Vide & Varron. lib. IV. de Ling. Lat. Eodem itaque modo verum haud dubie & genuinum fuit *Sollemnis*, sed per *euvarias* deinde dictum *Sollemnis*, idque acceptum, certe a Grammaticis, tanquam si esset compositum ex *Sollus* & *Annus*, & significasset primitus tale quid; quod omnibus annis recurrit, quem revera vocabulum fuerit non Compositum, sed Derivatum a *Sollus*, & significarit illud maxime, cui nihil ad sui perfectionem deest. Vide & Vossium in Etymologico, sed valde fluctuantem.

sollemne, habent antiquissimi libri, & lapides. Analogia Solenne videtur probare, si modo à Solo Anno deducitur, ut quibusdam placet. In hoc tamen plus antiquitati demus, quam analogiæ. Vide Festum in Sollo, & Osce. Hæc Aldus. Sollemne autem nec derivari ab anno, nec significare, quod solet quotannis fieri, hæc testimonia demonstrabunt. „ [Livius lib. 1. Ludicrum fuit, equi, „ pugilesque ex Hetruria acciti; solemnes deinde annui „ mansere ludi: & lib. 5. Ut matronarum, sicut viro- „ rum, post mortem solemnissimum laudatio esset: & lib. 7. A „ consulibus ad dictatores sollemne clavi figendi translatum est; „ intermisso deinde more, digna etiam per se visa est res, „ propter quam Dictator crearetur. In sollemne ergo sub- „ auditur Institutum, vel Opus.] Horatius lib. 1. e- „ pist. 18. Romanis sollemne viris opus, utile fama: idem „ lib. 2. epist. 1. Romæ dulce diu fuit, & sollemne, reclu- „ sa Mane domo vigilare, clienti promere jura: idem lib. „ 1. epist. 1. Insanire putas sollempnia me, neque rides? „ Plin. lib. 28. cap. 9. Certe novæ nuptiæ intrantes etiam „ sollempne habent, postes eo attingere. Virgil. lib. 12. Ha- „ beto Imperium sollempne Socer; mihi mænia Teucris Consti- „ tuent. Cic. ad Attic. lib. 7. Tantum igitur nostrum illud „ sollempne servemus, ut ne quem isthuc euntem sine literis di- „ mittamus. Tacit. lib. 12. Et funeris sollempne, perinde ac „ D. Augusto, celebratur: idem lib. 3. dixit, Fune- „ rum sollempnia: & lib. 11. Nuptiarum sollempnia. Sollem- „ ne igitur semper significat aliquid præcipuum, inte- „ grum, singulare, & eximium. Sic Horat. lib. 4. O- „ da 11. Qui dies jure sollempnis mihi, sanctiorque pene na- „ tali proprio. Et Virgil. lib. 5. Annua vota tamen, sollemp- „ nesque ordine pompas, id est, præcellentes. Qui sapiunt, „ scribunt sollempnis, sollicito, sollertia, sollers, id est, „ totus ars.

Sumtus, emtus, contemsi, contentum, scribo sine p.
quia verbi characteristica litera perire non debet, & à
Barbaro

Barbaro sæculo dimanavit *emptum, comptum*. Barbari scribebant *hyemps, dampnatus, sompniare, prompsit*.² Marius Victorinus in libro de Orthographia sic ait: *Nam hiems, & infumfit, & demfit, sine dubio per m, f, scribetis. Et quando in harum vocum mentionem incidimus, nec consumptum, nec emptum, nec temptat, & similia istis, per p, t, scribetis vitiosè, sed ut ego scripsi, juxta m, t ponetis.* Sed de hoc latissimè Lambinus in prologo in Horatium.

Archaismos objiciunt, quum dixi, *Si pote est*. Nomen *potis* & *pote* non differt à *fortis* & *forte*, nisi quod³ etiam in neutrali genere aliquando *potis* reperitur. Lucret. lib. 1. *Conjunctum est id, quod nunquam sine perniciali Dissidio potis est sejungi, seque gregari*: Idem lib. 5. *Nec potis est cerni, quia cassum lumine fertur*: loquitur de corpore. Catul. *Quantum qui pote plurimum perire*. De voce *Potis* in masculino & foemin. multa sunt testimonia. Virgil. 3. *Æneid. Nec potis Ionios fluctus æquare sequendo*: idem *Æneid. 11. At non Evandrum potis est vis ulla tenere*. Sed hoc nemo opinor negabit. De *pote* videamus an sit Archaismos.

Ci-

3. Marius Victorinus] Priscianus lib. x. p. 897. prorsus in contrarium tendit. In *MO desinentia*, ait, *si Vocalis longa antecedit, O in PSI conversa, proferunt Præteritum, ut Sumo, Sumpsit, Promo, Prompsit*. Et dein, *Emi vero Emptum facit, quod indeo assumpsit P. quia non potest M. ante T sine P inveniri euphonia causa, ut Sumptus, promptus*. Manifestum ex eo saltem hoc, Imp. Justiniani tempore invaluisse jam illam Scriptionem in ejusmodi Verbis.

3. Etiam in neutrali genere aliquando potis] Sic Terent. A-

delph. IV. 1. 5. Ita fiat, & istoc si quid potis est rectius. Et IV. 4, 17. fieri potis est, ut ne qua exeat. Plautus Amphitr. II. 2. 61. *Quis istuc potis est fieri*. Casina II. 3, 2. *Nec potis quidquam commemorari, quod plus salis plusque leporis habeat*. Immo & in Plurali, Plautus Pœn. I. 2, 17. *Dua potis sunt plus satis negotii dare*. Merula jubet istic legi *potes sunt*; sed quum videamus *Potis* præter analogiam olim in omni genere adhibitum ipso utu, quidni ergo etiam utroque Numero? Vide etiam supra II. 10, 1. pag. 212.

A. Quintus

Cicero de claris orat. *Hospes non pote minoris*: idem Attic. lib. 12. epist. 39. *Ego quid homines aut reprehendant, aut postulent, nescio: ne doleam? qui pote est? ne taceam? quis unquam minus?* ibid. lib. 13. epist. 37. *Hoc quidquam pote est impurius?* Perf. Satyr. 1. *Qui pote? vis dicam?* Propertius lib. 2. eleg. 1. *Qui pote, quisque in ea conterat arte diem.* Catull. *Una salus hæc est, hoc est tibi pervincendum. Hoc facies, sive id non pote, sive pote idem, Aut si perditius pote est quid esse.* Terent. Adolph. act. 2. sc. 3. *Nihil pote supra.* Plaut. Cas. sc. Omnib. *Non pot' est impetrari*: Idem Mostell. scen. *Jam pridem, Vah, quid illa pote pejus quidquam muliere memorarier?* Idem Menech. scen. *Ut ætas, Ibo, atque arcessam medicum jam quantum pot' est*: Idem Perfa sc. 1. *Quin si egomet totus veneam, vix recipi pote sit, quod tu me rogas.* Priscianus lib. 15. *Hic & hæc potis, & hoc pote, unde potior, potissimus,*

Celebrare regis uxorem reprehendere conantur, quod sit accusativus personæ. At Cicero pro Muræn. à nobis stat, & quum scribit, *Nuncii literæque celebrant eum, factum consulem*; Idem pro Arch. *ingenio alicujus Poëtæ aliquem celebrari.* Ovid. 2. Art. in fine, *Me vatem celebrate viri, mihi dicite laudes*: & lib. 1. Amorum, *Carminibus aliquem celebrare dixit. Celebratus & Celebrandus* passim invenies.

Ut Poëtis aliquam prælucere facem scripsi; nescio quid hic possint reprehendere, nisi summam elegantiam. *Lucere vel prælucere facem, cereum, candelam alicui*, selectum loquendi genus est; aut *lucere vel prælucere cum dativo, suppresso accusativo, ut illud, E-*

90

4. *Quum scribit &c.*] Difer-
tius etiam Cicero Famil. V. 12.
*Me a te potissimum ornari celebra-
rique velle.* Livius XLIV. 22. *Ma-
jore, quam solita, frequentia pro-
sequentium Consuem celebratum,*

Tacitus Hist. II. 77. *Neronem
admiratione celebrabat.* Sallust. Jug.
85. *Hæc & talia faciendo maio-
res vestri seque remque publicam
celebravere.*

go meis majoribus virtute mea praeluxi, supple facem, vel cereum. Suetonius August. cap. 29. *Servumque praelucem exanimasset.* Plautus Cas. scen. Non mihi, *Primum omnium huic lucebis novæ nuptæ facem:* Idem Curcul. sc. 1. *Tute tibi puer es lautus, lucas cereum.* Aurelius Victor de viris illust. *Dutilio concessum est, ut praelucete funali, & praeinente tibicine, à cæna publicè rediret.*

5 *Threnos deflere* dixi, Græcos imitatus, qui passim verbis cognatos accusativos adjungunt, ut, *servitutem servire, certamen certare, ludum ludere:* sic *Θρηνην Θρηνην*, id est, deflere lugubria. Sic Cicero dixit *Casus deflere.* *Funera flere* Ovidius: & *Fortuna tua flenda est*, Itaque *Fleo*, (ut & reliqua omnia verba, passivis exceptis, & substantivo) Activum est.

Debito epithlo non fraudabitur, scripsi. Si *Epathlon*, inquit, vox Græca est, quor Græcis characteribus non signatur? deinde quor in sexto casu, quo Græci carent, collocatur? Respondeo, sive Græcis, sive Latinis literis scribatur, Græcum esse nomen, & aptissimè in sexto casu, cum suo adjectivo, collocari. 6 Græcos autem sexto casu non carere, jam probavimus.

Prorsam

5. *Threnos deflere*] Phrasis hæc recte exponi potest. Eodem scilicet modo, quo supra III. 3. 9. pag. 300. 301. &c. exposuimus *Æstulare annum, Saltare Cyclopa, Vivere Bacchanalia.* Sensus igitur est, fletu exsequi threnos ad finem usque, seu fiendo absolvere eorum recitationem, ut *decantare & desaltare canticum* apud Suetonium, *Rixa debellata super mero*, Horat. Od. 1, 18. Ceterum de Verbis tum Activis tum Neutris etiam abunde in superioribus egimus, & liquido,

ni fallor, Neutra asseruimus, ad quæ etiam Verbum *Flere* primitus est referendum. Vide me supra III. 3. 61.

6. *Græcos autem sexto &c.*] At Tu vide, quæ contra hanc sententiam disputavimus supra I. 6. 4. p. 34. 35. &c. Interim Græca vocabula Latine scripta, Latine etiam per casus Latinos declinantur recte & veterum exemplo: sicuti ex quamplurimis Actorum locis patet, in quibus Nomina Propria Græcorum per casus Latinorum exprimuntur.

7. *Prorsam*

Prorsam orationem, nonprosam, scribo. Prorsæ limites, inquit Festus, appellantur in agrorum mensuris, qui ad orientem directi sunt: Idem, Prorsum ponebant pro recto. Donatus in Terentium 7 Prorsæ, inquit, oratio, quam non inflexit cantilena. Scio antiquissimos dixisse, prosam, non prorsam, quia concursum r, cum l, fugiebant; unde dicebant, rusum, pro rursum, susum, pro sursum; asum, pro arsum, prosam, pro prorsum; & vestem quandam vocabant prosam, pro longa. De Prorsæ Dea Agellius libro 16. cap. 16.

In ea re aliquem excellere, qua in re. Sunt innumera testimonia, quibus hoc politum dicendi genus confirmavimus, supra II. 9.

Elegantissimum aureum annulum. Valla lib. 3. cap. 4. duo adjectiva uni substantivo addi posse negat; sed longè fallitur, ut alibi [lib. II. cap. 8.] probavimus.

Sonetta quæ dixerim, & duplici ut scripserim, reprehendor: nam novæ voces, ajunt, præfatiuncula molliendæ sunt, ut ita dicam, ut ita liceat loqui. Nonne ridiculus esset, qui sic loqueretur? Confero me Madritum, ut ita loquar: Venio Burgis, ut ita dicam. Aliud igitur est nova nomina invenire, aliud, inventis uti, etiamsi apud Latinos non inveniuntur. Quæ duo ut? quia sic scribunt Toscani nomina diminuta.

Aliena poemata nemo pro suis usurpato, Usurpare, inquit, est in frequenti usu habere: Et quid necesse fuit

7. *Prorsæ oratio*] Immo dicitur *prorsæ oratio*, quasi porro usque ad marginem semper vorfa: & idcirco opponitur *Metro*, cujus Versus ante desinebant plerumque, quam ad marginem pervenirent. Vide Casaub. ad Lamprid. Alex. cap. 59. Hinc *prorsus* passim ponitur pro rectæ, sine flexu, aut mora; Cato apud Festum in v. *Prorsus*, *Quum Ro-*

nam veniebant, prorsus devertebantur pro hospitibus ad amicos suos. Opponitur etiam prorsus & ex transverso: Plautus Pseudolo IV. 1. ult. Non prorsus, verum ex transverso, cedit. Usus tamen obtinuit, ut oratio potius Prosa ex antiquitate diceretur, quam prorsæ, quæ scriptura tantum in Adverbio prævaluit. Vide & Sueton. Aug. 85.

fuit addere, *pro suis?* Nonne & *Usurpare* capitur, pro capere? atqui id frequentissimum est. In illo Ciceronis libro 9. epist. 22. *Usurpata duplex cubile*, Canterus legit, *Usurpat à*, vel, *usurpat ab duplex cubile*; quod verum credo. Et quod est apud Gellium lib. 3. cap. 2. *de usurpatione*, id est, ⁸ usucapionis interruptione, non

8. *Usucapionis interruptione*] Sic tamen etiam Paulus Jctus l. 2. Dig. de Usurpat. & Usucap. *Usurpatio est usucapionis interruptio. Oratores autem Usurpationem frequentem usum vocant.* Vult Jctus *usurpatione* rei ad certum & legihus præfinitum tempus *interrumpi ejusdem rei usucapionem*, quam alius suæ possessioni propositam habet. Hinc jam explicandus illustris ille Gellii locus de ratione & initio ac sine dierum naturalium, quem Doctissimi Interpretes neutiquam intellexerunt. Est ille III. 2. 2. quoque Mucium Jctum dicere solitum, *legi, non esse Usurpatam mulierem, quæ Kalendis Januariis apud Virum causa matrimonii esse coepisset, & a. d. IV. Kal. Januarias sequentis Usurpatum esset.* Non enim posse impleri trinoctium, quod abesse a Viro Usurpandi causa ex XII. tabulis debetur: quoniam tertia noctis posteriores sex horæ alterius Anni essent, qui inciperet ex Kalendis. Etenim *Usurpari* hic dicitur ab Alio Uxor, quæ a Viro discedit, in cujus matrimonio erat per Usum, sed qui Usus tunc interrompebatur per illam Usurpationem. Nec enim, quod Vir Doctiss. ait, *ut constaret matrimonium Usu, trinoctium abesse matronam a Viro Juris erat, sed*

fiabat id, ut non constaret matrimonium, & ut jus Usu integri anni quærendum abrumperetur, seu Usucapio interromperetur, ut recte etiam Briffonius sensit de Ritu Nupt. p. m. 32. Scilicet per absentiam Uxoris à Viro, qui Usu eam capiebat, si illa absit, ut ab alio usurpetur, & auit continuo integro trinoctio istius anni, Usus vel Usucapio Uxor, quæ ceteroquin Usu unius anni absoluebatur & confirmabatur, plane interrompitur & aboletur. Nempe *Usurpare* proprie notat rem non suam suum tamen ad usum adhibere, & sibi sumere. Sic ergo alterius uxor *usurpabatur*: sed & sic Præfectus Urbi Latinarum fer. causa dicitur *Consulare munus usurpare* apud Tacitum Ann. VI. 1. Similiter Plinius Paneg. cap. 81. de Venatione agens, *Usurpabant gloriam istam illi quoque Principes, qui obire non poterant.* Gellius IX. 2. *Dolori mihi est, quod spurca istiusmodi animalia nomen usurpant sanctissimum, & Philosophi appellantur.* VI. 8. *Retentam à Scipione & in deliciis atque amoribus usurpatam.* Tac. Ann. XI. 16. *Molo comitatem & temperantiam, modo violentiam, usurpans.* Plaut. Bacchid. l. 2. 41. *O barathrum, ut ego te usurpem lubricis.* Gic.

non probat Charondas ad leges XII. tabularum. Cic. 7. Verr. *usurpare, ac retinere*: idem pro Marcello, *Crebris sermonibus usurpare* dixit: & quur addidit *crebris*, si *usurpo* frequentativum esset? Ego addidi, *Pro suis*, more Terentiano, in Andr. *Fatetur transfulisse, atque usum pro suis.*

Ne-

Cic. de Amic. c. 2. *Nec tamen ab isto officio, quod semper usurparam, abduci commodo meo debui.* Denique pene prorsus, ut Sanctius *aliena pœmata usurpare*, sic Phædr. fab. 73. *Sinite illas gloria vana frui, Et usurpare vestri ornatum muneris: Pares dum non sint vestrae sortitulinis.* Tac. Ann. II. 60. *Quadam civitates, quod falso usurpaverant, sponte omiserunt.* In hisce pleraque notant revera etiam Frequentem Usum: At locus ille Plauti etiam Unicum usurpandi actum. Sic & Casin. III, 5, 9. *Unde mea usurpant aures sonitum,* h. e. unde accidit ad aures meas ille sonitus, quo nunc vocor. Atque heic tandem Animadversionibus nostris finem faciemus, sequentem Dissertationem relicturni intactam Auctori suo, & Lectorum arbitrio. Id tantummodo addemus, Modum, qui in omnibus rebus est optimus, in ea quoque Auctoris nostri sententia servandum, & cavendum, ne dum nimis morosi sumus in exigenda Latinitate, sterilem in ea reddamus & Styli nostri & Linguae sermonem. Non ita temere repudiaverim Ego, ut facit Auctor in Resp. ad Objectionem Primam, locutiones, quas Analogia Syntaxeos & Significationis admittit, licet ejus exempla nunc non ita sint nobis

in promptu: cum multa haud dubie olim, etiam Ciceronis & Augusti tempore, Latine dicta sint, quorum tamen exempla & documenta in iis, qui supersunt nobis ex illa ætate, Auctorebus desideramus: & sæpissime eveniat, ut desiderari putentur, quæ tamen in iis occurrunt, sicuti adversus Scioppium à Viris Doctis sæpe est probatum. Porro neque usum Linguae Latinae adeo arctaverim, ut prorsus eam quotidiano sermone exclusam velim. Si nolimus in Academicis adhiberi ad docendum, atque ei etiam istic vernaculam substituiamus, vix poterunt utique illæ, nisi unius gentis hominum studiis infervire, quod alienum prorsus foret ab earum instituto & publico omnino bono. Sæpe igitur omnino loquendum lingua Latina, quæ communis est omnium eruditorum lingua, & proinde quoddam quasi vinculum commercii eruditi omnibus inter se nationibus exhibet. Sæpe autem loquendum est etiam ex tempore & subito. Sed tamen illa extemporalis facultas sermonis Latini non comparanda est quotidiana atque incondita loquela & barbaro garritu, sed assidua prius Lectione, & dein adjunctis Styli exercitiis, qui unicus est & verus dicendi Magister.

Nemo uno plus premium expectato videndum erat, in-
 quunt, *uno plus premio*; quia *Plus* substantivum, non
 adjectivum est. Ego contra sentio: nam *plus* in neu-
 trali terminatione semper adjectivum est; ut, *victrix* in
 fœminina, *alma* etiam in fœminina: quur enim dicas,
victri em legionem aliud esse, quàm *victrices legiones*? I-
 taque quum dicis *pluris emi*, deest, *pluris æris pretio*
emi. Sed exemplis agamus, Sallustius Jugurth. *Neque*
pluris pretii coquum. Vide Varron. Cicer. 2. Orator. & in
 Academic. *Quum plus uno verum esse non possit*: idem lib.
 de Legibus, *Hoc plus ne rogum facito*: idem 1. Nat Deo-
 rum, *Alterum certè non potest, ut plus una vera sit*, sub-
 audi *opinio*: idem Attic. lib. 1. *Ut hoc nostrum deside-
 rium ne plus sit annuum*: idem in Topic. *In disjunctione*
plus uno verum esse non potest. Valer. Maxim. lib. 1. cap.
 8. *Uno plus Etrusci cadent*: quod sumsit à Livio, quum
 inquit, *Uno plus Etruscorum cecidisse in acie*. Catullus in
 primo epigram. *Plus uno maneat perenne sacro*.

LECTORI S.

Ultimum posuimus ad linguam Latinam præcipuum documentum; quia magna vulnera debent arte atque dolo bono tractari. Timui enim, ne, si hoc remedium in libri fronte proponeretur, omnes medicinam, licet saluberrimam, aversarentur. Quis enim est, non dico in Hispania, sed etiam in tota Europa, (quatuor aut sex doctos excipio) qui non & sentiat, & præcipiat, verbis Latinis exercendam linguam, ut promptè & celeriter possis, quæ malè cogitaveris, expromere? Quis porrò ludimagister Grammaticus non subinde pueris crepat? (honor sit auribus doctorum) Vel malè, vel bene, loquere cum M. Tanta est stultorum hominum ignorantia, perversitas, & pertinacia. At ego, apud quem pluris est rectæ rationis pondus, quam multorum præscriptum, assero, nihil pestilentius posse juveni linguæ Latinæ cupido evenire, quam aut verbis Latinis effutire cogitata, aut loquentium profluentiæ interesse. Quicumque enim aliquando peritiam Latinæ linguæ est assequutus, Petrum Bembum dico, aut Oforium, aut nostrum Pincianum, non loquendo, sed scribendo, meditando, & imitatione, id sunt assecuti. Hortor igitur sacri verbi concionatores, (quando politè & appositè de suggesto loqui non ultima laus est) ut etiam Hispanè loquentium cætus fugiant; quam paucissima loquantur ipsi; patienturque vel mutos & elingues in confabulationibus appellitari, dum ex scripto & meditato doctorum hominum aures ducant in admirationem. Non discimus Hebræa, vel Græca, ut loquamur, sed ut docti efficiamur. Quur igitur in Latinis non idem efficiemus? quandoquidem jam nulla natio est, quæ Latine aut Græcè loquatur. Stylus exercendus est diligenter: hic enim, ut M. Tullius ait, est egregius dicendi magister: hic verè nos docebit, communi sensu illos carere, qui linguam Latinam in plateis, aut etiam in gymnasiis, miris modis conantur dilacerare. Vale.

*Qui Latinè garrunt, corrumpunt ipsam
latinitatem.*

Objectio prima.

USUS & experientia dominantur in artibus, nec ulla est disciplina, in qua non peccando discatur: nam ubi quid perperam administratum cesserit improspere, vitatur quod fefellerat, illuminatque rectam viam docentis magistrum. Hæc Colum. lib. 1. cap. 1. Responsio: Verè & sapienter Columella, si de artibus loquaris; sed Latinè loquendi nulla est ars: hoc enim observatione rerum innumerabilium constat. Grammatica, Musica, Rhetorica, & similes, errando addiscuntur: Sed, ut inquit Fabius lib. 1. cap. 6. *Aliud est Latinè loqui, aliud Grammaticè loqui.* Quasi dicas, *Libris opus habeo;* [V. supra IV. 15. p. 795] *Adhibeo tibi fidem; crimen læsæ majestatis; ille tenetur hoc facere; ego amo* [At vide supra I, 2, 1. & III, 2, 7.] *Deum;* Grammaticè quidem dicas, Latinè non dicas. Nec enim fatis est, Latinas quærere dictiones, delectus adhibendus est in verborum conjunctione, quem isti locutuleji miris modis dilacerant: non enim, quicquid Latinum est, statim Latinè dicitur. *Habere orationem* dicimus, non *facere; verba facere*, non *agere; agere gratias*, non *facere; ferre opem*, dicimus, *da opem* non dicimus: [Dare opem, dixit tamen Terentius Heaut. III, 3, 31. in Cod. Bemb.] *dare verba*, usitatum est, *tradere*, seu *præbere verba*, inauditum. Quid dicam de illis, qui sibi docti videntur, & passim habentur? Quidam enim ex illis scripsit, *Vigilant milites in monte*, pro, speculantur de monte; *tenet frangere aciem*, pro, conatur aciem percurrere; *dimisit suos milites*, pro, dimisit copias. seu exercitum: *impedivit comœatum*, pro, interclusit; *victu carebat*. Ca-
sar,

far, pro, re frumentaria; *duxit vineas*, pro egit; *primi in consilia*, pro consilii principes; *reportarunt pradas* pro, egerunt; *milites monuit*, pro, hortatus est; *signum fecit*, pro, signum dedit; *renovavit praelium*, pro, restituit, aut redintegavit; [*Renovare praelium*, dixit Dictys lib. 3. Et passim *ren. bellum* Cicero, Nepos, Aliique] *aciem ordinavit*, pro, instruxit; [*Aciem ordinare*, Curtius lib. 3. Justin. lib. 11. *Milites inordinatos*, Livius. Vide & Corn. Nep. Iphicr. 2.] *redierunt milites*, pro, receperunt se; *misit ad succurrendum*, pro, misit subsidio; *fecerunt vim*, pro, impetum fecerunt; *magnis viis contendit*, pro, magnis itineribus; *perdidit opportunitatem*, pro, amisit occasionem. Sic itaque loquuntur, qui linguam, non sty- lum, exercent.

Obiectio secunda.

Propter crebras in variis disciplinis disputationes Latino sermone assidue loquendum.

Responsio. Serias & graves disputationes literis, non ventis, debere mandari, quis est qui ignoret, nisi clamorosus disputator, aut cerebrosus vociferator? An ideo semper assuescendum est loquelæ, ut postea dicamus, *noleita, voleitas, & modum præteritionis, dico quòd, & nota, quòd Pappa habet aures?* Quòd si talis urgeat necessitas, qui Latine scripserit, blaterones superabit.

Obiectio Tertia.

Si quis linguam Gallicam assequi studeat, optimè illam, cum Gallis loquendo, comparabit.

Responsio. Dissimile admodum est, linguarum aliquam cum Latina, quæ jam nulla est, comparare. Si ulla esset natio, quæ purè Latine loqueretur, non dubito, quin apud illos Latina facilitas loquendi perdis- ceretur.

ceretur. Sed nunc soli sunt libri, ad quos recurrendum est, si purè Latinè scribere velimus. Idem esto iudicium de Græca, vel Hebræa lingua, quas non, ut loquamur, sed ut intelligamus, addiscimus.

Obiectio Quarta.

Non desinunt isti onocrotali subinde objicere, seu verius obgannire: moris esse, ut infantes parvuli *papas, mamas, taytas*, balbutiant, qui tamen postea in melius corrigantur.

Responsio. Nemo sanæ mentis tale consilium probabit, ut ineptæ nutrices doceant, quæ postea sint dedocenda. Ego certè, qui plurimos liberos sustuli, nunquam id sum passus, qui Quinctiliano autore didicerim, *non assuescendum puerum sermoni, qui dediscendus sit.* Quid, quòd optima eodem labore, aut fortasse facilius, edocentur?

Obiectio Quinta.

SI Latinè loqui non esset laudabile, non ita passim ab omnibus commendaretur. Et omnes Academiae legibus sanxerunt, ut Latinè legatur, & disputetur.

Responsio. *Quasi verò quidquam tam sit valde, quàm nihil sapere, vulgare*, ut præclare 2. de Divinatione scripsit Cicero; Sed quoniam tu mihi stultorum turbam objicis, qui Latinè loquentes colunt & admirantur; ego tibi contra doctissimorum iudicium & consensum opponam, qui huiusmodi pestem sive loquentiam averfantur. Expende diligenter cap. 84. Suetonii in Augusto.

Cicero lib. 2. de Oratore, de exercitatione agens, sic inquit:

Sed plerique in hoc vocem modo, neque eam scienter, & vires exercent suas, & linguæ celeritatem incitant, verborumque frequentia delectantur. In quo fallit eos, quod audierunt, Dicendo homines, ut Dicant, efficere solere. Verè enim etiam illud dicitur, Perverse Dicere homines perversè Dicendo facillimè consequi: & statim, Caput autem est, quod, ut verè dicam, minimè facimus, (est enim magni laboris, quem plerique fugimus) quam plurimum scribere. Stylus optimus & præstantissimus dicendi effector ac magister.

Quintilianus libro 1. cap. 1. Ante omnia ne sit vitiosus sermo nutricibus. Has primùm audiet puer, harum verba effingere imitando conabitur. Et naturâ tenacissimi sumus eorum, quæ rudibus annis percipimus: ut sapor, quo nova imbuimus, durat: neque lanarum colores, quibus simplex ille candor mutatus est, elui possunt. Et hæc ipsa magis pertinaciter hærent, quæ deteriora sunt. Nam bona facilè mutantur in peius: nunc quando in bonum verteris vitia? Non assuescat ergo, ne dum infans quidem est, sermoni, qui dediscendus sit.

Erasmus lib. 8. Apophtheg. sic ait: Pollio dicebat, Commodè agendo factum est, ut sæpe agerem: sed sæpe agendo factum est, ut minus commodè; quia scilicet assiduitate nimia facilitas magis, quàm facultas, nec fiducia, sed temeritas paratur. Quod accuratè factum velimus, rarè faciendum est. Hac ratione duci videntur Itali quidam eruditi, qui licet pulchrè calleant Latinè, tamen vix unquam adduci possunt, ut in familiari congressu Latinè loquantur. At si quando compellit necessitas, dicunt exactè, quasi de scripto.

Novi Venetiæ Bernardum Ocricularium, civem Florentinum, cujus historias si legisses, dixisses alterum Sallustium, aut certè Sallustii temporibus scriptas. Nunquam tamen ab homine impetrare licuit, ut mecum Latinè loqueretur. Subinde interpellabam: *Surdo loqueris, vir præclare; vulgaris linguæ vestratæ tam sum ignarus, quàm Indicæ.* Verbum Latinum nunquam quivi ab eo extundere. *Hæc Erasmus.*

Budæus, in Comment. Linguæ Græcæ, reprehendens Valam circa reciprocorum usum, sic ait: Id autem Laurentio non aliàs accidit, quàm ex prave loquentium consuetudine, quibus aut legendis aut audiendis inviti erroris contagionem contrahimus: simul ex sermone extemporalis & neglecto, cui inter familiares assuescimus, præfertim puræ Latinitatis ignaros. Qua noxa fit interdum, ut quædam imprudentibus excidant: id quod aliquando experti sumus in autographis nostris, ita ut flagitiosæ culpæ nos perpuderet.

Cornelius Valerius in fine suæ Syntaxeos: Hanc proprietatem in verborum conjunctione qui non observat, nec delectum habet ullum, is Barbarica phrasi omnem pervertit Latinitatem. Quod iis ferè solet accidere, qui linguam Latinam ad idioma vernaculum detorquent.

Joachimus Fortius, in libello De ratione studii cap. De scribendo: Nam ferè fit, ut qui loquuntur accuratè, minus eruditè scribant. Dum enim illarum voluptate afficiuntur, imperfectiores oportet sint in altero. Nemo pari cura res duas unquam tractaverit. *Et infra:* Quo pacto id genus homines, qui tanto plausu in tanta nugatorum corona nugari possunt, accuratè quicquam scripserint? Certè neminem unquam vidi, (nisi me memoria fallat,) doctè scribentem, cui valde in promptu fuit colloquendi differendique ratio. *Et infra:* Famam puerilem aspernemur, vulgo inertes videamur.

*Ex Bartholomæo Riccio, lib. 3. De imitatione Cicero-
nis, in calce.*

Non soleo ego, ne hoc quoque omittam, meum discipulum cogere, ut sit plerumque in scholis, quicquid ei dicendum usu veniat, Latinè ut id proferre conetur. Utrum enim plus commodi, an damni ad Latinam elegantiam, quam nos quærimus, hoc afferat studium, non planè satis habeo comprobatum. *Et paulò inferius*, Huc accedit, quòd infanti puero, dum ea, quæ vult, & ex tempore, atque subitò proferre laborat, multis partibus ea plura excidant, quæ ineptè, quæ inconditè, atque incompositè, quæ denique nullius dignitatis sint, quam quæ vix tolerabilia sint, necesse est. Ita fit, ut, dum locutionis studeant celeritati, orationis ornatum omnem atque dignitatem corrumpant. Quoniam autem quod in quotidiano sermone positum est, nihil admodum Latinæ orationi prodesse videtur ad eam dignitatem, quæ ejus linguæ merè germana est; ac omnino ea nobis aliqua exercitatione atque artificio comparanda atque confirmanda est; equidem id diligentia ab uno stylo, qui dicendi magister & opifex est optimus, petendum esse censeo.

Obiectio sexta.

Propter varia inter gentes commercia, aut ut cum externis hominibus colloquamur, non solum utile, sed necessarium aliquando est, Latinè loqui.

Responsio. Ego Latinam linguam non damno; sty-
lum veneror, & amplector: in quo qui probè fuerit
exercitatus, si necessitas ingruat, repentiè dicet: *dami-*

hi panem, vel aliud obsonium. Multis in locis Cicero commendat stylum; & ad Gallum lib. 7. sic scribit: *Urge igitur, nec transversum, quod ajunt, à stylo: is enim dicendi opifex.* Ego denique cum doctissimis (neminem excipio) viris teneo, nulla aut ætate, aut tempore, Latina lingua, nisi præmeditatè, esse loquendum.

F I N I S.

